

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מזה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נוֹתֵן
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַזְּמֵשׁ
לְהַקְדֹּשׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

פרשת נח תשפ"ד

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

**4801 11th Ave,
Brooklyn NY 11219
347.760.5924**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563**

היכל הקודש

מאנסי

**32 Dolson Road
Monsey NY 10952
347.733.7551**

היכל הקודש

כני ברק

**רחוב ירושלים 2
052.760.5715**

היכל הקודש

וויליאמסבורג

**27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299**

היכל הקודש

בלומינגראוו

**24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804**

היכל הקודש

ירושלים

**רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150**

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

**קון הדפסה
היכל הקודש**

**2623 State Route 52
Liberty, NY 12754**

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

אלא על מנת שישתוק אבא - פירש בקונטרס: שישתוק בשעת שמעיה. ואין לפרש שישתוק על-עולם - דאם כן היינו שלא ימחה, דבסמך. והכי אמר בהם: רצה האב מקודשתו ודרי שמא ימחה אתר כן וביטל קידושיה אלא בעמ מניה שישתוק - בשעת שמעיה קאמר. והכי פירושה דמתניתין: רצה האב, כלומר ששתק בשעת שמעיה -

גמרא על מנת שישתוק - כשישמע. רצה האב - ששתק בשעת שמעיה - מקודשת, לא רצה - שמחיה. והא שתיק לה - וחלו קידושיה. **אלא על מנת שלא ימחה אבא** - דקר סיפא דקתי' מלמדין' לא מתוקמא ברישא ב'על מנת שישתוק', אלא ב'על מנת שלא ימחה'. וכל כהנה דמדי' עקר לדו, שהרי לא קבע זמן למחאה. דרישא לביא לאוקמא בהכי, דאם כן מאי רצה האב? והלא שי בידו למחוט לעולם. אל

על מנת שישתוק אבא, ואימא סיפא: **מת הכן - מלמדוין**
את האב לומר שאינו רוצה, אמאי? והא שתיק. אלא:
אמר לה "על מנת שלא ימחה אבא". רישא בתר
מעמא ומציעתא וסיפא בחד מעמא? אמר רבי ינאי:
אין. אמר ריש לקיש: שמע מינה לדברי ינאי דקיינו
ומוקמינן מתניתין בתרי מעמא ואליבא דחד תנא, ולא
מוקמינן בתרי תנאי ובהד מעמא. רב יוסף בר אמי
אמר: לעולם חד מעמא הוא, ומאי "על מנת שירצה
אבא" - על מנת שלא ימחה אבא מפיא ועד שלשים
יום. משנה "קדשתי את בתי ואיני יודע למו
קדשתייה" ובה אחר ואמר "אני קדשתייה" - נאמן, זה
אמר "אני קדשתייה" וזה אמר "אני קדשתייה" -
שניהם גוהים גמ, ואם רצו - אחר גוהין גמ ואחד כונס.
גמרא אמר רב: נאמן ליתן גמ ואין נאמן לבגוס. נאמן
ליתן גמ - אין אדם חוטא ולא לו, ואין נאמן לבגוס -
אומרה יצרו תוקפו. רב אסי אמר: אף נאמן לבגוס.
ומודה רב אסי באומרת "נתקדשתי ואיני יודעת למו
נתקדשתי" ובה אחר ואמר "קדשתייה" - שאין נאמן
לבגוס. תנן: רצה, אחר גוהין גמ, ואחד כונס, הויבא
דרבו - אמר לך רב: שאני הָתָם, בכיון דאיבא אחר
בהדיה - אירנותי מירתת. תנא גוהיה דרב אסי:
"קדשתי את בתי ואיני יודע למו קדשתייה" ובה אחר
ואמר "קדשתייה" - אף נאמן לבגוס. גְּנֹסָה, ובה אחר
ואמר "אני קדשתייה" - לא פל הימנו לאוסרה עליו.
האשה שאמרה "נתקדשתי ואיני יודעת למו
נתקדשתי", ובה אחר ואמר "אני קדשתייה" - אין נאמן
לבגוס מפני שהיא מחפה עליו. איבעיא להו: מהו
לסקול על ידו? רב אמר: אין סוקלין, ורב אסי אמר:
סוקלין, רב אמר: אין סוקלין; כי הימניה רחמנא לאב
- לאיפסרה, לקטלא - לא הימניה. רב אסי אמר:
סוקלין, כלולה מילתיה הימניה רחמנא לאב. אמר רב
אסי: ומודיא באומרת "נתקדשתי" - שאין סוקלים.
ואמר רב אסי: הני שמעתתא דידי גרפסן איגרי.
השתא, ומה במקום שאם פא לבגוס - כונס, אמרת
סוקלים, מקום שאם פא לבגוס - אין כונס, אינו דין
שפוקלין? ולא היא; לאב - הימניה רחמנא, לדידה -
לא הימניה, ורב חסדא אמר: אחר זה ואחד זה אין
סוקלין, ואודא רב חסדא למעמיה. דאמר רב חסדא:
"בני זה בן תשע שנים ויום אחד" "בתי זו בת שלש

מקודשת. מת האב - מקודשת. פירושה: מת האב - קודם השמיעה. דאלו אמר אתר החדא שמעיה, ושתק ולא ימחה - דאין זה חדושו. ואם תאמר: נאחר דמת קודם השמיעה. היאך היא מקודשת? ולמא יא היה שמה היה מוחזקו דרש לומר: דיש לנו לדון דעתו של מוחא. ואם תאמר: אם כן מאי פריך? ודא לא אמר איך? אמאי לא אמרינן. דעתה היה לומר "איך" אם היה שבע. כדברינן למימר גבי שתיקה בפדשתיה ואומר רבתי שמה: דיש להלך בין הכי דמחוסר אמירה, להכיבא דלה מחוסר אלא שתיקה.

[והא - שתיק - וליכא למימר: מלמדוין האב - היינו קודם שמעיה; ומלמדוין שמעיה לאחר שמעיה. להכי פריך: והא שתיק, ומאי אתני ליה זה אתרי כין. תוספות ושנים.

[ולא - מוקמינן בתרי תנאי - דלא כרבי יוחנן בפרק "המפדש" גבי חבתי. תוספות ושנים.

כיון דאיכא חד בהדיה ארתותי מירתת - ואף על גב דאחר שתיק איכא חד מנייהו דמסקר, מיהו אדנו שכחשו - מתירא לבגוס, ונתון גט. **לקטלא** לא הימניה - ואם תאמר: הוא כתיב באותה פרשה דאמר "בתי נתתי לאיש הוה" סקולה, אלמא קטלי גמי הימניה רחמנא ויש לומר: דסקלה מילא דאיכא עדים, מיהו - לאיסורא הימניה רחמנא. כדכתיב "את בתי נתתי לאיש".

[ולא לעונשין - תימה: היכי מיתר ררב חסדא לטעמיהו. הא מסומא רב אסי לא פליג אמנותיהו דלקמן דאשבויה לא הימנו, ולמכות ולעונשין אן להאמינו טפי משבויהו. תוספות ושנים.

בני זה בן שלש עשרה שנה ויום אחד - פירש בקונטרס: דימירי שהביא שתי שערות. ואפילו הכי גריכין אנו ליעד שנותיה. שהרי שנים בלא שערות אין מומילין עד שלשים ושש שנה, דהיינו רוב שנותיה. ויחזיק בלא שנים, היינו לפני שלש עשרה - שמוא נינהו. ואף על פי כן קאמר הכא גמרא דלמכות ועונשים אינו נאמן. פירושה: דלמכות היכא דלא תהרו בו ולעונשין היכא דתהרו בו. וקשה: דאלו בן גושש הבאות לפנינו לחלוץ, היאך יחלוצה אף על גב שיש להם סמינים, כיון שאין אנו יודעים שנותיהם - לא מנה, דשמוא היבס קטן, ראישי כתיב בפרשה, דשמעיה ולא קטן. וכל האנשים הבאים על העריות היאך הן נדרגים, ואף על גב שיש להם שערות - מכל מקום אין אנו יודעים שנותיהן? ושמן אם קטנים ואומר רבתי יחזק: דאי איכא רביי

בן אנו יודעים למי - ואין דין סוקלין. ולענין ידיו נפשות לאו עסקינן משום חששא. ולענין אירורא טעמא אחרנייה הוא. ודרישא לנפשה תיכחד אדמורא. והיא לא מירתת - מפני שמחפה עליו, ולבני אב מירתת. לפענית - דאמר: אין אב נאמן להחזיק את רבו כל יליענה על רבו, כיון דאב כונס קטנה וב שלש ביאתה ביאה לחייב גדול האב עליה ודאי ערוה עליו למיחה ודאי, אם שי עדים שהיא בת שלש. וכן תשקע ודואו בן תשע שנים. אם על פי האב - נאמן הוא לקרבן לשונג אבל לא למכות - ולענין מיתה אם אב עליה מודי. בן שלש עשרה ובת שתיים עשרה - נדרהין נדרו הקדשין הקדש. ולענין עונשין של כל המצוה, אם הביאו שתי שערות - סימן הוא. והרי הם גדולים לכל דבר. אבל קודם לכן - אין נדרן נדר, ואין הקדשין הקדשין, והביאו שתי שערות - חשישק שמא שמוא בעלמא וק, ואין נעשיש בכך על שום עבירה.

בחקת מקודשת היא. ואין אנו יודעים למי - ואין דין סוקלין. ולענין ידיו נפשות לאו עסקינן משום חששא. ולענין אירורא טעמא אחרנייה הוא. ודרישא לנפשה תיכחד אדמורא. והיא לא מירתת - מפני שמחפה עליו, ולבני אב מירתת. לפענית - דאמר: אין אב נאמן להחזיק את רבו כל יליענה על רבו, כיון דאב כונס קטנה וב שלש ביאתה ביאה לחייב גדול האב עליה ודאי ערוה עליו למיחה ודאי, אם שי עדים שהיא בת שלש. וכן תשקע ודואו בן תשע שנים. אם על פי האב - נאמן הוא לקרבן לשונג אבל לא למכות - ולענין מיתה אם אב עליה מודי. בן שלש עשרה ובת שתיים עשרה - נדרהין נדרו הקדשין הקדש. ולענין עונשין של כל המצוה, אם הביאו שתי שערות - סימן הוא. והרי הם גדולים לכל דבר. אבל קודם לכן - אין נדרן נדר, ואין הקדשין הקדשין, והביאו שתי שערות - חשישק שמא שמוא בעלמא וק, ואין נעשיש בכך על שום עבירה.

ולחורמים

לא איברו סהדי אלא לשקרי - מכאן אמר רבינו תם דאין צריך עדים לעשות קנין. והא דאמר פרק "חוקת הבתים" (בבא בתרא מ"א.) קנין בפני שנים ואין צריך לומר "כתובה" - לאו משום דלא מהני בלא שנים, הודאי מהני אפילו בלא שנים. אלא הכי קאמר: קנין הרגיל בשנים - אין צריך לומר "כתובה", אבל ודאי אין צריך שנים. וכן משמע בפרק "הזהב" (בבא מציעא מה"ב.) דקאמר התם: הוה עומד בגרוה ואין בידו מעות בר, ופרכי עליה: וניקנינהו וניחלה אנב סורדי! ומנשי: דלית ליה סודר. ובאמאי לא משני ליה דוד שני עדים? אלא שמע מינה: דקנין מהני בלא עדים. וכן משמע בפרק קמא בסנהדרין (מ"א.) דקאמר התם: פשרה ביהדי, וקיימא לך (שם) דפשרה צריכה קנין.

אמר ר' יוחנן ז"ל אכלת אכלת הלה שותקת - פירושו: דשתיקה כהודאה דמי, הוי נודע לו מעצמו, אבל אמר לו "אודיע" - אינו נאמן לחייבו קנין בדתיב (ויקרא ד') "או הודיע אילי" - ולא שידועתוהו אחרים. ודוקא אית, כדפי' שנים - נאמנים, ומביא קרבן על ידי. כדאמר התם (בפרות י"א.) אכלת הלה שותקת שנים ליה מיתה מהורה לה וביאוריה איה קנין הלה וצריך נמי לפרש "חולע שותק" - דאמר לו הני: אכלת חלב ויהי לך לידע, הווא שותק.

והנא תנא הלה אמר לא אכלת - הוא דנטק "לא אכלת", וזהו דקין אם אמר "אינו יודע", פדשו משום דתיב "אכל" או הודיע", והא דנטק "לא אכלת" - משום דבעי למיתני סיפא גבי שנים אחרים "אכלת חלב" הווא אמר "לא אכלתי", ובהא איכא רבותא לרבי מאיר - דאפילו אמר "לא אכלתי" מחייב רבני מאיר.

נממאו שרתויך הלה שותק נאמן - שאמר לו העד "בפניך נממאו", וכן צריך לפרש "באבלת חלב", כדפרישתי. וקשה הוא בפרק "בנדוק" (גיטין נ"ב.) מיתיה: יהי עשוי עמו כשדות ואמר לו "נממאו שרתויך" - נאמן, שרתות שעשיתני עמי ביום פלוני נממאו" - אינו נאמן. ופרקי התם: מאן רישא ונמאי שנא סיפא? ומנשי, אמר אביי: כל כשדיו - נאמן, וכל שאינו בידו - אינו נאמן. וסיפא איירי שאן השרתות בידו, לכך אין נאמן. והכי אמר אביי דנאמן כשאמר לו "אכלת חלב" ואף על גב דאמר בידו להאכילו חלב? וכן קשה לקנין. ונאמן לומר "שורך נרבע" אף על גב דאין בידו להרביע שורו? ויש לומר: דהיינו דהיינו מירי בשאינו שותק אלא מבכישו, והובא איירי כששותק ואינו מביחשו. ומיהו, קשה מרובא: הובא בשמע דאני פליג רבא עליה דאביי, דאמר דכל דבר שאין בידו בעי שותק, ושותק קאמר רבא: אישכחה ולא אמר ליה, והדר אשכחה ואמר ליה אינו נאמן. משמע: אבל אין אמר ליה מיד - אבל נאמן בעיק, אפילו אין בידו, ואפילו אין שותק. והבא לא פליג אאביי דבאין בידו בעי שותק? ויש לומר: שאני התם לפי שהיה בידו פעם אחת, והיינו שבעת שעותאו. אבל הכי - מעולם לא היה בידו מלל, ולכן שותק. ונראה דהלכה כרבא לגבי אביי. ותתה בענין זה שלשה דברים: דעיינו, דברר שותק בידו, כגון

ההיא דיהי עשה שם בטרתור - נאמן, ואפילו לא היה שותק. ובברר שאין בידו לומר, כגון "אכלת חלב" ובהדיא שותק. והבא כדפי' שנים אחרים - הוא פלוגי אביי ורבא. כדפרישתי התם גבי "שרותו שעשיתני עמי", ולרבא הובא דאשכחה ואמר ליה - מהימין, ואפילו אינו שותק. והלכה כרבא כדפרישתי. ושותק דאמר בשמעתי דנאמן - נראה לרבינו יצחק דהיינו דברר שיש לו לידע, כגון שאמר לו "נתנסך יינך בפניך", והיינו נברא ולא מהימין כבי תרי, אבל אין מהימין ליה כבי תרי - נאמן, כדאמר בסוטה גבי סמיא. דקאמר רבא דנאמן, אף על גב דהוה דברר שבערה ואוהו דבר שבערה פחות משנים, כל שכן דנאמן במלתא אחרית. וצריך לומר דאמר כל דנאמן בהותין (גיטין כ"ב.) עד אחז נאמן באיסורין - היינו דוקא לחתיר, כגון "בער וזאת חבתי", או "נתחכתי ושל לנו שומן", אבל לאסור הדבר - אינו נאמן, כמו שפירשתי. והא דאמר דבברר שאינו בידו כי אינו שותק לא מהימין - היינו דוקא דבברר שאינו יכול להתברר, כגון שאל דברר שיתול להתברר, או נברר שרתויך. והא דאמר רבינו תם דאין צריך עדים לעשות קנין. והא דאמר פרק "חוקת הבתים" (בבא בתרא מ"א.) קנין בפני שנים ואין צריך לומר "כתובה" - לאו משום דלא מהני בלא שנים, הודאי מהני אפילו בלא שנים. אלא הכי קאמר: קנין הרגיל בשנים - אין צריך לומר "כתובה", אבל ודאי אין צריך שנים. וכן משמע בפרק "הזהב" (בבא מציעא מה"ב.) דקאמר התם: הוה עומד בגרוה ואין בידו מעות בר, ופרכי עליה: וניקנינהו וניחלה אנב סורדי! ומנשי: דלית ליה סודר. ובאמאי לא משני ליה דוד שני עדים? אלא שמע מינה: דקנין מהני בלא עדים. וכן משמע בפרק קמא בסנהדרין (מ"א.) דקאמר התם: פשרה ביהדי, וקיימא לך (שם) דפשרה צריכה קנין.

אמר ר' יוחנן ז"ל אכלת אכלת הלה שותקת - פירושו: דשתיקה כהודאה דמי, הוי נודע לו מעצמו, אבל אמר לו "אודיע" - אינו נאמן לחייבו קנין בדתיב (ויקרא ד') "או הודיע אילי" - ולא שידועתוהו אחרים. ודוקא אית, כדפי' שנים - נאמנים, ומביא קרבן על ידי. כדאמר התם (בפרות י"א.) אכלת הלה שותקת שנים ליה מיתה מהורה לה וביאוריה איה קנין הלה וצריך נמי לפרש "חולע שותק" - דאמר לו הני: אכלת חלב ויהי לך לידע, הווא שותק.

והנא תנא הלה אמר לא אכלת - הוא דנטק "לא אכלת", וזהו דקין אם אמר "אינו יודע", פדשו משום דתיב "אכל" או הודיע", והא דנטק "לא אכלת" - משום דבעי למיתני סיפא גבי שנים אחרים "אכלת חלב" הווא אמר "לא אכלתי", ובהא איכא רבותא לרבי מאיר - דאפילו אמר "לא אכלתי" מחייב רבני מאיר.

נממאו שרתויך הלה שותק נאמן - שאמר לו העד "בפניך נממאו", וכן צריך לפרש "באבלת חלב", כדפרישתי. וקשה הוא בפרק "בנדוק" (גיטין נ"ב.) מיתיה: יהי עשוי עמו כשדות ואמר לו "נממאו שרתויך" - נאמן, שרתות שעשיתני עמי ביום פלוני נממאו" - אינו נאמן. ופרקי התם: מאן רישא ונמאי שנא סיפא? ומנשי, אמר אביי: כל כשדיו - נאמן, וכל שאינו בידו - אינו נאמן. וסיפא איירי שאן השרתות בידו, לכך אין נאמן. והכי אמר אביי דנאמן כשאמר לו "אכלת חלב" ואף על גב דאמר בידו להאכילו חלב? וכן קשה לקנין. ונאמן לומר "שורך נרבע" אף על גב דאין בידו להרביע שורו? ויש לומר: דהיינו דהיינו מירי בשאינו שותק אלא מבכישו, והובא איירי כששותק ואינו מביחשו. ומיהו, קשה מרובא: הובא בשמע דאני פליג רבא עליה דאביי, דאמר דכל דבר שאין בידו בעי שותק, ושותק קאמר רבא: אישכחה ולא אמר ליה, והדר אשכחה ואמר ליה אינו נאמן. משמע: אבל אין אמר ליה מיד - אבל נאמן בעיק, אפילו אין בידו, ואפילו אין שותק. והבא לא פליג אאביי דבאין בידו בעי שותק? ויש לומר: שאני התם לפי שהיה בידו פעם אחת, והיינו שבעת שעותאו. אבל הכי - מעולם לא היה בידו מלל, ולכן שותק. ונראה דהלכה כרבא לגבי אביי. ותתה בענין זה שלשה דברים: דעיינו, דברר שותק בידו, כגון

ההיא דיהי עשה שם בטרתור - נאמן, ואפילו לא היה שותק. ובברר שאין בידו לומר, כגון "אכלת חלב" ובהדיא שותק. והבא כדפי' שנים אחרים - הוא פלוגי אביי ורבא. כדפרישתי התם גבי "שרותו שעשיתני עמי", ולרבא הובא דאשכחה ואמר ליה - מהימין, ואפילו אינו שותק. והלכה כרבא כדפרישתי. ושותק דאמר בשמעתי דנאמן - נראה לרבינו יצחק דהיינו דברר שיש לו לידע, כגון שאמר לו "נתנסך יינך בפניך", והיינו נברא ולא מהימין כבי תרי, אבל אין מהימין ליה כבי תרי - נאמן, כדאמר בסוטה גבי סמיא. דקאמר רבא דנאמן, אף על גב דהוה דברר שבערה ואוהו דבר שבערה פחות משנים, כל שכן דנאמן במלתא אחרית. וצריך לומר דאמר כל דנאמן בהותין (גיטין כ"ב.) עד אחז נאמן באיסורין - היינו דוקא לחתיר, כגון "בער וזאת חבתי", או "נתחכתי ושל לנו שומן", אבל לאסור הדבר - אינו נאמן, כמו שפירשתי. והא דאמר דבברר שאינו בידו כי אינו שותק לא מהימין - היינו דוקא דבברר שאינו יכול להתברר, כגון שאל דברר שיתול להתברר, או נברר שרתויך. והא דאמר רבינו תם דאין צריך עדים לעשות קנין. והא דאמר פרק "חוקת הבתים" (בבא בתרא מ"א.) קנין בפני שנים ואין צריך לומר "כתובה" - לאו משום דלא מהני בלא שנים, הודאי מהני אפילו בלא שנים. אלא הכי קאמר: קנין הרגיל בשנים - אין צריך לומר "כתובה", אבל ודאי אין צריך שנים. וכן משמע בפרק "הזהב" (בבא מציעא מה"ב.) דקאמר התם: הוה עומד בגרוה ואין בידו מעות בר, ופרכי עליה: וניקנינהו וניחלה אנב סורדי! ומנשי: דלית ליה סודר. ובאמאי לא משני ליה דוד שני עדים? אלא שמע מינה: דקנין מהני בלא עדים. וכן משמע בפרק קמא בסנהדרין (מ"א.) דקאמר התם: פשרה ביהדי, וקיימא לך (שם) דפשרה צריכה קנין.

שורך ניבע - ואסר להקרבא. אבל לטוקלו - תרי בעין, דאמר מר (בבא קמא מו,א):
 כמיתת הבעלים כן מיתת השור. ותנא תנא - לענין פסולי קרבן בובאים ובבכורות.
 ואמר: לאשמעינן בביתו דרשותיהוה הדאא הדיא. חזי ליה בימי בובאיתו - ולא
 איכפת ליה, ולא הודאא הדיא, ומותרים לטוהרים. לאו לנבי מוכח קיימי - ולא איכפת
 ליה לתבחישו. והתרא מיהא לא הדיא, ומותר
 להקרבא, צריכא. אסורא ויתת בעיה אחר -
 כלומר, אמר לו עד אחי: שאתך ונתתה, והוא
 שותק, מהו לאסר הער עליז? ולא הוא אתי -
 הדאא שמאי לעת הקריעה לו לפני שמואל. שרר
 - שמואל שליח בתורה, שמהרנו לבא. מאי
 לאו אי פתחין לך - האי עד שפאר עד אחר.
 ידעת ביה שאינו מפסולי עדות, דלאו גולנא
 הוא. אפקת - הואיל לא היתחשטו. נאי המלך
 שן מכהניש על חשמונאים הוד. בחוליה -
 שם מדינה במגדבר, מלוחים - ירוקת הם, ושמן
 קוקלי בלשון ארמי, כמו "הקטופים מלוח עלי
 שיה" (איוב פ). בשוהי עסקים בגנין - בית שני,
 שבאו מן הגולה והיו עניים הדיו, מוציאין
 הוצאות במלואן, אף אנו נאכל מלוחי, להיות
 זכר לעוני אבותינו, ולהודות לפני הקדוש ברוך
 הוא שהצליחנו והעשינו. לבן של פרושים עליך
 - שנתאי הם, ואי שמחים בהצלתחך. ומה
 אעשה - לידע עד שזולתן אף הם בעלי שפין
 עיניך - תן ציץ הקדש על מצודך, ועמדו על
 רגליהם, לפי שחשם תבוע בו, והם יגלו את
 לבם. ואף על פי דלאו שפין עבודה, כדאמר
 בפרק שן (קדושין נ"א, ב) בניו בדיהו ניתנו
 ליהנות בהם. שהיו אומרים אבו נשכית מן
 המויעים - לכך מירו בו, שהיו הפרושים
 אומרים עליו: אבן שוכית במדיעיהו, כך של
 בית השמונאי היה. ושבתי פסולה לבנותה
 ונשאה אביו - ותמצא חלל. ויבדלו חכמי ישראל
 בועם - וכעס המלך עליהם. כך הוא דיני -
 לסבול חרפתו. כך הוא דינך - בתמיהה, שלא
 נתקם מהם? ויכנס - הרבם. מה תחיל עליה -
 שמת שתתכח? אמר ליה: הרי ספר תורה
 כרוכה, ומנוחת בתוכה המצות, ולא שתכחו.
 ותוצין הרעה - לשן "ויצין ציץ ויגמול שקדים"
 (במדרש ו). לשענא אחרינא: בערה, לשן
 "וצריצים" (ויקרא א), כיצורץ המבעיר חתלה.
 שפענון בן שפת - אודי אשתו היה, והחביאתו.
 הדי רבי - "ויבוקש הדיב ולא נמצא", דמשמע
 שהחזיקוהו בחבוקי שכתות? פפוך אדני -
 דאמרי אשתא, והיכי קאמר ולא מצאו? ואי
 אמרת אוקי תרי לבדי תרי, ואוקי איתתא
 אחתוקה - נאי מילי אי הוי קמן, הדיחה באה
 לבית דין לתהירי. אבל בנה לא נתנדן - אין לו
 חוקה ויבשרות. שהרי מעידים על תחילת לידתו
 בפסול, אלא לא בעד אחר - העיד על השבויה,
 ובאו שנים והתחשטו חרותה - אפי' מניוים -
 בעלמא. שפחה הכניסו מדינתו, והכניסו להם
 שפחה, וטוהרים שהיו זאת, ונבחה מהם לאתר
 נשנית עד שלא נתיחברו בלא עדים. הילכך
 אין כאן הכחשת עדים.

שורך ניבע - ואסר להקרבא. אבל לטוקלו - תרי בעין, דאמר מר (בבא קמא מו,א):
 כמיתת הבעלים כן מיתת השור. ותנא תנא - לענין פסולי קרבן בובאים ובבכורות.
 ואמר: לאשמעינן בביתו דרשותיהוה הדאא הדיא. חזי ליה בימי בובאיתו - ולא
 איכפת ליה, ולא הודאא הדיא, ומותרים לטוהרים. לאו לנבי מוכח קיימי - ולא איכפת
 ליה לתבחישו. והתרא מיהא לא הדיא, ומותר
 להקרבא, צריכא. אסורא ויתת בעיה אחר -
 כלומר, אמר לו עד אחי: שאתך ונתתה, והוא
 שותק, מהו לאסר הער עליז? ולא הוא אתי -
 הדאא שמאי לעת הקריעה לו לפני שמואל. שרר
 - שמואל שליח בתורה, שמהרנו לבא. מאי
 לאו אי פתחין לך - האי עד שפאר עד אחר.
 ידעת ביה שאינו מפסולי עדות, דלאו גולנא
 הוא. אפקת - הואיל לא היתחשטו. נאי המלך
 שן מכהניש על חשמונאים הוד. בחוליה -
 שם מדינה במגדבר, מלוחים - ירוקת הם, ושמן
 קוקלי בלשון ארמי, כמו "הקטופים מלוח עלי
 שיה" (איוב פ). בשוהי עסקים בגנין - בית שני,
 שבאו מן הגולה והיו עניים הדיו, מוציאין
 הוצאות במלואן, אף אנו נאכל מלוחי, להיות
 זכר לעוני אבותינו, ולהודות לפני הקדוש ברוך
 הוא שהצליחנו והעשינו. לבן של פרושים עליך
 - שנתאי הם, ואי שמחים בהצלתחך. ומה
 אעשה - לידע עד שזולתן אף הם בעלי שפין
 עיניך - תן ציץ הקדש על מצודך, ועמדו על
 רגליהם, לפי שחשם תבוע בו, והם יגלו את
 לבם. ואף על פי דלאו שפין עבודה, כדאמר
 בפרק שן (קדושין נ"א, ב) בניו בדיהו ניתנו
 ליהנות בהם. שהיו אומרים אבו נשכית מן
 המויעים - לכך מירו בו, שהיו הפרושים
 אומרים עליו: אבן שוכית במדיעיהו, כך של
 בית השמונאי היה. ושבתי פסולה לבנותה
 ונשאה אביו - ותמצא חלל. ויבדלו חכמי ישראל
 בועם - וכעס המלך עליהם. כך הוא דיני -
 לסבול חרפתו. כך הוא דינך - בתמיהה, שלא
 נתקם מהם? ויכנס - הרבם. מה תחיל עליה -
 שמת שתתכח? אמר ליה: הרי ספר תורה
 כרוכה, ומנוחת בתוכה המצות, ולא שתכחו.
 ותוצין הרעה - לשן "ויצין ציץ ויגמול שקדים"
 (במדרש ו). לשענא אחרינא: בערה, לשן
 "וצריצים" (ויקרא א), כיצורץ המבעיר חתלה.
 שפענון בן שפת - אודי אשתו היה, והחביאתו.
 הדי רבי - "ויבוקש הדיב ולא נמצא", דמשמע
 שהחזיקוהו בחבוקי שכתות? פפוך אדני -
 דאמרי אשתא, והיכי קאמר ולא מצאו? ואי
 אמרת אוקי תרי לבדי תרי, ואוקי איתתא
 אחתוקה - נאי מילי אי הוי קמן, הדיחה באה
 לבית דין לתהירי. אבל בנה לא נתנדן - אין לו
 חוקה ויבשרות. שהרי מעידים על תחילת לידתו
 בפסול, אלא לא בעד אחר - העיד על השבויה,
 ובאו שנים והתחשטו חרותה - אפי' מניוים -
 בעלמא. שפחה הכניסו מדינתו, והכניסו להם
 שפחה, וטוהרים שהיו זאת, ונבחה מהם לאתר
 נשנית עד שלא נתיחברו בלא עדים. הילכך
 אין כאן הכחשת עדים.

אם אפקה שומע לעצתי - רומסם. - ותורה מה תהא עליה? - הרי כרוכה ומנוחת בקרן זוית, כל הרועה ללמוד - יבוא
 וילמוד. אמר רב נחמן בר יצחק: מיך נורקה בו מינות, דתורה ליה למימר: מינה תורה שפכתב, תורה שפבעל פה מאי? מיך: ותוצין
 הרעה על ידי אלעזר בן פועריה, ויהרגו כל חכמי ישראל. והיה העולם משתומם, עד שבא שמעון בן שפת והחזיר את התורה
 ליושנה. היכי דמי? אילימא דבי תרי אמרי "אישתבאי", ובי תרי אמרי "לא אישתבאי" - מאי הוית דסקמכת אהני - סמוך אהני!
 אלא בעד אחר. ומעמא - דקא מכחשי ליה בי תרי, הא לאו הכי - מהימין. ורבא: לעולם תרי ותר, ויבדאמר רב אחא בר רב
 מניווי: בעדי הומוה, הכא נמי - בעדי הומוה. ואיפיעת אימא: פדרבי יצחק. דאמר רבי יצחק: שפחה הכניסו תחתייה, אמר רבא:
 אמר

מנא אמינא לה - דאין עד אחד נאמן בדבר ערוה לפסול, ואפילו אין לו מכחיש. מגויה - מגורת מים, כמין בריכות מים, כדאמר בבבא בתרא (סא); לא מכר את המגורות של מים. של דיסקים - שם אדם, או שם מקום. שיבנה. בחוקת שליטה - ארבעים טאה. היה רבי טרפון מטהר - דאמר: השתא ודא דחסר, ובשעת שכלול בה אדם וכלים - שלימה היתה. מפמא - דלא ידעינן מאימת חסרה, ונמצא שאינה טבילה. ששבוירתי - שעבר כבר. כשירה. לקמן ליקא לה. בעל מים ששבוירתי - שעבר כבר שפסול היה שוגג. לקמן ליקא לה. פקוה פסולו ביהוד - בא אחד ואומר "אי מדרתינו ונמצא חסר" - נאמן, דקיימא לן (גיטס ב') דעד אחד נאמן באיוריכו. ובעל מים הוא - ובעל מים ביהוד - בא אחד ואמר "בעל מים הוא" - נאמן. ולקמן מפרש לה. מאחרים - ממדת אמו. שילח אחיו - אם אינך בעל מים - הפשט בגורף. ורביהו דקתני: בעל מים - פסולו בגופו, ששכלל לומר הדברים, וכן מוקח - חרטונו לפנינו.

והיתה לו ולזרעו אחריו וכו' - בין זרע פסול חלל. ולבתחילה לא קאמר, דהא מחולל קרייה רחמנא. ונתחלל מקדושת כהן. חולין שבו - חללן שבו. חללין ששבוש לוי, דקרא בשבט לוי כתיב. ובעל מים דעבודתו פסולה מלן - אם עבד ששוגג? דאילו במידד כתיב (ויקרא כא) "אך לא תפרכה את יבא וכו' ולא יחלל את מקדש", אלא עבד בלא ידיעה מנולל מן משבתי ליה מהאי קרא ד'והיתה לו ולזרעו אחריו? הנני נוהן לו - לעיל מ'והיתה לו' כתיב. אלמא: בשלימים הוא אדבשה. משנה כל מקום שיש קידושין ואין עבירה - שהקדושין תופסין בה. ואין עבירה בנושאין, שלא אסרתה תורה עליו. כהנת לויה וישראלית וכו' - לוי שנשא כהנת או ישראלית, בנה לוי, וכתיב שנשא לויה וישראלית - בנה כהן, (לוי) שנשא שנשא כהנת או לויה - הולד ישראל. למשפחתם קידושין יש עבירה. דקסבר: קידושין תופסין בחייבי לאוין. אחר הפגום שבשננים - שנוכל מפסולי כהונה - הולד פסול, וכן כן ממורת לישראל - ממור, וכן כן ממור מישראלית - ממור, וכן כן נתניה לישראל - נתני, וכן נתן ממכרה לאוין. נתק. מכל עריות שבשננים - שנוכל חייבי כריתות. הולד פסול - בגמרא מפרש לה. הולד כהנת - ולד נכרית - נכרי, ואם גיריהו - היי גר כשר, ואינו ממור. ולד שפחה - עבד ששחררו בעליו - כשר, ומותר בישראלית. גמרא

אמר רבי טרפון משל לעומד ומקריב על גבי המזבח - ואם תאמר: מאי משל הוא זה? הרי במשל אפילו נודע שפסול היה בשעת עבודה אפילו הכי עבודתו כשרה. כדמובא בסמוך מקרא. ובכי האי גונא גבי מוקח. אם נמצא שמדירתו היתה תחלה בטעות - טהורתינו נמצא למפרע, אפילו לרבי טרפון ואומר רבינו יצחק: דברתינו פליגי; פליגי בטוהרת שנעשה על גביו למפרע, מר איל בתר חוקה דמקח. ומר איל בתר חוקה דאדם. ובשלא נודע חסרון המקוח למפרע. ופליגי נמי בטמא שטבל במיקח, ולחזרו זמן נודע שהיה כן באוהת שעה, שטהורתינו טהורות למפרע. ואהא מייתי דהמשל. תוספות ישנים. ופליגי נמי במקוח שטבל בה כהן ועבד עבודה, וביא עדים העידו שהיה המקוח כשר קודם הטבילה. ורבי טרפון אומר: כשרה העבודה, מיד דהיה אהא כן גרשה אומר הלצה. ואהא קאי המשל.

שלא ואחיו - הרומם של "הופשטי" - "ושלח" (ויקרא א) - מכאן ש'היה רחוק דכל דבר שיכול להתברר - עד אחד נאמן עליו. ואפילו עד אחד מבכשה.

ולזרעו אחריו בין זרע כשר בין זרע פסול - ובריש מבכילתי (דא) אמר: "הרע אף לה" - אין לו אלא זרע כשר, זרע פסול מנין - תלמוד לומר וכו'. משמע דלשון זרע לא משתמע אלא כשר ויש לומר: דשאני וכהא "זרע" מיותר, דהוה מצוי למיתב "ולזרעו", שהיה בבנות לא שייך בריית כהונה. ולכן דרשין שיהיה אפילו זרע פסול. אבל התם אינו מיותר, שהרי התם יש לו בת כמיו בן.

כל מקום שיש קידושין ויש בו וכל מקום שאין קידושין ואיזה זה זה וכו' - נראה לעולם מכל העריות שבתורה - נראה לרבינו יצחק דהך סתמא אתיא כרבי שמעון התימני, דאמר בסוף פרק "החולין" (ביבמות ט"א): כי ממזר מחייבי כריתות, ולא מחייבי לאוין. וכהאי גונא קאמר הכא. ועוד נראה לרבינו יצחק: הדלכה כי הך סתמא. אף על גב דאיכא סתמא אחריתי ביבמות (ג"א) כרבי עקיבא - מכל מקום דהך סתמא עיקר, כרבי זמנאי, וכל היתבא ספקא קידושין. ועוד: דמצינו בהרבה מקומות כי האי סתמא. כדקתני התם (ביבמות ד'): פשטא, בני חייבי לאוין כשרים ניהו. ועוד תני: איהו ממזר - כל שאיסורו איסור ערוה ועונש כרת. משמע דלא הוי ממזר אלא מחייבי כריתות. מתניתין

הלוצה דעבודתו כשיהיה מגולף? אמר רב יהודה אמר שמואל: אמר: "והיתה לו ולזרעו אחריו" - בין זרע פשר ובין זרע פסול. אהוה דשמואל אמר: מהכא, "ברך ה' חילו ופעל ידיו תרצה" - אפילו חולין שבו תרצה. רבי ינאי אמר: מהכא "ובאת אל הפתח ועל דעתך שאדם הולך אצל כהן שלא היה בכיין? אלא זה פשר ונתחלל. בעל מים דעבודתו פסולה מגולף? אמר רב יהודה אמר שמואל: דאמר קרא "לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום" - כשהוא שלם ולא כשהוא חסר. והא "שלום" כתיב: אמר רב נחמן: וי"ו דשלום קמייעה היא. משנה כל מקום שיש קידושין ואין עבירה - תולד הולד אחר הולד. ואיזה זו - זו כהנת, לוייה, וישראלית, שנשא לכהן לוי וישראל. וכל מקום שיש קידושין ואין עבירה - תולד הולד אחר הולד. ואיזה זה - זה הפא על אחת מפל העריות שבתורה. וכל מי שאין לה לא עליו ולא על אחרים קידושין - תולד ממזר. ואיזה זה - זה ודל שפחה ונכרית. גמרא "כל מקום שיש קידושין". אמר ליה רבי שמעון לרבי יוחנן: כללוא הוא דכל מקום שיש קידושין ואין עבירה תולד הולד אחר הולד? תרי

מתניתין רבי יהודה היא - הקשה הרב רבינו יעקב מקוצי: לרבי יהודה נמי איכא למפרך: הרי גר מצרי שנשא ממורת, דש קידושין ואין עבירה, דיאמר לקמן (ע"ב), דמודה הוא בפסולי קהל, דהיינו גר מצרי - דמותר בממורת, ואפילו הכי אמר הדולד הולך אחר הפגום, והוי ממורו ותריץ רבינו יצחק בר אבהו: דהגמרא לא נותת לאקשויי

אלא אם כן יש אחד מהם כשר, כגון גר כשר הראוי לבא בקהל שנשא ממורת, דהכי משמע ליה השתא "דיש קידושין ואין עבירה", וגר מצרי שנשא ממורת שנשדו פסולים, ולכן לא רצה להקשות מיניה, מיהו, בתר הכי פריך ממצרי, אף על גב דאינו כשר לבא בקהל - והוא הדין דהוה מצוי למפרך מצרי שנשא ממורת, אלא דפריך ליה שפיר.

ונתנייה - פירושו: כפיא - תנא "כל מקום" לאתויי, ולא פריך "ולתנייה בהדיא" כדפריך בסמוך, דכיון דסבר גר אסור בממורת, דאיכור קהל - הוי עשית בכלל ממורת ונתניה לישראל, דהני במתניתין, ולא צריך למתנייה במתניתין טפי כולי האי, ומכל מקום, איצטריך למיתני "כל מקום", דלא יאנו הכי - ולא הוה מצוי לאתויי (אלא) ממורת ונתניה לישראל לבד, ודריי' חלל שנשא בת ישראל הדולד הולך אחר הוכר - פירושו: שהוא חלל כמו אביו, ואם אמרו: מאי פריך? מה דהבן פסול - לא משום דקאזילין בתר הוכר - תלמוד - אלא משום דנקבה פגומה, שהיא אמו, שהוכר פוסלה בביתא, הוי חללה: ויש לומר: דעל כרחק פסול ש' כל לאו משום פסול דנקבה הוא, דהא ישראל שנשא חללה יוכיה, שבת כשרה לכבודו, ואף על גב ד שאמה פסולה, אם כן משמע דאזילין דוקא בתר הוכר, לבן פריך שפיר.

הא מני רב: דהא רב דאמר בנות ישראל בר - ואם תאמר: אמאי לא משני תנא "כל מקום" לאתויי, דבארמין על ישראל שנשא חללה: ו לומר: דאם כן מצונו למפרך "ונתנייה בהדיא", ולא מצוי נמי לשנויי "משום דלא מתיני ליה, דהכי נתנייה", כדבארמין בסמוך, דהא הדיא לא מתיני במתניתין: כהנא שפעת לבקו וללוי לישראל ולחלל, שהרי לא הוהודרו כשרות לישנא לפסולים.

בנה שלישי הוי - פירש בקונטרס: ומותר לישא ישראלית, כדכתיב (דברים ב) "דור שלישי יבא להם", דכיון דש קידושין ואין עבירה - לא יבא ישראל, והא דקאמר ביבמות (נח"א): "להם" - הלך אחר פסולו, היינו לענין ישראל שנשא ממורת, או מצרי שנשא ישראלית, דש קידושין וש עבירה - עד שלשה דורות הולך אחר המצרי, ד"ילודו להם" כתיב, חקירה הולכים הולדות. אבל במצרי מצרית - לא מימנר לן הא "להם" מיהו, דהתם בתרייהו "להם" קרינא ביה, והא מצרי היא מצרית, עד כאן לשונו. ודקדק הרב רבינו משה: דלא תימא דוקא ישראל שנשא מצרית שייך לומר: הלך אחר פסולו, לפי שאין שניהם פסולין, אבל בשניהם פסולין לא שייך לומר: הלך אחר פסולו, דשניהם פסולים, שהרי עמוני מצרית שניהם פסולים, והולכים אחר הפגום, אלא הדין תלוי בהוה כשתם שני עמונים שייך לומר כן - דקרא בשני עמונים איירי, וקאמר: הלך אחר הפסול שבכל עם ועם, אבל כששניהם מעם אחד - לא שייך לומר כן.

כל מקום דרישא לאתויי ישראל שנשא חללה ודרכה בר בר חנה ואינו זו למעטי דרבין ורב דימי - פירושו: או רב קנני, כלומר, אי אתיא "כל מקום" דרישא לאתויי מילתא דרבה בר בר חנה - אם כן אתיא "אינו זו" למעטי דרבין, אבל לא דרב דימי. משום דהא דרב דימי, כיון דמילתא דרבה בר בר חנה אתיא, שהרי דבירי זו שותריה את דברי זה, דרבה בר בר חנה קאמר מצרי שני שנשא מצרית ראשונה בנה שלישי, ולדברי ר' רבי אינו אלא שני, ואי לא אתיא "כל מקום" דרישא לאתויי מילתא דרבה בר בר חנה משום דלית הילכתא כותיה - אם כן נובל לומר ד"אינו זו" דרישא אתי למעטי ההיא דרב דימי.

גמרא גר שנשא ממורת דיש קידושין ואין עבירה - דגר מותר בממורת לרבי יוסי, דאמר: קהל גרים לא מקרי קהל, לקמן בפרק בתרא (ע"א), ונתנייה - גבי קידושין וש עבירה כמתניתין בהדי אלאמנה לבקו גדול. כל מקום דסיפא - דיש קידושין וש עבירה, "כל מקום" - כלללא משמע, לאתויי הוה דלא פריש לה בהדיא, ואיבעית אימא לעולם רבי יוסי היא - דאמר: גר מותר בממורת.

דרשאי קל: כלללא היא - מתניתין לאו כלללא כילי, דלכתיב תנא בנ "ואינו, זו היא כהנת ולויה" כו' - ולממרא דהני הוא הדולד הולך אחר הוכר. אבל יש אחרים, אף על פי שיש קידושין ואין עבירה - הולד הולך אחר הפגום, ואינו זו ותו לא - כלומר: אם כן, ד"אינו זו" דוקא, אבל מדי אחריתא לא אול אחר הוכר, גבי יש קידושין ואין עבירה, והרי חלל וכו' - ותנן לקמן (נ"א): חלל וכו' חלל כסודלה לכהונה, אלאמא אחר הוכר הוא, ומקרי חללה כרבי דוסתאי שביא ליה - ולתנא דין, דאמר שריא וכו' שריא מקוה טהרה לחללין, ובתה כשרה לכהונה, והרי ישראל שנשא חללה דיש קידושין ואין עבירה - דלא אסרה הלכא כדכתיב, והולד הולך אחר הוכר, דתנן לקמן (שם): שאם כשרה לכהונה, ולא אמרין חללה היא, כגוים שבשניהם ונתנייה כהויא - גבי כהנת ליה ישראלית ומשני: משום דלא מתיני לה, אינה נישית לו לתנא עם השאר בלתי קצר, דנמי: ואינו כהנת ליה וישראלית חללה שנשאו לבקו ללוי וישראל, דמשמע - חללה נמי לבקו אין עבירה. והאיכא - ש קידושין ואין עבירה הדולד הולך אחר הוכר - דלא דרבה בר בר חנה, מצוי שני - שנתניר אביו. מצרית ראשונה - שנתנירה היא. בנה שלישי - ומותר לישא ישראלית, כדכתיב (דברים ב) "דור שלישי יבא להם", דכיון דיש קידושין ואין עבירה - "לכתיב אבותם" קרינא ביה בישראל, והא דארמין ביבמות (נח"א): "להם" אחר פסולו - היינו לענין ישראל שנשא ממורת, או מצרי שנשא ישראלית, דש קידושין וש עבירה - עד שלשה דורות הולך אחר המצרי, ד"ילודו להם" כתיב, ואחרים הולכים הולדות. אבל לענין מצרי מצרית - לא מימנר לן "להם"

מדי, דהא בתרייהו "להם" קרינא ביה, והוא מצרי והיא מצרית, ולרב דימי - דאמר ביבמות בפרק "הערל" (נח"א): דשני הוא, וליף לה מאשר יקלוד - הכתוב תלאו בלידה, לממרא דבתר אימיה שדינן ליה, מילא כתיב "אשר ילודו", והאיכא - גבי יש קידושין ואין עבירה: הולד הולך אחר הפגום, והא דכי אתא רבין וכו' באומות הלך אחר הוכר, איש ואשה הבאים משני אומות (ובדלקמן) ונתנייה - דש קידושין ואין עבירה. הולד הולך אחר הפגום - בדלקמן בשעתיו, ומתניתין עני הולד הולך אחר הוכר, תנא אינו זו - דרישא, למעטי, ולאשמועינן דמתניתין לא כלללא כילי. ומרישא דמילתיה דרבין ליכא לאקשויי, לממה: ונתנייה מתניתין גבי הולד הולך אחר הוכר דמתניתין ביש קידושין ומצרי, והני דלא נתנייה - אין כן דש קידושין, אימא פאי - אסוגיא דשמתתין פריך, דשנין לעיל: ואי בעית אימא רב יוסי היא: אי אתיא בשלמא רבי יהודה היא, דאמר בר אסור בממורת - לפיכך בנו הולך אחר הפגום, כדן כל מקום שיש קידושין וש עבירה - איכא לתרצו: "כל מקום" דמתניתין לאתויי מאי, ראינו זו למעטי מאי, "כל מקום" דרישא - לאתויי ישראל שנשא ממורת, דבתו כשרה, דהולד הולך אחר הוכר, ודרכה בר בר חנה - מצרי שני שנשא מצרית ראשונה, דש קידושין ואין עבירה - לפיכך הולד שלישי, ואינו זו למעטי דרב דימי ודרבין - כלומר ראינו זו דרישא, דמשמע: אבל בעלמא לא אול אחר הוכר, אי כבידא ליה כרב דימי דאף מצרי שני שנשא מצרית ראשונה בנה שני - ואשמועינן "אינו זו" דמתניתין למעטי הוא, ולא אול בתו זכר, ויכל מקום, דרישא לא תיתי אלא ישראל שנשא חללה, וכדבין, דאמר: נתנירו הלך אחר הפגום, ולא אול אחר הוכר, ואף על גב דאין עבירה, ואי סבידא ליה כרבה בר בר חנה - מיתנין ליה מיכל מקום" דרישא, ראינו זו" - למעטי דרבין לתרצו.

כל מקום דסיפא - דיש קידושין ויש עבירה. לאתווי גר שנשא ממות - לרבי יהודה דיש עבירה - הדולד הולך אחר הפגום, והוי מומר. כדאמרו - לאתווי ישראל שנשא שנשא חללה. ואיוו זו דרישא כדאמרו - למעוטי דרבין או דרב דמי, וגר שנשא ממורת. כל מקום דסיפא לאתווי מאי - היכא אשכחו וי תיש קידושין ויש עבירה הולך הולך אחר הפגום, בר מהני דקתני במתניתין? מאי באמות הלך אחר הויב - למאי הילכתא שן הלך אחר הויב כל זמן שלא נתגירו, ומאן לן דבתר זכר אולקין? מני לאחזי כגבל אומות שבועלם, שאינו מן לאומי של ארץ ישראל, שאמר הכתוב עליהם (דברים ט) "לא תחיה כל נשמה". שבא על הכבוענית - שיהא בכלל "לא תחיה"? והוי הולך לחיות ולבוסות, אלא שכולם נקראין על שם כנעני, דכתיב (בראשית יז) "ארץ כנען", שאחא רשאי לקנותו בעבד - שדרינן עלה בתר זכר, ומותר לחיותם. תלמוד לומר? וגם כפני התומכי וכו' - ולעיל מניה כתיב "ועבדך ומתוכך אשר איש יחיו כל ימי הגוים אשר סביבותיכם" שאינו משבע אומות - מהם תקנו עבד ואמה", ומסיך ליה "וגם מבני התושבים", כלומר, ולא משאר אומות לבדם, שאין בהם מערוב שבע אומות, אלא אף מבניהם שמולידים אותם תושבין הבאים לגור עמכם, ומולדין את הכנעניות - מהם תקנו. מן העורבים בארצכם - שניש הולידו בין שאר העורבים מבנות ארצכם, שילדינן בארצכם, דהיינו אימותיהם. ולא מן הגרים בארצכם - שהולידו בני ארצכם במקומות אחרים מבנות שאר אומות, וכוא הבנים לגור כאן אצל אבותם. ובותרת כתיבם גרסינן: ולא מן הכנענים שבארצכם. כלומר שגולדו מן הכנענים. נתגיירו הלך אחר הפגום שבשניהם? מאי הוא - לענין עבדות לכא לממור נתגירו, ולא לענין יחסין. ולא מציעו חילוק בין אומה לאומה שבנתגיירו אלא בעמנו ומצרי, שזה אסור לעולם וזה עד דור שלישי. ופגום משני דרדים כגמאי שבמכת לה, דקאמר "הפגום שבשניהם? מאי אילימא כמצרי שנשא עמונית" וקאמר: והולד הולך אחר המצרי, ואסור עד דור שלישי. דאלו עמונית שריא לאלתר. מאי פגום איכא - בעד האם דקאמר "נתגיייר" - אתריווי קאמר, לשון רבים, ומשמע עבדות ומשבתת ביה פגם לגבי תריווי קאמר, והכא גבי אם ליכא פגום מצרי ואדומי עשה שיהא יבם ונקבת כורמים, כדאמר ביבמות (עוה.) "והולד, שדיא בתר עמוני, ואיסור זכרים שבו לעולם. ולא אמרינן שדיא בתר מצרית, ויהא דור שלישי מותר. ואי נקבה היא - שדייה בתר מצרית, ולא בתר עמוני, למשריה לדידה משום "ולא עמונית". אלא בנה היא מותר, שדוא שלישי, דאמר קרא (דברים טז)

הני מילי - נראה דלא בעי מנא הני מילי הדולד ממוז - הוא ביבמות (טז.א.) מוכח ליה מילא יגלה כנף אביו" ומסיך ליה "לא יבא ממוז", ומוקמי לה ביבמות (שם) בשומרת יבם של אביו שדוא לו אשת אחי אביו, שדאי בכרת. אלא בעי מנא לן דאין קידושין תופסין בתן. ומנאי בעי הלא דרבר פשוט בכל הגמרא קידושין כל תפס, דהא בהא תליא, דכין דהוי ממוז מחייבי כריתות - לא תפס קידושין. דהא רבי עקיבא הוא דאמר (שם) דאין קידושין תופסין בחיבי לאין, ולא דיעוין אל משום דשמעוין ליה לרבי עקיבא דאמר יש ממוז מחייבי לאין, וכיון דיש ממוז - דין הוא דלא תפסי בה קידושין. והכי נמי אמרינן בשמעתין: הכל מודים בבא על הגדה שאין הולד ממוז, דהא תפסי בה דשמעוין ליה לרבי הלא דהא תליא: ואומר רבינו יצחק: דאין חכי נמי, וכלל זה אמת אליבא דרבי עקיבא. והכא בעי אליבא דרבי יהושע, דאמר (שם): אין ממוז מחייבי לאין (ובכריתות) אלא מחייבי מיתות בית דין, ואפילו הכי מודה דאין קידושין תופסין בחיבי כריתות, כדאמר: (הכל מודים) שאין קידושין תופסין בחיותו, אלמא דרבר פשוט הוא לכולי עלמא. ואליבא דרבי יהושע בעי מנאי: מנלן דלא תפסי קידושין בחיבי כריתות?

1 "כל מקום" דסיפא - לאתווי גר שנשא ממוזת. 2 אלא אי אמרת רבי יוסי היא, "כל מקום" דרישא 3 כדאמרו, "איזו זו" - כדאמרו, אלא "כל מקום" 4 דסיפא לאתווי מאי? - ולמעמוד, לרבי יהודה "איזו זו" דסיפא למה ליה? אלא, אידי דתנא רישא "איזו זו" - תנא סיפא "איזו זו", הכי נמי אידי דתנא 5 רישא "כל מקום" - תנא נמי סיפא "כל מקום". 6 אלא, כי אתא רבין אמר רבי יוחנן: באומות לה הלך 7 אחר הויב, נתגייירו - הלך אחר הפגום שבשניהם. 8 מאי "באומות הלך אחר הויב"? - כדנתיב: מנן 9 לאחד מן האומות שבא על הכנענית, והוליד בין 10 שאותה רשאי לקנותו בעבד - תלמוד לומר "וגם 11 מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו". יכול אף 12 עבד שבא על שפחה מן האומות והוליד בה, שאותה 13 רשאי לקנותו בעבד - תלמוד לומר "אשר הולידו בארצכם ולא 14 מן הגרים בארצכם". נתגייירו הלך אחר הפגום שבשניהם. כמאי? אילימא כמצרי שנשא 15 עמונית - מאי פגום איכא? עמוני ולא עמונית! אלא כעמוני שנשא מצרית. ואי זכר הוי 16 האי שדיא אבתריה דידיה, ואם נקבה הויה - שדיא אבתרה דידיה. "כל שאין לה עליו 17 קידושין", מנא הני מילי - דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן ומטו פה משום דרבי 18 ינאי, ורב אחא בריה דרבא: ומטו פה משום רבי יוסי הגלילי: אמר קרא "ויצאה מבתו 19 והלכה ויהיה לאיש אחר" - לאחריהם ולא לקרובים. מתקוף לה רבי אבא: ואימא "לאארה" 20 - ולא לבן! - בן בהדיא כתיב ביה "לא יקח איש את אשת אביו", אחר למה לי - שמע 21 מיהא: לאחריהם ולא לקרובים. - ואימא אידי ואידי לבן, הא - לבתחילה, והא - דיעבד. - 22 לבתחילה מאחות אשה נפקא, ומה אחות אשה בכרת - לא תקדש, חיבי מיתות בית דין 23 - לא כל ששמן? - ואימא: אידי ואידי באחות אשה, הא - לבתחילה, הא - דיעבד. - אין 24 הכי נמי אשכחן אחות אשה, שאר ערויות מנלן? - ילפינן מאחות אשה; מה אחות אשה 25 מיוחדת - שהיא ערוה, וחיבין על דוניה פרת, ועל שנגתה חפאת, וְלֹא תִפְסֵי בָּהּ קִדּוּשִׁין 26 אֶף כֹּל שְׂהִיָּה עֲרוּהָ וְחִיבִין עַל דוֹנֶיהָ פֶּרֶת, וְעַל שִׁנְגַתָּה חֲפָאֵת - לֹא תִפְסֵי בָּהּ קִדּוּשִׁין. 27 בְּשִׁלְמָא פוּלְהוּ - אֲתִיין, אֵלֵא אִשְׁתְּ אִישׁ וְאִשְׁתְּ אַח אִיפֵא לְמִפְרֵד: מה לאחות אשה - שכן 28 אין לה היתר במקום מצוה, תאמר באשת אה שיש לה היתר במקום מצוה. אשת איש נמי 29 איפא למיפרד: מה להנדף - שכן אין לה היתר בתני אוסרן, תאמר באשת איש שיש לה 30 היתר בתני אוסרן! אלא אמר רבי יונה ואיתימא רב הונא פריה דרב הושע: אמר קרא, "כל 31 אשר יעשה מפל התועבת האלה ונקרתה" - הויקושת פל הערויות פולס לאחות אשה, מה 32 אחות אשה לא תפסי בה קידושין - אף על גב דלית פולס לא תפסי בה קידושין - אי הכי, 33 אחות אשה לא תפסי בה קידושין - אף על גב דלית פולס לא תפסי בה קידושין - אי הכי, 34 אפילו

הני מילי - נראה דלא בעי מנא הני מילי הדולד ממוז - הוא ביבמות (טז.א.) מוכח ליה מילא יגלה כנף אביו" ומסיך ליה "לא יבא ממוז", ומוקמי לה ביבמות (שם) בשומרת יבם של אביו שדוא לו אשת אחי אביו, שדאי בכרת. אלא בעי מנא לן דאין קידושין תופסין בתן. ומנאי בעי הלא דרבר פשוט בכל הגמרא קידושין כל תפס, דהא בהא תליא, דכין דהוי ממוז מחייבי כריתות - לא תפס קידושין. דהא רבי עקיבא הוא דאמר (שם) דאין קידושין תופסין בחיבי לאין, ולא דיעוין אל משום דשמעוין ליה לרבי עקיבא דאמר יש ממוז מחייבי לאין, וכיון דיש ממוז - דין הוא דלא תפסי בה קידושין. והכי נמי אמרינן בשמעתין: הכל מודים בבא על הגדה שאין הולד ממוז, דהא תפסי בה דשמעוין ליה לרבי הלא דהא תליא: ואומר רבינו יצחק: דאין חכי נמי, וכלל זה אמת אליבא דרבי עקיבא. והכא בעי אליבא דרבי יהושע, דאמר (שם): אין ממוז מחייבי לאין (ובכריתות) אלא מחייבי מיתות בית דין, ואפילו הכי מודה דאין קידושין תופסין בחיבי כריתות, כדאמר: (הכל מודים) שאין קידושין תופסין בחיותו, אלמא דרבר פשוט הוא לכולי עלמא. ואליבא דרבי יהושע בעי מנאי: מנלן דלא תפסי קידושין בחיבי כריתות?

הכל

15 רשאי לקנותו בעבד - תלמוד לומר "אשר הולידו בארצכם", מן הגולדין בארצכם ולא 16 מן הגרים בארצכם. נתגייירו הלך אחר הפגום שבשניהם. כמאי? אילימא כמצרי שנשא 17 עמונית - מאי פגום איכא? עמוני ולא עמונית! אלא כעמוני שנשא מצרית. ואי זכר הוי 18 האי שדיא אבתריה דידיה, ואם נקבה הויה - שדיא אבתרה דידיה. "כל שאין לה עליו 19 קידושין", מנא הני מילי - דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן ומטו פה משום דרבי 20 ינאי, ורב אחא בריה דרבא: ומטו פה משום רבי יוסי הגלילי: אמר קרא "ויצאה מבתו 21 והלכה ויהיה לאיש אחר" - לאחריהם ולא לקרובים. מתקוף לה רבי אבא: ואימא "לאארה" 22 - ולא לבן! - בן בהדיא כתיב ביה "לא יקח איש את אשת אביו", אחר למה לי - שמע 23 מיהא: לאחריהם ולא לקרובים. - ואימא אידי ואידי לבן, הא - לבתחילה, והא - דיעבד. - 24 לבתחילה מאחות אשה נפקא, ומה אחות אשה בכרת - לא תקדש, חיבי מיתות בית דין 25 - לא כל ששמן? - ואימא: אידי ואידי באחות אשה, הא - לבתחילה, הא - דיעבד. - אין 26 הכי נמי אשכחן אחות אשה, שאר ערויות מנלן? - ילפינן מאחות אשה; מה אחות אשה 27 מיוחדת - שהיא ערוה, וחיבין על דוניה פרת, ועל שנגתה חפאת, וְלֹא תִפְסֵי בָּהּ קִדּוּשִׁין 28 אֶף כֹּל שְׂהִיָּה עֲרוּהָ וְחִיבִין עַל דוֹנֶיהָ פֶּרֶת, וְעַל שִׁנְגַתָּה חֲפָאֵת - לֹא תִפְסֵי בָּהּ קִדּוּשִׁין. 29 בְּשִׁלְמָא פוּלְהוּ - אֲתִיין, אֵלֵא אִשְׁתְּ אִישׁ וְאִשְׁתְּ אַח אִיפֵא לְמִפְרֵד: מה לאחות אשה - שכן 30 אין לה היתר במקום מצוה, תאמר באשת אה שיש לה היתר במקום מצוה. אשת איש נמי 31 איפא למיפרד: מה להנדף - שכן אין לה היתר בתני אוסרן, תאמר באשת איש שיש לה 32 היתר בתני אוסרן! אלא אמר רבי יונה ואיתימא רב הונא פריה דרב הושע: אמר קרא, "כל 33 אשר יעשה מפל התועבת האלה ונקרתה" - הויקושת פל הערויות פולס לאחות אשה, מה 34 אחות אשה לא תפסי בה קידושין - אף על גב דלית פולס לא תפסי בה קידושין - אי הכי, 35 אחות אשה לא תפסי בה קידושין - אף על גב דלית פולס לא תפסי בה קידושין - אי הכי, 36 אפילו

הני מילי - נראה דלא בעי מנא הני מילי הדולד ממוז - הוא ביבמות (טז.א.) מוכח ליה מילא יגלה כנף אביו" ומסיך ליה "לא יבא ממוז", ומוקמי לה ביבמות (שם) בשומרת יבם של אביו שדוא לו אשת אחי אביו, שדאי בכרת. אלא בעי מנא לן דאין קידושין תופסין בתן. ומנאי בעי הלא דרבר פשוט בכל הגמרא קידושין כל תפס, דהא בהא תליא, דכין דהוי ממוז מחייבי כריתות - לא תפס קידושין. דהא רבי עקיבא הוא דאמר (שם) דאין קידושין תופסין בחיבי לאין, ולא דיעוין אל משום דשמעוין ליה לרבי עקיבא דאמר יש ממוז מחייבי לאין, וכיון דיש ממוז - דין הוא דלא תפסי בה קידושין. והכי נמי אמרינן בשמעתין: הכל מודים בבא על הגדה שאין הולד ממוז, דהא תפסי בה דשמעוין ליה לרבי הלא דהא תליא: ואומר רבינו יצחק: דאין חכי נמי, וכלל זה אמת אליבא דרבי עקיבא. והכא בעי אליבא דרבי יהושע, דאמר (שם): אין ממוז מחייבי לאין (ובכריתות) אלא מחייבי מיתות בית דין, ואפילו הכי מודה דאין קידושין תופסין בחיבי כריתות, כדאמר: (הכל מודים) שאין קידושין תופסין בחיותו, אלמא דרבר פשוט הוא לכולי עלמא. ואליבא דרבי יהושע בעי מנאי: מנלן דלא תפסי קידושין בחיבי כריתות?

1 "זהם" - הלך אחר פסול. מנא הני מילי - דאין קידושין תופסין בחיבי כריתות? אבל הולד ממוז נפקא לן מילא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו" ומסיך ליה "לא יבא 2 ממוז", ומוקמינן לה ביבמות (טז.א.) בשומרת יבם של אביו, שדוא לו אשת אחי אביו, שדאי בכרת. ומכאן ילפינן לה ביבמות הפרק "אחור הלחך" (מהם) וכל שאין לה עליו קידושין - 3 הולד ממוז. ומפני בה - יש מיטם דרבר זה, לומר שבשם רבי ינאי נאמר. ורב אחא בריה דרבא אמר לאו משום רבי ינאי מטו בה, אלא משום רבי יוסי הגלילי. לאיש אחר - שדוא 4 אחר אפסול, ולא שדוא קרובה "ויהיה" - לשון קידושין אחר - שדוא בעל לאשה. לבן - כל בעלה, אבל שאר קרובות לא. לא יקח - לא יאחז כל בה לקוחה, שאין קידושין 5 תופסין. ויילימא לבתחילה הא דיעבד, כלומר, לא יקח" לאו שלא יהו לו בתן קידושין דיעבד קאמר, אלא אחרה שלא יקדשנה. ומיהו, אי קדיש - נהוו קידושין. ואתא האי 6 קרא אתרניא לומר דאין בה חויה כלל, ולעולם לבן קאמר. דכין דאמר ולא פירש קרובים - אין לך להביא באיסור זה אלא האסור שבכולהו. שכן מן הכל. מאחות אשה נפקא - 7 כתיב בה "לא תקח" - לא תקדשה חיבי מיתות - אשת אביו, שבילה. אידי ואידי - "לא תקח" ריהתה לאיש אחר", אימא: אידי ואידי באחות אחר, דכין דאשכחן בה דאמר 8 רבי לבתחילה - איכא למימר דהדר בתב "ויהיה לאיש אחר" - למעטינן בעל אחרת, שאין לו בה חויה. אבל שאר קרובים, דלא אשכחן בהו אתרתי קושה לתחילה - לא קאמר 9 - כשאין לו בנים מאחיו המת. דילפינן בפרק קמא דיבמות (ג.א.) נאמר כאן "עליה כהיה" ונאמר להלן "ביבמה יבא עליה", מה להלן במקום מצוה - אף כאן במקום מצוה, ואמר 10 רחמנא "לא תקח". מה להנין - לאחות אשה קאמר, שכן אין לה היתר בחיי אחותה אחרת. שאפילו גירש אשתו - אחותה אסורה. אשת איש יש לה היתר בחיי אוסרה - שבעלה 11 תופסין בה.

15 רשאי לקנותו בעבד - תלמוד לומר "אשר הולידו בארצכם", מן הגולדין בארצכם ולא 16 מן הגרים בארצכם. נתגייירו הלך אחר הפגום שבשניהם. כמאי? אילימא כמצרי שנשא 17 עמונית - מאי פגום איכא? עמוני ולא עמונית! אלא כעמוני שנשא מצרית. ואי זכר הוי 18 האי שדיא אבתריה דידיה, ואם נקבה הויה - שדיא אבתרה דידיה. "כל שאין לה עליו 19 קידושין", מנא הני מילי - דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן ומטו פה משום דרבי 20 ינאי, ורב אחא בריה דרבא: ומטו פה משום רבי יוסי הגלילי: אמר קרא "ויצאה מבתו 21 והלכה ויהיה לאיש אחר" - לאחריהם ולא לקרובים. מתקוף לה רבי אבא: ואימא "לאארה" 22 - ולא לבן! - בן בהדיא כתיב ביה "לא יקח איש את אשת אביו", אחר למה לי - שמע 23 מיהא: לאחריהם ולא לקרובים. - ואימא אידי ואידי לבן, הא - לבתחילה, והא - דיעבד. - 24 לבתחילה מאחות אשה נפקא, ומה אחות אשה בכרת - לא תקדש, חיבי מיתות בית דין 25 - לא כל ששמן? - ואימא: אידי ואידי באחות אשה, הא - לבתחילה, הא - דיעבד. - אין 26 הכי נמי אשכחן אחות אשה, שאר ערויות מנלן? - ילפינן מאחות אשה; מה אחות אשה 27 מיוחדת - שהיא ערוה, וחיבין על דוניה פרת, ועל שנגתה חפאת, וְלֹא תִפְסֵי בָּהּ קִדּוּשִׁין 28 אֶף כֹּל שְׂהִיָּה עֲרוּהָ וְחִיבִין עַל דוֹנֶיהָ פֶּרֶת, וְעַל שִׁנְגַתָּה חֲפָאֵת - לֹא תִפְסֵי בָּהּ קִדּוּשִׁין. 29 בְּשִׁלְמָא פוּלְהוּ - אֲתִיין, אֵלֵא אִשְׁתְּ אִישׁ וְאִשְׁתְּ אַח אִיפֵא לְמִפְרֵד: מה לאחות אשה - שכן 30 אין לה היתר במקום מצוה, תאמר באשת אה שיש לה היתר במקום מצוה. אשת איש נמי 31 איפא למיפרד: מה להנדף - שכן אין לה היתר בתני אוסרן, תאמר באשת איש שיש לה 32 היתר בתני אוסרן! אלא אמר רבי יונה ואיתימא רב הונא פריה דרב הושע: אמר קרא, "כל 33 אשר יעשה מפל התועבת האלה ונקרתה" - הויקושת פל הערויות פולס לאחות אשה, מה 34 אחות אשה לא תפסי בה קידושין - אף על גב דלית פולס לא תפסי בה קידושין - אי הכי, 35 אחות אשה לא תפסי בה קידושין - אף על גב דלית פולס לא תפסי בה קידושין - אי הכי, 36 אפילו

ולדה — לפום היתא משמע דהכי פירושו: נימא דישראל האב על השפחה כולה כשר. והכי נובל להבשרי באין קידושין ושם עבירה יותר מאז קידושין וש עבירה הולד הולד ולולך חלק לא חטמהו וזו נימנא דאטא אשמועינן אצל מילא בא עלה ממזר הולד כמותו, ויש לו תקנה בשחרור — הא ליתא אלא לרבי טרפון (קדושין סט.א.) אבל לרבנן לא ונראה דהכי פירושו: ולדה כמותו, מנא לן

שלא יקרא היה לשום דבר, ואפילו בכנו ממזר
לא היה, לא לירושל' ולא לשטנא, לו, ולא לייבם
אשת אחיו, ולא לפטור אשת אביו מיבום?
אמר קרא לא תתחנן עם — פירש בקונטרס:
לא יאה לך בהם תורת התנות. מידה,
קשה: שהיו יקרא לא קרא לא מיירי בנכרים אלא בני
שבעה עממים הוא דכתיב, כדאמר ברפך הערל
(ביבמות ע"ו.א.) אמר רבא: בישתו אית לה תנות.
פירושו: שיקרא "לא תתחנן" יש בהם. ובגיותן לית
לחן תנות — לא שריך קרבן שבעה פלוגא עליו
משום "לא תתחנן". לכך פירש רבינו תם: דגמרא
דבימייהו קרא "לא תתחנן" הוי כמו "ונומר",
ומפסיפא דקרא דרשי, דכתיב "בתך לא תתן לבנו
ובתו לא תיקן לבנך" משמע שאין בה קידה.
והקשה הרב רבינו עקיב מאורלוניש: ואימא הני
מילי לכתחילה, אבל בדיעבד — תפסי בה
קידושין, דכתיב: ונזנא אמר לעיל (סו.א.) גבי "ו
יקח איש את אשת אביו" ותיריך מורינו רבי רבי
יצחק שיש: דאין הניב, אבל אמר סבא א"ל
תתחנן, וא"ל תחם" דהוי כמו חרין קראי, חד —
לכתחילה. וחד — לדיעבד, ואף על גב דאמר "לא
תתחנן" איירי בגירות — הני מילי בהו דידענא
מסקנא דילפינן דלא תפסי בה קדושין מקרא
אחרניא, לקמן בסמוך, אבל אי לא הכי — טוב
היה לאוקומא קרא ד"לא תתחנן" לומר דלא תפסי
בה קידושין, מלאוקומא בגירות.
הבא ממשאלית קרוי בן — פירש
בקונטרס: דכתיב "כי יסיר את בןך
מאחריו" דקרא א"תך לא תתן לבנך". והכי קאמר:

בתך לא תתן לכו' את שום דביי יסירי. בנה בן בתך מאחרי, והוא קרוי "בנך". אבל בנך האב
מן הנכרית ומבנך — איני קרוי בנך, אלא בנה, מדלא קאמר על בתו "לא תקח לבנך כי תסיר
בנך מאחרי". אמר רבינא: שמע מינה (בנך הבא מן הנכרית). כו'. ואם תאמר: רבינא היינו
דברי רבי יוחנן, ומה בא לחדש רבינא מה שלא פירש רבי יוחנן, דקאמר רבינא שמע מינה?
לכך פירש רבינו תם: "כי יסיר את בנך" קאי א"בתו לא תקח לבנך", והכי קאמר: "כי יסיר
הדוחן את בנך, שזאת אבותי. מאחרי. ומה בא לחדש על אבן הבן?" שמע מינה: בן בתך הולד
לך מאשתך קרוי בנך, לפי שהוא מישראל ומישראלית, ואין אותו הבא מבנך ומן הנכרית
קרוי בנך אלא בנה. הדיק מלישנא ד"כי יסיר את בנך" ממשמע מיעתו. וממעט בן בנך, מדלא
כתיב "כי יסירם" און, "כי יסיר את ארעך". אבל אכתי לא ידענא מנכרי האב על ישראלית, ונאר
דינו, ואתו רבינא קאמר: שמע מינה בן בתך הבא מן הנכרי קרוי בנך. מדלא כתיב בני "בתך
לא תתן לבנך" — "כי יסיר את בתך מאחרי" וינדוק מינה דעליה הקפיד רחנמא, כרדייקין
גבי "בתו לא תקח לבנך". ומדלא קאמר הכי — שמע מינה דבן בתך הבא מן הנכרי קרוי בנך,
הקפיד קראי ותרתייהו, ולכל לא כתב "כי יסיר את בתך מאחרי", ומשמע מיעתו מנן בתו.
עוד פירש רבינו תם: "כי יסיר" קאי א"בתו לא תקח לבנך" כדפריש בנאמריהו דאשתו חביב קאמר:
כי יסיר הוחנן את בנך מאחרי, שאין הורע הבא מהן מתייהס אחר בנך, אלא אורח הנכרית.
והיינו דאמר: ואין בנך הבא מן הנכרית קרוי בנך, והיא תסרה דקאמר קרא. ובנך הבא מן
הישראלית קרוי בנך, דקאמר שמואל רבי יוחנן (ביבמות ז"א.) — לא פירשו כלום בנכרי
הבא על בת ישראל, דמלתיהו בישראל האב שבעה עממים, ואשתו מישראל קאמר. והוי
בנך. ורבינא בא לדקדק: שמע מינה בן בתך הבא מן הנכרי קרוי בנך, מדלא כתיב "כי יסיר
את בתך" — שמע מינה דבתך הנשואה לבכרי ליכא תסרה, שחורע מתייהס אחריה. ופירושו זה קשה לרבינו יצחק: ד"כי יסיר" משמע דמיירי בהסרת יראת שמים. כדדרשין "כי יסיר" — לרבות
כל המסיריים, ומתרגמינן: ארי יטעון ית בנך מבתר הדחלי. לכך נראה כפירוש רבינו תם ראשון שפיר. **הניחא** לרבי שמעון — פירושו: דרשי טעמא דקראי, אבל נמי אמר טעמא דחזון
דאי לא כתיב "כי יסיר" הוי אומיא מסברא דמיירי משבעה עממים, לפי שום ארוזין בעבודה זרה יתר משאר אומות, ולפיכך "לא תתחנן". וכבת רחנמא "כי יסיר" — לרבות כל המסירין.
אלא לרבנן, דלא דרשי טעמא דקרא — אם כן אי לאו קרא יתירא הוה אמניא: "לא תתחנן" — מיירי בכל האומות, ואיצטריך "כי יסיר" לומר: דוקא שבעה עממים. אם כן בשאר אומות

א"בן ישראל — אבן יהורא — מתוך מהורות — פרק שלישו דף סח עמוד ב — אבן יהורא — (שטיינזולץ)
רש"י

האישה וילדיה וגו' — בשפחה כנענית שיחדה לעיני עברי, ואמר קרא דלא יצא הבן
פשיע עם אביו. לא תתחנן עם — לא תהא לך בם תורת חיותן. "כי יסיר את בנך" — לעיל
מינה כתיב: "בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך" ומיין ליה "כי יסיר את בנך". מדלא
כתיב "כי יסיר את בתך" — משמע דבן הולד לנכרי מבתך קאמר, שייסרנו הנכרי מאחרי.
ושמענין דבן בתך, אפילו מן הנכרי — קרוי בנך.
ואין בנך הבא מן הנכרית קרוי בנך — מדלא
כתיב נמי "כי תסיר את בנך", דשמע מינה
דקפיד נמי קרא ב"בתו לא תקח לבנך" משום כי
תסיר את הבן הולד לה מנכך — אלא מן
הנכרית אינו קרוי בנך, אלא בנה. בנך
מישראלית קרוי בנך ב"ו — לאו מותר לא דייק, לא
אלא הכי קאמר: מדלא קפיד קרא אבן הולד
ממנה — שמע מינה בנך מישראלית קרוי בנך.
אבל בנך מן הנכרית — אינו קרוי בנך, שמע מינה
ב"ו — מדקרי ליה ב"בת — שיסיר אבא מן הנכרי
בנך". ליפא קסבר רבינא נכרי ועבר הבא על
בת ישראל הולד פטור גרסינן — דאחא
לא שאמועינן הולד שדינן ליה בתר בכרי דינמא:
נכרי הוא, ואנן גמיין — יחא מותר לא בקהל.
אלא בתר ישראלית שדינן ליה, ובין שבעבדיה
גולד — הוה ליה ישראל פסול, כשאר גולדים
ממי שאין עליו קדושין, דחנן במתניתין (קדושין
סו.ט.) שהם ממזרים. ומשני: מדבא לא שתמע
ממזרות. יהו דשמעינן מינה דכשר לא הוי,
מרשדי ליה בתר ישראל להיות גולד בעבדיה —
ממזר מותר אלא שתמע מינה. כדאמרין ביבמות
(מהב.) דמזור מאשת אביו ליקו. מה אשת א
דאין לו עליה קדושין — אבל ש' לו קדושין על
אחרה, ועלה כתיב שהולד ממזר, דסמיך ליה
"לא אבא ממזר" — אף כל שאין לו עליה קדושין
על אחרת, לאפוקי נכרי ליתיה ליה קדושין כלל.
פסול מיקרי — כשאר גולדים בעבדיה, מחייבי
לאוין או עשה, שאנין ממזרים. האי כשבעה
אומות כתיב — "לא תתחנן עם" רבי יסיר" —

שבעה גוים שבארץ ישראל הוא דכתיב, שאר אומות מותרין דרשי טעמא דקרא —
בבבא מציעא (סו.א.) גבי אלמנה, דקאמר: עשירה — ממשכנין אותה, עניה — לא
ממשכנין אותה. דטעמא מאי אמר רחנמא "לא תחבול בגד אלמנה" — מפני שאתה צריך
לחזור ליה עבוטה לערב, ומתוך כך שאתה יוצא ונכנס מיני אצלה שחיותך לנשכך
וערביית הולדו — אתה משיא שם רע בעבוטה. והכי נמי דרשי טעמא דחזון משום
"כי יסיר" — לאו איצטריך קרא לפרושי טעמא, ואייתר ליה "כי יסיר" — לרבות שאר
אומות. אלא לרבנן איצטריך קרא לפרושי טעמא שבעה אומות גופייהו, ולמעט שאר
אומות שאנין ארוזין בעבודה זרה כמותן, כדקיימן לן (והלוי יג.א.) אומות שבחוצהו אצריך
לא עובדי עבודה זרה הן, אלא מנהא אבותיהם בידיהם, ולא אייתר ליה ריבאי, ונאר
אומות מנלן? דרבותיה אמר בספנתיה (כ.א.א.) גבי "לא ריבה לו נשים ולא לבניו"
דלרבי שמעון הוי האי "יסור" יתורא, דבלאו פירושא דקרא הוי דרשינן ביה טעמא.
ולרבנן דלא דרשינן טעמא דקרא בעלמא — הכא פריש קרא טעמא. ויתורן בן — לאתר
שתהא כפי גזירת הכותב שהתיר לך יפת תואר — "והייתה לך" כתיב, דריש בה אביו.
אבל משיקרא, קדם היתור, לא קרינן בה "והייתה". וללוו לו — שמתחיל אבא אביו. לא
קרינן ביה וילדו לו — אלא אחריה הוא מתייהס. אי הכי שפחה נמי — הולדה כמותו תיפוק
לן מהאי קרא, דהא לא קרינן בה "כי תחיד", דכתיב (בראשית כב) "עם החמור" — עם

הדומה לחמור!

האומר

אלא

האומר לשפחתו – מעוברת. הרי את בת חורין – בגט שחרור זה, וולדך עבד. ולדה כמות – משוחרר, כולילין בסיפא. שנאמר "האשה וילדיה תהיה לאדוניה"; בזמן שהאשה לאדוניה – הולד שתלד לאדוניה, היא האשה לאדוניה – אין הולד לאדוניה. מאי תלמודא – דהבא שומענין מאתא קרא ארביי קיימיק? אפר רבא אוריב יוסי הגלילי

אלא אי אמרת דיעבד מאי ניהו – פירש הקונטרס: מאי האי דקאמר ליה? איסורא לא היה מנסיב ליה עצה למיעבד. הוא הדין נמי כשאמר לו זיל גנוב ואיזידן בעבד עברי, דהוא מצי לאקשויה ומי שרי להשיאו עצה לגנוב ולעשות איסורא? אלא גמרא פריך שפיר. עוד יש לומר: דאי היה מקשה ליה הכי – היה ליה לשנויי דאמר ליה: זיל ובמבר עצמך. וכברי אליעזר דאמר (קדושין ד'ב) אחד זה ואחד זה רבו מוסר לו שפחה כנענית.

הדרן עלך האומר

האומר לשפחתו "הרי את בת חורין וולדך עבד"
 1 הולד כמותה, דברי רבי יוסי הגלילי. והקמטם
 2 אומרים: דבריו קיימים, משום שאָמַר "האשה וילדיה תהיה לאדוניה". מאי תלמודא? – אָמר רבא:
 3 אָרְבֵי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. **משנה** רבי טרפון אומר: יכולין ממזרין ליהרהר. ביצד? ממזר ששניא שפחה – הולד עבד, שחררו – נמצא הן בן חורין. רבי אליעזר אומר: הרי זה עבד ממזר. **גמרא** איפשיא להו: רבי טרפון לכתחילה קאמר, או דיעבד קאמר? תא שמע, אמרו לו לרבי טרפון: מיהרת את הזכרים, ולא מיהרת את הנקיבות. ואי אמרת לכתחילה קאמר – ממזרות נמי תניסב לעבדא! – עבד אין לו חיים. – תא שמע: דאשפוזינהו דרבי שמלאי ממזר הוה, ואמר ליה: אי אקדמיהך – מתרתניהו לבגדי. אי אמרת בשלמא לכתחילה – שפיר, אלא אי אמרת דיעבד – מאי ניהו? – דמנסיב ליה עצה, ואמר ליה: זיל גנוב ואיזידן בעבד עברי. – ובשני דרבי שמלאי: עבד עברי מי חורין? רבי טרפון לכתחילה קאמר, שמע מינה, אלא בזמן שהיוכל נהנה! אלא לאו ששמע מינה? רבי טרפון לכתחילה קאמר, שמע מינה. אָמר רב יהודה אָמר שמואל: הלכה כרבי טרפון. "רבי אליעזר אומר: הרי זה עבד ממזר." אָמר רבי אֱלֵעָזָר: מאי טעמיה דרבי אֱלֵעָזָר – דאָמר קרא "לו" – הלך אחר פסולו. – ורבנן: ההוא בישראל ששניא ממזרת. סלקא דעתך אמינא "למשפחתם לבית אבתם" כתיב, אָתא "לו" אַפְקִיָהּ. – ורבי אֱלֵעָזָר: לאו אף על גב דכתיב "למשפחתם לבית אבתם" אָתא "לו" אַפְקִיָהּ – הכא נמי, אף על גב דכתיב "האשה וילדיה תהיה לאדוניה" אָתא "לו" אַפְקִיָהּ. – ורבנן: כל וילד כמעי שפחה כנענית – פולד כמעי בהמה דמי.

הדרן עלך האומר

עשרה יוחסין עלו מבבל: כהני, לווי, ישראלי, חללי, גירי, וחרורי. ממזורי, תניני, שתוקי, ואסופי. כהני לווי וישראל – מותרין לבא זה בזה. לווי וישראלי חללי גירי וחרורי – מותרין לבא זה בזה. גירי וחרורי – מותרין לבא זה בזה. ואלו הם: שתוקי – כל שהוא מכיר את אמו ואינו מכיר את אביו, אסופי – כל ששָׁאֵפָה מן השוק ואינו מכיר לא את אביו ולא אמו. אָבא שְׂאוּל הִיָּה קורא לשתוקי בדוקי. **גמרא** "עשרה יוחסין עלו מבבל". מאי איריא דתני "עלו מבבל"? ניתני "הלכו לארץ ישראל!" – מילתא אנב אורחיה קא משמע לן, כדתניא: "אקמת וצילית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך" – מלמד שבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל, וארץ ישראל גבוה מכל הארצות. בשלמא בית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל – תינינן דכתיב "דור אחרי יובד מושך, דהכי משמע: דור עשירי לא יבא. אפילו אין בו צד ממזרות אלא מאותו. פולד כמעי בהמה דמי – שאין מתיחס אחר אביו כלל.

הדרן עלך האומר

משנה עשרה יוחסין עלו מבבל – כשעלו בני הגולה. ובגמרא מפרש לה דאשמועינן משפחות שבבבל מייחסות הן, שפירשיש עורא כל הפסולין משם והולכין עמו. חללין – כהנים חללין, שגולחו מפסולי בתונה. וחרורי = משוחררי. נתיני – נבעתים שגמלו בימי יהושע, ואמרין ביבמות (ע'בא) דוד גזר עליהם. שתוקי ואסופי – מפרש להו ואזיל: איזודו שתוקי כו'. לווי וישראלי חללי גירי וחרורי מותרים לבא זה בזה – אבל כהנים בחללי גירי וחרורי – לא, שחללה בלאו גזירתו ומשוחררת בחוקת זונה. גירי וחרורי פסולים כו' מותרים לבא זה בזה – ודקטבי: קהל גרים לא אקירי קהל, ולא החרורו ממורים לבא בקהל גרים. אבל לויים ישראלים בממזרי – לא, ושתוקי ואסופי – ספק ממזרים הם, ומותרים להתערב בממזרים, כדאמר בגמרא (קדושין ע'גא) בקהל דריא הוא דלא יבא. בקהל ספק – יבא. ואינו מכיר את אביו – וכשקורא פלוני "אבא" – אמו משתקה. בדוקי – בגמרא מפרש ליה. **גמרא** מילתא אנב אויחיה קא משמע לן – על פי דרכו, שהיה הולך ומדבר דבריו ליוחסין השמיענו. ולמדנו דבר חדש בלשונא דנקט, ולמדנו עוד ממנו דארץ ישראל גבוה מבבל. כשלמא בית המקדש גבוה – דשמעת מינה. דהא בארץ ישראל משתעי קרא.

ומבני לוי לא מצאנו שם - ואם תאמר: הוא אמרין במתניתין: עשרה יוחסין עלו מבבל, וקא חשיב לויס ויש לומר: דכל הלויס שעלו עמו היו צוצרי בחנות, ואינם ראוים לשורר שירה של דוכן. **שאני** הם דריע חוקתייהו - פירש בקונטרס: במה שאן אובלין בקדשים, ולא נזריא, דמכלי מקום איבא למיש, דלומא אתו לאסוקיהו מתרומה לקדשים, ומקדשים ליוחסין? נראה לפרש: דריע חוקתייהו

דברי ריבית בשעריך וקפת ועליה וגי' - מכאן שהמקדש גבוה מכל ארץ ישראל, דכל צדדיה טסם וכתב' ועליה'. אשר העלה ואשר הביא את בני ישראל מארץ צפון - דהיינו בכל, ומכל הארצות אשר הדחתים שם, וכתב' 'אשר העלה'. מסייע ליה לרבי אלעזר - דנקט תנא דרין לישנא יתירא, לאשמועינן שכל עצמו של עורא לנקוט אתה בכל נתכון, לפי שראה אותם שנתערבו בהן, וראה שהיו חכמי הדור עולין עמו, וקא עוד בבבל שיתעסק לבדוק בהן לייחסן - עמד והפריש פסולותיו והוליקין עמן. והדור שראו הפרשתם הכירו בהם, ולא חשש שיתערבו בהן אלו הפסולין העולים, ולדורות הבאים נמי, כיון דאמר נמי (קרושין ע"ב): לשכת הגוית היתה שם, ששם היו יושבין מיחסי בהנות ולויה בכל יום, ומיזרז אפרישינהו - ומתוך שהופרשו הכירו בהם אנשי מקומם, וידעו שלא יתערבו עוד בהם, ומנפשיהו סליקו - לארץ ישראל, שלא יכירו ולא הכירו בהם העולים עמם כל כך - והיינו דאברך ישראל עישה לבבל - ספק יחוס הוא אל בבל, שנעשית ויבא כסולת נקיה, וכי ארץ ישראל לא הכירום כל כך, ויש שנדבק עמהם, עישה - ספק עירובין, כבישה זו שמערבין בה עמי מים וקמה מלח וסוכין, כל הארצות עישה פסולת אצל ארץ ישראל, שלא שבני ארץ ישראל עסקין לבדוק ביחסים, לפי שהבחינים מביינים שם. ואינין ישראל עישה לבבל - שנוטרי הפרשים ורצא בשם. אלא למאן דאמר העולים תנן - דהוילי ובעל כרחם פסולתו אינו עלו - יצא קול פסול עליהם, והכל ידעו בפסולן, ונודדו בהם כל העולים, ואבינה כעם - מי היה ומי לא היה, שמע מינה לא ידע עורא מי מעלה עמו ומי לא מעלה עמו, וסובר שדו שם לויס בשוים, ולא מעלה ראיים לעבדה אלא מאותן שקצצו בהונות ידיהם בשניהם, ואמרו 'איך נשיר את שיר ה' וגי' במזמור 'על נהרות בבל' (תהילים קלז), שאמרו להם נבוכדנצר - שירי (שמש ציצין), עמרו וקצצו בהונות ידיהם בשניהם, ואמרו לו 'איך נשיר את שיר ה' על ארמת נכר', 'לא נשיר' אל נאמר, אלא 'איך נשיר' - אל לנו במה להשמש בנימי המנוחות, מאותן עליו ומן המיתרים לא מצא, לפי שהיו יושבין בבבל בשלוח, והעולים בירושלים היו בנינו ובטורח המלאכה ובאימת כל סביבותיה, ודגן רזי דקתני ומתיניחן - מה תהיך לא חזו לעבדה הוין, מיהו ויהיו ביה - יודע היה מי עלה ומי לא עלה, נהילת חוקה - יש לסמקן עליה יפה, כקשו כתבם הפתיחיים - כתב יחוסם, הטרשתא - נתמיהן בן כהילה קרוי כן בספר עורא, ונבחרת ירושלמי מנצא שלע שם שהיה נמשק למלך היה צריך לשתות קדם,

דכרי ריבית בשעריך וקפת ועליה. אלא ארץ ישראל גבוהה מכל ארצות מנלן? - דכתיב 'לכן הגה ימים באים נאם ה' ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את רוע בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדחתים שם'. מאי איריא דכתיב 'עלו מבבל' נתני 'עלו למצרים' לא עלה מסייע ליה לרבי אלעזר, דאמר רבי אלעזר: לא עלה עורא מבבל עד ששעשאה כסולת נקיה, ועלה, איתמר, אביי אמר: עלו מאיליהם תנן, ורבא אמר: העולם תנן, וקמיפלגי בדרכי אלעזר, דאמר רבי אלעזר: לא עלה עורא מבבל עד ששעשאה כסולת נקיה ועלה. אביי - לית ליה דרבי אלעזר, רבא - אית ליה דרבי אלעזר. איבעית אימא: דכילי עלמא אית להו דרבי אלעזר, והקא בהא קא מיפלגי, מר סבר: אפרושי אפרושינהו, ומנפשיהו סליקו, ובי רבא קא מיפלגי, בשלמא למאן דאמר עלו - היינו דאמר רב יהודה אמר שמואל: כל ארצות עישה לארץ ישראל, וארץ ישראל עישה לבבל. אלא למאן דאמר העולם - נהי דידעי להוהא דרא, לדרא אחריני לא ידעי. בשלמא למאן דאמר עלו - היינו דכתיב 'ואקצצם אל הנהר הכא על אחוה ונתנה שם ימים שלשה ואבינה פעם ובפתינים ומגני לוי לא מצאנו שם'. אלא למאן דאמר העולם - הא מיהוה ויהוירי! - נהי דאיהוור בפסולים, בכשרים לא איהוהו. 'פהני לוי וישראל'. מנלן דסליקו? - דכתיב 'וישבו הפתנים והלויים ומן העם והמשפחים והשוערים והנתנים בעריהם וכל ישראל בעריהם'. 'חללי גזירי ויהוירי'. חללי מנלן - דתנאי: רבי יוסי אמר: גדולה חוקה, שאמר 'ומבני הפתנים בני הכהי בני הקזין בני כרזי אשר לקח מבנות ברזלי הגלעזי אשרה ויקרא על שמם. אלה בקשו כתבם המתחשים ולא נמצאו וינאלו מן הכהנה. ויאמר התרשתא להם אשר לא יאכלו מקדש הקדשים עד עמד כהן לאירים ולחמים'. ואמר להם: תרי אתם בחוקתכם; במה הייתם אוכלים בגולה - בקדשי הגבול, אף פאן נמי - בקדשי הגבול. ולמאן דאמר מעלים מתרומה ליוחסין, הגי דאכול בתרומה אתו לאסוקיהו! - שאני התם דריע חוקתייהו. - ואלא מאי גדולה חוקה? - דמעיקרא אכול בתרומה דרבנן, ולבסוף אכול בתרומה דאורייתא. ואיבעית אימא: לעולם השתא נמי דרבנן - אכול, בדאורייתא - לא אכול. וכי מסקינן מתרומה ליוחסין - מדאורייתא, מדרבנן לא מסקינן. - אי הכי מאי גדולה חוקה? - דמעיקרא ליכא למיגור משום תרומה דאורייתא, לבסוף, אף על גב דאיכא למיגור משום תרומה דאורייתא - דרבנן אכול, בדאורייתא לא אכול. - והכתיב 'ויאמר התרשתא להם אשר לא יאכלו מקדש הקדשים', בקדש הקדשים - הוא דלא יאכל, הוא כל מידי - ויכול!

הכי קאמר: לא מידי דמיקרי קדש, ולא מידי דמיקרי קדשים. לא מידי דמיקרי קדש דכתיב 'וכל דור לא יאכל קדש' ולא מידי דמיקרי קדשים, ואמר מר: במזמור מן הקדשים - כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל', ואמר מר: במזמור מן הקדשים -

שלא יחדדוהו שמה הטיל סם המות במשקה המלך - התירו לו יין של נברים לשתות, לכך נקרא התרשתא, עד עמוד הכהן לאורים ותומים - כדאם שאומר לחבירו: עד שביא משה, דאורים ותומים לא היה להם כו' - מדכתיב 'מקדש הקדשים' - שמענין דלא אסירי בתרומה, אלא מקדש הקדשים. אמר להם - תרומה אני יכול לאסור עליכם - מפני חוקתכם שהוחזקתם בבבל לדולה. קדשי הגבול - תרומה הנאכלת בכל מקום. אמר כהן כו' - אלמא מדכתיב 'וינאלו' - שמע מינה נתחלו מן הכהונה, והיינו חללים. ולמאן דאמר - במסכת כתובות (כ"ד). מעלין מתרומה ליוחסין - הוואה כהן אוכל בתרומה במקומו - אין צריך לבדוק אחריו ביוחסין, ונושא כהן בתו. הני, כיון דאבלי בתרומה - אתי לאסוקיהו, ואמאי לא חזי לה תמידי ללא לאסוקיהו שאני תהם דריע חוקתייהו - לא אצטרך למיחש להאי, דכיון דשאר כתבים אוכלים בקדשי תרומה, והם נגואלי מהם - הורע חוקתה, ויש בהם היכר, ולא תמי לאסוקיהו, ואלא - כיון דליכא למגור מידי, מאי גדולה חוקה דאמר רבי יוסי? דשאר כתבים אוכלים בקדשי תרומה, אלא מנן לחוקה כו'. כדקאמר גדולה - וברותא שאמעינא, דאף על גב דאיכא דז אסור השתא טפי מעיקרא - סמכינן עליה. בתרייה דרבנן - תרומת חזין אלא, תרומה דאורייתא - משבאו לארץ. השתא נמי תרומה דרבנן היא - דאכול כדמעיקרא, ומאי ניהו - תרומת פרות וירק, בתרומה דאורייתא - דגן ותירוש ויצרור לא אכול. ליכא למיגור משום תרומת הארץ - דלא הואי גבייהו, וכל דור לא יאכל קדש - כל אותו הענין מרוב בתרומה ולא בקדשים, דכתיב 'ובא השמש וטורח ואחר יאכל מן הקדשים', וליכא לאוקמי אלא בתרומה. שמוסרו כפורים מותר בה, ולא מידי דאיקרי קדשים - חזו ושוקו של שלמים, דאשכחן דאיקרי קדשים. כמורם מן הקדשים - חזו ושוקו.

שלא יחדדוהו שמה הטיל סם המות במשקה המלך - התירו לו יין של נברים לשתות, לכך נקרא התרשתא, עד עמוד הכהן לאורים ותומים - כדאם שאומר לחבירו: עד שביא משה, דאורים ותומים לא היה להם כו' - מדכתיב 'מקדש הקדשים' - שמענין דלא אסירי בתרומה, אלא מקדש הקדשים. אמר להם - תרומה אני יכול לאסור עליכם - מפני חוקתכם שהוחזקתם בבבל לדולה. קדשי הגבול - תרומה הנאכלת בכל מקום. אמר כהן כו' - אלמא מדכתיב 'וינאלו' - שמע מינה נתחלו מן הכהונה, והיינו חללים. ולמאן דאמר - במסכת כתובות (כ"ד). מעלין מתרומה ליוחסין - הוואה כהן אוכל בתרומה במקומו - אין צריך לבדוק אחריו ביוחסין, ונושא כהן בתו. הני, כיון דאבלי בתרומה - אתי לאסוקיהו, ואמאי לא חזי לה תמידי ללא לאסוקיהו שאני תהם דריע חוקתייהו - לא אצטרך למיחש להאי, דכיון דשאר כתבים אוכלים בקדשי תרומה, והם נגואלי מהם - הורע חוקתה, ויש בהם היכר, ולא תמי לאסוקיהו, ואלא - כיון דליכא למגור מידי, מאי גדולה חוקה דאמר רבי יוסי? דשאר כתבים אוכלים בקדשי תרומה, אלא מנן לחוקה כו'. כדקאמר גדולה - וברותא שאמעינא, דאף על גב דאיכא דז אסור השתא טפי מעיקרא - סמכינן עליה. בתרייה דרבנן - תרומת חזין אלא, תרומה דאורייתא - משבאו לארץ. השתא נמי תרומה דרבנן היא - דאכול כדמעיקרא, ומאי ניהו - תרומת פרות וירק, בתרומה דאורייתא - דגן ותירוש ויצרור לא אכול. ליכא למיגור משום תרומת הארץ - דלא הואי גבייהו, וכל דור לא יאכל קדש - כל אותו הענין מרוב בתרומה ולא בקדשים, דכתיב 'ובא השמש וטורח ואחר יאכל מן הקדשים', וליכא לאוקמי אלא בתרומה. שמוסרו כפורים מותר בה, ולא מידי דאיקרי קדשים - חזו ושוקו של שלמים, דאשכחן דאיקרי קדשים. כמורם מן הקדשים - חזו ושוקו.

רבי אֶהָא, רבי אֶבְהוּ בְּשֵׁם רבי יוסי בְּן הַנִּינְא: מַה פְּלִיגִין? בְּמַחְמוֹץ בְּמִיּוּי. אֲבָל בְּמַחְמוֹץ בְּגוּפוֹ – דְּבָרֵי חֶבֶל מוֹתֵר.

רבי יוסי – בְּדַעֲתֵיהּ, הוּ אָמַר תַּמּוּן: אֵינן תַּבְּשִׁילוּ תַּבְּשִׁיל בְּרוּר. וְכֵן הוּא אֹמֵר הָכָא: אֵינן חִימוּצוֹ חִימוּץ בְּרוּר.

וּבְמָה דְאַתָּה אָמַר אֵינן לָךְ בָּא לִידֵי מִצָּה וְחָמֵץ אֵלָא חֲמוּשֵׁת חֲמִינִין בְּלֶבֶד, וְדַקּוּוֹתֵיהּ, אֵינן לָךְ מְגַרֵר עִם בּוּלָן אֵלָא חִיטִּים וּשְׁעוּרִים בְּלֶבֶד.

רבי הִילָא בְּשֵׁם רבי שְׁמַעוֹן בְּן לָקִישׁ: לֹא שְׁנִינּוּ אֵלָא הָעוֹשֶׂה עִיסָה מִן הַחִיטִּים וּמִן הָאֹרֶז, וְאֵינּוּ נִגְרָר אֵלָא עִם הַחִיטִּין בְּלֶבֶד.

מַהוּ שְׁנִינּוּ חֲתִיבִים עַל קְלֵי שְׁלוֹ מִשּׁוּם חֲדָשׁ? אָמַר רבי זְעִירָא: כְּתִיב (ויקרא כג, יד) וְלַחֵם וְקִלְי וְכַרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ. אֵת שְׁחִיבִים עַל לַחֵם שְׁלוֹ מִשּׁוּם חֲדָשׁ – חֲתִיבִין עַל קְלֵי שְׁלוֹ מִשּׁוּם חֲדָשׁ. אֵת שְׁאִין חֲתִיבִים עַל לַחֵם שְׁלוֹ מִשּׁוּם חֲדָשׁ – אֵינן חֲתִיבִים עַל קְלֵי שְׁלוֹ מִשּׁוּם חֲדָשׁ.

רבי יִרְמְיָהּ בְּעֵי קוּמֵי רבי זְעִירָא: עִירַב אַרְבַּעַת קַבִּין בְּפָנֵי עֲצָמוֹן וְחִימוּצוֹ, וְאַרְבַּעַת קַבִּין בְּפָנֵי עֲצָמוֹן וְעִירַבָן – הֲרֵי בְּשַׁעַת חִיבוּבָן, לְבָא לִידֵי מִצָּה וְחָמֵץ?

אֲתֵיִיא דְרַבִּי יוֹנָה – כְּרַבִּי יִרְמְיָהּ, וְדְרַבִּי יוֹסִי – כְּרַבִּי זְעִירָא. אֲתֵיִיא דְרַבִּי יוֹנָה כְּרַבִּי יִרְמְיָהּ, כְּמָה דְרַבִּי יִרְמְיָהּ אָמַר: עַד שְׁיֵהָא קְרוּי לַחֵם, כִּף רַבִּי יוֹנָה אָמַר: עַד שְׁיֵהָא קְרוּי לַחֵם.

דְרַבִּי יוֹסִי – כְּרַבִּי זְעִירָא. כְּמָה דְרַבִּי זְעִירָא אָמַר: מֵינּוּ קְרוּי לַחֵם, בְּן רַבִּי יוֹסִי אָמַר: מֵינּוּ קְרוּי לַחֵם. אֲתֵיִיא דְרַבִּי יוֹסִי כְּרַבִּי הִילָא אַף עַל גַּב הוּ פְּלִיגִי עֲלוּי.

רבי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן שְׁמַע בּוּלְחוֹן מִן אֶהוּן קְרִיִיא (ישעיה כח, כה),

[דף ב' ע"א]

וְשֵׁם חֲטָה שׁוֹרָה וּשְׁעָרָה נִסְמָן וּבִסְמַת גְּבֻלָתוֹ. וְשֵׁם חִטָּה – אֵלוּ הַחִיטִּים. שׁוֹרָה – זוֹ שְׁבוּלַת שׁוּעַל. וְלָמָּה נִקְרָה שְׁמָה שׁוֹרָה? שְׁהִיא עֲשׂוּיָה בְּשׁוֹרָה.

שְׁעוּרָה – אֵלוּ הַשְּׁעוּרִים. נִסְמָן – זֶה הַשִּׁיפוֹן. וּכּוּסְמַת – זֶה חֲבוּסְמִין.

גְּבוּלָתוֹ – לַחֵם. עַד כַּאֲן גְּבוּלוֹ שֶׁל לַחֵם.

וְלַמִּידִין מִן הַקְּבֻלָּה? אָמַר רבי סִימוּן: מִן מַה דְּכְתִיב (שם) וַיִּסְרוּ לַמִּשְׁפָּט אֱלֹהֵינוּ יוֹרְנוּ. כְּמִי שְׁהוּא דְבַר תּוֹרָה.

אמר רבי סימון: אילין נשנייא דאמרין: "לא גיעול בנינן לכנישתא, אין חמוי ליה מילף, מילף הוא" – לא עבדין טבאות. אלא ויסרו למשפט, אלהיו יורנו.

רבי יודא בר פזי בשם רבי יונתן: דרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה היא.

דתני: רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר: יכול מביא מן הפוסמין ושבולת שועל והשיפון? ודין הוא! ומה אם החטים שכשרו לשאר כל המנחות – לא כשרו למנחת העומר. פוסמין ושבולת שועל והשיפון שלא כשרו לשאר כל המנחות – אינו דין שלא יכשרו למנחת העומר!

השעורים יוכיחו, שלא כשרו לשאר כל המנחות, וכשרו למנחת העומר!

לא! אם אמרת בשעורין – שמנחת סוטה באה מהן, תאמר בפוסמין ושבולת שועל ושיפון – שאין מנחת סוטה באה מהן! יצאו החיטים – מן הכתוב, וכוסמין ושבולת שועל והשיפון – מקל וחמר. ברם ברבנין – שלשה מינין הן.

אמר רבי יוסי: מי סבור סבר רבי יהודא בן פזי שמנחת העומר באה מן שבולת שועל? אילו מן דאמר: "תאנים שהורות עלי" – שפוא אינו מותר בלכנות? אלא 'שהורות' אומר, 'לכנות' לא אומר. והכא 'שעורה אביב' אומר, 'שבולת שועל אביב' לא אומר.

[דף ב' ע"ב]

ברם ברבנין, שלשה מינין הן. השיפון – מין פוסמין. שבולת שועל – מין שעורין.

רבנן דקיסרין בעיין: מה? תנינן חמשה מינים? לא חמשה דברים! שני דברים מין אחד, ושני דברים מין אחד!

תמן תנינן: איזו מין במינו? החיטים – אין מצטרפין עם הכל אלא עם הפוסמין. השעורין – מצטרפין עם הכל חוץ מן החיטים!

רבי יוסי אומר ליה סתם. רבי יונה בשם רבי יוחנן: תמן – בנשוא, וכאן – בכלל.

תני רבי הויה בן: וכולן שבללן תבואה קמחים ובציקות – מצטרפות.

עירם ראשי עיסות? אומר רבי יוסי: וההון נשוא לאו במעורם הוא? את אומר אינו מצטרף, והכא אינו מצטרף.

מהו שילקו על חלתן דבר תורה? רבי יונה בשם שמואל, רבי יוסי, רבי אבהו בשם רבי שמעון בן לקיש: אין לוקין על חלתן דבר תורה.

אמר רבי יעקב בר אחא, רבי שמעון בן לקיש – פדעתיה. דאיתפלגון, הפיגול והנותר ששחקו, רבי יוחנן אומר: לא ביטלו זה את זה. ורבי שמעון בן לקיש אומר: ביטלו זה את זה.

אמר רבי יוסי: ולא דמיין! תמן אמר: זה אסור וזה אסור. ברם הכא, שני דברים רבים על אחד ומבטלין אותו. וכבר ביטלו עד שלא נעשו איפור! אילו אחד עשה חמש עיסות מחמשה מינין ועירבו, ואמר רבי שמעון בן לקיש אין לוקין על חלתן דבר תורה – יאות.

הלל הוקן הנה כורף שלשתן באחת! אמר רבי יוחנן: חלוקין על הלל הוקן. והא רבי יוחנן כורף מצה ומרור!

באן – בשעת המקדש, באן – שלא בשעת המקדש.

ואפילו תימר: באן ובאן בשעת המקדש, שני דברים רבים על אחד ומבטלין אותו.

רבי יוסי בשם רבי אלעזר: בשם שאין האיפורין מבטלין זה את זה. כד אין המצות מבטלות זו

[דף ג' ע"א]

את זו.

רבי יהושע דרומיא בעי: עשה עיסה מחמשת המינין, וחזר ועשה חמש עיסות מפין אחד ועירבו, חיטים שבו מהו שייבטלו חיטים שבו, ושעורין שבו מהו שייבטלו שעורין שבו?

אמר רבי הניא בר אדא: לא בן אמר רבי יוסי, שני דברים רבים על אחד ומבטלין אותו!

לא צורכה דלא, עשה חמש עיסות מחמשה מינים ועירבן, וחזר ועשה חמש עיסות מחמשה ולא עירבן, חיטין שכן מהו שייבטלו חיטים שכן, ושעורים שכן מהו שייבטלו שעורים שכן.

ואסורין בחדש מלפני הפסח. אית תניי תני: מלפני הפסח. ואית תניי תני מלפני העומר. מאן דאמר מלפני הפסח – מסייע לרבי יוחנן. מאן דאמר מלפני העומר – מסייע לחזקיה.

דאמר רבי יונה בשם חזקיה: בשעת הקרבן – הקרבן מתיר. שלא בשעת הקרבן – היום מתיר.

רבי יוסי בשם חזקיה: בשעת הקרבן – הקרבן מתיר. מודה חזקיה שלא בשעת הקרבן – היום מתיר.

רבי יוחנן אמר: בין בשעת הקרבן, בין שלא בשעת הקרבן – היום מתיר.

אמר רבי הילא: טעמא דרבי יוחנן, (ויקרא כג, יד) עד עצם היום הזה. מלמוד שחיים מתיר. יכול אפילו בשעת הקרבן? תלמוד לומר: עד הביאכם את קרבן אלהיכם. יכול תבאח ממש? תלמוד לומר: עד עצם היום הזה. הא ביצד? טול מבגנתיים זמן תבאח. מודה רבי יוחנן באיפור – שהוא אסור.

איפורו מהו? רבי ירמיה אומר: איפורו דבר תורה. רבי יונה ורבי יוסי תרונהוון אמרין: איפורו מדבריהן.

אמר רבי יוסי: מיליהון דרבנן מסייעין לן!

[דף ג' ע"ב] דתנינן תפון: אין מביאין מנחות ובפורים ומנחת ביהמה קודם לעומר. ואם הביא – פסול. ואמר רבי יהושע דרומיאה, רבי יונה, רבי אימי בשם רבי יוחנן: לא שנו אלא שלשה עשר וארבעה עשר והמשה עשר, הא ששה עשר, עבר והביא – פשר.

אין תימר איפורו דבר תורה היא – לא שנייא, היא שלשה עשר, היא ארבעה עשר. היא המשה עשר, היא ששה עשר – עבר והביא פסול!

ועוד מן תדא דאמר רבי זעירא: על ידי דרב גרבי דעתון דבנוי דרבי תניא רבה – הוא סבר דכוותהון. אין תימר איפורו דבר תורה, רב בר דעתיה דרבי יוחנן הוא!

והתנינן: משחרב בית המקדש, התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא יום הנגף כולו אסור. אין תימר איפורו דבר תורה – ניהא. אין תימר איפורו מדבריהן – יש תקנה אחר התקנה?

אמר רבי יוסי בי רבי בון: מפני

[דף ד' ע"א]

הרחוקין. רבי ירמיה בשם רבי תיא: בין בשעת הקרבן בין שלא בשעת הקרבן – היום מתיר.

אמר רבי הונא: מתניתא דחזקיה פליגא עליו! עד עצם היום הזה – מלמד שהיום מתיר. יכול אפילו בשעת הקרבן? תלמוד לומר: עד הביאכם את קרבן אלהיכם.

והתנינן: משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא יום הנגף כולו אסור! אמר רבי יונה: איתתבת קומי רבי ירמיה, ואמר, אין יסבור רבן יוחנן בן זכאי גרבי יודא. דרבי יהודא אומר: והלא מן התורה – אסור!

תפון חשין לצומא רבא תריין יומין. אמר לון רב הסדא: למה אתם מכניסין עצמכם למספק תון המרובה? חזקה שאין בית דין מתעצלין בו!

אבוי דשמואל בר רב יצחק חש על גרמיה וצם תריין יומין, איפסק ברוכה ודמד.

אם השרישו קודם לעומר – העומר מתיר. רבי יונה אומר: קודם להבאה. רבי יוסי אומר: קודם לקצירה.

אמר רבי יונה: הבאה מתרת להבאה. קצירה מתרת לקצירה.

אמר רבי יוסי: קצירה מתרת הבאה וקצירה.

לפום כן רבי יוסי הווי בה: קצר לרבים ונטמא, חזר תיחיד לאפורו? רבי יונה אמר: קודם לקצירה.
רבי יוסי אמר:

[דף ד' ע"ב]

קודם להבאה.

אמר רבי יונה, מילתיה דכהנא מסייע לי. דכהנא אמר: (ויקרא ב, יד) **ואם תקריב מנחת בכורים לה'.** זו ביכירה. האחרת – לא ביכירה.

הנע עצמה, אפילו עשבים? אפילו השרשה, העומר בא ומתיר? ולא קודם לקצירה אגזן קנימין?

ועוד מן הדא דתני: המנבל בשלשה עשר, ונתלש הקלח בידו – הרי זה שותלו במקום המינא, אבל לא במקום הגריד. הרי יש כאן שלשה עשר וארבעה עשר וחמשה עשר, ומקצת היום ככולו!

אמר רבי יוסי: מילתיה דרבי אבינא מסייע לי. דאמר רבי אבינא: תיפתר בהדא מתניתא, במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה בארבעה עשר. אבל במקום שנהגו לעשות מלאכה בארבעה עשר.

לא בתלוש? שמא במחובר?

אשכח תני: מקום שנהגו לעשות מלאכה בתלוש – עושין אפילו במחובר. ואם לאו – אסורים עד שיבא עומר הבא.

רבי לעזר שאל: מהו שיבא העומר מהו? אפשר לומר חדש וישן אין תורמין ומעשרין מזה על זה, ואת אמר הכן?

התיבון: הרי שאר המינין הרי הן תלוין בעומר! ואין העומר בא מהו? לא, אם אמרת בשאר המינין – שלא כשרו למנחת העומר, תאמר בשעורין – שכשרו

[דף ה' ע"א]

למנחת העומר!

חברייא בשם רבי לעזר: ראשית קצירך ולא סוף קצירך. רבי זעירה בשם רבי אלעזר: ביכורין. אין אלו ביכורין.

מה נפק מביניהון? עבר והביא. על דעתהון דחברייא – פסול. על דעתיה דרבי זעירא – כשר.

דברי חכמים? רבי יוסי בי רבי בון, רבי חייא בשם רבין בר חייא: והן שהביאו שלישי לפני ראש השנה. אבל אם הביאו שלישי לאחר ראש השנה – העומר בא מהן.

הַלְקָה ב'

מתני' האוכל מִהֵן פְּזוּת מִצָּדָה בְּפֶסַח – יֵצֵא יָדָיו חֹכְתוֹ. פְּזוּת חֲמִין – תֵּיב בַּהֲפָרַת. נִתְעָרַב אֶחָד מִהֵן בְּכָל הַמִּינִין – תָּרִי זֶה עוֹבֵר בְּפֶסַח.

הַנּוֹדֵר מִן הַפֶּת וּמִן הַתְּבוּאָה – אָסוּר בְּהֵן; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמַיִם אֹמְרִים: הַנּוֹדֵר מִן הַדְּגָן – אֵינּוּ אָסוּר אֲלָא מִהֵן. וְתֵיבִים בַּחֵלְהָ וּבְמַעֲשָׂרוֹת.

גמרא אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר זְבִדִי: זֹאת אֹמְרֵת: שְׁלֹזְקִין עַל חֵלְתָן דְּבַר תּוֹרָה.

רַבִּי יְרֵמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי חֵיִיא בַר וּוּא: תִּיפְתָר שְׂאֵבֵל פְּזוּת מִזָּה וְכַזָּה מִזָּה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: אֲפִילוּ תִימַר פְּזוּת מְכֻלְהָן, שְׁנֵיִיא הִיא, שְׁכֻלְהָן לְשֵׁם חֲמִין.

מִחֻלְפָּא שִׁיטְתִּיהָ דְּרַבִּי יוֹסֵי! תַּמָּן הוּא אֹמֵר: שְׁנֵי דְבָרִים רַבִּין עַל אֶחָד וּמְכַטְלִין אוֹתוֹ. וְכֹא הוּא אָמַר תֵּיבִין!

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי בּוֹן: פִּינֵי מִתְנִיתָא, אֵי

[דף ה' ע"ב]

פְּזוּת מִזָּה וְכַזָּה מִזָּה. הָא הַנּוֹדֵר מִן הַפֶּת וּמִן הַתְּבוּאָה – אָסוּר בְּכָל. בְּרַבְּנָן? רַבִּי חֵיִיא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: פִּינֵי מִתְנִיתָא, אַף הַנּוֹדֵר מִן הַדְּגָן – אֵינּוּ אָסוּר אֲלָא מִהֵם.

מַה גַּן קְיַימִין? אִם בְּאוֹמַר: "פֶּת תּוֹרָה", מַעֲתָה, אַף הָאוֹמֵר "תְּבוּאוֹת תּוֹרָה" – יְהֵא אָסוּר בְּכָל, דְּכֵתִיב וְתְבוּאוֹת הַכֶּרֶם! אֵי בְּאוֹמַר "פֶּת סֶתֶם", אֵין לָךְ קְרוּי פֶת סֶתֶם אֲלָא חִיטִּין וְשַׁעֲוִרִין בְּלֶבֶד!

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: קְיַימִתִּיהָ בְּמָקוֹם שְׂאוֹכְלִין פֶּת כָּל. אֵין לָךְ קְרוּי פֶת סֶתֶם אֲלָא חֲמִשֶׁת הַמִּינִים בְּלֶבֶד.

הַלְקָה ג'

מתני' אֵלּוּ תֵיבִין בַּחֵלְהָ וּפְטוּרִין מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת? הַלְקָטָה, וְהַשְׂכֵּחַה, וְהַפָּאָה, וְהַהֲבָקָה, וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שְׁנַטְלָה תְּרוּמָתוֹ, וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְהַקֹּדֶשׁ שְׁנַפְדוֹ, וּמוֹתֵר הַעֶמֶר, וְתְבוּאָה שְׁלֵא הִבִּיאָה שְׁלִישׁ.

רַבִּי לְעִזֵּר אֹמֵר: תְּבוּאָה שְׁלֵא הִבִּיאָה שְׁלִישׁ – פְּטוּרָה מִן הַחֵלְהָ.

אֵלּוּ תֵיבִין בְּמַעֲשָׂרוֹת וּפְטוּרִין מִן הַחֵלְהָ. הָאֵרוֹ, וְהַדְּחָן, וְהַפְּרָגִים, וְהַשְּׂמִשְׁמִיז, וְהַקְטָנִיּוֹת, וּפְחוֹת מַחֲמִשֶׁת רְבָעִים בַּתְּבוּאָה. הַסַּפְּגָנִין, וְהַדְּבָשִׁנִּין, וְהָאִיסְרִיטִין, וְחֵלֶת הַמִּשְׁרֵת, וְהַמְדַּפֵּעַ – פְּטוּרִין מִן הַחֵלְהָ.

גמרא רַבִּי הוֹשַׁעְיָה שָׂאל לְכַהֲנָא: מַנִּיין שְׁהֵן תֵּיבִין בַּחֵלְהָ וּפְטוּרִין מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת?

אָמַר לִיהוּ, לָא תִימַר לִי, תְּרִימוּ, וְכֵן תְּרִימוּ (במדבר טו, כ).

חזר ואמר: מארבע עשרה. מה ארבע עשרה – תיבין בחלה ופטורים מן הפעשרות, אף אילו תיבין בחלה ופטורין מן הפעשרות.

רבי יוחנן בשם רבי ינאי: זה אחד משלשה מקראות שהן מהגורין בתורה (דברים יד, כט) **ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך**. מה שיש לך ואין לו – את תיב ליתן לו. יצא הבקר שיודע וידו שווין בו. היא לקט, היא שכחה, היא פאה, היא הבקר.

מעשר ראשון שנמלה תרומתו. ומבין שנמלה תרומתו – לאו בחולין הוא? תפתר, שהקדימו בשיבולין. דאמר רבי אבהו בשם רבי שמעון בן לקיש: מעשר ראשון שהקדימו בשיבולין – פטור.

[דף ו' ע"א]

מתרומה גדולה. אמר רבי יוסי: בתיב (במדבר יח, כט): **את כל חלבו את מקדשו ממנו**. לא חלבו וחלב חבירו.

אמר רבי יוסי: בתיב (שם כח): **והרמתם ממנו את תרומת ה' מעשר מן הפעשר**. ולא תרומה ומעשר מן הפעשר. בשמירה ואחר כך הפריש תרומת מעשר שבו. אבל אם הפריש תרומת מעשר ואחר כך מירחו – לא בדא.

בשהפריש ממנו עליו. אבל אם הפריש במקום אחר עליו – לא בדא.

מעשר שני והקדש שנפדו. רבי זעירא, רבי יוסי, רבי חמא בר עוקבא, רבי הלל בן הלל מטיא בה בשם רבי יודה: דמן הדא, מעשר שני שהקדימו בשבלין – פטור מתרומה גדולה.

רבי יונה בעי: כמאן דאמר אינו כנכסיו. ברם כמאן דאמר כנכסיו – הוא תיב? אמר ליה: אוף אנא סבר בן. הוי, מעשר ראשון הואיל וכל עמא מודיי שהוא כנכסיו – תיב.

הוי פליגי היא, מאן דאמר תיב, אפילו תרומה שבו – תיבת. ומאן דאמר פטור, אפילו חולין שבו – פטורין.

מאן דאמר תיב, עשאו תרומת מעשר על מקום אחר, מה את עביד לה? כגדיש שנדמע? בעיסה שנדמעה?

רבי יוחנן אמר: אנא בעיתה. רבי יאשיה אמר: אנא בעיתה. מה בין גדיש שנדמע לעיסה שנדמעה? גדיש שנדמע – את אמר תיב. עיסה שנדמעה – את אמר פטורה?

רבי תנחומא בשם רבי

[דף ו' ע"ב]

הונא: גדיש שנדמע, עד שלא נדמע עבר והפריש ממונו תרומה – חרי זה תרומה. עיסה שנדמעה, עד שלא נדמעה עבר והפריש ממונה חלה – אינה חלה. דתנינן תמן: הפפריש חלה קמח – אינה חלה, ונגזל ביד כהן.

ומותר העומר. מתניתין – דלא כרבי עקיבא. דרבי עקיבא מחייב בחלה ובמעשרות.

ותבואה שלא הביאה שלישי. מה מעמא דרבנין? נאמר להם בפסח, ונאמר להם בחלה, מה להם הנאמר בפסח – דבר שהוא בא לידי מצה וחמין. אף להם שנאמר בחלה – דבר שהוא בא לידי מצה וחמין.

מאי מעמא דרבי לעזר? (במדבר טו, כ) **בתרומת גרן בן תריומו אתה.** מה תרומת גרן – מפירות שהביאו שלישי, אף זו – מפירות שהביאו שלישי.

ולית ליה לרבי לעזר להם להם? אשפה תני בשם רבי לעזר: אינה חייבת בחלה ואין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח!

מהו שהחייבים על להם שלו משום חדש? אמר רבי יודן: כתיב (ויקרא כג, יד): **ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו.** את שהחייבים על קלי שלו משום חדש – חייבים על להם שלו משום חדש. את שאין החייבין על קלי שלו משום חדש – אין חייבין על להם שלו משום חדש.

אמר רבי זעירא: כתיב (דברים יד, כב): **עשר תעשר את כל תבואת זרעך** – דבר שאינו נזרע ומצמיחה. יצא פחות משלישי, שאם נזרע אינו מצמיחה.

פשיטא על דרבנין, בההון פחות משלישי – שאינו נגרר לענין המעשרות.

רבי חייא בר יוסף שאל: על דעתיה דרבי לעזר מהו שיהא נגרר לענין חלה בעיפת האורז?

שמואל בר אבא בעי: אי זה חדש וישן שבחלה? שתי שדות, אחת הביאה שלישי, ואחת פחות משלישי, לחלה – אחת. למעשרות – שתים. אחת

[דף ז' ע"א]

פחות משלישי, ואחת עשבים, לחלה – שתים, ולמעשרות – אחת.

אחת הביאה שלישי, ואחת עשבים, בין לחלה בין למעשרות – שתים.

בגתיים מהו? רבי יונה בשם רבי שמעון בן לקיש: בגתיים – כבראשונה. רבי יוסי בשם רבי שמעון בן לקיש: בגתיים – כבאחרונה.

איזו בגתיים? העושה עיסה מן הטבבל. חלה – חייבת בתרומה. ותרומה – חייבת בחלה.

מַזְנִין שֶׁתַּחֲלָה תַּיִיבַת בְּתַרוּמָהּ? רַבִּי יִצְחָק בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר מֵרְתָא בְּשֵׁם רַב: (במדבר טו, כ) חֵלְהָ תְּרִימוּ תְּרוּמָה. מַחֲלָה – תְּרִימוּ תְּרוּמָה. מַזְנִין שֶׁתַּתְּרוּמָה תַּיִיבַת בַּחֲלָה? מִן קוּשׁוּי פְּתָרִין: הַדִּין קָרְיָא, מֵאוֹתָהּ שֶׁפְּתוּב בָּהּ – רֵאשִׁית תְּרִימוּ חֵלְהָ.

הַסּוּפְגָנִין – טְרִיקָטָא. הַדּוּבְשָׁנִין – מְלִי גְּאֵלָה. וְהַאיִסְקָרִיטִין – חֲלִיטִין דְּשׁוּק. וְחֵלַת מִסְרַת – חֲלִיטִין דְּמִי. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: טְרִיקָטָא – תַּיִיבַת בַּחֲלָה. וְאוֹמַר עָלָיו: "הַמּוֹצִיא לְחֵם מִן הָאָרֶץ". וְאָדָם יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי הוֹבְתָנוּ בְּפֶסֶח.

רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: טְרִיקָטָא – אֵינָהּ תַּיִיבַת בַּחֲלָה וְאִין אוֹמְרִין עָלָיו: "הַמּוֹצִיא לְחֵם מִן הָאָרֶץ". וְאִין אָדָם יוֹצֵא בּוֹ יְדֵי הוֹבְתָנוּ בְּפֶסֶח.

רַבִּי יוֹסִי אָמַר: תְּרִיתִין רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: טְרִיקָטָא – תַּיִיבַת בַּחֲלָה. וְאוֹמַר עָלֶיהָ: "הַמּוֹצִיא לְחֵם מִן הָאָרֶץ". וְאָדָם יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי הוֹבְתָנוּ בְּפֶסֶח. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: טְרִיקָטָא – אֵינָהּ תַּיִיבַת בַּחֲלָה. וְאִינוּ אוֹמַר עָלֶיהָ: "הַמּוֹצִיא לְחֵם מִן הָאָרֶץ". וְאִין אָדָם יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי הוֹבְתָנוּ בְּפֶסֶח.

רַבִּי יוֹסִי אָמַר: הוֹרִי. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: כָּל שֶׁהָאֹר מְחַלֵּף תַּחֲתָיו – תַּיִיבַת בַּחֲלָה. וְאוֹמַר עָלָיו: "הַמּוֹצִיא לְחֵם מִן הָאָרֶץ". וְיוֹצֵא בּוֹ יְדֵי הוֹבְתָנוּ בְּפֶסֶח. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: כָּל שֶׁהָאֹר מְחַלֵּף תַּחֲתָיו – אֵינָהּ תַּיִיבַת בַּחֲלָה. וְאִין אוֹמְרִין עָלָיו: "הַמּוֹצִיא לְחֵם מִן הָאָרֶץ". וְאִין אָדָם יוֹצֵא בּוֹ יְדֵי הוֹבְתָנוּ בְּפֶסֶח. אָמַר לִיהֵ רַבִּי יוֹחָנָן: וּבִלְבָד עַל יְדֵי מִשְׁקָה.

מִתְנַתִּין פְּלִיגֵי עַל רַבִּי יוֹחָנָן! הַסּוּפְגָנִין וְהַדּוּבְשָׁנִין וְהַאיִסְקָרִיטִין וְחֵלַת

[דף ז' ע"ב]

הַמּוֹשְׁרַת וְהַמְדוּמָע – פְּטוּרָה מִן הַחֲלָה! פְּתַר לָהּ: בְּסוּפְגָנִין שֶׁנַּעֲשׂוּ בַּחֲפֹה. וְתַנִּי: יוֹצֵאִין בְּסוּפְגָנִין שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּאוֹר, וְאִין יוֹצֵאִין בְּסוּפְגָנִין שֶׁנַּעֲשׂוּ בַּחֲפֹה.

יוֹצֵאִין בְּסוּפְגָנִין שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּאוֹר. וְלִית הָדָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ? פְּתַר לָהּ: בְּשֶׁתִּיהָ הָאֹר מְחַלֵּף מִן הַצַּד. מִיִּלְיָהּ דְּרַבְּנִין פְּלִיגִין.

בְּהֵנָּה שָׁאֵל לְשְׁמוּאֵל: לֹא מִסְתַּבְּרָא בְּהֵזֶן מְדוּמָע. דְּתַנִּינָן הֵכָּא: שְׂרוּבָה תְּרוּמָה – תְּרוּמָה. אָמַר לִיהֵ: אוּף אַנָּה סַבְּר בֶּן. אֵלָּא כִּד תַּיִסוּק לְאַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל, אֵת שָׁאֵל לָהּ.

כִּד סָלַק לְהֵכָּא, שְׁמַע רַבִּי יוֹסִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אִפְּלִיז סָאָה אַחַת שֶׁנִּפְלָה עַל תְּשָׁעִים וְתַשְׁעֵי הוֹלִין. אָמַר רַבִּי אֲבָחוּ: כִּד מְשִׁיב רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: הַסָּאָה פּוֹטְרַת אֵת הַכַּל. אָמַר לִיהֵ: וְכִי עֵיגוּל בְּעִיגוּלִין דְּכַר בְּרִי שֶׁתַּתְּרוּמָה עוֹלָה בְּיָדוֹ! וְאֵת אִמְרַת דְּכַר קַל הוּא! אַף הֵכָּא – קַל הוּא.

וְיַתְבַּיְיָהּ: שְׁנִיָּא הָא בְּעִיגוּלִין, שְׁכַבְּר בְּטָלוּ.

רבי יונה ורבי יוסי, תריהון בשם רבי זעירא: אפילו חיטין בהיטין – מוחן ומתיר.

ופחות מחמשת רבעים בתבואה. אמר רבי אבונא: הדיא אמרה, בשחיו פחות מחמשת רבעים. אבל אם היו חמשת רבעים מצומצמין – לא בדיא.

רבי יוסי בי רבי בון בשם רבי אבונא: לא על הדיא אתאמרת, אלא על הדיא, דאמר רבי יוחנן: מדומע – פטור מן החלה. ספק מדומע, והנאכל משום דימוע – תיב בחלה.

עליה רבי יוסי בי רבי בון בשם רבי אבונא: הדיא דאיתמר, בשחיו יותר מחמשת רבעים. אבל אם היו חמשת רבעים מצומצמין – פטורה מן החלה.

הלקה ד'

מתני' עסה שתחלתה ספגנים וסופה ספגנים – פטורה מן החלה. תחלתה עסה וסופה ספגנים, תחלתה ספגנים וסופה עסה – תיבת בחלה. וכן תקנו בקאות – תיבות.

המעיסה – בית שמאי פוטרין, ובית הלל מחיבין.

תחליטה – בית שמאי מחיבין, ובית הלל פוטרין.

חלות תודה ורקיקי גזיר, עשאן לעצמו – פטור. למבור בשוק – תיב.

[דף ח' ע"א]

גמרא הדיא איתא שאלת לרבי מנא, בגין דאנא בעינא למיעבד אצוותי אמרי, מהו דינסבנה ותהא פטורה מן החלה? אמר לה: למה לא. אתא שאיל לאבוי, אמר ליה: אסור, שמא תימלך לעשותה עיפה.

וכן תקנו בקאות – תיבות. רבי יהושע בן לוי אמר: שלא תאמר הואיל והוא עתיד להחזירה לסולתה, תהא פטורה מן החלה.

אמר רבי בא בר זבדא: עיפה מכרין תיבת בחלה, שלא תאמר: הואיל והוא עתיד להחזירה לסולתה – תהא פטורה מן החלה.

רב אמר: עיפת פותח – תיבת בחלה. אמר רבי בון: שמא תימלך לעשותה חררה לבנה.

אמר רבי מנא: צריכין אנו מברזין באילין דעבדין עביצין דייאון עבדון לון פחות מבשיעור, דאינון סברן שהיא פטורה, והיא תיבת.

תני רבי ושמואל בי רבי יוסי אמר משום אביי: אי זו היא המעיסה? הנותן תמיון לתוך קמח. חליטה? קמח לתוך תמיון. איתה תמיון? נחלקה כל צורכה, בית שמואי מחייבין. לא נחלקה כל צורכה בית שמואי פותרין?

רבי יוסי, רבי יסא בשם חזקיה, בשם רבי חייה, בשם רבי הושעיא, שני תלמידים שנו אותה. רבי אימי בשם רבי יוחנן: על הדבר הזה הלכתי אצל רבי הושעיא רובא לקיסרין, ואמר לי: שני תלמידים שנו אותה.

וחכמים אומרים: לא בדברי זה ולא בדברי זה. אלא הנאפה בתנור – תיב. באילפס ובקדירה – פטור.

אי זהו חלוט ברור? אמר רבי זעירא: כל שהאור מהלך תחתיו.

אמר רבי יוסי: אפילו האור מהלך תחתיו, מפנין שהוא עתיד לעשותו בצק – תיב בחלה. קמח קלי שעשאו בצק – תיב בחלה. רבי יוסי בשם רבי יוחנן: והוא שאפנין חלות תודה ורקיקי נזיר. עשאן לעצמו – פטור. דכתוב (במדבר טו, ט): ראשית ערסתכם – ולא של הקדש.

למכור בשוק – תיב. לא בדעתו הדבר תלוי, בדעת הקוחות הדבר תלוי, שמוא לא ימצא הקוחות ונטבלו מיד.

הלכה ה'

[דף ח' ע"ב]

מתני' נחתום שעשה שאור לחלק – תיב בחלה. ונשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור, אם אין בשל אחת מהן בשעור – פטורה מן החלה.

עפת הפלבים, בזמן שהרועים אוכלין מפנה – תיבת בחלה, ומערבין בה, ומשתתפין בה, ומברכין עליה, ומזמנין עליה, ונעשית ביום טוב, ויוצא בה אדם ידי חובתו בפסח.

אם אין הרועים אוכלין מפנה – אינה תיבת בחלה, ואין מערבין בה, ואין משתתפין בה, ואין מברכין עליה, ואין מזמנין עליה, ואינה נעשית ביום טוב, ואין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח. בין כך ובין כך – מטמא טמאת אוכלין.

גמרא הממריח פרו של חברו שלא מדעתו, רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש. רבי יוחנן אמר: נטבל. רבי שמעון בן לקיש אמר: לא נטבל.

מתיב רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן: והתנינן: וכן נשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור, אם אין בשל אחת מהן בשעור – פטורה מן החלה. ואין בשל בולחן בשעור?

אמר ליה: שנייא היא, שכן העושה עיסה על מנת לחלקה בצק – פטורה מן החלה.

אמר ליה: והתנינן: נחתום שעשה שאור לחלק – תיב בחלה. אמר ליה: לא תתיביני נחתום! נחתום – לא בדעתו הדבר תלוי, בדעת הלקוחות הדבר תלוי, שפא ימצא לקוחות והוא חוזר ועושה אותה עיפה.

אמר ליה: והתנינן: חורי הנמלים שלנו בצד הערימה תיבת – הרי אילו תיבין. הא בצד ערימה פטורה – פטורין. אמר רבי יונה, אמר לו רבי יוסי, רבי אבהו בשם רבי יוחנן: משום יאוש. שמואל בר אבא אמר: והן שגרו ראשי שבלים.

מתיב רבי יוחנן לרבי שמעון בן לקיש: והתנינן: הקדישן עד שלא נגמר, ונגמון הגיזבר ואחר כך פדיין – פטורין. הרי גזבר פאחד הוא, ואת אמרת מה שעשה עשוי. אמר ליה: תיפתר: כמאן דאמר: גיזבר כבעלים. ודלא ברבי יוסי, דרבי יוסי אמר: הוא גיזבר, הוא אחר.

רבי תנניה חברין דרבנין בעי: ואפילו יש בשל אחת מהן פשיעור יעשה כדבר שלא נגמרה מלאכתן ויהא פטור מן החלה! דאמר רבי יוסי בשם רבי יעירא, רבי יונה, רבי יעירא בשם רבי לעזר: אף במה שבלגין – לא נטבל, מפני שהוא עתיד להחזיר לדבר שלא נגמרה מלאכתו.

איזהו עיפת כלבים? רבי שמעון בן לקיש אמר: כל שעירב בה מורסן. מתניתא אמר, בזמן שהרועין אוכלין מפנה. פעמים, שאין הרועים אוכלים מפנה.

רבי יוחנן אמר: כל שעשה בלימודין.

ותני בן: עשאן בעבין – תיבת. עשאה לימודין – פטורה. רבי בא בשם שמואל, רבי אמי בשם רבי חייה

[דף ט' ע"א]

רובא: אפילו עשה קלוסקין. והא תנינן: אם אין הרועין אוכלין מפנה! תיפתר, שעשאה משעה ראשונה שלא יאכלו הרועים מפנה.

ונעשית ביו"ט. מתניתין – דרבי שמעון בן אלעזר. דתני: אין עושין מיום טוב למוצאי יום טוב. והתני: ממלאה אישה גדירה בשר, אף על פי שאינו אוכל מפנה אלא תתיבה אהת. קומקום חמין, אף על פי שאינו שותה מפנה אלא בום אחד. אכל לאפות אותה – אינה אופה אלא צורכה. רבי שמעון בן אלעזר אומר: ממלאה היא אשה את התנור פת, מפני שהפת יפה בשעה שהתנור מלא.

תני: מצה גזולה – אסור לקרף עליה. אמר רבי הושעיא: על שם (תהלים י, א) **ובצע ברך נאץ ה'.** אמר רבי יונה: הדיא דתימא בתחילתה. אכל בפוף – לא דמים הוא תיב לז? רבי יונה אמר: אין

מִסְכַּת דְּמַאי פֶּרֶק רְבִיעִי

א. הלוקח ירק מן השוק - הרי זה בורר כל היום כלו ואינו חושש. משגמר בלבו - אסור. להחזיר אין יכול, מפני שצריך לעשר. ולעשר אין יכול, מפני שמחסר מנין. ולטול אחד ולהניח אחד אין יכול, שמא יבא אחד לקח, ונמצא מעשר מן המתקן על שאינו מתקן:

ב. הרוצה להחזיר עלי ירק להקל ממשאו - לא ישליך עד שיעשר. רבי יוסי אומר: בודאי - אסור, ובדמאי - מתר:

ג. המוצא פרות בדרך, ונטלן לאכלן, ונמלך להצניע - לא יצניע עד שיעשר. רבי יוסי אומר: בודאי - אסור, ובדמאי - מתר:

ד. קניבת ירק שבגנה - הרי זו מתרת. של בעל הבית ושבתוף ביתו - הרי זו אסורה. שעל גפי אשפה בכל מקום - הרי זו מתרת. רבי יוסי אומר: כרוב שלקטו לסחט ולעשות את הפרגוס ולהשליך - הרי זה מתר. לקטו לאכלו, ונמלך לעשות אפרגוס ולהשליך - לא ישליך עד שיעשר:

ה. ודאי שתקנו דמאי, ודמאי שתקנו ודאי - לא עשה ולא כלום; דברי רבי יעקב. רבי יוסי אומר: ודאי שתקנו דמאי - לא עשה כלום. דמאי שתקנו ודאי - מעשרותיו מעשרות. ותרומתו - אין תרומה, שאין תרומה אחר תרומה:

ו. כל העיר מוכרין ודאי, ואחד דמאי, לקח ואינו יודע מאיזה מהן לקח - הרי זה אסור. מפריש תרומת מעשר ונותנן לכהן, והשאר - שלו. הטבל והמתקן שנתערבו ואבד אחד מהן - נוהג במשיר ודאי. מפריש תרומה ותרומת מעשר, ומוכרן לכל כהן שירצה:

ז. כל העיר מוכרין מתקן, ואחד מוכר שאין מתקן, ולקח ואינו יודע מאיזה מהן לקח -

הרי זה אסור. כל העיר מוכרין בשר שחוטטה, ואחד מוכר בשר גבלה, ולקח, ואינו יודע מאיזה מהן לקח - הרי זה אסור. כל העיר מוכרין יין טהור, ואחד מוכר יין טמא, ולקח, ואינו יודע מאיזה מהן לקח - הרי זה אסור. במה דברים אמורים? בזמן שלקח ואינו יודע מאיזה מהן לקח. אבל הלוקח מן השוק - הולכין אחר הרב:

ח. פרות - לא הלכו בהן חכמים, לא אחר הטעם, ולא אחר הריח, ולא אחר המראה, ולא אחר הדמים, אלא אחר הרב בלבד:

ט. זיתים - משייתגם כפד וכבודידה¹; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין הכד והבודידה שוין, לא בעיר ולא במדינה. רבו בעיר ולא רבו במדינה, בעיר - מתר, במדינה - אסור. רבו במדינה ולא רבו בעיר, במדינה - מתר, בעיר - אסור. רבו בהר ולא רבו בבקעה, בהר - מתר, ובבקעה - אסור. רבו בבקעה ולא רבו בהר, בבקעה - מתר, ובהר - אסור. רבו לחנוני ולא רבו לבעל הבית, לחנוני - מתר, לבעל הבית - אסור. רבו לבעל הבית ולא רבו לחנוני, לבעל הבית - מתר, ולחנוני - אסור. זה הכלל: כל שרבו לו - מתר, לא רבו לו - אסור. רבו ונתמעטו - חזר השוק ליושנו. אמר רבי יוסי: מעשה שנכנס גורנות של פול במירק², וכאו ושאלו את רבי עקיבה, והתיר להן את השוק. אמרו לו: 'רבי! נתמעטו?' אמר להם: 'חזר השוק ליושנו.' רבי שמעון אומר: אפלו לא נכנס אלא גרן אחד בעיר, הנחתומין - מתרין, מפני שהן רצין אחר החדש:

י. מצרפין פרות חוצה לארץ על פרות הארץ הפטורין, כדי שירבו על פרות הארץ, לפוטרן מן המעשרות. מצרפין פרות חוצה לארץ על פרות שניה, כדי שירבו על פרות שלישית, לפוטרן מן מעשר עני. מצרפין מפרות חוצה לארץ על פרות שלישית, כדי

² נסח כתב יד: במירון.

¹ בית הכד קטון.

שִׁירְבוּ עַל פְּרוֹת רְבִיעִית, לְפוֹטְרָן מִן הַמַּעֲשֵׂר שְׁנִי. מְצַרְפִּין פְּרוֹת חוּצָה לְאַרְץ עַל פְּרוֹת עָרֹב שְׁבִיעִית, כְּדֵי שִׁירְבוּ עַל פְּרוֹת שְׁבִיעִית, לְפוֹטְרָן מִן הַבַּעוּר. מְצַרְפִּין פְּרוֹת חוּצָה לְאַרְץ עַל פְּרוֹת שְׁבִיעִית, כְּדֵי שִׁירְבוּ עַל פְּרוֹת מוּצְאֵי שְׁבִיעִית, לְפוֹטְרָן מִן הַמַּעֲשֵׂרוֹת:

יא. אָמַר לוֹ: 'מִכֹּר לִי יַיִן יִשָּׁן'. אָמַר לוֹ: 'שֶׁל אֲשַׁתְּקַד הוּא' - נֶאֱמַן לְהַחְמִיר. 'שֶׁל אַרְבַּע וְשֶׁל חֲמֵשׁ שָׁנִים הוּא' - נוֹהֵג בּוֹ כְּשַׁעַת לְקִיחָתוֹ, בֵּין לְהִקְלֵל בֵּין לְהַחְמִיר:

יב. חֲזַקת תַּגָּר בְּכָל מְקוֹם - דְּמֵאֵי. וְאֶחָד הַנִּכְרִי וְאֶחָד הַיִּשְׂרָאֵל וְאֶחָד הַכּוֹתֵי. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שְׁמִבִּיאִין לוֹ מִיִּשְׂרָאֵל. אֲבָל מְבִיאִין לוֹ מִן הַנִּכְרִי וּמִן הַכּוֹתֵי - חֲזַקתוֹ וְדֵאֵי. אֵיזְהוּ תַּגָּר? כָּל שֶׁהִבִּיא וְשָׁנָה וְשָׁלֵשׁ:

יג. הַלּוֹקַח מִן הַתַּגָּר, אָמַר: 'זֶה מִתְּקַן וְזֶה אֵינוֹ מִתְּקַן' - וְדֵאֵי! 'זֶה אֵינוֹ מַעֲשֵׂר'³ - מוּצֵיא עָלָיו שְׁנֵי מַעֲשֵׂרוֹת, וּפְטוּר מִן הַתְּרוּמָה, שְׂאִין תְּרוּמָה אַחַר תְּרוּמָה:

יד. הַמַּפְקִיד פְּרוֹת אֲצֵל עִם הָאָרֶץ - הָרִי זֶה בְּחֻזְקָתָן לְמַעֲשֵׂרוֹת וְלִשְׁבִיעִית. אִם הָיָה שֶׁל טָבֵל - עוֹשֶׂה אוֹתָן תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר עַל מְקוֹם אַחַר, וְקוֹרֵא שֵׁם לְתְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר שְׁבָהֶן. אִם הָיָה שֶׁל מַעֲשֵׂר טָבֵל - עוֹשֶׂה אוֹתָן תְּרוּמָת מַעֲשֵׂר עַל מְקוֹם אַחַר, אוֹ קוֹרֵא שֵׁם לְתְּרוּמָת מַעֲשֵׂר שְׁבָהֶן. אִם הָיָה שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנִי - מְחַלְלִין עַל הַמַּעוֹת, וְאִם הָיָה מַעוֹת - מְחַלְלִין עַל הַשְּׁנִי אֵלּוּ. 'נִטְלָתִים וְהִנַּחְתִּי לָךְ יִשְׁנִים תַּחְתִּיהֶן מִתְּקַנִּין תַּחְתִּיהֶן', אִם אֵתָּה מֵאֲמִינוּ שְׁנִטֵּל - הֵאֲמִינוּ שְׁנַתֵּן. וְאִם אֵי אֵתָּה מֵאֲמִינוּ שְׁנַתֵּן - אֵל תֵּאֲמִינוּ שְׁנִטֵּל. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁהִנִּיחַ וּבָא וּמִצָּא אֶת אוֹתוֹ הַמִּין שֶׁהִנִּיחַ, אֲבָל הִנִּיחַ עֲגוּרָן⁴ וּמִצָּא קֶסְרִי, אוֹ קֶסְרִי וּמִצָּא עֲגוּרָן - הָרִי זֶה חוֹשֵׁשׁ לָהֶן מִשּׁוֹם מַעֲשֵׂרוֹת וּמִשּׁוֹם שְׁבִיעִית:

טו. הַמַּפְקִיד פְּרוֹת אֲצֵל כּוֹתֵי - הָרִי הֵן בְּחֻזְקָתָן לְמַעֲשֵׂרוֹת וְלִשְׁבִיעִית. וְאִם הָיָה שֶׁל טָבֵל - עוֹשֶׂה אוֹתָן תְּרוּמָת מַעֲשֵׂר עַל מְקוֹם אַחַר, וְקוֹרֵא שֵׁם לְתְּרוּמָת מַעֲשֵׂר שְׁבָהֶן, וְאִם הָיָה שֶׁל מַעֲשֵׂר טָבֵל - עוֹשֶׂה אוֹתָן תְּרוּמָת מַעֲשֵׂר עַל מְקוֹם אַחַר, וְקוֹרֵא שֵׁם לְתְּרוּמָת מַעֲשֵׂר שְׁבָהֶן. וְאִם הָיָה שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנִי - מְחַלְלִין עַל הַמַּעוֹת. וְאִם הָיָה מַעוֹת - מְחַלְלִין עַל הַשְּׁנִי. אָמַר לוֹ: נִטְלָתִי וְהִנַּחְתִּי לָךְ יִשְׁנִים תַּחְתִּיהֶן וּמִתְּקַנִּין - הָרִי זֶה אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לָהֶם מִשּׁוֹם מַעֲשֵׂרוֹת וּמִשּׁוֹם שְׁבִיעִית:

טז. הַמַּפְקִיד פְּרוֹת אֲצֵל הַנִּכְרִי - הָרִי זֶה חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוֹם מַעֲשֵׂרוֹת וּמִשּׁוֹם שְׁבִיעִית. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים: עָשׂוּ פְּרוֹת יִשְׂרָאֵל אֶת פְּרוֹת הַנִּכְרִי הַזֶּה דְּמֵאֵי:

יז. הַמְשַׁלַּח בְּיַד עִם הָאָרֶץ וּבְיַד כּוֹתֵי - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוֹם מַעֲשֵׂרוֹת, וְלֹא מִשּׁוֹם דְּמֵאֵי, וְלֹא מִשּׁוֹם שְׁבִיעִית. הַמְשַׁלַּח בְּיַד הַנִּכְרִי - הָרִי זֶה חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוֹם מַעֲשֵׂרוֹת וּמִשּׁוֹם שְׁבִיעִית. אֲבָל חֲמֵרֵי נִכְרִים הַמּוֹרִידִים מִן הַגֶּרֶן לְעִיר - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לֹא מִשּׁוֹם מַעֲשֵׂרוֹת וְלֹא מִשּׁוֹם שְׁבִיעִית, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּחֻזְקַת הַמְשַׁתְּמֵר:

יח. הַטּוֹחֵן אֲצֵל עִם הָאָרֶץ אוֹ אֲצֵל הַכּוֹתֵי - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוֹם טְמֵאָה. הַטּוֹחֵן אֲצֵל הַנִּכְרִי - הָרִי זֶה חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוֹם טְמֵאָה:

יט. מַפְקִידִין תְּרוּמָה אֲצֵל יִשְׂרָאֵל עִם הָאָרֶץ, וְאֵין מַפְקִידִין תְּרוּמָה אֲצֵל כְּהֵן עִם הָאָרֶץ, מִפְּנֵי שֶׁלְּבוֹ גַם בָּהּ:

כ. טוֹחֲנִין וּמַרְקִידִין אֲצֵל אוֹכְלֵי שְׁבִיעִית וְאֲצֵל עוֹשֵׂיין בְּטְמֵאָה, אֲבָל אֵין טוֹחֲנִין, לֹא לְאוֹכְלֵי שְׁבִיעִית, וְלֹא לְעוֹשֵׂיין בְּטְמֵאָה:

כא. הַמְשַׁלַּח פְּרוֹת לְחֵבֵר, וְנִמְלָךְ לְהַחְזִיר - נוֹהֵג בָּהֶן כְּמוֹת שֶׁהֵן. אֲבָא שְׂאוּל אוֹמֵר:

⁴ עֲגוּרָן וְקֶסְרִי שְׁמוֹת מְקוּמוֹת הֵם.

³ הֵינוּ שְׂאִינוֹ מַעֲשֵׂר.

‘הַחֲשׂוֹד עַל דְּבַר לֹא דָנוּ וְלֹא מְעִידוֹ’ - לֹא נִחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל כֶּךָ:

ה. נִכְרִי שֶׁהָיָה צוֹרֵחַ וְאוֹמֵר: ‘בָּאוּ וּקְחוּ לָכֶם - ‘פְּרוֹת עֲזֻק־הֵן’; ‘פְּרוֹת עֲרֻלָּה הֵן’; ‘פְּרוֹת רְבֵעֵי הֵן’ - אֵין נְאֻמָּן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כִּמְשַׁבַּח מִקְחוֹ. אָבֵל אִם אָמַר לוֹ: ‘מֵאִישׁ פְּלוֹנִי כּוֹתִי לְקַחְתִּים’; ‘מֵאִישׁ פְּלוֹנִי נִכְרִי לְקַחְתִּים’; ‘מִשְׁלֵי הַבִּאֲתִים’ - נְאֻמָּן לְהַחְמִיר; דְּבַרְי רַבִּי, רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵין נְאֻמָּן, שְׂדֵבְרֵי הַנִּכְרִי לֹא מַעְלִין וְלֹא מוֹרִידִין:

ו. הָאוֹמֵר לְמִי שָׂאִין נְאֻמָּן עַל הַמַּעֲשָׂוֹת: ‘קַח לִי מִמִּי שֶׁהוּא מַעֲשֵׂר וּמִמִּי שֶׁהוּא נְאֻמָּן’ - אֵין נְאֻמָּן. מֵאִישׁ פְּלוֹנִי - הָרִי זֶה נְאֻמָּן. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אֵין נְאֻמָּן, שְׁמָא מְצָא אַחַר קְרוֹב הַיַּמְנֹן. מוֹדָה רַבִּי יוֹסִי, בְּאוֹמֵר: ‘צָא אֲכוֹל אֶת הַכֶּפֶר וְאֲנִי נוֹתֵן דְּמִיָּה’; ‘צָא שְׁתֵּה רְבִיעִית יַיִן וְאֲנִי נוֹתֵן אֶת דְּמִיָּה’ - שֶׁהוּא נְאֻמָּן.

ז. הַנִּכְנָס לְעִיר, וְהִיָּתָה תְּרוּמָה בְּתוֹךְ יָדוֹ, וְאֵין מִפִּיר שֵׁם אָדָם. וְכֵן מִי שֶׁעֲמַד עַל הַגֶּזֶן, וְהִיָּתָה תְּרוּמָה בְּתוֹךְ יָדוֹ, וְאֵין מִפִּיר שֵׁם אָדָם - הָרִי זֶה נִשְׁאָל לְחִבְרִים וְלַעֲמֵי הָאָרֶץ; דְּבַרְי רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵין נִשְׁאָלִים עַל הַתְּרוּמָה אֲלֵא לְחִבְרִים בְּלִבָּד:

ח. הִיָּה עוֹמֵד בְּתוֹךְ סִיעָה שֶׁל בְּנֵי אָדָם, וְאוֹמֵר: ‘מִי כָאֵן נְאֻמָּן? מִי כָאֵן מַעֲשֵׂר?’ אָמַר לוֹ אֶחָד: ‘אֲנִי! - אֵינוֹ נְאֻמָּן. אָמַר לוֹ שֶׁהוּא נְאֻמָּן: ‘אִישׁ פְּלוֹנִי נְאֻמָּן’ - הָרִי זֶה נְאֻמָּן. אָמַר לוֹ: ‘אִישׁ פְּלוֹנִי נְאֻמָּן?’ וְאוֹמֵר לוֹ: ‘נְאֻמָּן, בְּפָנָיו - אֵינוֹ נְאֻמָּן. שְׁלֵא בְּפָנָיו - נְאֻמָּן. ‘מַעֲשֵׂר הוּא’ - הָרִי זֶה נְאֻמָּן. אָמַר לוֹ שֶׁהוּא מַעֲשֵׂר: בְּפָנָיו - נְאֻמָּן, שְׁלֵא בְּפָנָיו - אֵין נְאֻמָּן. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שָׂאִין מִפִּיר שֵׁם אָדָם, אָבֵל אִם הִיָּה מִפִּיר שֵׁם אָדָם - לֹא יִטּוֹל אֲלֵא מִן הַמַּמְחָה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁלֵּא שֶׁהָיָה שֵׁם שְׁלִשִׁים יוֹם,

חוֹשֵׁשׁ אֲנִי שְׁמָא חוֹלְפִין. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הִיָּה לוֹ אָרִיס שִׂידוּעַ לְתַקֵּן, וְהוּא אֵין מֵאֲמִינוֹ עַל הַמַּעֲשָׂוֹת, וְהִבִּיא לוֹ פְּרוֹת מִשְׁלוֹ, וְאוֹמֵר: ‘שְׁלֶךְ הֵן’; ‘מִתְקַנֵּין הֵן’ - נְאֻמָּן. רַבִּי אוֹמֵר: אֵינוֹ נְאֻמָּן, שֶׁהַחֲשׂוֹד עַל דְּבַר - לֹא דָנוּ וְלֹא מְעִידוֹ:

כב. נוֹתֵן אָדָם לְשִׁכְנָתוֹ תְּבִשִׁיל לְבִשְׁל, וְעֶסֶה לְאֵפוֹת לוֹ, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לְשְׂאוֹר וְתַבְלִין שְׂבֵהֶן, מִשּׁוּם מַעֲשָׂוֹת וּמִשּׁוּם שְׂבִיעִית. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁנִּתֵּן לְהֵן שְׂאוֹר וְתַבְלִין, לֹא נִתֵּן לְהֵן שְׂאוֹר וְתַבְלִין - הָרִי זֶה חוֹשֵׁשׁ לְשְׂאוֹר וְתַבְלִין שְׂבֵהֶן, מִשּׁוּם מַעֲשָׂוֹת וּמִשּׁוּם שְׂבִיעִית:

כג. נוֹתֵן אָדָם לְפוֹיגְדִיקַת תְּבִשִׁיל לְבִשְׁל לוֹ, וּמִנְחַת הַקֶּדֶרָה בְּפָנָיו וּמִנְעֶרֶת. אִפְלוּ בֵין הַנִּכְרִי - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ:

מִסְכַּת דְּמַאי פֶּרֶק חֲמִישִׁי

א. הַלּוֹקַח פְּרוֹת מִמִּי שָׂאִינוֹ נְאֻמָּן עַל הַמַּעֲשָׂוֹת, וְשִׁכַח לְעֶשְׂרֵן - שׁוֹאֵלוֹ בְּשֶׁבֶת וְאוֹכֵל עַל פִּיּוֹ. שְׁאֵלוֹ בְּשֶׁבֶת וְאוֹכֵל בְּיוֹם טוֹב. שְׁאֵלוֹ בְּשֶׁבֶת - לְמוֹצָאֵי שֶׁבֶת לֹא יֵאכַל עַד שִׁיעֶשֶׂר. שׁוֹאֵלוֹ בְּשֶׁבֶת - לְשֶׁבֶת הַבָּאָה לֹא יֵאכַל עַד שִׁיעֶשֶׂר:

ב. הִיָּה מוֹכֵר פְּרוֹת בְּעֶרֶב שֶׁבֶת עִם חֲשֻׁכָה, אָמַר: ‘מִתְקַנֵּין הֵן’, הַלּוֹקַח מִמֶּנּוּ לְמוֹצָאֵי שֶׁבֶת - לֹא יֵאכַל עַד שִׁיעֶשֶׂר:

ג. תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר דְּמַאי שֶׁחִזְרָה לְמִקּוּמָהּ, רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁזוּרִי אוֹמֵר: אִף בְּחוֹל שׁוֹאֵלוֹ וְאוֹכְלוֹ עַל פִּיּוֹ. יֵתֵר עַל כֵּן אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁזוּרִי: הַפְּרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂוֹת, וּנְגַנְבוּ הַפְּרוֹת - הוֹלֵךְ וְשׁוֹאֵלוֹ, וּבָא וְאוֹכֵל עַל מַה שֶׁהַפְּרִישׁ, שְׁכַפְשֵׁם שְׂאִימַת שֶׁבֶת עַל עִם הָאָרֶץ, כֶּךָ אִימַת דְּמוּעַ עַל עִם הָאָרֶץ:

ד. עִם הָאָרֶץ שְׂאֵמַר: ‘זֶה טָבַל וְזֶה תְּרוּמָה’; ‘זֶה וְדָאֵי וְזֶה דְּמַאי’, אִף עַל פִּי שְׂאֵמְרוֹ:

⁵ פְּרוֹת מִשְׁפּוּרִים, וְהַמְדוּבָר בְּשִׁנְתַּת שְׂבִיעִית.

אָבֵל שֶׁהָא שֶׁם שְׁלֹשִׁים יוֹם - לֹא יִטוּל אֶלָּא מִן הַמַּמְחָה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּתְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת, אָבֵל בְּשִׁבְעֵית וּבִטְהוֹרוֹת - אֵין נֶאֱמָן:

ט. הַרוּצָה לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר וְחֻלָּה כְּאֶחָד - נוֹטֵל כְּדֵי תְרוּמָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר וְחֻלָּה. וְכֵמָּה הֵם? אֶחָד מַעֲשָׂרִים. הָאוּמֵר: אֶחָד מִמָּאָה מִמָּה שֵׁישׁ כָּאֵן, הָרִי זֶה בְּצַד זֶה מַעֲשֵׂר וְשָׂאָר מַעֲשֵׂר סְמוּךְ לוֹ. וְעוֹד אֶחָד מֵאַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה מִמָּה שֵׁישׁ כָּאֵן, הָרִי זֶה בְּצַד זֶה חֲלִין, וְהַשָּׂאָר תְּרוּמָה עַל הַכֹּל. מָאָה חֲלִין שֵׁישׁ כָּאֵן, הָרִי זֶה בְּצַד זֶה מַעֲשֵׂר, וְשָׂאָר מַעֲשֵׂר סְמוּךְ לוֹ, זֶה שְׁעִשִּׁיתִי מַעֲשֵׂר עֲשׂוֹי תְרוּמַת מַעֲשֵׂר עָלָיו, וְהַשָּׂאָר חֻלָּה. מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בְּצַפּוֹנוֹ אוֹ בְּדָרוֹמוֹ וּמְחַלֵּל עַל הַמַּעֲוֹת. הַלּוֹקַח מִן הַפֶּלְטָר - מַעֲשֵׂר מִכָּל טְפוֹס וְטְפוֹס. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹסֵר בְּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר וּמִתִּיר בְּחֻלָּה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמָּן שֶׁבִלָּן מַפְרִישִׁין - נוֹטֵל חֻלָּה מִכָּל, אָבֵל מִקְצָתָן מַפְרִישִׁין וּמִקְצָתָן אֵין מַפְרִישִׁין - נוֹטֵל חֻלָּה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד:

י. פּוֹעֲלִין שֶׁהֵיוּ יוֹשְׁבֵין וְאוֹכְלִין וְהוֹתִירוּ פְרוּסוֹת, וְכֵן אוֹרְחִין שֶׁהֵיוּ מְסַבִּין וְאוֹכְלִין וְהוֹתִירוּ פְרוּסוֹת, וְנִתְּנִים לְשִׁמְשׁ, אוֹ שֶׁהֵיוּ אַחֲרִים מִלְקָטִין תַּחֲתֵיהֶן - מַעֲשֵׂר מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד. שְׁחַק אֶת הַפֶּת וְעֲשֵׂאָה פְרוּרִין, אוֹ גְרוּגְרוֹת וְעֲשֵׂאֵן דְּבִלָּה - מַעֲשֵׂר מֵאֶחָד עַל הַכֹּל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֵׁנֵת שִׁבְעַ, אָבֵל בְּשָׂאָר שְׁנַיִם - מַעֲשֵׂר מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד:

יא. הַלּוֹקַח מִן הָעֵנִי, וְכֵן עֵנִי שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ פְרוּסוֹת פֶּת וּגְרוּגְרוֹת - מַעֲשֵׂר מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד. בְּתְמָרִים וּבְעַמְּקִים - מַעֲשֵׂר מֵאֶחָד עַל הַכֹּל. בְּמִקּוּמוֹת אַחֲרִים - מַעֲשֵׂר מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד. בְּגְרוּגְרוֹת, בְּשֵׁנֵת שִׁבְעַ - מַעֲשֵׂר מֵאֶחָד עַל הַכֹּל, בְּשָׂאָר שְׁנַיִם - מַעֲשֵׂר מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד:

יב. הַלּוֹקַח מִן הַפֶּלְטָר - מַעֲשֵׂר מִכָּל דְּפוֹס וְדְפוֹס. וְאִם הָיָה מְבִיאֵן וְצוֹבְרֵן לְפָנָיו - נוֹטֵל מַעֲשֵׂר מִכָּל קִשּׁוֹת וְקִשּׁוֹת, וּמִכָּל אֲגוּדָה

וְאֲגוּדָה, וּמִכָּל תְּמָרָה וְתְמָרָה. הַלּוֹקַח מִן חֲנוּנִי, וְחֹזֵר וְלָקַח מִמֶּנּוּ שְׁנֵינָה, אֵף עַל פִּי שְׁמִכִּיר אֶת הַחֲבִית שֶׁהִיא הִיא - לֹא יַעֲשֵׂר מִזֶּה עַל זֶה. וְאִם הָיָה מְבִיאֵן וְאֲוֹגְדֵן לְפָנָיו - מַעֲשֵׂר מִכָּל קִשּׁוֹת וְקִשּׁוֹת, וּמִכָּל אֲגוּדָה וְאֲגוּדָה, וּמִכָּל תְּמָרָה וְתְמָרָה:

יג. הַלּוֹקַח מִן הַסִּיטוֹן וּנְמַלֵּךְ לְהַחֲזִיר - לֹא יַחֲזִיר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֵׁל דְּמֵאִי, אָבֵל בְּשֵׁל וְדֵאִי - הָרִי זֶה אֲסוּר. לָקַח הֵימְנוּ בְּאֶסֶר יָרֵק, בְּאֶסֶר גְּלוּסְקִין, בְּאֶסֶר רְמוּנִין, וּנְמַלֵּךְ לְהַחֲזִיר - לֹא יַחֲזִיר עַד שֶׁהוּא מִתְקַנֵּן. בְּשֵׁל דְּמֵאִי, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּשֵׁל וְדֵאִי:

יד. הַטָּבֵל שֶׁנִּתְעַרַב בְּחֲלִין - הָרִי זֶה אוֹסֵר כָּל שֶׁהוּא. אִם יֵשׁ לוֹ פְּרִנְסָה מִמְּקוֹם אַחֵר - מוֹצִיא לְפִי חֲשָׁבוֹן. וְאִם לֹא - נוֹטֵל מִן הַחֲלִין כְּדֵי תְרוּמַת מַעֲשֵׂר. וְכֵן מַעֲשֵׂר טָבֵל שֶׁנִּתְעַרַב בְּחֲלִין - הָרִי זֶה אוֹסֵר כָּל שֶׁהוּא. וְאִם יֵשׁ לוֹ פְּרִנְסָה מִמְּקוֹם אַחֵר - מוֹצִיא לְפִי חֲשָׁבוֹן, וְאִם לֹא - נוֹטֵל אֶת הַחֲלִין כְּדֵי תְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁבְּמַעֲשֵׂר טָבֵל:

טו. יָרֵק שֶׁל חֲלִין שֶׁבִּשְׁלוּ בְּשִׁמְן שְׂאִינוּ מִתְּקֵן - הָרִי זֶה אוֹסֵר כָּל שֶׁהוּא. אִם יֵשׁ לוֹ פְּרִנְסָה מִמְּקוֹם אַחֵר - מוֹצִיא לְפִי חֲשָׁבוֹן. וְאִם לֹא, דְּבַר הַנְּבִלָּל - בּוֹלָל וְנוֹטֵל. דְּבַר שְׂאִינוֹ נְבִלָּל - נוֹטֵל מִן הַקֶּלַח וּמִן הַחֲתִיכוֹת וּמִן הַבִּיצָה:

טז. אוֹמֵר אָדָם לְחֻבְרוֹ וּלְפוּעֲלָיו: 'צֵאוּ וְאָכְלוּ בְּדִינֵךְ זֶה, וּשְׁתּוּ בְּדִינֵךְ זֶה', וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לֹא מִשּׁוֹם מַעֲשָׂרוֹת וְלֹא מִשּׁוֹם שְׁבִיעֵית וְלֹא מִשּׁוֹם יֵין נֶסֶךְ. אָבֵל אִם אָמַר: 'צֵאוּ וְאָכְלוּ אֶת הַכֶּפֶר וְאֵנִי נוֹתֵן דְּמִיָּה'; 'צֵאוּ וּשְׁתּוּ רַבִּיעֵית וְאֵנִי נוֹתֵן דְּמִיָּה' - הָרִי זֶה חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוֹם שְׁבִיעֵית וּמִשּׁוֹם מַעֲשָׂרוֹת וּמִשּׁוֹם יֵין נֶסֶךְ:

יז. הַנוֹתֵן צֶמֶר לְצַבֵּעַ נְכָרִי - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שְׂמָא צָבָעוּ כְּחִמְץ שֶׁל יֵין נֶסֶךְ. אִם כָּא לְבֵית הַחֲשָׁבוֹן - אֲסוּר:

יח. לֹא יִתֵּן אָדָם תְּרוּמַת בֵּיתוֹ לְשׁוֹמֵר בֵּיתוֹ, וְלֹא בְּכוּרֵי צֵאֲנוֹ לְרוּעָה צֵאֲנוֹ, אִם נִתֵּן לָהֶם

שְׂכָרְךָ. רִצָּה, נוֹתֵן לָהֶם לְשֵׁם טוֹבָה. לֹא יִתֵּן יִשְׂרָאֵל בְּהִמָּתוֹ לְטַבַּח כֹּהֵן לְשַׁחוּט, וְלֹא בְּכוֹר לְרוּעָה כֹּהֵן לְרֻעוֹת לוֹ, אֲלֵא אִם כֵּן נוֹתֵן לָהֶם שְׂכָרְךָ:

יט. רשאי ישראל שיאמר לכהן: הילך סלע זה ותן תרומה לכן בתי כהן, תן בכור לכן בתי כהן. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אני אומר, כל מתנות כהונה רשאי שיאמר לו: 'הילך סלע זה ותנם לכן בתי כהן':

כ. ישראל שמכר את זיתו בששים לוג טבלים, ואמר לו כהן: 'תנם לי בששים לוג מתקנין ומעשרות שלי' - מעשרות שלו, ואינו חושש לא משום שביעית, ולא משום רבית, ולא משום מחלל את הקדשים:

כא. מפרישין תרומת מעשר ממקום היקר למקום הזול, או ממקום הזול למקום היקר. כיצד? היו לו תשעה כורין ביהודה ואחד בגליל, או תשעה כורין בגליל ואחד ביהודה - אומר: 'כור שביהודה עשוי תרומת מעשר על תשעה כורין שבגליל', או כור שבגליל עשוי תרומת מעשר על תשעה כורין שביהודה'. יתר על כן אָמְרוּ: יש לו שני חברים, אחד ביהודה ואחד בגליל. ולו שני כורין, אחד ביהודה ואחד בגליל. אומר לזה שביהודה: 'בא וטול לך כור שבגליל'. ולזה שבגליל: 'בא וטול לך כור שביהודה', וחוזר ונוטל מהם כשער הזול:

כב. אין פודין מעשר שני במקום היקר כשער הזול, אין פודין מבין לוי במקום היקר כשער הזול:

כג. כהנים ולוים שהיו מסייעין בין הגרנות - אין נוֹתְנֵין לָהֶם תְּרוּמוֹת ומעשרות בשכרן. ואם נהגן - הרי זה חללו. שְׁנָאֵמַר (במדבר יח, לב): "וְאֵת קֹדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא

תחללו" - [נִכְבֵּר הֵן חֲלִיזִין]. וְאָמַר (מלאכי ב, ח): "שַׁחַתְתֶּם בְּרִית הַלְוִי אֲמַר ה' צְבָאוֹת". יִתֵּר עַל כֵּן אָמְרוּ: תְּרוּמָתְךָ - אֵינְךָ תְּרוּמָה, ומעשרותיהן - אֵינֶנּוּ מְעַשְׂרוֹת. וְלֹא עוֹד, אֲלֵא שֶׁבִקְשׁוּ חֻכְמִים לְקוֹנְסֵן לֵהִיּוֹת פִּירוֹתֵיהֶן צְרִיכִין לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה מִשְׁלֵהֶן. וְעַלֵּיהֶן הִכְתוּב אֹמֵר (מיכה ג, יא): "רֵאשִׁיָּהּ בְּשַׁחַד יִשְׁפֹּטוּ וְכִהְנִיָּהּ" וגו', לְפִיכָף הִבִּיא עֲלֵיהֶן הַמָּקוֹם שֶׁלֹּשׁ פְּרָעָנוֹת כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ עֲבֻרוֹת שְׁבִיִּדָם, שְׁנָאֵמַר (שם ג, יב): "לִכְן בְּגַלְלַכֶּם צִיּוֹן שְׂדֵה תַחְרַשׁ" וגו':

כד. מעשרין משל ישראל על של כותי, ומשל כותי על של ישראל, ומשל ישראל על של נכרי, ומשל נכרי על של ישראל, ומן הפל על הפל; דְּבָרֵי רַבִּי מְאִיר. רַבִּי יְהוּדָה, וְרַבִּי יוֹסִי, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמְרִים: מְעַשְׂרִין מִשְׁלֵי יִשְׂרָאֵל עַל שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּמִשְׁלֵי כּוֹתִים עַל שֶׁל כּוֹתִים, וּמִשְׁלֵי נְכָרִים עַל שֶׁל נְכָרִים. אָבָל לֹא מִשְׁלֵי יִשְׂרָאֵל עַל שֶׁל כּוֹתִים, וְלֹא מִשְׁלֵי כּוֹתִים עַל שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְלֹא מִשְׁלֵי נְכָרִים עַל שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְלֹא מִשְׁלֵי יִשְׂרָאֵל עַל שֶׁל נְכָרִים. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁזוּרִי: מְעַשֶּׂה שְׁנֵתְעָרְבוּ לִי פְרוֹת טְבָלִין, בְּאֵתִי וּשְׂאֵלֵתִי אֵת רַבִּי טְרַפּוֹן, אָמַר לִי: צֵא וְקַח פְּרוֹת מִן הַשּׁוּק וְעֵשֶׂר עֲלֵיהֶן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר אִף מִשְׁלֵי כּוֹתִים, כְּשֵׁם שֶׁעֲשׂוּ פְרוֹת יִשְׂרָאֵל דְּמֵאֵי אַחַר רֶבֶן, וְאֵינֶן תּוֹרְמִים וּמְעַשְׂרִין מִזֶּה עַל זֶה - כִּף עֲשׂוּ פְרוֹת כּוֹתִים וְדֵאֵי אַחַר רֶבֶן, וְאֵינֶן תּוֹרְמִים וּמְעַשְׂרִין מִזֶּה עַל זֶה:

כה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: במקום שעשו פרות כותים ודאי כגון ירק שבכפר עוֹתְנֵי - מְעַשֶּׂר מֵהֶן עַל הַטְּבָלִין, אָבָל לֹא מִן הַטְּבָלִין עֲלֵיהֶן. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּלוֹקַח מִן הַשּׁוּק, אָבָל הַמוּצֵא פְרוֹת בְּתוֹךְ

6 בְּנוֹסְחַת הַסְּפָרִים מוּבָאָת פְּסָקָה זוּ בְּאֵן: 'אִף בְּמַתְנֵת מִקְדָּשׁ בְּכֹהֲנִים בֶּן. בִּיצֵד? הֲרִי עָלֵי מֵאֵתִים זוּו'.
ה

ביתו, או ששלח לו חברו פרות - נוהג בהן דמאי:

כו. רבי שמעון אומר: שלש גזרות בדמאי. מעשה שנתכנסו רבותינו לעירות של כותים שעל יד הירדן, והביאו לפניהם ירק. קפץ רבי עקיבה ועשרו ודאי. אמר לו רבן גמליאל: 'עקיבה! היאך מלאך לבך לעבר על דברי חברך? או מי נתן לך רשות לעשר?' אמר לו: 'וכי הלכה קבעתי בישראל? ירק שלי עשיתי!' אמר לו: 'תדע לך שקבעת הלכה בישראל שעשרת ירק שלך'. כשהלך רבן גמליאל לביניהן עשה תבואות וקטניות - דמאי, ושאר כל פירותיהן - ודאי. כשחזר רבן גמליאל לביניהן, וראה שנתקלקלו, עשה כל פירותיהן - ודאי:

כז. עציץ שאינו נקוב - חייב במעשרות, אין תרומתן מדמעת, ואין חייבין עליהן חמש:

מסכת דמאי פרק שישי

א. המקבל שדה מן הכותי - תורם ונותן לו. אמר רבן שמעון בן גמליאל: מה אם ירצה הכותי הזה שלא לתרם פרותיו - אינו רשאי, אלא חולק ונותן לו:

ב. השוכר שדה מן הנכרי - מעשר ונותן לו. רבי שמעון אומר: תורם ונותן לו. לפיכך, אם חזר הנכרי ונתגיר, או שמכר לישראל - מעשר ונותן לו. רבי שמעון אומר: תורם ונותן לו. שכן ממנו שדה - מעשר ונותן לו. מה בין שוכר לחוכר? השוכר - במעות, והחוכר - בפרות:

ג. החוכר שדה מן הנכרי - מעשר ונותן לו. לפיכך: אם חזר הנכרי ונתגיר, או שמכרה לישראל אחר - נוהג בה דמאי:

ד. השוקל לאוצר⁷ השוקל לקטרון⁸ - מעשר ונותן לו:

ה. לא יאמר ישראל לכותי ולנכרי ולמי שאינו נאמן על המעשרות: 'הילך מאתם זיו ושקול תחתי מן האוצר'. אלא אומר לו: 'פוטרני מן האוצר'. וכן לא יאמר אדם לחברו: 'הילך מאתם זיו ועול'⁹ תחתי לאמנות'. אלא אומר לו: 'פוטרני מן האומנות':

ו. המקבל שדה מישראל - תורם ונותן לו. רבי מאיר אומר: מעשר ונותן לו. רבי יהודה אומר: אם נתן לו מאותה השדה ומאותו המין - תורם ונותן לו. משדה אחרת וממין אחר - מעשר ונותן לו. וחכמים אומרים: אם מאותה שדה נתן לו, בין מאותו המין בין ממין אחר - תורם ונותן לו. אם משדה אחרת נתן לו, בין מאותו המין בין ממין אחר - מעשר ונותן לו. קבל הימנו זרע לתן לו פרות בגרן - מעשר ונותן לו. מקום שחולקין על הגרן - חולק לו בפניו. קבל הימנו מעות לתן לו פרות - לעולם מעשר ונותן לו:

ז. ישראל שקבל שדה מחברו לקצר שבלין, פרמו לבצר בענבים, זיתיו למסוק בזיתים - נותן לו כמות שהן. שדהו לקצר בחטין, פרמו לבצר ביין, זיתיו למסוק בשמן - מעשר ונותן לו:

ח. העיד רבי יוסי בן המשלם משום רבי נתן אחיו, שאמר משום רבי אלעזר בן חסמא: המקבל שדה אבותיו מן הנכרי למוסקו לזיתים - נותן לו כמות שהן:

ט. חבר ועם הארץ שירשו את אביהן עם הארץ - רשאי שיאמר לו: 'טול אתה חטים שבמקום פלוני, ואני חטים שבמקום

⁸ שם שר שנותנים לו מום, והוא שר העיר.

⁹ והכנסם.

⁷ מי ששוקל לאוצר המלך מזה שנותנים תבואה עבור מום לאוצר המלך - צריך גם פן לעשר תהלה.

הַמְּלַח. יִרְשׁוּ אֶת הַמְּרַחֵץ - רִשְׁאֵי שִׂיאֲמַר לוֹ:
'תְּהֵא שִׁבְתָּ בְּחֻלְקָךָ, וְחוּל בְּחֻלְקִי':

יג. יִשְׂרָאֵל וְנִכְרֵי שְׁלָקְחוּ בֵּיתוֹ שֶׁל נִכְרֵי, אֵין
רִשְׁאֵי שִׂיאֲמַר לוֹ: 'טוֹל אֶתְּהָ צְלָמִים וְאֵנִי
כְּלִים'; 'אֶתְּהָ יֵין, וְאֵנִי פְרוֹת'. לְקַחוּ מְרַחֵץ,
אֵין רִשְׁאֵי שִׂיאֲמַר לוֹ: 'תְּהֵא שִׁבְתָּ בְּחֻלְקָךָ,
וְחוּל בְּחֻלְקִי'. וְאִם הִתְנֶה עִמּוֹ מִתְּחִלָּה עַל
מְנַת לַעֲשׂוֹת כֵּן - מִתָּר:

יד. עֵיר שֵׁישׁ בְּהָ יִשְׂרָאֵל וְנִכְרִים, שׁוּמְרֵי
יִשְׂרָאֵל וְשׁוּמְרֵי נִכְרִים, מִתְּקַנֵּין וְשִׂאֵין
מִתְּקַנֵּין, שׁוּמְרֵין מִתְּקַנֵּין וְשׁוּמְרֵין אֵין
מִתְּקַנֵּין - רִשְׁאֵין לומר זֶה לְזֶה: 'צְפוֹן הָעֵיר
בְּחֻלְקֵנוּ, וְדַרְמוֹ בְּחֻלְקֵכֶם'. אִם בָּאוּ
לְחֻשְׁבוֹן - אָסוּר:

מִסְכַּת דְּמַאי פֶּרֶק שְׁבִיעִי

א. יִשְׂרָאֵל שֶׁקֶבֶל שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל, וְכֹהֵן
מִכֹּהֵן, וְלוֹי מְלוֹי - חוֹלְקֵין בִּינֵיהֶם. יִשְׂרָאֵל
וְכֹהֵן שֶׁקֶבֶל שְׂדֵה מְלוֹי, אוֹ יִשְׂרָאֵל וְלוֹי
שֶׁקֶבֶל שְׂדֵה מִכֹּהֵן - רִשְׁאֵין לְהִתְנֹת בִּינֵיהֶן
שֶׁהַמַּעֲשֵׂר לְאֶמְצַע:

ב. יִשְׂרָאֵל שֶׁקֶבֶל שְׂדֵה מִכֹּהֵן - תְּרוּמָה לְכֹהֵן,
מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי - חוֹלְקֵין בִּינֵיהֶם.
קֶבֶל שְׂדֵה מְלוֹי - מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן לְלוֹי,
תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי - חוֹלְקִים בִּינֵיהֶן. לוי
שֶׁקֶבֶל שְׂדֵה מִכֹּהֵן - תְּרוּמָה לְכֹהֵן, וּמַעֲשֵׂר
רֵאשׁוֹן וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי - חוֹלְקֵין בִּינֵיהֶן. כֹּהֵן
שֶׁקֶבֶל שְׂדֵה מְלוֹי - מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן לְלוֹי,
תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי - חוֹלְקֵין בִּינֵיהֶם.
יִשְׂרָאֵל שֶׁקֶבֶל שְׂדֵה מִכֹּהֵן, אָמַר לוֹ: 'עַל מְנַת
שֶׁהַמַּעֲשֵׂרוֹת שְׁלִי'; 'עַל מְנַת שֶׁהַמַּעֲשֵׂרוֹת
שְׁלִי'. 'עַל מְנַת שֶׁהַמַּעֲשֵׂרוֹת שְׁלִי וְשְׁלִיךְ' -
מִתָּר. כֹּהֵן שֶׁקֶבֶל שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל, וְאָמַר: 'עַל
מְנַת שֶׁהַמַּעֲשֵׂרוֹת שְׁלִי' - אָסוּר. 'עַל מְנַת
שֶׁהַמַּעֲשֵׂרוֹת שְׁלִיךְ' - מִתָּר. 'עַל מְנַת
שֶׁהַמַּעֲשֵׂרוֹת שְׁלִי וְשְׁלִיךְ', אִם קֶבֶל עֲלָיו
כְּדַרְךָ הַמְּקַבְּלִים - מִתָּר, וְאִם לֹא - אָסוּר:

פְּלוּנִי'; 'אֶתְּהָ יֵין שֶׁבְּמִקּוֹם פְּלוּנִי, וְאֵנִי יֵין
שֶׁבְּמִקּוֹם פְּלוּנִי'. אֲבָל לֹא יֹאמַר לוֹ: 'טוֹל
אֶתְּהָ חֲטִיץ וְאֵנִי שְׁעוּרִים'; 'טוֹל אֶתְּהָ הַלַּח
וְאֵנִי הַיֵּבֶשׁ', אֲלֵא חוֹלְקֵין בְּשׁוּבָה. חוֹלֵק לוֹ
בְּפָנֵי חֵבֵר. חֵבֵר - אוֹכֵל אֶת הַיֵּבֶשׁ, וְשׁוֹרֵף
אֶת הַלַּח, מִפְּנֵי שֶׁאֲמַרוּ: כֹּל טְהוּרוֹתָיו שֶׁל עַם
הָאָרֶץ נִשְׂרָפוֹת:

י. יִרְשׁוּ אֶת אֲבִיהֶן חֵבֵר - רִשְׁאֵי שִׂיאֲמַר:
'טוֹל אֶתְּהָ חֲטִיץ שֶׁבְּמִקּוֹם פְּלוּנִי וְאֵנִי חֲטִיץ
שֶׁבְּמִקּוֹם פְּלוּנִי'; 'אֶתְּהָ יֵין שֶׁבְּמִקּוֹם פְּלוּנִי,
וְאֵנִי יֵין שֶׁבְּמִקּוֹם פְּלוּנִי', אֵף עַל פִּי שֶׁאֲמַרוּ:
חֵבֵר שִׁמְתָּ וְהֵנִיחַ בָּנִים חֵבְרִים וְעַמֵּי הָאָרֶץ -
לֹא יוֹרֵשׁ טְהוּרוֹתָיו לְעַמֵּי הָאָרֶץ, אֲלֵא
לְחֵבְרִים בְּלִבָּד. הֵנִיחַ מַעֲשֵׂר שְׁנִי - אֵין רִשְׁאֵי
שִׂיאֲמַר לוֹ: 'טוֹל אֶתְּהָ חֲטִים, וְאֵנִי אֶטֶל
שְׁעוּרִים'; 'אֶתְּהָ יֵין, וְאֵנִי שֶׁמֶן', אֲלֵא אוֹמַר
לוֹ: 'טוֹל אֶתְּהָ מַעוֹת שֶׁל חֲטִים, וְאֵנִי מַעוֹת
שֶׁל שְׁעוּרֵין'; 'טוֹל אֶתְּהָ מַעוֹת שֶׁל יֵין, וְאֵנִי
מַעוֹת שֶׁל שֶׁמֶן':

יא. חֵבֵר וּמִי שֶׁאֵינוֹ נֹאמֵן עַל הַמַּעֲשֵׂרוֹת
שֶׁלְקַחוּ פְרוֹת, שִׁירְשׁוּ, אוֹ שֶׁנִּשְׁתַּתְּפוּ - רִשְׁאֵי
שִׂיאֲמַר לוֹ: 'טוֹל אֶתְּהָ חֲטִיץ, וְאֵנִי שְׁעוּרֵין';
'אֶתְּהָ יֵין, וְאֵנִי שֶׁמֶן', שֶׁכֵּל דִּבֵּר שֶׁמִּתָּר
לְמוֹכְרוֹ דְּמַאי - רִשְׁאֵי לַעֲשׂוֹת כֵּן. לְקַחוּ
גְּדִישׁ שֶׁל תְּבוּאָה, עֵבִיט שֶׁל עֲנָבִים, וּמַעֲטָן
שֶׁל זֵיתִים - זֶה מַעֲשֵׂר אֶת שְׁלוֹ וְזֶה מַעֲשֵׂר
אֶת שְׁלוֹ. אִם לְקַחוּ וְאַחַר כֵּךְ שִׁתְּפוּ - צְרִיף
לְעֵשֶׂר עַל הַכֹּל. זֶה הֵבִיא עוֹמְרֵי שְׁבִלֵין שְׁלוֹ,
וְזֶה הֵבִיא עוֹמְרֵי שְׁבִלֵין שְׁלוֹ. זֶה הֵבִיא סְלִי
זֵיתִים מִשְׁלוֹ, וְזֶה הֵבִיא סְלִי זֵיתִים מִשְׁלוֹ. זֶה
הֵבִיא סְלִי עֲנָבִים מִשְׁלוֹ, וְזֶה הֵבִיא סְלִי
עֲנָבִים מִשְׁלוֹ. אוֹ שֶׁבְּצָרוֹ אֶת פְּרָמֵיהֶם בְּתוֹךְ
גַּת אַחַת. אֶחָד מַעֲשֵׂר, וְאַחַד שֶׁאֵינוֹ מַעֲשֵׂר,
הַמַּעֲשֵׂר - מַעֲשֵׂר אֶת שְׁלוֹ וְדַאי, וְחֻצֵי חֻלְקוֹ
שֶׁל חֵבֵר דְּמַאי:

יב. גֵּר וְנִכְרֵי שִׁירְשׁוּ אֶת אֲבִיהֶן נִכְרֵי, רִשְׁאֵי
שִׂיאֲמַר לוֹ: 'טוֹל אֶתְּהָ צְלָמִים, וְאֵנִי כְּלִים';
'אֶתְּהָ יֵין, וְאֵנִי פְרוֹת'. אוֹנְקְלוֹס הִגִּיר חֻלְק
מֵאֲחִיו, וְהַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ, הוֹלִיךְ חֻלְקוֹ לִים

ג. יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבַּל שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל¹⁰, וְאָמַר: 'עַל מְנַת שִׁיחֵיו הַמַּעֲשָׂרוֹת לְפָלוּנִי' - אֶסוּר. יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבַּל שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל, וְאָמַר: 'עַל מְנַת שְׂאֵטל אֲנִי וְאַתָּנִם לְפָלוּנִי' - מִתָּר. כֵּהֵן וְלוֹי שֶׁשָּׂכְרוּ וְשִׁחְכְּרוּ מִכֵּהֵן וּמְלוֹי - הַמַּעֲשָׂרוֹת לְשׂוֹכֵר וְלַחֹכֵר:

ד. כֵּהֵן וְלוֹי שֶׁחָכַר פְּרוֹת שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל. בְּמַחְבֵּר לְקִרְקַע - מַעֲשָׂרוֹת שֶׁלֵּהֵן. בְּתַלְמוּשׁ מִן הַקִּרְקַע, עַד שֶׁלֹּא מִירְחוּ - מַעֲשָׂרוֹת שֶׁלֵּהֵן, מִשְׁמִירְחוּ - מַעֲשָׂרוֹת שֶׁלוֹ. מִפְּרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לְכֵהֵן, וְהַשָּׂאֵר - שֶׁלוֹ:

ה. חָכַר הוּא מִהֵן פְּרוֹת, עַד שֶׁלֹּא מִירְחוּ, מַעֲשָׂרוֹת - הָרִי אֵלוֹ שֶׁלוֹ. מִפְּרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לְכֹל כֵּהֵן שִׁירְצָה. מִשְׁמִירְחוּ, מַעֲשָׂרוֹת - הָרִי אֵלוֹ שֶׁלֵּהֵן. מִפְּרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת וְנוֹתֵן לְכֹל כֵּהֵן שִׁירְצָה:

ו. יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבַּל מְעוֹת מִכֵּהֵן לְקַח בֵּהֵן פְּרוֹת לְמַחְצִית שְׂכָר, אָמַר לוֹ: 'פָּחַתוּ אוֹ הוֹתִירוּ הָרִי הֵן שְׁלִי, מַעֲשָׂרוֹת שֶׁלְּךָ' - מִתָּר. כֵּהֵן שֶׁקִּבַּל מְעוֹת מִיִּשְׂרָאֵל לְקַח בֵּהֵן פְּרוֹת לְמַחְצִית שְׂכָר, אָמַר לוֹ: 'פָּחַתוּ אוֹ הוֹתִירוּ הָרִי הֵן שֶׁלְּךָ, וְהַמַּעֲשָׂרוֹת שְׁלִי, אִם נָתַן לוֹ שְׂכָרוֹ - מִתָּר, וְאִם לֹא - אֶסוּר:

ז. יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבַּל שְׂדֵה מִכֵּהֵן - תְּרוּמָה לְכֵהֵן. מְכָרָה לְיִשְׂרָאֵל - חוֹלְקִין בִּינֵיהֶם. קִבַּל שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל - חוֹלְקִין בִּינֵיהֶן. מְכָרָה לְכֵהֵן - חוֹלְקִין. קִבַּל שְׂדֵה מִבֵּית יִשְׂרָאֵל - חוֹלְקִין בִּינֵיהֶן. נִשְׂאֵת לְכֵהֵן - חוֹלְקִין בִּינֵיהֶן. קִבַּל שְׂדֵה מִבֵּית כֵּהֵן - תְּרוּמָה לְבֵית כֵּהֵן. נִשְׂאֵת לְיִשְׂרָאֵל - חוֹלְקִין בִּינֵיהֶן. נִתְאַרְמְלָה אוֹ נִתְגַּרְשָׁה - חֲזָרָה לְתַחֲלָתָה:

י. כֵּהֵן שֶׁמָּכַר שְׂדֵה לְיִשְׂרָאֵל, וְאָמַר: 'עַל מְנַת שֶׁהַמַּעֲשָׂרוֹת שֶׁלוֹ לְעוֹלָם' וְמַת - אֵין לְבָנָיו בְּמַעֲשָׂרוֹת. 'עַל מְנַת שֶׁמַּעֲשָׂרוֹת לוֹ וְלְבָנָיו וְמַת - מַעֲשָׂרוֹת לְבָנִים. 'עַל מְנַת שֶׁהַמַּעֲשָׂרוֹת שְׁלִי כֹל זְמַן שֶׁשְׂדֵה לְפָנֶיךָ, מְכָרָה לְאַחֵר, אִף עַל פִּי שִׁחְזָרָה וְלִקְחָה מִמֶּנּוּ - אֵין לְבָנָיו בְּמַעֲשָׂרוֹת כְּלוּם:

יא. יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבַּל שְׂדֵה מִכֵּהֵן, אָמַר לוֹ: 'עַל מְנַת שֶׁהַמַּעֲשָׂרוֹת שְׁלִי אַרְבַּע אוֹ חֲמֵשׁ שָׁנִים' - מִתָּר. 'לְעוֹלָם' - אֶסוּר, שְׂאִין כֵּהֵן עוֹשֶׂה כֵּהֵן. וְכֵן בֵּן לְוִי שֶׁהָיָה חִיב מְעוֹת לְיִשְׂרָאֵל - לֹא יֵהָא גוֹבֵה מֵאַחֲרִים וּמִפְּרִישׁ עָלָיו, שְׂאִין לְוִי עוֹשֶׂה לְוִי:

יב. מִפְּרִישׁ יִשְׂרָאֵל בֵּין בְּרָשׁוֹת לְוִי בֵּין בְּרָשׁוֹת עֲנִי, וְעוֹשֶׂה חֲשֻׁבוֹן בְּאַחֲרוֹנָה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן

הַמַּעֲשָׂרוֹת וְאַתָּן לְפָלוּנִי - אֶסוּר. עַל מְנַת שְׂאֵטל אֲנִי וְאַתָּה, נִתְנָם לְכֵהֵן - מִתָּר.

11 שְׁנַתֵּן לוֹ אֵת הַפְּרָה בְּשׁוּמָא, כְּפֹה הִיא שְׁוֵה, וְכֹה שִׁיחֵיהָ רִנַּח אוֹ הַפְּסַד יִחְלְקוּ.

10 תָּמַן בְּפָנִים כְּפִי נִסְחַת הַגֵּר "א, אֲבָל שֵׁם אֵיתָא עוֹד: שֶׁבְּכַתְּבָ יְד הַגֵּירָסָא: כֵּהֵן וְלוֹי שֶׁחָכַר פְּרוֹת שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל, וְאָמַר: עַל מְנַת שְׂאֵטל אֵת

ד. כֵּהֵן וְלוֹי שֶׁחָכַר פְּרוֹת שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל. בְּמַחְבֵּר לְקִרְקַע - מַעֲשָׂרוֹת שֶׁלֵּהֵן. בְּתַלְמוּשׁ מִן הַקִּרְקַע, עַד שֶׁלֹּא מִירְחוּ - מַעֲשָׂרוֹת שֶׁלֵּהֵן, מִשְׁמִירְחוּ - מַעֲשָׂרוֹת שֶׁלוֹ. מִפְּרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לְכֵהֵן, וְהַשָּׂאֵר - שֶׁלוֹ:

ה. חָכַר הוּא מִהֵן פְּרוֹת, עַד שֶׁלֹּא מִירְחוּ, מַעֲשָׂרוֹת - הָרִי אֵלוֹ שֶׁלוֹ. מִפְּרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לְכֹל כֵּהֵן שִׁירְצָה. מִשְׁמִירְחוּ, מַעֲשָׂרוֹת - הָרִי אֵלוֹ שֶׁלֵּהֵן. מִפְּרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת וְנוֹתֵן לְכֹל כֵּהֵן שִׁירְצָה:

ו. יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבַּל מְעוֹת מִכֵּהֵן לְקַח בֵּהֵן פְּרוֹת לְמַחְצִית שְׂכָר, אָמַר לוֹ: 'פָּחַתוּ אוֹ הוֹתִירוּ הָרִי הֵן שְׁלִי, מַעֲשָׂרוֹת שֶׁלְּךָ' - מִתָּר. כֵּהֵן שֶׁקִּבַּל מְעוֹת מִיִּשְׂרָאֵל לְקַח בֵּהֵן פְּרוֹת לְמַחְצִית שְׂכָר, אָמַר לוֹ: 'פָּחַתוּ אוֹ הוֹתִירוּ הָרִי הֵן שֶׁלְּךָ, וְהַמַּעֲשָׂרוֹת שְׁלִי, אִם נָתַן לוֹ שְׂכָרוֹ - מִתָּר, וְאִם לֹא - אֶסוּר:

ז. יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבַּל שְׂדֵה מִכֵּהֵן - תְּרוּמָה לְכֵהֵן. מְכָרָה לְיִשְׂרָאֵל - חוֹלְקִין בִּינֵיהֶם. קִבַּל שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל - חוֹלְקִין בִּינֵיהֶן. מְכָרָה לְכֵהֵן - חוֹלְקִין. קִבַּל שְׂדֵה מִבֵּית יִשְׂרָאֵל - חוֹלְקִין בִּינֵיהֶן. נִשְׂאֵת לְכֵהֵן - חוֹלְקִין בִּינֵיהֶן. קִבַּל שְׂדֵה מִבֵּית כֵּהֵן - תְּרוּמָה לְבֵית כֵּהֵן. נִשְׂאֵת לְיִשְׂרָאֵל - חוֹלְקִין בִּינֵיהֶן. נִתְאַרְמְלָה אוֹ נִתְגַּרְשָׁה - חֲזָרָה לְתַחֲלָתָה:

10 תָּמַן בְּפָנִים כְּפִי נִסְחַת הַגֵּר "א, אֲבָל שֵׁם אֵיתָא עוֹד: שֶׁבְּכַתְּבָ יְד הַגֵּירָסָא: כֵּהֵן וְלוֹי שֶׁחָכַר פְּרוֹת שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל, וְאָמַר: עַל מְנַת שְׂאֵטל אֵת

אוסרין, אלא אם כן נותן לו מעות בראשונה:

יג. כהן שמכר שדה לישראל, אמר לו: 'על מנת שהמעשרות שלי ארבע וחמש שנים' - אין רשאי ליטע כרם, ולזרעה אסטיס¹², ולעשותה שדה קנים. 'לעולם' - רשאי ליטעה כרם, ולזרעה אסטיס, ולעשותה שדה קנים:

מסכת דמאי פרק שמיני

א. עם הארץ שאמר לחבר: 'קח לי אגדת ירק אחד, גלוסקין אחד' - רבי יוסי אומר: אין צריך לעשר. רבי יהודה אומר: צריך לעשר. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם החליף את המעה - צריך לעשר:

ב. חמשה שאמרו לאחד: 'צא והבא לנו עשר גלוסקין, עשר אגדות של ירק'. הביא לכל אחד ואחד בפני עצמו - אין צריכין לעשר אלא על חלקן בלבד. הביא להן מערבין - חברין שבהן צריכין לעשר על הכל. נתנו לו אחת יתרה - רבי יהודה אומר: לשלית. רבי מאיר אומר: לאמצע:

ג. המזמין את חברו שיאכל אצלו, והוא אין מאמינו על המעשרות, אומר מערב שבת: 'מה שאני עתיד להפריש מחר - הרי הוא מעשר, ושאר מעשר סמוך לו. זה שעשיתי מעשר - עשוי תרומת מעשר עליו, מעשר שני - בצפוננו או בדרומו, ומחלל על המעות'. אמר רבי יהודה: היאך זה מעשר דבר שלא בא לתוך ידו? מודה רבי יהודה בהולך ולוקח ממקום שלקח זה. מזגו את הכוס, אמר: 'מה שאני עתיד לשיר בשולי הכוס - הרי זה מעשר. ושאר מעשר סמוך לו. זה שעשיתי מעשר - עשוי תרומת מעשר עליו. מעשר שני - בצפוננו או בדרומו, ומחלל על המעות':

ד. פועל שהיה עושה אצל בעל הבית, והוא אינו מאמינו על המעשרות - רבי יוסי אומר: תנאי בית דין הוא שתהא תרומת מעשר משל בעל הבית, ומעשר שני משל פועל:

ה. הלוקח יין מבין הכותים מערב שבת, ושכח ולא הפריש, אומר: 'שני לוגין מה שאני עתיד להפריש - הרי הן תרומה. ועשרה הבאין אחריהן - מעשר ראשון. ותשעה הבאין אחריהן - מעשר שני'. מחל ושותה מיד; דברי רבי מאיר. רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרין. אמרו לו לרבי מאיר: אי אתה מודה שמה יבקע הנוד ונמצא שותה טבל! אמר להם: לכשיבקע:

ו. היו לו תאנים של טבל בתוך ביתו, והוא בבית המדרש או בשדה - אומר: 'שני תאנים שאני עתיד להפריש - הרי הן תרומה. ועשר הבאות אחריהן - מעשר ראשון. ותשע הבאות אחריהן - מעשר שני'. היו דמאי, אומר: 'מה שאני עתיד להפריש מחר - הרי הוא מעשר. ושאר מעשר סמוך לו. זה שעשיתי מעשר - עשוי תרומת מעשר עליו. מעשר שני - בצפוננו או בדרומו, ומחלל על המותר':

ז. נוטל תרומה ותרומת מעשר ומניחה במקום המצנע, אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה:

ח. הרי שהיה טוען פדי יין וכדי שמן, וראה שהן משתברות - לא יאמר: 'הרי זה תרומות ומעשרות על פרות שיש לי בתוך ביתי'. ואם אמר - לא אמר כלום. אבל קורא שם לתרומת מעשר שבה עד שלא גיע לארץ. לא יטיף אדם שמן, לא לתוך נר חדש, ולא לתוך המדורה, ולא לתוך דבר המאביד. אבל קורא שם לתרומת מעשר שבה עד שלא תגיע לארץ. כיוצא בו: מי

¹² מין שצובעים בו ואין דרך ללקטם אלא אחר

את כל החלין כְּדֵי תְרוּמַת מַעְשֵׂר שְׁבֻטָּבֵל, בין שהמעשֵׂר טָבֵל מֵרֵבָה על החלין, בין החלין מֵרֵבִין על המעשֵׂר טָבֵל - נוטל את כל החלין, כְּדֵי תְרוּמַת מַעְשֵׂר שְׁבֻטָּבֵל. מֵאָה טָבֵל וְתִשְׁעִים טָבֵל - נוטל מֵאָה וְאַחַד חֶסֶר עֶשְׂרִי אֶחָד. תִּשְׁעִים טָבֵל וְשְׁמוֹנִים טָבֵל - נוטל תִּשְׁעִים וְאַחַד חֶסֶר שְׁנֵי עִשְׁוֹרִים. שְׁמוֹנִים טָבֵל וְשִׁבְעִים טָבֵל - נוטל שְׁמוֹנִים וְאַחַד חֶסֶר שְׁלֹשָׁה עֶשְׂוֹרִים. מִכָּאן וְאֵילָף - לְפִי הַחֲשׁוֹבֹן¹³.

יד. המפקיד לוג טָבֵל, אוכל עליו תִּשְׁעִים וְתִשְׁעִים. הוא אומר: 'לוג שְׁבֻטָּבֵל חֲבִית הָרִי הוא חֲלִין, וְשֶׁאֵר תְּרוּמָה על הכל'. נטל לְאֶכוּל נטל לְשִׁתוֹת, אומר: 'לוג שְׁבֻטָּבֵל חֲבִית עֶשְׂוִי תְרוּמַת מַעְשֵׂר על יין שְׁמֵן שְׁבֻטָּבֵל וְשֶׁאֵר חֲבִית וְשֶׁאֵר מַעְשֵׂר סְמוּךְ לוֹ, זֶה שְׁעִשְׂיִי מַעְשֵׂר, עֶשְׂוִי תְרוּמַת מַעְשֵׂר עָלָיו, מַעְשֵׂר שְׁנֵי בְצֻפוֹנוֹ אוּ בְדְרוֹמוֹ מִחֲלָל על הַמַּעוֹת'. כִּיצַד? הַמִּפְקִיד עֲשֶׂה לוג מַעְשֵׂר, אוכל עָלָיו תִּשְׁעִים, אומר: 'לוג שְׁמֵן שְׁבֻטָּבֵל חֲבִית - הָרִי הֵן חֲלִין. וְשֶׁאֵר תְּרוּמָה על הכל'. נטל לְאֶכוּל וְנִטַּל לְשִׁתוֹת, אומר: 'מַעְשֵׂר בְּדְרוֹמוֹ - עֶשְׂוִי תְרוּמַת מַעְשֵׂר על יין שְׁבֻטָּבֵל'. גְּמָרְן וְדַאי - נוֹתֵן לְכֶהֵן. סִפֵּק גְּמָרְן סִפֵּק לֹא גְמָרְן - מַעְשֵׂר עָלֶיהֶן וְקוֹרֵא שֵׁם לְמַעֲשְׂרוֹתֵיהֶן. כִּיצַד קוֹרֵא שֵׁם לְמַעֲשְׂרוֹתֵיהֶן? אִם הָיוּ שֵׁל טָבֵל, אומר: 'מַעֲשֵׂר בְּדְרוֹמָן, וְתְרוּמַת מַעְשֵׂר בְּדְרוֹם דְּרוֹמָן'. אִם הָיוּ שֵׁל מַעְשֵׂר טָבֵל אומר: 'תְּרוּמַת מַעְשֵׂר בְּדְרוֹם דְּרוֹמָן':

טו. מי שהיו לו שתי חביות, אחת של מעשֵׂר טָבֵל טָמֵא, ואחת של מעשֵׂר טָבֵל טָהוֹר - מביא שְׁנֵי לְגִיז, וּמְמַלֵּא מִזֶּה כְּדֵי תְרוּמַת מַעְשֵׂר על שְׁתֵּיהֶן, וּמִזֶּה כְּדֵי תְרוּמַת מַעְשֵׂר על שְׁתֵּיהֶן. הוֹלֵךְ אֶצֶל הָרֵאשׁוֹן וְאוֹמֵר: 'אִם זֶה מִין טָמֵא - אֵין בְּדַבְרֵי כְּלוּם, וְאִם זֶה מִין טָהוֹר - עֶשְׂוִי כְּדֵי תְרוּמָה וּמַעְשֵׂר על

שְׁהָיוּ לוֹ עֶשֶׂר חֲבִיּוֹת שֵׁל מַעְשֵׂר טָבֵל טָמֵא, וְשֵׁל מַעְשֵׂר טָבֵל טָהוֹר, רָאָה אַחַת מֵהֶן שְׁנִשְׁפָּכָה אוּ שְׁנִתְגַּלְתָּה - אוֹמֵר: 'הָרִי זֶה עֶשְׂוִי תְרוּמַת מַעְשֵׂר על תִּשְׁעֵי אֱלוֹי'. בְּשִׁמְךָ - אֶסוּר מִפְּנֵי הַפֶּסֶד כֶּהֵן. וְאִם אָמַר: 'הָרִי זֶה תְרוּמַת מַעְשֵׂר' - לֹא אָמַר כְּלוּם:

טז. רָאָה אֶחָד שֶׁהַפְּרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת, וְאוֹמֵר: 'הָרִינִי כִּמָּה שֶׁאָמַר זֶה' - דְּבָרָיו קִימִין. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: בְּסִמּוּךְ תוֹךְ כְּדֵי דְבוּר הוּא:

יז. הַמַּמְעִיט בְּמַעֲשְׂרוֹתָיו - מַעֲשְׂרוֹתָיו וּפְרוּתָיו מְקַלְקְלִין. הַמֵּרְבֵּה בְּמַעֲשְׂרוֹתָיו - מַעֲשְׂרוֹתָיו מְקַלְקְלִין וּפְרוּתָיו מִתְקַנְּטִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: סוּמֵךְ על תְּנַאי בֵּית דִּין:

יח. הַקּוֹרֵא שֵׁם לְשׁוּלֵי חֲבִית - לֹא יִשְׁתֶּה מִפִּיהָ. לְפִיָּה - לֹא יִשְׁתֶּה מִשׁוּלֵיהָ, מִפְּנֵי שֶׁהַמְשַׁקֵּן מֵרֵבִין. אֲבָל הַקּוֹרֵא שֵׁם לְשׁוּלֵי מְגוּרָה - אוֹכֵל מִפִּיהָ. לְפִיָּה - אוֹכֵל מִשׁוּלֵיהָ:

יט. הָיוּ לְפָנָיו שְׁתֵּי כִלְכֻלוֹת שֵׁל טָבֵל, בְּזוֹ מֵאָה וּבְזוֹ מֵאָה. נִטְלָה תְרוּמָתָן וְאוֹמֵר: 'מַעֲשְׂרוֹת זֶה בְּזוֹ', הָרֵאשׁוֹנָה - מַעֲשֶׂרֶת. 'שֵׁל זֶה בְּזוֹ וְשֵׁל זֶה בְּזוֹ' - אֵין הָרֵאשׁוֹנָה מַעֲשֶׂרֶת. נוטל שְׁנֵי תְּאֵנִים, שְׁנֵי עֶשְׂוֹרִין, וְעֶשְׂוֹרוֹ שֵׁל עֶשְׂוֹר. 'מַעֲשְׂרוֹתֵיהֶן מַעֲשְׂרוֹת כִּלְכֻלָּה בְּחֻבְרָתָה' - קוֹרֵא שֵׁם. נוטל עֶשְׂרִים תְּאֵנִים מֵאִיזָה מֵהֵן שִׁירְצָה. בְּזוֹ מֵאָה וּבְזוֹ מֵאֵתִים, אִם מִהַגְּדוּלָּה הוּא נוטל - אֶחָד מַעֲשֶׂרֶה. וְאִם מִקְטָנָה הוּא נוטל - עֶשְׂרִים וּשְׁתֵּים. בְּזוֹ מֵאָה וּבְזוֹ אֵלֶף, אִם מִגְּדוּלָּה נוטל - אֶחָד עֶשֶׂר. וְאִם מִקְטָנָה - נוטל אֶת כֻּלָּהּ וְלֹא הַשְּׁלִים, מִכָּאן וְאֵילָף - לְפִי הַחֲשׁוֹבֹן:

יג. הֵיטָה בְּיָדוֹ כִּלְכֻלָּה שֵׁל פְּרוֹת שְׂאִינָה מִתְקַנְּטָה, נוטל שְׁנֵי תִשְׁעִים, הָאֶחָד וְתִשְׁעִים הָאֶחָד שֵׁל תִּשְׁעִים, בֵּין שֶׁהַטָּבֵל מֵרֵבָה על החלין, וּבֵין שֶׁהַחֲלִין מֵרֵבִין על הַטָּבֵל, נוטל

תִּשְׁעִים וְאַחַד חֶסֶר עֶשְׂרִי אֶחָד. מֵאָה טָבֵל וְשְׁמוֹנִים טָבֵל - נוטל שְׁמוֹנִים וְאַחַד.

¹³ בְּהַנְהוּת הַגֵּר"א מוֹבָאָת כָּאן גֵּרְסָא נּוֹסֶפֶת בְּשֵׁם 'כְּתַב יָד': מֵאָה טָבֵל וְתִשְׁעִים טָבֵל - נוטל

בזוגות אלו, אלא התורמוס והפלוסולוס - אינן כלאים זה בזה:

ג. בתחום אריח, היו מרכיבין תפוח על גבי חזרד. מצאן תלמיד אחד, אמר להם: אסורין אתם. הלכו וקצצום, וכאו ושאלו ביבנה, אמרו: יפה אמר אותו תלמיד. בשוקי של צפורי היו מרכיבין קריסתמין על גבי אגסים. מצאן תלמיד אחד, אמר להן: אסורין אתם. הלכו וקצצום, וכאו ושאלו ביבנה, אמרו: מי שפגע בכם, אינו אלא מתלמידי שמאי:

ד. רבי נחמיה אומר: דלעת ארמית, ומצרית, ויננית - כלאים עם היננית, וכלאים עם הרמוצה. חמשה דברים נאמרו בדלעת יננית: אסורה לסכף על גבי זרעים. עקצה טפח. אוסרת כל שהיא. ומביאה את הטמאה וחוצצת בפני הטמאה. והנודר מן הדלוועין - אין אסור אלא בדלעת יננית בלבד:

ה. תרנגול טוס, ותרנגול פסאני, אף על פי שדומין זה לזה - כלאים זה בזה. רבי יהודה אומר: פרדה שתבעה זכר - אין מרביעין עליה, לא מן הסוס ולא מן החמור, אלא מן הפרד. שור ושור הבר, חמור וחמור הבר, חזיר וחזיר הבר, אף על פי שדומין זה לזה - כלאים זה בזה:

ו. חמשה דברים נאמרו בשור הבר: אסור משום "אותו ואת בנו". וחלבו אסור. וקרב לגבי מזבח. וחזיב במתנות. ונקח בכסף מעשר לזבחי שלמים אבל לא לבשר תאנה. והרי הוא כבהמה לכל דבר. רבי יוסי אומר: זהו "תאו" האמור בתורה. ומתר משום "אותו ואת בנו", וחלבו מתר, ופסול לגבי מזבח, ופטור מן המתנות, ונקח בכסף מעשר לבשר-תאנה, אבל לא לזבחי שלמים. והרי הוא כחיה לכל דבר. וחכמים אומרים: תאו - ברעה לעצמו. שור הבר - ברעה לעצמו:

שתיהן. והולך אצל השני ואומר: 'אם זה מין טמא - אין בדברי כלום, ואם זה מין טהור, מזה עשוי כדי תרומת מעשר על שתיהן'. וקורא שם לראשון, וחוזר וקורא שם לשני. נמצאו חביות מתקנין. הלגינין אחד של מעשר טבל טמא, ואחד של מעשר טבל טהור - שותה מזה וטובל ושותה מזה וטובל - דברי רבי. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: אינו צריך. שותה משניהם כאחת. וטובל בראשונה וצריך טבילה באחרונה.

ז. מי שהיו לו שתי חביות, אחת של מעשר טבל טמא, ואחת של חליץ טהורין - מביא שני לגינין וממלא מזו כדי תרומת מעשר עליה, ומזה כדי תרומת מעשר עליה, הולך אצל הראשון ואומר: 'אם זה מין טמא - אין בדברי כלום, ואם זה מין טהור - עשוי כדי תרומת מעשר עליה'. והולך אצל השני ואומר: 'אם זה מין טמא - אין בדברי כלום. ואם זה מין טהור - עשוי כדי תרומת מעשר עליה'. קורא שם לראשון, וחוזר וקורא שם לשני. נמצאו חביות מתקנות, והלגינין, אחד של מעשר טבל טמא, ואחד של חליץ טהורים, שותה מזה וטובל, ושותה מזה וטובל; דברי רבי. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: שותה משניהם כאחד, וטובל באחרונה:

מסכת כלאים פרק ראשון

א. כל הזוגות שמנו חכמים מין במינו - אינן כלאים זה בזה, ושאר ירקות השדה וירקות הגנה, מין במינו - אינן כלאים זה בזה:

ב. השבת והגופנין, הכספר והפרפס, אף על פי שדומין זה לזה - כלאים זה בזה. הקשוואין, והדלוועין, והאבטיחין והמלפפונות - אינן כלאים זה בזה, ותורמין ומעשרין מזה על זה; דברי רבי מאיר. רבי יהודה ורבי שמעון אומרים: כלאים זה בזה, ואין תורמין ומעשרין מזה על זה. הוסיף רבי עקיבה: השום והשומנית, והבצל והבצלול, והתורמוס והפלוסולוס. אמר רבי שמעון: לא היה רבי עקיבא שונה

יג. נטועה ונמלך לזורעה - גומם עד פחות מטפח, וזורע, ואחר כך משריש. גומם עד פחות מטפח, ובא ומצא על גבי תבואה - מתר לשעבר, ואסור לעתיד לבא. עוקר איזה מהן שירצה, ומקיים איזה מהן שירצה:

יד. שדה שעלו בו עשבים - אין מחיבין אותו להפוך, אלא חורש ומחפה ומכסת, ונוטל את הגס מלפני פועליו, ואין בזה משום מקיים:

מִסְכַּת כְּלָאִים פֶּרֶק שְׁנִי

א. הרוצה לעשות שדהו שורות של תבואה של מינין הרבה - עושה, מפני שנראית בשדה שלשת תלמין מפלשין מראש שדה ועד סופו - רבי אליעזר ברבי שמעון ואבא יוסי בן חנן איש יוני אומר: דין ארץ חמשים אמה. ורחב - מלא על השרוני דומה לעל של כרמים. תחלתו - כשעור הזה, אף על פי שאין סופו כשעור הזה:

ב. היו לו שתי שדות, אחת זרועה חטים ואחת זרועה שעורים - היתה מכניס חטה בתוך שדה שעורים, או שעורה בתוך שדה חטים - מתר, מפני שחטים נראות כסוף שדה חטים, ושעורה נראית כסוף שדה שעורים. רבי אליעזר בן יעקב אומר: אפלו חטה אחת נכנסת לתוך שדה שעורים, או שעורה אחת נכנסת לתוך שדה חטים - מתר, מפני שחטין נראות כסוף שדה לחטין, ושעורין נראות כסוף שדה לשעורין:

ג. היו לו שתי שדות, אחת זרועה חטים ואחת זרועה שעורים - מתר לעשות ביניהם תלם, להיות זורע אחת חטה ואחת שעורה. היתה חטה אחת מבלעת בתוך שדה שעורין, או שעורה אחת מבלעת בתוך שדה חטין - אסור:

ד. היו לו שתי שדות, אחת זרועה חטים ואחת זרועה שעורין - אין מתר לעשות ביניהן תלם של מין אחד. ובפשתן - מתר,

ז. אין נוטעין שרביט של רמון, ולא עקצים של רמון בתוך סדן של שקמה. ואין נותנין זמורה בין שתי קורות כדי שתרבע ביניהן. ואין נותנין שני מינין בשפופרת אחת כדי שיבלעו זה מזה. ואין מרכיבין זיתים ברכב של תמרה, מפני שהוא אילן באילן. ואין מרכיבין קשות על גבי האיזמא, ולא תרד על גבי ירבוז, מפני שהוא ירק בירק:

ח. אין מרכיבין קשות על גבי האיגא, מפני שהוא ירק באילן. רבי יהודה מתיר ירק באילן. אילן בירק - רבן שמעון בן גמליאל מתיר משום רבי יהודה בן אגרא איש כפר עכו:

ט. הנותן מינה של תורמוס בצד מינה של דלעת כדי שתבקע הארץ מפניה - חיב. הזורע דבר המצמיח על גבי בצים, ועל גבי חילת - חיב. על גבי סלע, ועל גבי אמת המים - פטור:

י. הזורע, והמנכש, והחופה - עובר בלא תעשה. רבי עקיבא אומר: אף המקיים - עובר בלא תעשה. וזורעין זרע וזרעוני אילן כאחת. הזורע חרצנים עם החטים - הרי זה לוקה את הארבעים:

יא. כל סאה שיש בה רבע זרע ממין אחר - ימעט. במה דברים אמורים? בדברים הנופלים שלשה וארבע קבין בבית סאה. זרעוני הגנה - מצטרפין אחד מעשרים וארבעה; בנופל למינו. בין שנפל לתוך אחרים, בין שנפלו אחרים לתוכה:

יב. היתה שדהו זרועה חטין, ונמלך לזרעה שעורין - לא יזרע עד שיופך. לא יפך - עד שתתלע. עד כמה היא מתלעת? עד שישקה שלשה ימים במקום הצנה, אבל לא במקום הגריד, ומקצת היום ככלו. אין מחיבין אותו להיות חורש דק, אלא חורש חריש גסה כתלמי הרביעה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: 'זנב הסוס' היתה נקריה. סוף עפרה של זו נוגע בעפרה של זו, אם צמחה והוריד לתוכה בהמה ולקטתו - הרי זה מתר:

זורעין אותן בערוגה. ושאר ירקות שדה וירקות גנה, אף על פי שזרען לזרע - זורעין אותן בערוגה:

י. מתר אדם לעשות בתוך שדהו תלמיות קטנות של טפח טפח, ולתן לתוכן שלשה שלשה מינין, אחד מכאן ואחד מכאן ואחד באמצע. מתר אדם לעשות בתוך שדהו ערוגיות קטנות של ששה ששה טפחים, ולתן לתוכן חמשה חמשה מינין, ארבע על ארבע ורחות הערוגה, ואחד באמצע. ומתור אדם לעשות בתוך שדהו גומא קטנה שהיא עמוקה טפח, ולתן לתוכה ארבעה מינין, והופכין לארבע ורחותיה. ומתור אדם לעשות בתוך שדהו תלם, להיות נוטע קשואין ודלועין אבטיחים ומלפפונות ופול המצרי, והופכין, אלו לצד זה, ואלו לצד זה. ובלבד שלא יהא בינו לבין חברו ששה טפחים:

יא. הנוטע שתי שורות של קשואין, שתי שורות של דלועין, שתי שורות של אבטיחים, ושתי שורות של מלפפונות, ושתי שורות של פול המצרי, אפלו כל שדהו - מתר:

יב. וקוצב בכדי¹⁴ שניהם - רבי ישמעאל אומר: שנים עשר אמות. רבי עקיבא אומר: שמונה אמות. מעשה היה בכפר פגיי, ועשה רבי נחמיה כדברי רבי ישמעאל:

יג. שורה של דלועין בירק, ארך - ששה טפחים, ורחב - מלואו. אחד שורה של קשואין¹⁵, ואחד שורה של ירק, אחד בתבואה, ארך - עשר אמות ומחצה על רחב ששה טפחים. ושורה של ירק בירק, ארך - ששה טפחים, ורחבו - מלואו. של דלועין בירק, ובין שורה לחברתה - שנים עשר אמה. שורה של תבואה בתבואה או בירק

[המשך בעמוד אחרון של חומש רש"י]

מפני שרוצה לבדוק את שדהו. ובלבד שיהא תלם מפסיק מראש שדה ועד ראשו. רבי אלעזר ברבי שמעון ואבא יוסי חנן איש יוני אומרין: דין ארך חמשים אמה. רבי אומר: מתר אדם לעשות בתוך שדהו שורה של חרדל. כמה הוא ארך השורה? עשר אמות ומחצה:

ה. אין מקיפין חרדל חריע אלא לחיסית בלבד; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: לכל מקיפין חרדל חריע, חוץ מן התבואה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: לערוגות קטנות של ירק מקיפין אותו חרדל חריע:

ו. הסומך לשרשי אילן שיבשו, שהן גבוהין מעשרה טפחים, ואילן שאין נופו גבוה מן הארץ שלשה טפחים - זורע תחתיו זרע, וסומך לו מין אחר מבחוץ. היו מושכות מן הגדר שלשה טפחים - לא יפחות משלשה תלמים מפלשין, כדי שיהו נראין כשורה. דרך היחיד ודרך הרבים, וגדר שהוא נמוך מעשרה טפחים - עולה למדת בית רבע. אבל הגבוה עשרה טפחים - אין עולה למדת בית רבע:

ז. כמה היא מדת בית רבע? עשר אמות ומחצה על עשר אמות ומחצה מרבעת. רבי יוסי אומר: אפלו ארפה כשנים ברחבה:

ח. עבודת ירק בירק, אחר ששה טפחים - רואין אותה כאלו היא טבלא מרבעת. אפלו אם אין שם אלא קלח אחד - נותנין לה עבודתה ששה טפחים, בין מן האמצע ובין מן הצדדין. היו קלחין נוטין לו לארבע ורחותיה - מתר, מפני שנראית כסוף שדה:

ט. החרדל, והפולין, והשיפין, אף על פי שזרען לירק - אין זורעין אותן בערוגה. פולין הגמלונין ופול המצרי, בזמן שזרען לזרע - אין זורעין אותן בערוגה. לירק -

¹⁵ בפרוש ר"ש על המשניות גרס: 'של דלועין'.

¹⁴ יש גורסים: הקוצר בדברי שניהם. פרוש:

הקצור של דברי רבי ישמעאל ורבי עקיבא.

אַלֶּה תוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו אֶת־הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ־נֹחַ:	אֵלֶּיךָ תוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ גִּבּוֹר זַפַּי שְׁלִים הָיָה בְּדֹרוֹהֵי בְּדַחֲלֵתָא דִּי הַלִּיךְ נֹחַ:
---	---

אלה תולדות נח נח איש צדיק – הואיל והזכירו ספר בשבחו, שנאמר: "זכר צדיק לברכה". דבר אחר: למדך שעקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים. בדרתיו – נש מרבתינו דורשים אותו לשבח: כל שכן אלו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר. ויש שדורשים אותו לגנאי: לפי דורו היה צדיק, ואלו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכולם. את האלהים התהלך נח – ובאברהם הוא אומר: "אשר התהלכתי לפניו". נח היה צריך סעד לתוכו, אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו. התהלך – לשון עבר. וזהו שמושה של למ"ד בלשון כבד, משמשת להבא ולשעבר בלשון אחד: "יום התהלך" להבא, "התהלך נח" לשעבר. "התפלל בעד עבדך" להבא, "ויבא והתפלל אל ה' הבית הזה" לשון עבר אלא שהיו"ו שבראשו הופכו להבא.

וַיּוֹלֵד נֹחַ שְׁלֹשָׁה בָנִים אֶת־שֵׁם אֶת־חָם וְאֶת־יָפֶת:	וְאוֹלִיד נֹחַ תַּלְתָּא בְּנֵי יֵת שֵׁם יֵת חָם וַיֵּת יָפֶת:
---	--

וַתִּשְׁתַּח הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ חָמָס:	וַאֲתַחְבַּלַת אַרְעָא קָדָם יְיָ וַאֲתַמְלִיאַת אַרְעָא חֲטוּפִין:
---	---

ותשחת – לשון ערוה ועבודה זרה, כמו: "פן משחיתון", "פי השחית כל בשר...". ותמלא הארץ חמס – גזל.

וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת־הָאָרֶץ וְהִנֵּה נַשְׁחָתָה כִּי־הִשְׁחִית כָּל־בֶּשֶׂר אֶת־דַּרְכּוֹ עַל־הָאָרֶץ:	וַחֲזָא יְיָ יֵת אַרְעָא וְהִיא אֲתַחְבַּלַת אַרִי חַבִּילוֹ כָּל בְּסָרָא אֲנָשׁ אֲוֹרְחִיהָ עַל אַרְעָא:
--	---

פי השחית כל בשר – אפלו בהמה חיה ועוף נזקקו לשאינו מינו.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ קַח לְךָ כָּל־בֶּשֶׂר בָּא לִפְנֵי כִּי־מְלֵאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם וְהִנְנִי מַשְׁחִיתָם אֶת־הָאָרֶץ:	וַאֲמַר יְיָ לְנֹחַ קַצָּא דְכָל בְּסָרָא עָאל לְקַדְמֵי אַרִי אֲתַמְלִיאַת אַרְעָא חֲטוּפִין מִן קָדָם עוֹבְדֵיהוֹן בִּישְׁיָא וְהֵאֲנָא מַחְבִּילְהוֹן עִם אַרְעָא:
--	---

קח כל בשר – כל מקום שאתה מוצא נזות ועבודה זרה, אנדרולומוס'א באה לעולם והורגת טובים ורעים. פי מלאה הארץ חמס – לא נחמם גזר דינם אלא על הגזל. את הארץ – כמו "מן הארץ". ודומה לו: "בצאתי את העיר", "מן העיר"; "חלה את רגליו", "מן רגליו". דבר אחר: "את הארץ" – עם הארץ, שאף שלשה טפחים של עמק המתרישה נמוחו ונשששו.

עֲשֵׂה לְךָ תֵּבַת עֲצֵי־גֹפֶר קַנִּים תַּעֲשֶׂה אֶת־הַתֵּבָה וְכַפַּרְתָּ אֹתָהּ מַבֵּית וּמַחוּץ בַּכֹּפֶר:	עֲבִיד לָךְ תִּיבְתָא דְאָעִין דְּקַדְרוֹס מְדוֹרִין תַּעֲבִיד יֵת תִּיבְתָא וְתַחְפִּי יֵתָה מַגִּיו וּמִבְרָא בְּכוּפְרָא:
---	---

עשה לך תבת – הרבה רוח והצלה לפניו, ולמה הטריחו בבנין זה? כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה מאה ועשרים שנה, ושאלין אותו: מה זאת לך? והוא אומר להם: עתיד הקדוש ברוך הוא להביא מבול לעולם! אולי לשובו. עצי גפר – כד שמו. ולמה ממין זה? על שם גפרית, שנגזר עליהם למחות בו. קנים – מדורים מדורים לכל בהמה וחסיה. כפר – "זפת" בלשון ארמי, ומצינו בתלמוד "כפרא". בתיבתו של משה, על גדי שהיו המים תשים, דנה בחומר בכפנים וזפת מבחוץ. ועוד: כדי שלא ירית אותו צדיק רית רע של זפת. אבל כאן מפני חוזק המים זפתה מבית ומחוץ.

וַיְהִי אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֹתָהּ שְׁלֹשׁ מְאוֹת אַמָּה אָרְךָ וְהַתֵּבָה חֲמֵשִׁים אַמָּה רְחֹבָהּ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתָהּ:	וַדִּין דְּתַעֲבִיד יֵתָה תַּלְתַּת מְאוֹה אַמִּין אֲוֹרְכָא דְתִיבְתָא חֲמֵשִׁין אַמִּין פּוֹתֵיהָ וְתַלְתִּין אַמִּין רוּמָהּ:
--	---

צֹהַר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה וְאֶל־אַמָּה תְּכַלְכְּנָה מִלְּמַעְלָה וּפְתַח הַתֵּבָה בְּצִדָּהּ תִּשְׁעִים תַּחְתֵּימָם וּשְׁלֹשִׁים תַּעֲשֶׂה:	גִּיהוֹר תַּעֲבִיד לַתִּיבְתָא וְלֵאמָתָא תִּשְׁכַּלְכְּנָה מִלְּעִילָא וְתַרְעָה דְתִיבְתָא בְּסִטְרָה תִּשְׁוִי מְדוֹרִין אַרְעָאִין תַּגְנִינִין וְתַלְתֵּי תַּעֲבִידָנָהּ:
--	--

צהר – יש אומרים חלון, ויש אומרים אבן טובה המאירה להם. ואל אמנה תכלנה מלמעלה – כסויה משפע ועולה עד שהוא קצר מלמעלה ועומד על אמנה, כדי שיוכבו המים למטה מפאן ומפאן. בצדה תשים – שלא יפלו הגשמים בה. תחתים שנים ושלשים – שלש עליות זו על גב זו: עליונים לאדם, אמצעים למדור, תחתים לזבל.

וְאֲנִי הִנְנִי מֵבִיא אֶת־הַמַּבּוּל מִיָּם עַל־הָאָרֶץ לַשְׁחַת כָּל־בֶּשֶׂר אֲשֶׁר־בוֹ רֹחַ חַיִּים מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם כָּל־אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ יָגוּעַ:	וְאֲנָא הֵאֲנָא מִיֵּתִי יֵת טוּפְנָא מִיָּא עַל אַרְעָא לַחְבְּלָא כָּל בְּסָרָא דְבִיהָ רוּחָא דְחַיִּי מִתַּחַת שָׁמַיָּא כָּל דְבָאֲרַעָא יָמוּת:
---	---

ואני הנני מביא – הנני מוכן להסכים עם אותם שזרזוני ואמרו לפני כך: "מה אנוש פי תזכרנו". מבול – שבלה את הכל, שבלבל את הכל, שהוביל את הכל מן הגבוה לנמוך. וזהו לשון אוינקלוס שתרגם "טופנא": שהציף את הכל והביאה לבבל שהיא עמוקה. לכך נקראת "שנער", שנוערו שם כל מתי מבול.

וַהֲקַמְתִּי אֶת־בְּרִיתִי אִתְּךָ וּבֵאתְ אֶל־הַתֵּבָה אִתְּךָ וּבְנִיךָ וְאִשְׁתְּךָ וְנָשֵׁי־בְנֵיךָ אִתְּךָ:	וְאַקִּים יֵת קִימֵי עֲמָךְ וְתִיעוּל לַתִּיבְתָא אִתְּךָ וּבְנֵךְ וְאִתְּךָ וְנָשֵׁי בְנֵךְ עֲמָךְ:
--	---

נתקמתי את בריתי – ברית הנה צריך על הפירות שלא נקבו ונעששו, ושלל הנהגהו רשעים שבדור. אתה ובניך ואשתך – האנשים לבד והנשים לבד, מכאן שנאסרו בתשמיש המטה.

ומפל־הֶחַי מִפְּל־בְּשׂוֹר שְׁנַיִם מִפֶּל תָּבִיא אֶל־הַתְּבָה
לְהַחַיֵּת אֶתְךָ זָכָר וְנִקְבָּה יְהוּי:
ומפל דחי מפל בסרא תרין מפולא תעיל לתיבתא
לקיימא עמך דכר וניקבא יהוין:

ומפל החי – אפלו ש-דים. שנים מפל – מן הפחות שבקם לא פחתו משנים, אחד זכר ואחד נקבה.

מִהַעוֹף לְמִינֵהוּ וּמִן־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ מִפֶּל רָמַשׁ
הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ שְׁנַיִם מִפֶּל יָבֵאוּ אֵלֶיךָ לְהַחַיֵּת:
מהעוף למינהו ומן־הבהמה למינה מפל רמש
האדמה למינהו שנים מפל יבאו אליך להחיות:

מהעוף למינהו – אותו שדבקו במיניהם ולא השחיתו דרךם. ומאליהם באו, וכל שהמיכה קולטתו הכניס.

וְאֵתָהּ קַח־לָךְ מִפְּל־מֵאֲכָל אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְאֶסְפַּת אֵלֶיךָ
וְהָיָה לָךְ וּלְהֵם לְאֹכְלָהּ:
ואתה קח־לך מפל־מאכל אשר יאכל ואספת אליך
ולהוין למיכל:

וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱ־לֹהִים כִּן עָשָׂה:
ויעש נח – זה בנין המיכה.

שני פְּרֻשַׁת הַכְּנִיָסָה לְתִיבָה

וַיֹּאמֶר יְיָ־הוֹהֵ לְנֹחַ בְּא־אֵתָהּ וְכָל־בֵּיתָךְ אֶל־הַתְּבָה
כִּי־אֵתָךְ רְאִיתִי צְדִיק לְפָנַי בְּדוֹר הַזֶּה:
ויאמר יי־הוה לנח בא־אתה וכל־ביתך אל־התבה
כי־אתך ראיתי צדיק לפני בדור הזה:

ראיתי צדיק – ולא נאמר "צדיק תמים", מכאן שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו וכלו שלא בפניו.

מִפֶּל | הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח־לָךְ שִׁבְעָה שִׁבְעָה
אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ וּמִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה הוּא
שְׁנַיִם אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ:
מפל | הבהמה הטהורה תקח־לך שבעה שבעה
איש ואשתו ומן־הבהמה אשר לא טהורה הוא
שנים איש ואשתו:

הטהורה – העמידה להיות טהורה לישראל. למדנו שלמד נח תורה. שבעה שבעה – זכר ונקבה, כדי שיקריב מהם קרבן בצאתו.

גַּם מֵעוֹף הַשָּׁמַיִם שִׁבְעָה שִׁבְעָה זָכָר וְנִקְבָּה לְחַיֵּת
זָרַע עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ:
גם מעוף השמים שבעה שבעה זכר וניקבה לחיות
זרע על־פני כל־הארץ:

גם מעוף השמים... – בטהורים הכתוב מדבר, ולמד סתום מן המפורש.

כִּי לַיָּמִים עוֹד שִׁבְעָה אֱלֹהֵי שִׁבְעָה יָמֵי אֲבֹלוֹ שֶׁל מִתּוֹשֶׁלֶת הַצְּדִיקָה, שְׁחָס הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל כְּבוֹדוֹ וְעַכְבַּ אֵת הַפְּרָעוֹת. צֵא וְחָשׁוּב שְׁנוֹתָיו שֶׁל מִתּוֹשֶׁלֶת, וְתִמְצָא
שֶׁהֵם פְּלִים בְּשֵׁנַת שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי נֹחַ. כִּי לַיָּמִים עוֹד – מֵהוּ "עוֹד"? זָמַן אַחֵר זָמַן זֶה, נֹסֵף עַל מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה. אַרְבָּעִים יוֹם – כְּנֶגֶד יָצִירַת הַנֶּלֶד, שְׁקָלְלוּ לְהַטְרִים לְיוֹצְרָם לְצוּר צוּרַת מְזוּרִים.
ארי לזמן יומין עוד שבעה אנה מחית מטרא על ארעא
ארבעין ימין וארבעין לילון ואמחי ית כל יקומא
דעבדית מעל אפי ארעא:

כי לימים עוד שבעה – אלו שבע ימי אבולו של מתושלח הצדיקה, שחס הקדוש ברוך הוא על כבודו ועכב את הפרעות. צא וחשוב שנותיו של מתושלח, ותמצא שהם פלים בשנת שש מאות שנה לחיי נח. כי לימים עוד – מהו "עוד"? זמן אחר זמן זה, נוסף על מאה ועשרים שנה. ארבעים יום – כנגד יצירת הנלד, שקלקלו להטרים ליוצרים לצור צורת מזורים.

וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּהוּ יְיָ־הוֹה:
ויעש נח – זה ביאתו לתיבה.

ויעש נח – זה ביאתו לתיבה.

וְנָח בְּיָמֵי שִׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְהַמַּבּוּל הָיָה מַיִם עַל־
הָאָרֶץ:
ונח ביימי שש מאות שנה והמבול היה מים על־
הארץ:

וַיָּבֵא נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי־בָנָיו אֵתָהּ אֶל־הַתְּבָה
מִפְּנֵי מַי הַמַּבּוּל:
ויבא נח ובניו ואשתו ונשי־בניו אתה אל־התבה
מפני מי המבול:

נח ובניו – האנשים לבד והנשים לבד, לפי שנאסרו בתשמיש המטה מפני שהעולם שרוי בצער. מפני מי המבול – אף נח מקטני אמנה הנה, מאמין ואינו מאמין שיבא המבול, ולא נכנס לתיבה עד שדחתה המים.

מִן־הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינָנָה
טְהוֹרָה וּמִן־הַעוֹף וְכָל אֲשֶׁר־רָמַשׁ עַל־הָאֲדָמָה:
מן־הבהמה הטהורה ומן־הבהמה אשר איננה
טהורה ומן־העוף וכל אשר־רמש על־האדמה:

שְׁנַיִם שָׁנִים בָּאוּ אֶל־נֹחַ אֶל־הַתְּבֵלָה זָכַר וּנְקָבָה
כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֶל־לְהִים אֶת־נֹחַ:
תָּרִין תָּרִין עָאלוּ עִם נֹחַ לַתִּיבְתָא דְכַר וְנוֹקְבָא כְּמָא
דְּפַקִּיד יְיָ יִתְ נֹחַ:

שְׁנַיִם שָׁנִים – כָּלֵם הַשָּׁוִי בְּמִנְיָן זֶה: מִן הַפְּחוּת הָיוּ שָׁנִים. בָּאוּ אֶל נֹחַ – מֵאֲלִיָּהוּ.

וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים וַיְמִי הַמְּבֹול הָיוּ עַל־הָאָרֶץ:
וַהֲנָה לְזִמְן שִׁבְעָא יוֹמִין וַיְמִי טוֹפְנָא הָוִו עַל אַרְעָא:

בַּשָּׁנָת שִׁשׁ־מָאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי־נֹחַ בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנַיִ
בְּשִׁבְעָה־עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקָעוּ כָּל־
מַעְיָנֹתַי תְּהוֹם רַבָּה וְאַרְבַּת הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ:
בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנַיִ – רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: זֶה מִרְחֻשְׁנוֹ. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: זֶה אִיךָ. נִבְקָעוּ – לְהוֹצִיא מִיַּמִּיָּהוּ. תְּהוֹם רַבָּה – מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה: הֵם חָטְאוּ בְּ"רַבָּה רַעַת
הָאֲדָם" וְלָקוּ בְּ"תְהוֹם רַבָּה".

וַיְהִי הַגָּשֶׁם עַל־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים
לַיְלָה:
וַהֲנָה מְטָרָא נְחִית עַל אַרְעָא אַרְבָּעִין יוֹמִין וְאַרְבָּעִין
לַיְלָוִן:

וַיְהִי הַגָּשֶׁם עַל הָאָרֶץ – וַלְהֵלֵךְ הוּא אוֹמֵר "וַיְהִי הַמְּבֹול" ? אֵלֶּא כְּשֶׁהוֹרִידוֹן – הוֹרִידוֹן בְּרַחֲמִים, שָׂאֵם יַחְזְרוּ וַיְהִי גִשְׁמֵי בְּרַכָּה. כְּשֶׁלֹּא חָזְרוּ הָיוּ לְמַבּוּל. אַרְבָּעִים
יוֹם... – אִין יוֹם רֵאשׁוֹן מִן הַמִּנְיָן, לְפִי שָׂאִין לֵילוּ עִמוֹ, שְׁהָרִי כְּתִיב: "בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקָעוּ כָּל מַעְיָנֹתַי". נִמְצְאוּ אַרְבָּעִים יוֹם כְּלִים בְּעֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנֶה בְּכִסְלוֹ לְרַבִּי
אֱלִיעֶזֶר, שֶׁהַחֲדָשִׁים נִמְנִין כְּסֻדְרוֹן אֶחָד מְלֵא וְאֶחָד חֶסֶר, הָרִי שָׁנִים עֶשֶׂר מִמִּרְחֻשְׁנוֹ וְעֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנֶה מִכִּסְלוֹ.

בַּעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ וְשֵׁם־וְחָם וַיִּפֹּת בְּנֵי־נֹחַ
וְאַשֶׁת נֹחַ וַיִּשְׁלַשֶׁת נְשֵׁי־בְנָיו אִתָּם אֶל־הַתְּבֵלָה:
בְּכָרֵן יוֹמָא הָדִין עָאל נֹחַ וְשֵׁם וְחָם וַיִּפֹּת בְּנֵי נֹחַ וְאִתָּת
נֹחַ וַתֵּלֶת נְשֵׁי בְנוֹהֵי עִמָּהוֹן לַתִּיבְתָא:

בַּעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה – לְמִדָּה הַכְּתוּב שֶׁהָיוּ בְנֵי דוֹרוֹ אוֹמְרִים: אֵלֶּו אֲנִי רוֹאִים אוֹתוֹ כְּנֶסֶס לְתִיבָה, אֲנִי שׁוֹבְרִין אוֹתָהּ וְהוֹרְגִין אוֹתוֹ! אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: אֲנִי
מִכְנִיסוֹ לְעֵינַי כָּלֵם, וְנִרְאָה דְבַר מִי יָקוּם.

הַמָּה וְכַל־הַחַיָּה לְמִינָהּ וְכַל־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְכַל־
הַרְמֵשׁ הַרְמֵשׁ עַל־הָאָרֶץ לְמִינָהּ וְכַל־הָעוֹף
לְמִינָהּ כָּל צִפּוֹר כָּל־כְּנָף:
אֲנוּן וְכַל חַיָּתָא לְזָנְהָ וְכַל בְּעִירָא לְזָנְהָ וְכַל רַחֲשָׂא
דְּרַחֲשֵׁשׁ עַל אַרְעָא לְזָנְהֵי וְכַל עוֹפָא לְזָנְהֵי כָּל צִפּוֹר כָּל
דְּפָרַח:

צִפּוֹר כָּל כְּנָף – דְּבוּק הוּא, צִפּוֹר שֶׁל כָּל מִין כְּנָף, לְרַבּוֹת חֲגָבִים. ["כְּנָף" לְשׁוֹן נוֹצָה, כְּמוֹ "וְשִׁסַּע אוֹתוֹ בְּכַנְפָיו", שֶׁאֲפִלוּ נוֹצָתָה עוֹלָה. אִף כֵּן צִפּוֹר כָּל מִין
מֵרֵאשִׁית נוֹצָה.]

וַיָּבֹאוּ אֶל־נֹחַ אֶל־הַתְּבֵלָה שָׁנִים שְׁנַיִם מִכָּל־הַבְּשׂוֹר
אֲשֶׁר־בּוֹ רוּחַ חַיִּים:
וְעָאלוּ עִם נֹחַ לַתִּיבְתָא תָּרִין תָּרִין מִכָּל בְּסָרָא דְּבֵיהּ
רוּחָא דְחַיִּים:

וְהַבָּאִים זָכַר וּנְקָבָה מִכָּל־בְּשׂוֹר בָּאוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה
אִתּוֹ אֶל־לְהִים וַיִּסְגֹּר יְיָ־הוֹה בַּעֲדוֹ:
וַיְבֹאוּ אֶל־נֹחַ אֶל־הַתְּבֵלָה שָׁנִים שְׁנַיִם מִכָּל־הַבְּשׂוֹר
אֲשֶׁר־בּוֹ רוּחַ חַיִּים: וְעָאלוּ אִתּוֹ דְּכַר וְנוֹקְבָא מִכָּל בְּסָרָא עָאלוּ כְּמָא דְּפַקִּיד
יְתִיה יְיָ וְאֲגִין יְיָ בְּמִימְרֵיהּ עֲלוּהֵי:

וַיִּסְגֹּר ה' בַּעֲדוֹ – הֵגֵן עֲלָיו שֶׁלֹּא שִׁבְרוּהוּ: הַקִּיף הַתִּיבָה דְּבַיִם וְאַרְיוֹת וְהָיוּ הוֹרְגִים בָּהֶם. וְכִשְׁוֹטוּ שֶׁל מִקְרָא: סָגַר כְּנֶגְדוֹ מִן הַמַּיִם. וְכֵן כָּל "בַּעֲד" שֶׁבְּמִקְרָא
לְשׁוֹן "כְּנֶגֶד" הוּא: "בַּעֲד כָּל רַחֵם", "בַּעֲדָה וּבַעֲד בְּנִיד", "עוֹר בַּעֲד עוֹר", "מִגֵּן בַּעֲדֵי", "הַתְּפַלל בַּעֲד עֲבָדֵיהּ" – כְּנֶגֶד עֲבָדֵיהּ.
שְׁלִישִׁי

וַיְהִי הַמְּבֹול אַרְבָּעִים יוֹם עַל־הָאָרֶץ וַיָּרְבוּ הַמַּיִם
וַיִּשְׂאוּ אֶת־הַתְּבֵלָה וַתִּרָם מֵעַל הָאָרֶץ:
וַהֲנָה טוֹפְנָא אַרְבָּעִין יוֹמִין עַל אַרְעָא וּסְגִיאוּ מִיָּא וְנָטְלוּ
יֵת תִּיבְתָא וְאִתְרַמַּת מֵעַל אַרְעָא:

וַתִּרָם מֵעַל הָאָרֶץ – מִשְׁקַעַת הָיְתָה בַּמַּיִם אַחַת עֶשְׂרֵה אַמָּה, כִּסְפִינָה טַעוּנָה הַמְּשַׁקַּעַת מִקְצָתָה בַּמַּיִם. וּמִקְרָאוֹת שֶׁלְּפָנֵינוּ יוֹכִיחוּ.

וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם וַיָּרְבוּ מְאֹד עַל־הָאָרֶץ וַתִּלָּךְ הַתְּבֵלָה
עַל־פְּנֵי הַמַּיִם:
וַתְּקִיפוּ מִיָּא וּסְגִיאוּ לַחֲדָא עַל אַרְעָא וּמִהִלְכָא תִיבְתָא
עַל אִפִּי מִיָּא:

וַיִּגְבְּרוּ – מֵאֲלִיָּהוּ.

וְהַמַּיִם גָּבְרוּ מְאֹד מְאֹד עַל־הָאָרֶץ וַיִּכְסּוּ כָּל־
הַהָרִים הַגְּבֹהִים אֲשֶׁר־תַּחַת כָּל־הַשָּׁמַיִם:
וּמִיָּא תְּקִיפוּ לַחֲדָא לַחֲדָא עַל אַרְעָא וְאִתְחַפִּיאוּ כָּל
טוֹרֵיָא רְמִיָּא דְּתַחוֹת כָּל שְׁמַיָּא:

חַמֵּישׁ עֶסְרִי אַמִּין מִלְעֵילָא תְּקִיפוּ מִיָּא וְאִתְחַפִּיאוּ
חַמֵּשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה מִלְמַעְלָה גָּבְרוּ הַמַּיִם וַיִּכְסּוּ

הַהָרִים:

טוֹרֵיָא:

חַמֵּשׁ עֶשְׂרֵה אֲמָה מְלֻמְעֵלָה – לְמַעַלָּה שֶׁל גּוֹבֵה כָּל הַהָרִים, לְאַחַר שֶׁהוּשׁוּוּ הַמַּיִם לְרֵאשֵׁי הַהָרִים.

וַיִּגְוַע כָּל-בְּשׂוֹר | הַרְמֵשׁ עַל-הָאָרֶץ בְּעוֹף וּבְבִהְמָה | וּבַחַיָּה וּבְכָל-הַשָּׂרֵץ עַל-הָאָרֶץ וְכָל הָאָדָם:
וּמִיַּת כָּל בְּסָרָא דְרַחֲשֵׁי עַל אֲרֻעָא בְּעוֹפָא וּבְבִיעִירָא
וּבְחַיָּתָא וּבְכָל רַחֲשָׂא דְרַחֲשֵׁי עַל אֲרֻעָא וְכָל אֲנָשָׂא:

**כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת-רוּחַ חַיִּים בְּאַפִּיו מִכָּל אֲשֶׁר
בְּחַרְבָּה מָתוּ:**

כָּל דְנִשְׁמַת רוּחַ חַיִּין בְּאַפּוּהֵי מִכָּל דְבִנְבִשְׂתָא מִיתוּ:

נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים – נִשְׁמָה שֶׁל רוּחַ חַיִּים. אֲשֶׁר בְּחַרְבָּה – וְלֹא דָגִים שְׂבִיִּים.

**וַיִּמַח אֶת-כָּל-הַיְקוּם | אֲשֶׁר | עַל-פְּנֵי הָאֲדָמָה
מֵאָדָם עַד-בְּהֵמָה עַד-רֶמֶשׂ וְעַד-עוֹף הַשָּׁמַיִם
וַיִּמַּח מִן-הָאָרֶץ וַיִּשְׂאָר אֲדָמָה וְאֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתְּבָה:**
וּמַחָא יַת כָּל יְקוּמָא דְעַל אֲפִי אֲרֻעָא מֵאֲנָשָׂא עַד בְּעִירָא
עַד רַחֲשָׂא וְעַד עוֹפָא דְשָׁמַיָא וְאִתְמַחִיאוּ מִן אֲרֻעָא
וְאִשְׂתָּאֵר בְּרֵם נַח וְדַעַמִּיה בְּתִיבְתָא:

וַיִּמַּח – לְשׁוֹן "נוֹפֶעַל" הוּא, וְאֵינּוּ לְשׁוֹן "נוֹפֶעַל", וְהוּא מִגְזַרֵת "נוֹפֵן", וְ"וַיִּכַּן". כָּל תִּיבָה שֶׁסּוֹפָה ה"א, כְּגוֹן בְּנָה, מַחָה, קִנְיָה, כְּשֶׁהוּא נוֹתֵן וַי"ו יו"ד בְּרֵאשִׁי – נְקוּדָה בְּחִירָק תַּחַת הַיּו"ד. אֲדָמָה – לְבַד נַח, זֶהוּ פְּשׁוּטוֹ. וּמִקְדָּשׁ אֲנָדָה: גּוֹנֵחַ וְכוּקָה דָם מְשׁוּרַח הַבְּהֵמוֹת וְהַחַיּוֹת. וַיִּשׂ אֲוִמְרִים שְׂאֵחַר מְזוֹנוֹת לְאָרֶץ וְהַפִּישׁוּ, וְעַלְיוֹ נֶאֱמַר: "הוּ צָדִיק בְּאָרֶץ וְשָׁלֵם".

וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם עַל-הָאָרֶץ חֲמָשִׁים וּמֵאֵת יוֹם:

וַתְּקִיפוּ מַיָּא עַל אֲרֻעָא מְאָה וַחֲמָשִׁין יוֹמִין:

**וַיִּזְכָּר אֱ-לֹהִים אֶת-נֹחַ וְאֶת כָּל-הַחַיָּה וְאֶת-כָּל-
הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתְּבָה וַיַּעֲבֵר אֱ-לֹהִים רוּחַ עַל-
הָאָרֶץ וַיִּשְׂכּוּ הַמַּיִם:**

וַדְּכִיר יְיָ יַת נֹחַ וְיַת כָּל חַיָּתָא וְיַת כָּל בְּעִירָא דַעַמִּיה
בְּתִיבְתָא וַאֲעֵבֵר יְיָ רוּחָא עַל אֲרֻעָא וַנַּחוּ מַיָּא:

וַיִּזְכָּר אֱ-לֹהִים – זֶה הַשֵּׁם מֵדַת הַדִּין הוּא, וְנִחְפָּקָה לְמֵדַת רַחֲמִים עַל יַדֵּי תַפְלַת הַצְּדִיקִים. וְרַשְׁעֵתָן שֶׁל רַשְׁעִים הוֹפְכֵת מֵדַת רַחֲמִים לְמֵדַת הַדִּין, שְׁנֶאֱמַר: "וַיִּרְא
ה' כִּי רַבָּה רַעַת הָאָדָם... וַיֹּאמֶר ה' אֲמַחֶה" – וְהוּא שֵׁם מֵדַת הַרְחָמִים. וַיִּזְכָּר אֱ-לֹהִים אֶת נֹחַ... – מַה זָכַר לְקַח לְבַהְמוֹת? זְכוּת שֶׁלֹּא הִשְׁחִיתוּ דְרָכָם קוֹדֵם לְכּוֹן,
וְשֶׁלֹּא שָׁמְשׁוּ בַתְּבָה. וַיַּעֲבֵר אֱ-לֹהִים רוּחַ – רוּחַ מְנַחֵמִין וְנִחְנָחָה עֲבָרָה לְפָנָיו. עַל הָאָרֶץ – עַל עַסְקֵי הָאָרֶץ. וַיִּשְׂכּוּ – כְּמוֹ: "כְּשׁוֹד חֶמֶת הַמֶּלֶךְ", לְשׁוֹן הַנְּחַת
חֶמֶה.

**וַיִּסְכְּרוּ מַעֲיֵנֹת תְּהוֹם וְאַרְבַּת הַשָּׁמַיִם וַיִּפְלֹא הַגִּשְׁם
מִן-הַשָּׁמַיִם:**

וַאֲסִתְּכְרוּ מִבּוּעֵי תְהוֹמָא וְכוּי דְשָׁמַיָא וְאִתְּכְלִי מְטָרָא
מִן שָׁמַיָא:

וַיִּסְכְּרוּ מַעֲיֵנֹת – כְּשֶׁנִּפְתְּחוּ כְּתִיב "כָּל מַעֲיֵנוֹת" וְכַאֵן אֵין כְּתִיב "כָּל", לְפִי שֶׁנִּשְׁתַּיִּירוּ מֵהֶם אוֹתָן שְׁנֵי שִׁבְעִים צוּרֵף לְעוֹלָם, כְּגוֹן חֲמֵי טְבָרְיָא וְכוּיֻצָא בְּהוּ. וַיִּפְלֹא
– וַיִּמְנַע, כְּמוֹ "לֹא תִקְלָא רַחֲמִיךָ" "לֹא יִכְלֶה מִמֶּךָ".

**וַיִּשְׁבּוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ הַלְוֹף וַיָּשׁוּב וַיִּחְסְרוּ הַמַּיִם
מִקְצָה חֲמָשִׁים וּמֵאֵת יוֹם:**

וַתְּבוּ מַיָּא מֵעַל אֲרֻעָא אֲזַלִּין וַתִּיבִיבִין וַחֲסְרוּ מַיָּא מִסּוֹף
מְאָה וַחֲמָשִׁין יוֹמִין:

מִקְצָה חֲמָשִׁים וּמֵאֵת יוֹם – הַתַּחֲלִילוּ לְחֲסוֹר, וְהוּא אֶחָד בְּסִינּוּן. כִּיצַד? בְּעֶשְׂרִים וּשְׁבַע בְּכֶסֶל וּפְסָקוּ הַגִּשְׁמִים, הָרִי שְׁלִישֶׁה מִכְּסָלוֹ וְעֶשְׂרִים וַחֲמָשִׁים מִשְׁבַּת – הָרִי
שְׁלִישִׁים וּשְׁנַיִם. וּשְׂבַט וְאֶדָר וַיִּסָּן וְאֵינֶר מְאָה וּשְׁמוֹנֶה עֶשְׂרִי – הָרִי מְאָה וַחֲמָשִׁים.

**וַתַּנַּח הַתְּבָה בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּשִׁבְעָה-עֶשְׂרִי יוֹם
לַחֲדָשׁ עַל הָרִי אֲרָרַט:**

וַנַּחַת תִּיבְתָא בִּירְחָא שְׁבִיעָאָה בְּשִׁבְעַת עֶסְרָא יוֹמָא
לִירְחָא עַל טוֹרֵי קַרְדּוֹ:

בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי – סִינּוּן, וְהוּא שְׁבִיעִי לְכֶסֶל וּשְׁבוּ פְסָקוּ הַגִּשְׁמִים. בְּשִׁבְעָה עֶשְׂרִי יוֹם – מִכַּאֵן אִתָּה לְמַד שֶׁתִּיבָה הַתִּיבָה מִשְׁקַעַת בְּמִיָם אַחַת עֶשְׂרֵה אֲמָה, שֶׁהָרִי
כְּתִיב: "בְּעֶשְׂרֵי בָאֶחָד לַחֲדָשׁ נִרְאָו רֵאשֵׁי הַהָרִים" – זֶה אָב שֶׁהוּא עֶשְׂרֵי לְמַרְחֶשֶׁן לִירִידַת גִּשְׁמִים. וְהֵם הָיוּ גְבוּהִים עַל הַהָרִים חַמֵּשׁ עֶשְׂרֵה אֲמָה, וַחֲסְרוּ
מִיּוֹם אֶחָד בְּסִינּוּן עַד אֶחָד בְּאָב חַמֵּשׁ עֶשְׂרֵה אֲמָה לְשִׁשִּׁים יוֹם – הָרִי אֲמָה לְאַרְבַּעַת יָמִים. נִמְצָא שְׁבִישָׁה עֶשְׂרִי בְּסִינּוּן לֹא חֲסְרוּ אֲלָא אַרְבַּע אֲמוֹת, וְנִחָה הַתִּיבָה
לְיוֹם הַמְּחֻרָת. לְמַדָּת שֶׁתִּיבָה מִשְׁקַעַת אַחַת עֶשְׂרֵה אֲמָה בְּמִיָם שֶׁעַל רֵאשֵׁי הַהָרִים.

**וְהַמַּיִם הָיוּ הַלְוֹף וַחֲסוֹר עַד הַחֲדָשׁ הָעֶשְׂרִי
בְּעֶשְׂרֵי בָאֶחָד נִרְאָו רֵאשֵׁי הַהָרִים:**

וּמַיָּא הוּוּ אֲזַלִּין וַחֲסְרִין עַד יְרְחָא עֶסְרִיָּאָה בְּעֶסְרִיָּאָה
בְּאֶחָד לִירְחָא אִתְּחַזִּיאוּ רִישֵׁי טוֹרֵיָא:

בְּעֶשְׂרֵי... נִרְאָו רֵאשֵׁי הַהָרִים – זֶה אָב, שֶׁהוּא עֶשְׂרֵי לְמַרְחֶשֶׁן שֶׁהַתַּחֲלִיל הַגִּשְׁם. וְאֵם תֹּאמַר הוּא אֲלוּל, וְעֶשְׂרֵי לְכֶסֶל וּשְׁפֶסֶק הַגִּשְׁם, כְּשֵׁם שֶׁאִתָּה אוֹמֵר
"בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי" סִינּוּן וְהוּא שְׁבִיעִי לְהַפְסָקָה – אֵי אֲפֹשֶׁר לוֹמַר כּוֹן, עַל פְּרָחַף שְׁבִיעִי אֵי אִתָּה מוֹנֵה אֲלָא לְהַפְסָקָה, שֶׁהָרִי לֹא כְלוּ אַרְבַּעִים יוֹם שֶׁל יְרִידַת
גִּשְׁמִים, וּמֵאָה וַחֲמָשִׁים שֶׁל תְּגַבְּרוֹת הַמַּיִם עַד אֶחָד בְּסִינּוּן. וְאֵם אִתָּה אוֹמֵר שְׁבִיעִי לִירִידָה – אֵין זֶה סִינּוּן. וְהַעֲשִׂירִי אֵי אֲפֹשֶׁר לְמַנּוֹת אֲלָא לִירִידָה, שֶׁאֵם אִתָּה
אוֹמֵר לְהַפְסָקָה וְהוּא אֲלוּל, אֵי אִתָּה מוֹצָא "בְּרֵאשׁוֹן בָּאֶחָד לַחֲדָשׁ חֲרְבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ", שֶׁהָרִי מִקֵּץ אַרְבַּעִים יוֹם מִשְׁנֹרָאוּ רֵאשֵׁי הַהָרִים שֶׁלַח אֶת הַעוֹרָב,
וְעֶשְׂרִים וְאֶחָד יוֹם הוֹחִיל בְּשִׁלְחוֹת הַיּוֹנָה – הָרִי שְׁשִׁים יוֹם מִשְׁנֹרָאוּ רֵאשֵׁי הַהָרִים עַד שֶׁחֲרְבוּ פְּנֵי הָאֲדָמָה. וְאֵם תֹּאמַר כְּאֲלוּל נִרְאָו, נִמְצָא שֶׁחֲרְבוּ בְּמַרְחֶשֶׁן,
וְהוּא קוֹרָא אוֹתוֹ "רֵאשׁוֹן", וְאֵין זֶה אֲלָא תִשְׁרִי שֶׁהוּא רֵאשׁוֹן לְבְרִיאַת עוֹלָם, וְלְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ הוּא גִּיסוֹן.

וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם וַיִּפְתַּח נֹחַ אֶת-חַלּוֹן הַתֵּבָה
וַהֲנִיחַ מִסּוֹף אַרְבָּעִין יוֹמִין וַפְתַּח נֹחַ ית פֶּתַח תֵּיבַתָּא
אֲשֶׁר עָשָׂה:
דְּעַבַד:

מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם – מִשְׁנֹארוֹ רְאִשֵׁי הַקָּרִים. אֶת חַלּוֹן הַתֵּבָה אֲשֶׁר עָשָׂה – לַצֹּהַר, וְלֹא זֶה פֶּתַח הַתֵּיבָה הָעֲשׂוּי לְבִיאָה וּיְצִיאָה.

וַיִּשְׁלַח אֶת-הָעֹרֵב וַיִּצָּא יְצוּאָ וְשׁוֹב עַד-יָבֹשֶׁת
הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ:
מַעַל אַרְעָא:

יְצוּאָ וְשׁוֹב – הוֹלֵךְ וּמְקִיף סְבִיבוֹת הַתֵּיבָה. וְלֹא הֵלֵךְ בְּשִׁלְיחוֹתוֹ, שֶׁהִיָּה חוֹשֵׁדוֹ עַל פֶּתַח זָוָגוֹ, וְכִמּוֹ שֶׁשְׁנִינּוּ בְּאַגְדַּת "חֵלֶק"^[2]. עַד יָבֹשֶׁת הַמַּיִם – פְּשׁוּטוֹ כְּמִשְׁמַעוֹ. אֲבָל מִדְּרַשׁ אֲגָדָה: מוֹכֵן הָיָה הָעוֹרֵב לְשִׁלְיחוֹת אַחֲרָת בְּעֲצִירַת גְּשָׁמִים בַּיּוֹם אֲלֵיהֶוּ, שְׁנֹאמְר: "וְהָעוֹרֵבִים מְבִיאִים לוֹ לֶחֶם וּבָשָׂר".

וַיִּשְׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה מֵאַתּוֹ לְרֹאוֹת הַקָּלוּ הַמַּיִם מֵעַל
פְּנֵי הָאָדָמָה:
אַרְעָא:

וַיִּשְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה – לְסוֹף שְׁבַעֵה יָמִים, שֶׁהָרִי כְּתִיב: "וַיִּחַל עוֹד שְׁבַעֵה יָמִים אַחֲרֵיהֶם", מִכָּלֵל זֶה אִמָּה לְמַד שֶׁאֵף בְּרֵאשׁוֹנָה הוֹחִיל שְׁבַעֵה יָמִים. וַיִּשְׁלַח – אִין זֶה לְשׁוֹן שְׁלִיחוֹת אֵלָא לְשׁוֹן שְׁלוּחַ: שְׁלַחָה לְלַכַּת לְדַרְכָּה, וּבְזוֹ יֵרָאָה "אִם קָלוּ הַמַּיִם", שֶׁאִם תִּמְצָא מְנוּחַ לֹא תִשׁוּב אֵלָיו.

וְלֹא-מִצָּאָהּ הַיּוֹנָה מְנוּחַ לְכַף-רַגְלָהּ וַתָּשָׁב אֵלָיו
אֶל-הַתֵּבָה כִּי-מַיִם עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ וַיִּשְׁלַח יָדוֹ
וַיִּקְחָהּ וַיָּבֵא אֶתָּהּ אֵלָיו אֶל-הַתֵּבָה:
וְלֹא אֲשַׁפַּחַת יוֹנָה מְנוּחַ לְפָרְסַת רַגְלָהּ וַתָּבֵת לְנוֹתִיָּה
לְתֵיבַתָּא אֲרִי מִיָּא עַל אֲפִי כָּל אַרְעָא וְאוֹשִׁיט יָדָיָה
וַנְּסַבָּה וְאֵעִיל יָתָה לְנוֹתִיָּה לְתֵיבַתָּא:

וַיִּחַל עוֹד שְׁבַעֵת יָמִים אַחֲרֵיהֶם וַיִּסַּף שַׁלַּח אֶת-
הַיּוֹנָה מִן-הַתֵּבָה:
וְאוֹרִיךְ עוֹד שְׁבַעֵא יוֹמִין אַחֲרָנִין וְאוֹסִיף שַׁלַּח ית יוֹנָה
מִן תֵּיבַתָּא:

וַיִּחַל – לְשׁוֹן הַמְּתַנֶּה. וְכֹן: "לִי שָׁמְעוּ וַיִּחַלוּ", וְהִרְבֵּה נִשׁ בְּמִקְרָא.

וַתָּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה לַעֲת עֹרֵב וְהִנֵּה עַל-הַיָּם טָרֶף
בְּפִיָּה וַיִּדַּע נֹחַ כִּי-קָלוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ:
וְאִתָּת לְנוֹתִיָּה יוֹנָה לַעֲדוֹן רַמְשָׂא וְהָא טָרֶף זִיתָא תָּבִיר
מַחַת בְּפוּמָה וַיִּדַּע נֹחַ אֲרִי קָלוּ מִיָּא מֵעַל אַרְעָא:

טָרֶף בְּפִיָּה – אוֹמֵר אֲנִי שֶׁזָּכַר הִנֵּה, לְכֹן קוֹרְאוֹ פְּעָמִים לְשׁוֹן זָכַר וּפְעָמִים לְשׁוֹן זָקָה. לְפִי שֶׁכָּל "יוֹנָה" שֶׁבְּמִקְרָא לְשׁוֹן זָקָה, כְּמוֹ: "כִּיּוֹנִים עַל אֲפִיקוֹ מַיִם רוֹחֲצוֹת", "כִּיּוֹנֵי הַגְּאִיּוֹת כָּלֶם הוֹמּוֹת", וְכִמּוֹ "כִּיּוֹנָה פּוֹתָה", טָרֶף – חֲטָף. וּמִדְּרַשׁ אֲגָדָה: לְשׁוֹן מְזוּן. וְדַרְשׁוּ "בְּפִיָּה" לְשׁוֹן מֵאֲמַר, אֲמָרָה: יִהְיוּ מְזוּנּוֹתַי מְרוֹרִין כְּזִית בְּיָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְלֹא מִתּוֹקִין כְּדָבָשׁ בְּיַדִּי בְּשָׂר נָדָם.

וַיִּנְחַל עוֹד שְׁבַעֵת יָמִים אַחֲרֵיהֶם וַיִּשְׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה
וְלֹא-יָסְפָה שׁוֹב-אֵלָיו עוֹד:
וְאוֹרִיךְ עוֹד שְׁבַעֵא יוֹמִין אַחֲרָנִין וַיִּשְׁלַח ית יוֹנָה וְלֹא
אוֹסִיפַת לְמָתֵב לְנוֹתִיָּה עוֹד:

וַיִּנְחַל – הוּא לְשׁוֹן "וַיִּחַל", אֵלָא שֶׁזֶה לְשׁוֹן "וַיִּפְעַל" וְזֶה לְשׁוֹן "וַיִּתְפַּעַל": "וַיִּחַל" – וַיִּמְתּוּ, "וַיִּנְחַל" – וַיִּתְמַתּוּ.

וַיְהִי בְּאַחַת וּשְׁש־מֵאוֹת שָׁנָה בְּרֵאשׁוֹן בְּאַחַד
לַחֲדָשׁ חָרְבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ וַיָּסַר נֹחַ אֶת-מִכְסֵּה
הַתֵּבָה וַיֵּרָא וְהִנֵּה חָרְבוּ פְּנֵי הָאָדָמָה:
בְּרֵאשׁוֹן – לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הוּא תִּשְׁרִי, וְלְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הוּא נִיסוֹן. חָרְבוּ – נַעֲשָׂה כְּמִין טִיט, שֶׁקָּרְמוּ פְּנִיָּה שֶׁל מַעֲלָה.

וּבַחֲדָשׁ הַשְּׁנַי בְּשַׁבְעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם לַחֲדָשׁ יָבֹשָׁה
הָאָרֶץ:
וּבִיְרֻחַא תְּנִינָא בְּעֶסְרִין וְשַׁבְעָא יוֹמָא לְיִרְחָא יָבִישַׁת
אַרְעָא:

בְּשַׁבְעָה וְעֶשְׂרִים – וַיִּרְדְּמוּן בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנַי בְּשַׁבְעָה עֶשְׂרִי, אֵלּוֹ אַחַד עֶשְׂרִי יָמִים שֶׁהַחֲמָה יִתְרָה עַל הַלְבָנָה, שֶׁמִּשְׁפַּט דּוֹר הַמַּבּוּל שָׁנָה תְּמִימָה הִנֵּה. יָבֹשָׁה – נַעֲשָׂה גָרִיד כֶּהֱלַכְתָּה.

רְבִיעִי פְּרֻשַׁת הַיְצִיאָה מִהַתֵּיבָה

וַיִּזְבַּר אֶל-לֵהִים אֶל-נֹחַ לֵאמֹר:
וּמְלִיל יִי עִם נֹחַ לְמִימַר:

צָא מִן-הַתֵּבָה אִתָּהּ וְאִשְׁתְּךָ וּבְנֵיךָ וּבְנֵי-בְנֵיךָ
אִתְּךָ:
פּוֹק מִן תֵּיבַתָּא אִתָּ וְאִשְׁתְּךָ וּבְנֵיךָ וּבְנֵי בְנֵיךָ עִמְךָ:

אִתָּהּ וְאִשְׁתְּךָ... – אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ, כֹּאֵן הַתִּיר לָהֶם תִּשְׁמִישׁ הַמַּטָּה.

כָּל-הַחַיָּה אֲשֶׁר-אִתְּךָ מִכָּל-בְּשָׂר בְּעוֹף וּבַבְּהֵמָה
כָּל חַיָּתָא דְּעַמְךָ מִכָּל בְּסָרָא בְּעוֹפָא וּבַבְּעִירָא וּבְכָל

וּבְכַל־הַרְמֵשׁ הַרְמֵשׁ עַל־הָאָרֶץ הוּצָא הִנָּצַח אֲתָךְ וְשָׂרְצוּ בָאָרֶץ וּפְרוּ וּרְבוּ עַל־הָאָרֶץ:
וְרָחֵשׂ דְרָחִישׁ עַל אֶרֶץ אֲפִיק עֲמֹךְ וַיִּתְּלֶדוּן בְּאֶרֶץ וַיִּפְשֹׁן וַיִּסְגֹּן עַל אֶרֶץ:

הוצא – "הוצא" כתיב, "הנצח" קרי. "הנצח" – אמור להם שנצאו. "הוצא" – אם אינם רוצים לצאת הוציאם אתה. ושרצו בארץ – ולא במיבה, מגיד שאף בהמה וקעוף נאסרו בתשמיש.
הנצח – "הנצח" כתיב, "הנצח" קרי. "הנצח" – אמור להם שנצאו. "הוצא" – אם אינם רוצים לצאת הוציאם אתה. ושרצו בארץ – ולא במיבה, מגיד שאף בהמה וקעוף נאסרו בתשמיש.

וַיִּצְא־גַח וּבָגִיו וְאִשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי־בָגִיו אִתּוֹ:
וּנְפֹק גַח וּבְנוֹהֵי וְאִתְּתֵיהּ וּנְשֵׁי בְנוֹהֵי עִמֶיהָ:

כָּל־הַחַיָּה כָּל־הַרְמֵשׁ וְכָל־הָעוֹף כָּל רוֹמֵשׁ עַל־הָאָרֶץ לְמִשְׁפַּחְתֵיהֶם יֵצְאוּ מִן־הַתְּבֵה:
כָּל חַיָּתָא כָּל רַחֲשָׂא וְכָל עוֹפָא כָּל דְרָחִישׁ עַל אֶרֶץ לְנִרְעִיתֵהוֹן נִפְקוּ מִן תִּיבְתָא:

למשפחתיהם – קבלו עליהם על מנת לדבק במינו.

וַיִּבְנוּ גַח מִזְבֵּחַ לִי־הוָה וַיִּקָּח מִפֶּלֶא הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִפֶּלֶא הָעוֹף הַטְּהוֹר וַיַּעַל עֹלֹת בַּמִּזְבֵּחַ:
וּבָנָא גַח מִדְּבָחָא קָדָם יי וּנְסִיב מִפֶּל בְּעִירָא דְכִיָּא וּמִפֶּל עוֹפָא דְכִי וְאִסִּיק עֲלוֹן עַל מִדְּבָחָא:

מכל הבהמה הטהורה – אמר: לא צנה לי הקדוש ברוך הוא להכניס מאלו שבע שבע, אלא כדי להקריב קרבן מהם.

וַיִּבְרַח י־הוָה אֶת־רִיחַ הַגִּיחַ וַיֵּאמֶר י־הוָה אֶל־לְבוֹ לֹא־אֶסֶף לְקַלֵּל עוֹד אֶת־הָאָדָמָה בְּעִבּוֹר הָאָדָם כִּי יֵצֵא לֵב הָאָדָם רַע מִנְּעֻרָיו וְלֹא־אֶסֶף עוֹד לְהַפּוֹת אֶת־כָּל־חַי כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי:
וְקַבִּיל יי בְּרַעְנָא ית קוּרְבָנִיה וְאָמַר יי בְּמִימְרֵיהּ לֹא אוֹסִיף לְמַלְט עוֹד ית אֶרֶץ אֲרִי חוֹבֵי אֲנִישָׂא אֲרִי יֵצֵא לִבָּא דְאֲנִישָׂא בִישׁ מִזְעוּרֵיהּ וְלֹא אוֹסִיף עוֹד לְמַמְחֵי ית כָּל דְחֵי כְּמָא דְעַבְדִּית:

מנעריו – "מנעריו" כתיב, משונער לצאת ממעי אמו נתן בו יצר הרע. לא אסף, ולא אסף – כפל הדבר לשבועה. הוא שכתוב: "אשר נשבעתי מעבור מי גח", ולא מציינו בה שבועה אלא זו שכלל דבריו, והיא שבועה. וכן דרשו חכמים במסכת שבועות.^[3]

עוֹד כָּל־יְמֵי הָאָרֶץ זָרַע וְקָצִיר וְקָר וְחָם וְקָיִץ וְחֹרֶף וַיּוֹם וְלַיְלָה לֹא יִשְׁבְּתוּ:
עוֹד כָּל יוֹמֵי אֶרֶץ זְרוּעָא וְחַצְדָּא וְקוֹרָא וְחוּמָא וְקִיטָא וְסִתּוּא וַיִּימָם וְלֵילֵי לֹא יִבְטְלוּן:

עוד כל ימי הארץ... לא ישבתו – שש עתים הללו, שני קדשים לכל אחד ואחד. כמו ששינונו: חצי תשרי ומרחשון וחצי כסלו זרע, חצי כסלו וטבת וחצי שבט קור וכו'.^[4] קור – קשה מחרה. וחרף – עת זרע שעורים וקטנית התריפיו להתבשל מהר, והוא חצי שבט ואדר וחצי ניסן. קציר – חצי ניסן וחצי סיון. חום – חצי סיון וחצי אב. הוא זמן לקיטת תאנים וזמן שמנבשים אותן בשדות, ושמו קיץ כמו: "והלחם והקיץ לאכול הנערים". חום – הוא סוף ימות החמה, חצי אב ואלול וחצי תשרי, שהעולם חם ביותר. כמו ששינונו במסכת יומא: שלחי קייטא קשי מקייטא. ויום ולילה לא ישבתו – מפלל ששבתו כל ימות המבול, שלא שמשו המזלות, ולא נפר בין יום ובין לילה. לא ישבתו – לא יפסקו כל אלה מלהתנהג כסדרן.

וַיִּבְרָךְ אֱ־לֹהִים אֶת־גַּח וְאֶת־בָּגִיו וַיֵּאמֶר לָהֶם פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת־הָאָרֶץ:
וּבְרִיךְ יי ית גַּח וַיִּת בְּנוֹהֵי וְאָמַר לְהוֹן פּוּשׁוּ וּסְגוּ וּמְלוּ ית אֶרֶץ:

וּמוֹרָאכֶם וְחַתְכֶם יִהְיֶה עַל כָּל־חַיָּת הָאָרֶץ וְעַל כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם בְּכֹל אֲשֶׁר תִּרְמֵשׁ הָאָדָמָה וּבְכָל־דְּגֵי הַיָּם בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ:
וּדְחַלְתְּכוֹן וְאִימְתְּכוֹן תְּהִי עַל כָּל חַיָּת אֶרֶץ וְעַל כָּל עוֹפָא דְשָׁמַיָא בְּכָל דְתִרְחִישׁ אֶרֶץ וּבְכָל נוּגֵי יַמָּא בְּיַדְכוֹן מְסִירִין:

וחתכם – ואימתכם, כמו "תראו חמת". ואגדה: לשון חיות, שכל זמן שתינוק בן יומו חי – אין אתה צריך לשמרן מן העכברים. עוג מלך הבשן מת – צריך לשמרן מן העכברים, שנאמר: "ומוראכם וחתכם יהיה". אימתי יהיה מוראכם על החיות? כל זמן שאתם חיים.

כָּל־רְמֵשׁ אֲשֶׁר הוּא־חַי לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ כַּיֵּרֶק וְעֹשֶׂב נִתְּתִי לָכֶם אֶת־כָּל־פֶּלֶא:
כָּל רַחֲשָׂא דְהוּא חַי לְכוֹן יִהְיֵי לְמִיכַל כַּיֵּרֶק עֹסְבָא וְהַבֵּית לְכוֹן ית כּוּלָּא:

לכם יהיה לאכלה – שלא הרשיתי לאדם הראשון בשר אלא ירק עשב, ולכם "כירק עשב" שהפקרתי לאדם הראשון "נתתי לכם את כל".

אֲךְ־בְּשָׂר בְּנַפְשׁוֹ דָּמוֹ לֹא תֹאכְלוּ:
בְּרַם בְּסָרָא בְּנַפְשֵׁיהּ דְּמִיהָ לֹא תִיכְלוּן:

בשר בנפשו – אסר להם אבר מן החי, כלומר: כל זמן שנפשו בו – לא תאכלו הבשר. בנפשו דמו – בעוד נפשו בו. בשר בנפשו לא תאכלו – חרי אבר מן החי, ואף "בנפשו דמו לא תאכלו" – חרי דם מן החי.

וְאִךְ אֶת־דְּמָכֶם לְנַפְשֵׁיכֶם אֲדַרְשׁ מִיַּד כָּל־חַיָּה אֲדַרְשְׁנֹו וּמִיַּד הָאָדָם מִיַּד אִישׁ אֲחִיו אֲדַרְשׁ אֶת־נַפְשׁ הָאָדָם:
וּבְרַם ית דְּמָכוֹן לְנַפְשֵׁיכֶם אֲתַבַּע מִיַּד כָּל חַיָּתָא אֲתַבַּעֲנִיהּ וּמִיַּד אֲנִישָׂא מִיַּד גְּבַר דְּיִישׁוּד ית דְּמָא דְאֲחׁוּהֵי אֲתַבַּע ית נַפְשָׂא דְאֲנִישָׂא:

ואך את דמכם – אף על פי שהתרתי לכם נטילת נשמה בהמה, "את דמכם אדרוש" מהשופך דם עצמו. לנפשותיכם – אף החונק עצמו, אף על פי שלא יצא

ממנו דם. מיד כל חיה – לפי שחטאו דור המבול, והופקרו למאכל חיות רעות לשלוט בהן, שנאמר "נמשל פכהמות נדמו", לפיכך הוצרך להזהיר עליהן את החיות. ומיד האדם – מיד ההורג במזיד ואין עדים, אני אדרוש. מיד איש אחיו – מיד שהוא אוהב לו כאח, ונהרגו שוגג – אני אדרוש, אם לא נגלה ויבקש על עונו למחל, שאף השוגג צריך כפרה. ואם אין עדים לחיבו גלות והוא אינו נכנע, הקדוש ברוך הוא דורש ממנו, כמו שדרשו רבותינו "והא-להים אנה לידו" במסכת מכות: הקדוש ברוך הוא מזמנו לפונדק אחד וכו'.^[5]

שפך דם האדם באדם דמו ישפך פי בצלם א-להים
עשה את-האדם:
דיישוד דמא דאנשא בסהדין על מימר דינינא דמיה
יתאשד ארי בצלם א-להים עבד ית אנשא:

באדם דמו ישפך – אם יש עדים המיתוהו אתם. למה? "פי בצלם א-להים"... עשה את האדם – זה מקרא חסר, וצריך להיות: "עשה העושה את האדם". וכן הרבה במקרא.

ואתם פרו ורבו שרצו בארץ ורבו-בה:
ואתון פושו וסגו אתילדו בארעא וסגו בה:
ואתם פרו ורבו – לפי פשוטו: הראשונה לברכה, וכאן לצווי. ולפי מדרשו: להקיש מי שאינו עוסק בפריה ורבייה לשופך דמים.

חמישי
פרשת ברית בני נח

ויאמר א-להים אל-נח ואל-בניו אתו לאמר:
ואמר יי נח ולבנוהי עמיה למימר:

ואני הנני מקים את-בריתי אתכם ואת-נרעכם
אתריכם:
ואנא האנא מקים ית קימי עמכון ועם בניכון בתריכון:

ואני הנני – מסכים אני עמך. שהיה נח דואג לעסוק בפריה ורבייה עד שהבטיחו הקדוש ברוך הוא שלא לשחת העולם עוד, וכן עשה. ובאחרונה אמר לו: הנני מסכים לעשות קיום וחזוק ברית להבטחתי, ואמן לה אות.

ואת כל-גפוש החיה אשר אתכם בעוף בבהמה
ובכל-חית הארץ אתכם מפל יצאי התבה לכל חית
הארץ:
ועם כל נפשא חיתא דעמכון בעופא בבועירא ובכל חית
ארעא עמכון מפל נפקי תיבתא לכל חית ארעא:

חית הארץ אתכם – הם המתהלכים עם הבריות. מפל יצאי התבה – להביא שקצים ורמשים. חית הארץ – להביא המזיקין, שאינן בכלל "החיה אשר אתכם", שאין הלוכח עם הבריות.

והקמתי את-בריתי אתכם ולא-יפרת כל-בשר עוד
ממי המבול ולא-יהיה עוד מבול לשחת הארץ:
ואקים ית קימי עמכון ולא ישתיצי כל בסרא עוד ממי
טופנא ולא יהי עוד טופנא לתבלא ארעא:

והקמתי – אעשה קיום לבריתי. ומהו קיומי? אות הקשת, כמו שמסים והולך.

ויאמר א-להים זאת אות-הברית אשר-אני נתן
ביני וביניכם ובין כל-גפוש חיה אשר אתכם לדרת
עולם:
ואמר יי דא את קים דאנא יהיב בין מימרי וביניכון
ובין כל נפשא חיתא דעמכון לדרי עלמא:

לדרת עולם – נקטב חסר, שניש דורות שלא הוצרכו לאות לפי שצדיקים גמורים היו, כמו דורו של תנקהו מלך הוזהר ודורו של רבי שמעון בן יוחאי.

את-קשתי נתתי בענן והיתה לאות ברית ביני ובין
הארץ:
ית קשתי יהבית בעננא ותהי לאת קים בין מימרי ובין
ארעא:

והיה בענני ענן על-הארץ ונראתה הקשת בענן:
וענני ענו – כשמעלה במחשבה לפני להביא חשך ואבדון לעולם.

וזכרתי את-בריתי אשר ביני וביניכם ובין כל-
גפוש חיה בכל-בשר ולא-יהיה עוד המים למבול
לשחת כל-בשר:
ודכירנא ית קימי דבין מימרי וביניכון ובין כל נפשא
חיתא בכל בסרא ולא יהי עוד מיא לטופנא לתבלא כל
בסרא:

והיתה הקשת בענן וראיתה לזכר ברית עולם בין
א-להים ובין כל-גפוש חיה בכל-בשר אשר על-
הארץ:
ותהי קשתא בעננא ואחזינה לדוכרון קים עלם בין
מימרא דיי ובין כל נפשא חיתא בכל בסרא דעל
ארעא:

בין א-להים ובין כל נפש חיה – בין מדת הדין של מעלה וביניכם, שהיה לו לכתוב: "ביני ובין כל נפש חיה". אלא זהו מדרשו: כשתבא מדת הדין לקטרך עליכם לחייב אתכם, אני רואה את האות ונזכר.

וַיֹּאמֶר אֱ-לֹהִים אֶל-גִּזְתָּ זֹאת אֹתֵי-הַבְּרִית אֲשֶׁר הִקְמַתִי בֵּינִי וּבֵין כָּל-בְּשָׂר אֲשֶׁר עַל-הָאָרֶץ:

זאת אות הברית – הראהו הקשית ואמר לו: הרי האות שאמרתי.

וַאֲמַר יְיָ לְנֹחַ דָּא אַתְּ קַיָּם דְּאַקְיַמִּית בֵּין מֵימְרֵי וּבֵין כָּל בְּסָרָא דְעַל אַרְעָא:

פְּרֻשַׁת קַלְלַת כְּנַעַן

שישי

וַיִּהְיוּ בְנֵי-נֹחַ הַיְצָאִים מִן-הַתְּבֹה שֵׁם וְחָם וְיָפֶת הוּא אָבִי כְנַעַן:

וְהוּוּ בְנֵי נֹחַ דְנִפְקוּ מִן מֵיבְתָא שֵׁם וְחָם וְיָפֶת וְחָם הוּא אָבִי דְכְנַעַן:

וחם הוא אבי כנען – למה הוצרך לומר כאן? לפי שהפרשה עוסקה ובאה בשכרותו של נח, שקלקל בה חם ועל נדו נתקלל כנען, נעדיין לא כתב תולדות חם ולא נדענו שפנעו בנו. לפיכך הוצרך לומר כאן: "וחם הוא אבי כנען".

שְׁלֹשָׁה אֵלֶּה בְנֵי-נֹחַ וּמֵאֵלֶּה נִפְצָה כָּל-הָאָרֶץ:

תְּלַתָּא אַלְיֵן בְּנֵי נֹחַ וּמֵאַלְיֵן אַתְבַּדְרוּ בְּכָל אַרְעָא:

וַיַּחַל נֹחַ אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטַּע כָּרֶם:

וַיִּשְׂרֵי נֹחַ גִּבְר פֹּלַח בְּאַרְעָא וַנִּצַּב כְּרָמָא:

ויחל – עשה עצמו חליו, שהיה לו לעסוק תחלה בנטיעה אחרת. איש האדמה – אדוני האדמה, כמו: "איש נעמי". ויטע כרם – כשנכנס למיבה הכניס עמו זמורות ויחורי מאנים.

וַיִּשְׁתֶּן מִן-הַיַּיִן וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אֶהְלָה:

וַיִּשְׁתֵּי מִן חֲמָרָא וַרְוִי וַאֲתַגְלִי בְּגוּ מִשְׁכְּנֵיהּ:

אהלה – "אהלה" כתיב, רמז לעשר שבטים שנקראו על שם שומרון שנקראת "אהלה", שגלו על עסקי בנין, שנאמר: "השומרים במזקקי בנין". ויתגל – לשון ויתפעל.

וַיִּרְא חָם אָבִי כְנַעַן אֶת עֶרְוַת אָבִיו וַיַּגִּד לְשֹׁגֵי אַחֵיו בְּחוּץ:

וַחֲזָא חָם אָבִיהִי דְכְנַעַן יְת עֶרְוַתָּא דְאָבִיהִי וְחַוִּי לְתַרְוִין אַחֵיהִי בְּשׂוּקָא:

וירא חם אבי כנען – נש מרבותינו אומרים: כנען ראה והגיד לאביו. לכך הוזכר על הדבר ונתקלל. וירא את ערוות אביו – נש אומרים סרסו, נש אומרים רבעו.

וַיִּקַּח שֵׁם וַיִּלְפַּת אֶת-הַשְּׂמֹלֶה וַיַּשְׂמֵנוּ עַל-שִׁכְמָם וַיִּשְׁתַּחֲוּ וַיִּלְכְּדוּ אֶת-רֵגְלֵיהֶם וַיִּכְסּוּ אֶת עֶרְוַת אֲבִיהֶם וַפְּנֵיהֶם אֶתְרַגְּלוּ וְעֶרְוַת אֲבִיהֶם לֹא רָאוּ:

וַנְּסִיב שֵׁם וַיִּלְפַּת יְת כְּסוּתָא וְשׂוּיָאוּ עַל כְּתַף תְּרוּיָהוּן וַאֲזָלוּ מַחֲזָרִין וְכַסּוּיָאוּ יְת עֶרְוַתָּא דְאָבִיהוֹן וַאֲפִיָּהוּן מַחֲזָרִין וְעֶרְוַתָּא דְאָבִיהוֹן לֹא חָזוּ:

ויקח שם ונפת – אין כתיב "ויקחו" אלא "ויקח": למד על שם שנתאמץ במצנה יותר מנפת, לכך נכו בניו לטלית של ציצית. ונפת זכה לקבורה לבניו, שנאמר: "אתנו לגוג מקום שם קבר". וחס שבנה את אביו, נאמר בזרעו: "כן נהג מלך אשור את שבי מצרים ואת גלות פוש גרים וזקנים צרום ונתן נחשוף שות...". ופניהם אחרונות – למה נאמר פעם שנייה? מלמד שכשקראו אצלו והוצרכו להפוך עצמם לכסותו, הפכו פניהם אחרונות.

וַיִּיקֶץ נֹחַ מֵיַיְנו וַיֵּדַע אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה לוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן:

וַאֲתַעֲר נֹחַ מַחֲמַרְיָה וַיֵּדַע יְת דְעַבַּד לֵיהּ בְּרִיָּה זַעֲרָא:

בנו הקטן – הפסול והבזוי, כמו: "הנה קטן נתתיך בגוים בזוי באדם".

וַיֹּאמֶר אַרְוֹר כְּנַעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאַחֵיו:

וַאֲמַר לֵיט כְּנַעַן עֶבֶד פֹּלַח יְהִי לְאַחֵיהִי:

ארור כנען – אתה גרמת לי שלא אוליד בן רביעי אחר לשמשני, ארור בנו רביעי להיות משמש את נרעם של אלו הגדולים, שהטל עליהם טורח עבודתי מעתה. ומה ראה חם שפסדו? אמר להם לאחיו: אדם הראשון שני בניו היו לו, והרג זה את זה בשביל הרשת העולם, ואבינו יש לו שלש בנים ועודנו מבקש בן רביעי!

וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְ-הוָה אֱ-לֹהֵי שֵׁם וַיְהִי כְנַעַן עֶבֶד לְמוֹ:

וַאֲמַר בְּרִיךְ יְיָ אֱ-לֹהֵיהִי דְשֵׁם וַיְהִי כְנַעַן עֲבָדָא לְהוּן:

ברוך ה' אֱ-לֹהֵי שֵׁם – שעמיד לשמור הבטחתו לנרעו, למת להם את ארץ כנען. ויהי להם כנען למס עובד.

יָפֶת אֱ-לֹהִים לְיָפֶת וַיִּשְׁכֵּן בְּאַהֲלֵי-שֵׁם וַיְהִי כְנַעַן עֶבֶד לְמוֹ:

יָפֶתִי יְיָ לְיָפֶת וַיִּשְׂרֵי שְׂכִינְתֵיהּ בְּמִשְׁכְּנֵי שֵׁם וַיְהִי כְנַעַן עֲבָדָא לְהוּן:

יפת אֱ-לֹהִים לַיָּפֶת – מתרגם "יפתי": ירחיב. וישכן באהלי שם – ושרה שכינתו בישראל. ומדרש חכמים: אף על פי ש"יפת אֱ-לֹהִים לַיָּפֶת", שבנה כורש שהיה מבני יפת בית שני – לא שרמה בו שכינה. והיכן שרמה? במקדש ראשון שבנה שלמה, שהיה מבני שם. ויהי כנען עבד למו – אף משוגלו בני שם, ימכרו להם עבדים מבני כנען.

וַיַּחֲיֶי-נֹחַ אַחֵר הַמַּבּוּל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה:

וַחֲיָא נֹחַ בְּתַר טוּפְנָא תְּלַת מָאָה וַחֲמִשִּׁין שָׁנִין:

וְאֶת־הָאֲרֻנִי וְאֶת־הַצְּמִרִי וְאֶת־הַחֲמָתִי וְאֶת־נֶפְצוֹ מִשְׁפָּחוֹת הַכְּנֻעֵנִי:
וְיָת אֲרֻנְדָּאִי וְיָת צְמִרְאִי וְיָת חֲמָתָאִי וְכַתּוּר פֶּן אֲתַבְדְּרוּ זְרַעֲיִת כְּנֻעֵנָאִי:

ואחר נפצו – מאלה נפוצו משפחות הרבה.

וַיְהִי גְבוּל הַכְּנֻעֵנִי מִצִּידוֹן בְּאֶכָּה גְרָרָה עַד־עֲזָה בְּאֶכָּה סְדָמָה וְעַמְרָה וְאַדְמָה וְצַבְבִּים עַד־לְשַׁע:
וַהֲנָה תַחֲוִים כְּנֻעֵנָאָה מִצִּידוֹן מְטִי לְגָרָר עַד עֲזָה מְטִי לְסְדוֹם וְעַמְרָה וְאַדְמָה וְצַבְבִּים עַד לְשַׁע:

גבול הכנעני – סוף ארצו. כל "גבול" לשון סוף וקצה. באכה – שם דבר. ולי נראה: כאדם האומר לחברו, גבול זה מגיע עד אשר תבא למקום פלוני.

אֵלֶּה בְּנֵי־חָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְלִשְׁנָתָם בְּאַרְצֹתָם בְּגוֹיֵיהֶם:
אֵלֶּיךָ בְּנֵי חָם לְזַרְעֵיתָהוֹן לְלִישְׁנָהוֹן בְּאַרְעֵתָהוֹן בְּעַמְמִיהוֹן:

ללשנתם בארצתם – אף על פי שנתלקו ללשונות וארצות, כלם בני חם הם.

וְלִשְׁם יֶלֶד גַּם־הוּא אָבִי כָל־בְּנֵי־עֶבֶר אַחִי יִפְתַּ הַגְּדוֹל:
וְלִשְׁם אֵתִילִיד אֶף הוּא אָבוֹהוֹן דְּכָל בְּנֵי עֶבֶר אַחֻוּהִי דִּיפְתַ רַבָּא:

אבי כל בני עבר הנקרא, היה שם. אחי יפת הגדול – איני יודע אם יפת הגדול אם שם? כשהוא אומר "שם בן מאת שנה... שנתים אחר המבול" הני אומר יפת הגדול, שקרי בן חמש מאות שנה היה נח כשהתחיל להוליד, והמבול היה בשנת שש מאות שנה, נמצא שהגדול בבניו היה בן מאה שנה. ושם לא הגיע למאה עד שנתים אחר המבול. אחי יפת – ולא אחי חם? שאלו שניהם כבדו את אביהם, ונה בנהו.

בְּנֵי שָׁם עֵילָם וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשָׁד וְלוֹד וְאַרְם:
בְּנֵי שָׁם עֵילָם וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשָׁד וְלוֹד וְאַרְם:

וּבְנֵי אָרָם עוּיִן וְחוּל וְגֵתֵר וּמִשׁ:
וּבְנֵי אָרָם עוּיִן וְחוּל וְגֵתֵר וּמִשׁ:

וְאַרְפַּכְשָׁד יֶלֶד אֶת־שֶׁלַח וְשֶׁלַח יֶלֶד אֶת־עֶבֶר:
וְאַרְפַּכְשָׁד אוֹלִיד יֵת שֶׁלַח וְשֶׁלַח אוֹלִיד יֵת עֶבֶר:

וְלִעֶבֶר יֶלֶד שְׁנֵי בָנִים שָׁם הָאֶחָד פֶּלֶג כִּי בְּיָמָיו נִפְלְגָה הָאָרֶץ וְשָׁם אַחִיו יִקְטָן:
וְלִעֶבֶר אֶתִּילִידוֹ תָרִין בְּנֵינִי שׁוֹם חַד פֶּלֶג אָרִי בְּיוֹמוֹהִי אֶתִּפְלִיגַת אָרְעָא וְשׁוֹם אַחֻוּהִי יִקְטָן:

נפלה – נתבלבלו הלשונות, ונפוצו מן המקום, ונתפלגו בכל העולם. למדנו שהיה עבר נביא, שקרא שם בנו על שם העתיד. ושנינו בסדר עולם שבסוף ימיו נתפלגו, שאם תאמר בתחלת ימיו, הרי יקטן אחיו צעיר ממנו והוליד כמה משפחות קודם לכן, שנאמר: "ויקטן ילד..." ואחר כך "ויהי כל הארץ..." ואם תאמר באמצע ימיו? לא בא הכתוב לסתום אלא לפרש, הא למדת שבשנת מות פלג נתפלגו.

וְיִקְטָן יֶלֶד אֶת־אַלְמוּדָד וְאֶת־שֶׁלַח וְאֶת־חֲצַרְמוֹת וְיִקְטָן אוֹלִיד יֵת אֶלְמוּדָד וְיֵת שֶׁלַח וְיֵת חֲצַרְמוֹת וְיֵת וְאֶת־יֵרַח:
וְיִקְטָן יֶלֶד אֶת־אַלְמוּדָד וְאֶת־שֶׁלַח וְאֶת־חֲצַרְמוֹת וְיִקְטָן אוֹלִיד יֵת אֶלְמוּדָד וְיֵת שֶׁלַח וְיֵת חֲצַרְמוֹת וְיֵת וְיֵת יֵרַח:

ויקטן – שהיה עניו ומקטין עצמו, לכך זכה להעמיד כל המשפחות הללו. חצרמונת – על שם מקומו, דברי אגדה.

וְיֵת הַדּוֹרָם וְאֶת־אוּזָל וְאֶת־דְּקָלָה:
וְיֵת הַדּוֹרָם וְיֵת אוּזָל וְיֵת דְּקָלָה:

וְאֶת־עוֹבָל וְאֶת־אַבִּימָאֵל וְאֶת־שָׁבָא:
וְיֵת עוֹבָל וְיֵת אַבִּימָאֵל וְיֵת שָׁבָא:

וְאֶת־אוּפְרַיִם וְאֶת־חוּיֵלָה וְאֶת־יֹבָב כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי יִקְטָן:
וְיֵת אוּפִיר וְיֵת חוּיֵלָה וְיֵת יוֹבָב כָּל אֵלֶּיךָ בְּנֵי יִקְטָן:

וַיְהִי מוֹשְׁבָם מִמִּישָׁא בְּאֶכָּה סְפָרָה הַר הַקָּדָם:
וַהֲנָה מוֹתְבָהוֹן מִמִּישָׁא מְטִי לְסַפְרָא טוּר מְדַנְתָּא:

אֵלֶּה בְּנֵי־שָׁם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְלִשְׁנָתָם בְּאַרְצֹתָם לְגוֹיֵיהֶם:
אֵלֶּיךָ בְּנֵי שָׁם לְזַרְעֵיתָהוֹן לְלִישְׁנָהוֹן בְּאַרְעֵתָהוֹן לְעַמְמִיהוֹן:

אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־נֹחַ לְתוֹלְדוֹתָם בְּגוֹיֵיהֶם וּמֵאֵלֶּה נִפְרְדּוּ הַגּוֹיִם בְּאַרְץ אַחַר הַמִּבּוּל:
אֵלֶּיךָ זְרַעֲיִת בְּנֵי נֹחַ לְתוֹלְדוֹתָהוֹן בְּעַמְמִיהוֹן וּמֵאֵלֶּיךָ אֶתִּפְרְשׁוּ עַמְמִיָּא בְּאַרְעָא בְּתַר טוּפְנָא:

שביעי פרשת מגדל בבל

וַיְהִי כָל־הָאָרֶץ שָׁפָה אֶחָת וּדְבָרִים אֶחָדִים:
וַהֲנָה כָּל אָרְעָא לִישׁוֹן חַד וּמִמְלַל חַד:

וארפכשד חי חמש ושלשים שנה ויולד את-שלח:	וארפכשד חי תלתין וחמיש שנין ואוליד ית שלח:
ויחי ארפכשד אחריו הולידו את-שלח שלש שנים וארבע מאות שנה ויולד בנים ובנות:	ויחי ארפכשד בתר דאוליד ית שלח ארבע מאה ותלת שנין ואוליד בנין ובנו:
ושלח חי שלשים שנה ויולד את-עבר:	ושלח חי תלתין שנין ואוליד ית עבר:
ויחי-שלח אחריו הולידו את-עבר שלש שנים וארבע מאות שנה ויולד בנים ובנות:	ויחי שלח בתר דאוליד ית עבר ארבע מאה ותלת שנין ואוליד בנין ובנו:
ויחי-עבר ארבע ושלשים שנה ויולד את-פלג:	ויחי עבר תלתין וארבע שנין ואוליד ית פלג:
ויחי-עבר אחריו הולידו את-פלג שלשים שנה וארבע מאות שנה ויולד בנים ובנות:	ויחי עבר בתר דאוליד ית פלג ארבע מאה ותלתין שנין ואוליד בנין ובנו:
ויחי-פלג שלשים שנה ויולד את-רעו:	ויחי פלג תלתין שנין ואוליד ית רעו:
ויחי-פלג אחריו הולידו את-רעו תשע שנים ומאתים שנה ויולד בנים ובנות:	ויחי פלג בתר דאוליד ית רעו מאתן ותשע שנין ואוליד בנין ובנו:
ויחי רעו שתים ושלשים שנה ויולד את-שרוג:	ויחי רעו תלתין ותרתיין שנין ואוליד ית שרוג:
ויחי רעו אחריו הולידו את-שרוג שבע שנים ומאתים שנה ויולד בנים ובנות:	ויחי רעו בתר דאוליד ית שרוג מאתן ושבע שנין ואוליד בנין ובנו:
ויחי שרוג שלשים שנה ויולד את-נחור:	ויחי שרוג תלתין שנין ואוליד ית נחור:
ויחי שרוג אחריו הולידו את-נחור מאתים שנה ויולד בנים ובנות:	ויחי שרוג בתר דאוליד ית נחור מאתן שנין ואוליד בנין ובנו:
ויחי נחור תשע ועשרים שנה ויולד את-תרח:	ויחי נחור תלתין ותשע שנין ואוליד ית תרח:
ויחי נחור אחריו הולידו את-תרח תשע-עשרה שנה ומאת שנה ויולד בנים ובנות:	ויחי נחור בתר דאוליד ית תרח מאה ותשע עשרי שנין ואוליד בנין ובנו:
ויחי-תרח שבעים שנה ויולד את-אברם את-נחור ואת-הרן:	ויחי תרח שבעין שנין ואוליד ית אברם ית נחור וית הרן:
ואלה תולדת תרח הוליד את-אברם את-נחור ואת-הרן והרן הוליד את-לוט:	ואלין תולדת תרח הוליד ית אברם ית נחור וית הרן והרן אוליד ית לוט:
וימת הרן על-פני תרח אביו בארץ מולדתו באור כש-דיים:	וימת הרן על אפי תרח אבוהי בארע גלדוטיה באור דכשדאי:

על פני תרח אביו – בחיי אביו. ומדרש אגדה: יש אומרים שעל ידי אביו מת, שקבל תרח על אברם בנו לפני נמרוד על שפמת את צלמיו, והשליכו לכבשן האש. והרן יושב ואמר בלבו: אם אברם נוצח אני משלו, ואם נמרוד נוצח אני משלו. וכשנצל אברם אמרו לו להרן: משל מי אתה? אמר להם הרן: משל אברם אני! השליכוהו לכבשן האש ונשרת, וזהו "אור כש-דיים". ומנחם פרש "אור" – בקעה. וכן "באורים כבדו ה'", וכן "מאורת צפעוני": כל חור וקע עמוק קרוי "אור".

ויקח אברם ונחור להם נשים שם אשת-אברם שרי ושם אשת-נחור מלפה בת-הרן אבי-מלפה

וְאָבִי יִסְכָּה:

דִּיִּסְכָּה:

יִסְכָּה – זו שְׂרָה, על שם שְׂסוּכָה בְרוּחַ הַקּוֹדֵשׁ, וְשֶׁהִלַּל סוּכִין בְּיַפְיָהּ. וְעוֹד: "יִסְכָּה" לְשׁוֹן נְסִיכוֹת, כְּמוֹ "שְׂרָה" לְשׁוֹן שְׂרָרָה.

וַתְּהִי שְׂרָי עֶקְרָה אֵין לָהּ וְלֹד:

וַתְּהִי שְׂרָי עֶקְרָה לִית לָהּ וְלֹד:

וַיִּקַּח תָּרַח אֶת־אֲבָרָם בְּנֹו וְאֶת־לוֹט בְּנֵי־הָרָן בְּנֵי־בְנֹו וְאֶת שְׂרָי כַּלְתּוֹ אִשְׁתׁ אֲבָרָם בְּנֹו וַיֵּצְאוּ אִתָּם מֵאוּר כַּשְׂדִּים לְלֶכֶת אֶרְצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ עַד־תְּרַן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם: וַדְּבַר תָּרַח יָת אֲבָרָם בְּרִיָּה וַיָּת לוֹט בְּרִיָּה וַיָּת שְׂרָי כַּלְתִּיהָ אִתָּת אֲבָרָם בְּרִיָּה וַנִּפְקוּ עִמָּהוֹן מֵאוּר דְּכַסְדָּאי לְמִיזַל לְאַרְעָא דְכְּנַעַן וְאִתּוּ עַד תְּרַן וַיִּתִּיבוּ תְּמָן:

וַיֵּצְאוּ אִתָּם – וַיֵּצְאוּ תָרַח וְאֲבָרָם עִם לוֹט וְשְׂרָי.

וַיְהִי וַיִּמֵּי־תָרַח חֲמֵשׁ שָׁנִים וּמֵאָתַיִם שָׁנָה וַנִּמָּת תָּרַח בְּתָרַן:

וַהֲוֹ יוֹמֵי תָרַח מֵאָתָן וַחֲמִיֵּשׁ שָׁנִין וּמֵיַת תָּרַח בְּתָרַן:

וַנִּמָּת תָּרַח בְּתָרַן – לְאַחַר שִׁנְיָא אֲבָרָם מִתְּרַן וּבָא לְאַרְץ כְּנַעַן, וַהֲיָה שָׁם יוֹמֵר מִשְׁשִׁים שָׁנָה, שְׁהִרֵי כְּתִיב: "וְאֲבָרָם בֶּן חֲמֵשׁ שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִתְּרַן", וַתָּרַח בֶּן שִׁבְעִים שָׁנָה הָיָה כְּשִׁנְיָא אֲבָרָם, הָרִי מֵאָה אַרְבָּעִים וַחֲמֵשׁ לְתָרַח. כְּשִׁנְיָא אֲבָרָם מִתְּרַן, עֲדִינִין גִּישְׁאוֹ מִשְׁנֹוֹמֵיו הַרְבֵּה. וְלָמָּה הַקָּדִים הַכְּתוּב מֵיַתּוֹ שֶׁל תָּרַח לִיִּצְיָאָתוֹ שֶׁל אֲבָרָם? שְׁלֹא יָהָא הַדְּבָר מְפֹרָסֵם לְכָל, וַיֵּאמְרוּ: לֹא קָנַם אֲבָרָם אֶת כְּבוֹד אֲבִיו, שֶׁהִגִּיחוּ זְמַן וְהִלְדּוּ לוֹ. לְפִיכָךְ קָרְאוּ הַכְּתוּב "מֵת", שֶׁהִרְשָׁעִים אַף בְּחִיָּהֶם קְרוּיִם מֵתִים, וְהַצְדִּיקִים אַף בְּמֵיַתָּן קְרוּיִם חַיִּים, שְׁנֹאמֵר "וַיִּבְנֶיהוּ בֶן יְהוֹנָדָע בֶּן אִישׁ חַי".

[המשך תוספתא:]

אָחַד מֵרֵאשׁ הַשְּׂדָה וְעַד רֵאשׁוֹ, וְרַחֲב שְׁלֶשָׁה תֵּלָמִים שֶׁל פְּתִיחַ:

י.ד. אַחַת שׁוּרָה שֶׁל קְשׁוּאִין, וְאַחַת שׁוּרָה שֶׁל דְּלוּעִין, וְאַחַת שׁוּרָה שֶׁל אַבְטִיחִים, וְאַחַת שׁוּרָה שֶׁל מְלַפְפוֹנוֹת, וְאַחַת שׁוּרָה שֶׁל פּוֹל הַמְצָרִי, אָחַד הַמְקָיִם קָלַח אָחַד לְזָרַע – בֵּית רַבַּע, אוֹ צָרִיף לַעֲשׂוֹת מְחִיצָה גְבוּהָה עֲשָׂרָה טַפְחִים וּרְחֻבָה אַרְבַּע:

טו. נְכָרֵי שְׁהַרְכִּיב הַפְּרָסִין עַל גְּבֵי עֶבֶשׁ, אַף עַל פִּי שְׂאִין יִשְׂרָאֵל רֵשָׁאֵי לַעֲשׂוֹת כֵּן – נוֹטֵל הַיִּמָּנֹו, וְחוֹזֵר וְנוֹטֵעַן בְּמָקוֹם אַחַר. הַרְכִּיב תָּרַד עַל גְּבֵי יָרֵבַח, אַף עַל פִּי שְׂאִין יִשְׂרָאֵל רֵשָׁאֵי לַעֲשׂוֹת כֵּן – נוֹטֵל הַיִּמָּנֹו זָרַע וְזוֹרַע בְּמָקוֹם אַחַר:

טז. יִשְׂרָאֵל שְׁקָיִם כְּלָאִים בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ – אֵין אָחִיו הַכְּהֻנִים נִכְנָסִין לְתוֹכָהּ, אֶלֶּא רֹאִין אוֹתוֹ כְּצִיּוֹן בֵּית הַקְּבֻרוֹת. אֵין עוֹשִׂין עִם הַנְּכָרִים בְּכָל־אִים, אֶבֶל עוֹקְרִין עִמּוֹ כְּלָאִים, מִפְּנֵי שְׁמַמְעֵט אֶת הַתְּפִלָּה:

יז. אֵין עוֹשִׂין עִם הַנְּכָרֵי בְּכָל־אִים. אָחַד כְּלָאֵי הַכָּרֵם וְאָחַד כְּלָאֵי זָרַעִים. וּבְעִירוֹת הַמְּבֻלְעוֹת, כְּגוֹן: בֵּית עֲנָה, אֵימָא וְחִבְרוֹתֶיהָ – עוֹשִׂין עִם הַנְּכָרֵי בְּכָל־אִים. כְּשֵׁם שְׁהַכְּלָאִים בְּאַרְץ – כֵּן הַכְּלָאִים בְּחוּצָה לְאַרְץ:

ח וַיְהִי בַשָּׁנָה הַשְּׁשִׁית בְּשָׁשִׁי בַחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ
אָנִי יוֹשֵׁב בְּבֵיתִי וְזָקְנֵי יְהוּדָה יוֹשְׁבִים לִפְנֵי
וּתְפֹל עָלַי שָׁם יָד אֶ-דָּנִי יִ-הוּהוּ וְאַרְאֶה וְהִנֵּה
דְמוֹת כְּמִרְאֵה אִשׁ מִמִּרְאֵה מִתְנַוּוּ וּלְמַטָּה אִשׁ
וּמִמִּתְנַוּוּ וּלְמַעְלָה כְּמִרְאֵה-זֹהָר כְּעֵין
הַחֲשֵׁמְלָה וַיִּשְׁלַח תְּבִנִית יָד וַיִּקְחֵנִי בְצִיצֵת
רֹאשִׁי וַתִּשָּׂא אֹתִי רוּחַ בֵּין-הָאָרֶץ וּבֵין
הַשָּׁמַיִם וַתָּבֵא אֹתִי יְרוּשָׁלַיִם בְּמִרְאוֹת
אֶ-לֹהִים אֶל-פֶּתַח שַׁעַר הַפְּנִימִית הַפּוֹנֶה
צְפוֹנָה אֲשֶׁר-שָׁם מוֹשֵׁב סָמַל הַקְּנָאָה הַמְקַנָּה
וְהִנֵּה-שָׁם כְּבוֹד אֶ-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל כְּמִרְאֵה אֲשֶׁר
רָאִיתִי בְּבַקְעָה וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן-אָדָם שְׂאֵנָא
עֵינֶיךָ דֶּרֶךְ צְפוֹנָה וְאַשָּׂא עֵינֶי דֶּרֶךְ צְפוֹנָה
וְהִנֵּה מִצְפוֹן לְשַׁעַר הַמִּזְבֵּחַ סָמַל הַקְּנָאָה הַזֶּה
בְּבִאָה וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן-אָדָם הֲרֵאָה אֶתְּהָ מֵהֵם
[מָה הֵם] עֹשִׂים תּוֹעֵבוֹת גְּדֻלוֹת אֲשֶׁר בֵּית
יִשְׂרָאֵל עֹשִׂים פֶּה לְרַחֲקָה מֵעַל מִקְדָּשִׁי וְעוֹד
תָּשׁוּב תִּרְאֶה תּוֹעֵבוֹת גְּדֻלוֹת וַיָּבֵא אֹתִי אֶל-
פֶּתַח הַחֲצֵר וְאַרְאֶה וְהִנֵּה חֵר-אֶחָד בְּקִיר
וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן-אָדָם חֲתֵר-נָא בְּקִיר וְאַחֲתֵר
בְּקִיר וְהִנֵּה פֶתַח אֶחָד וַיֹּאמֶר אֵלַי בֵּא וּרְאֶה
אֶת-הַתּוֹעֵבוֹת הָרְעוֹת אֲשֶׁר הֵם עֹשִׂים פֶּה
וְאַבּוּא וְאַרְאֶה וְהִנֵּה כָל-תְּבִנִית רִמְשׁ וּבְהִמָּה
שָׁקֵץ וְכָל-גְּלוּלֵי בֵית יִשְׂרָאֵל מְחַקָּה עַל-הַקִּיר
סָבִיב סָבִיב וְשִׁבְעִים אִישׁ מִזְקְנֵי בֵית-
יִשְׂרָאֵל וַיֹּאזְנִיחוּ בֶן-שָׁפָן עִמָּד בְּתוֹכְכֶם עֹמְדִים
לִפְנֵיהֶם וְאִישׁ מִקְטָרְתוֹ בִּידוֹ וְעֵתֵר עֲנָן-
הַקְטָרֵת עָלָה וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲרֵאִיתָ בֶּן-אָדָם
אֲשֶׁר זָקְנֵי בֵית-יִשְׂרָאֵל עֹשִׂים בַּחֲשֵׁךְ אִישׁ
בְּחֹדְרֵי מִשְׁכִּיתוֹ כִּי אֹמְרִים אֵין יִ-הוּהוּ רֵאָה
אֶתְנֹו עֲזֹב יִ-הוּהוּ אֶת-הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר אֵלַי עוֹד
תָּשׁוּב תִּרְאֶה תּוֹעֵבוֹת גְּדֻלוֹת אֲשֶׁר-הִמָּה
עֹשִׂים וַיָּבֵא אֹתִי אֶל-פֶּתַח שַׁעַר בֵּית-יִ-הוּהוּ
אֲשֶׁר אֶל-הַצְּפוֹנָה וְהִנֵּה-שָׁם הַנָּשִׁים יֹשְׁבוֹת

מִבְּכוֹת אֶת-הַתְּמוּזָה וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲרֵאִיתָ בֶּן-
אָדָם עוֹד תָּשׁוּב תִּרְאֶה תּוֹעֵבוֹת גְּדֻלוֹת מֵאַלְהָ
וַיָּבֵא אֹתִי אֶל-חֲצֵר בֵּית-יִ-הוּהוּ הַפְּנִימִית
וְהִנֵּה-פֶתַח הַיֵּכָל יִ-הוּהוּ בֵּין הָאוֹלָם וּבֵין
הַמִּזְבֵּחַ כְּעֹשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה אִישׁ אַחֲרֵיהֶם אֶל-
הַיֵּכָל יִ-הוּהוּ וּפְנֵיהֶם קִדְמָה וְהִמָּה מִשְׁתַּחֲוִיתֶם
קִדְמָה לְשֶׁמֶשׁ וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲרֵאִיתָ בֶּן-אָדָם
הַנֶּקֶל לְבֵית יְהוּדָה מַעֲשׂוֹת אֶת-הַתּוֹעֵבוֹת
אֲשֶׁר עָשׂוּ-פֶה בֵּי-מְלָאוֹ אֶת-הָאָרֶץ חָמָס
וַיִּשְׁבוּ לְהַכְעִיסֵנִי וְהֵנָּם שְׁלָחִים אֶת-הַזְּמוּרָה
אֶל-אֶפְסָם וְגַם-אֲנִי אֶעֱשֶׂה בְּחִמָּה לֹא-תַחוּס
עֵינֵי וְלֹא אַחְמַל וְקִרְאוּ בְּאָזְנֵי קוֹל גְּדוֹל וְלֹא
אֲשַׁמַּע אוֹתָם:

ט וַיִּקְרָא בְּאָזְנֵי קוֹל גְּדוֹל לֵאמֹר קִרְבוּ פְקֻדוֹת
הָעִיר וְאִישׁ כָּלִי מִשְׁחַתּוּ בִּידוֹ וְהִנֵּה שִׁשָּׁה
אֲנָשִׁים בָּאִים מִדֶּרֶךְ-שַׁעַר הָעֲלִיּוֹן אֲשֶׁר
מִפְּנֵה צְפוֹנָה וְאִישׁ כָּלִי מִפְּצוֹ בִּידוֹ וְאִישׁ-אֶחָד
בְּתוֹכְכֶם לְבַשׁ בְּדִים וְקִסֵּת הַסִּפֵּר בְּמִתְנַוּוּ וַיָּבֵאוּ
וַיַּעֲמִדוּ אֶצֶל מִזְבֵּחַ הַנְּחֹשֶׁת וַכְּבוֹד אֶ-לֹהֵי
יִשְׂרָאֵל נִעְלָה מֵעַל הַכְּרוֹב אֲשֶׁר הָיָה עָלָיו אֶל
מִפְתָּן הַבַּיִת וַיִּקְרָא אֶל-הָאִישׁ הַלְּבַשׁ הַבְּדִים
אֲשֶׁר קִסֵּת הַסִּפֵּר בְּמִתְנַוּוּ וַיֹּאמֶר יִ-הוּהוּ אֱלוֹ
עִבְרַת בְּתוֹךְ הָעִיר בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם וְהַתּוֹיֵת תּוֹ
עַל-מִצְחוֹת הָאֲנָשִׁים הַנְּאָנְחִים וְהַנְּאָנְקִים עַל
כָּל-הַתּוֹעֵבוֹת הַנַּעֲשׂוֹת בְּתוֹכָהּ וְלֹאֲלָהּ אָמַר
בְּאָזְנֵי עִבְרַת בְּעִיר אַחֲרָיו וְהִכּוּ עַל אֶל-תַּחַס
עֵינֵיכֶם עֵינֵיכֶם וְאֶל-תַּחְמְלוּ וְזָקְנֵי בְּחֹר וּבְתוֹלָה
וְטָף וְנָשִׁים תִּהְרְגוּ לְמִשְׁחִית וְעַל-כָּל-אִישׁ
אֲשֶׁר-עָלָיו הַתּוֹ אֶל-תִּגְשׁוּ וּמִמִּקְדָּשִׁי תַחֲלוּ
וַיַּחֲלוּ בְּאֲנָשִׁים הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר לִפְנֵי הַבַּיִת
וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם טְמֵאוּ אֶת-הַבַּיִת וּמְלָאוּ אֶת-
הַחֲצֵרוֹת הַלְּלִים צֵאוּ וַיִּצְאוּ וְהִכּוּ בְּעִיר וַיְהִי
כְּהַפּוֹתָם וְנִאֲשַׁרְאֵר אָנִי וְאַפְלָה עַל-פְּנֵי
וְאַזְעַק וְאָמַר אֶהָהָ אֶ-דָּנִי יִ-הוּהוּ הַמִּשְׁחִית

אתה את כל-שארית ישראל בשפך את-
חמתך על-ירושלם. ויאמר אלי עון בית-
ישראל ויהודה גדול במאד מאד ותמלא
הארץ דמים והעיר מלאה מטה פי אמרו עזב
י-הוה את-הארץ ואין י-הוה ראה וגם-אני
לא-תחוס עיני ולא אחמל דרכם בראשם
נתתי ונהנה האיש לבש הבדים אשר הקסת
במתניו משיב דבר לאמר עשיתי ככל אשר
צויתני:

י ואראה והנה אל-הרקיע אשר על-ראש
הכרבים כאבן ספיר כמראה דמות פסא נראה
עליהם ויאמר אל-האיש לבש הבדים ויאמר
בא אל-בינות לגלגל אל-תחת לכרוב ומלא
חפניך גחלי-אש מבינות לכרבים וזרק על-
העיר ויבא לעיני ומהכרבים עמדים מימין
לבית בבאו האיש והענן מלא את-החצר
הפנימית וירם כבוד-י-הוה מעל הכרוב על
מפתן הבית ומלא הבית את-הענן והחצר
מלאה את-נגה כבוד י-הוה וקול כנפי
הכרובים נשמע עד-החצר החיצנה כקול אל-
ש-די בדברו ויהי בצותו את-האיש לבש-
הבדים לאמר קח אש מבינות לגלגל מבינות
לכרובים ויבא ויעמד אצל האופן וישלח
הכרוב את-ידו מבינות לכרובים אל-האש
אשר בינות הכרבים וישא ויתן אל-חפני
לבש הבדים ויקח ויצא וירא לכרבים תבנית
יד-אדם תחת כנפיהם ואראה והנה ארבעה
אופנים אצל הכרובים אופן אחד אצל הכרוב
אחד ואופן אחד אצל הכרוב אחד ומראה
האופנים כעין אבן תרשיש ומראיהם דמות
אחד לארבעתם כאשר יהיה האופן בתוך
האופן בלכתם אל-ארבעת רבעיהם ילכו לא
יסבו בלכתם פי המקום אשר-יפנה הראש
אחריו ילכו לא יסבו בלכתם וכל-בשרם

וגבהם וידיהם וכנפיהם והאופנים מלאים
עינים סביב לארבעתם אופניהם לאופנים
להם קורא הגלגל באזני וארבעה פנים לאחד
פני האחד פני הכרוב ופני השני פני אדם
והשלישי פני אריה והרביעי פני-נשר וירמו
הכרובים היא החיה אשר ראיתי בנהר-כבר
ובלכת הכרובים ילכו האופנים אצלם
ובשאת הכרובים את-כנפיהם לרום מעל
הארץ לא-יסבו האופנים גם-הם מאצלם
בעמדם יעמדו וברומם ירמו אותם פי רוח
החיה בהם ויצא כבוד י-הוה מעל מפתן
הבית ויעמד על-הכרובים וישאו הכרובים
את-כנפיהם וירמו מן-הארץ לעיני בצאתם
והאופנים לעמתם ויעמד פתח שער בית-
י-הוה הקדמוני וכבוד א-להי-ישראל עליהם
מלמעלה היא החיה אשר ראיתי תחת
א-להי-ישראל בנהר-כבר ואדע כי כרובים
המה ארבעה ארבעה פנים לאחד וארבע
כנפים לאחד ודמות ידי אדם תחת כנפיהם
ודמות פניהם המה הפנים אשר ראיתי על-
נהר-כבר מראיהם ואותם איש אל-עבר פניו
ילכו:

יא ותשא אתי רוח ותבא אתי אל-שער בית-
י-הוה הקדמוני הפונה קדימה והנה בפתח
השער עשרים וחמשה איש ואראה בתוכם
את-יאזניה בן-עזר ואת-פלטיהו בן-בניהו
שרי העם ויאמר אלי בן-אדם אלה האנשים
החשבים און והיעצים עצת-רע בעיר הזאת
האמרים לא בקרוב בנות בתים היא הסיר
ואנחנו הבשר לכן הנבא עליהם הנבא בן-
אדם ותפל עלי רוח י-הוה ויאמר אלי אמר
כה-אמר י-הוה בן אמרתם בית ישראל
ומעלות רוחכם אני ידעתיה הרביתם
חלליכם בעיר הזאת ומלאתם חוצתיה חלל

לִכְן כֹּה־אָמַר אֲ-דָנִי יְיָ הִזֶּה חַלְלִיכֶם אֲשֶׁר
שִׁמַּתֶּם בְּתוֹכָהּ הַמָּה הַבָּשָׂר וְהִיא הַסִּיר וְאַתְּכֶם
הוֹצִיא מִתּוֹכָהּ הַחֶרֶב יִרְאַתֶּם וְחֶרֶב אָבִיא
עֲלֵיכֶם נְאֻם אֲ-דָנִי יְיָ הִזֶּה וְהוֹצִאתִי אֶתְכֶם
מִתּוֹכָהּ וְנָתַתִּי אֶתְכֶם בְּיַד־זָרִים וְעָשִׂיתִי בְּכֶם
שְׁפָטִים בַּחֶרֶב תִּפְלוּ עַל־גְּבוּל יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁפוּט אֶתְכֶם וַיִּדְעַתֶּם כִּי־אֲנִי יְיָ הִזֶּה הִיא
לֹא־תִהְיֶה לָכֶם לְסִיר וְאַתֶּם תִּהְיוּ בְּתוֹכָהּ
לְבָשָׂר אַל־גְּבוּל יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁפֹט אֶתְכֶם
וַיִּדְעַתֶּם כִּי־אֲנִי יְיָ הִזֶּה אֲשֶׁר בַּחֲקִי לֹא
הִלַּכְתֶּם וּמִשְׁפָּטִי לֹא עָשִׂיתֶם וּכְמִשְׁפָּטִי
הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סָבִיבוֹתֵיכֶם עָשִׂיתֶם וַיְהִי
כַּהֲנָבָאִי וּפְלִטָיָהוּ בֶן־בְּנִיָּה מֵת וְאֶפֶל עַל־פָּנָי
וְאִזְעַק קוֹל־גְּדוֹל וְאָמַר אֵהָה אֲ-דָנִי יְיָ הִזֶּה
כָּלָה אֶתָּה עָשָׂה אֶת שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל וַיְהִי
דְבַר־יְיָ הִזֶּה אֵלַי לֵאמֹר בֶּן־אָדָם אַחִיךָ אַחִיךָ
אֲנֹשִׁי גְּאֻלְתָּךְ וְכָל־בַּיִת יִשְׂרָאֵל כָּלָה אֲשֶׁר
אָמְרוּ לָהֶם יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם רַחֲקוּ מֵעַל יְיָ הִזֶּה
לָנוּ הִיא נִתְּנָה הָאָרֶץ לְמוֹרָשָׁה לִכְן אָמַר כֹּה־
אָמַר אֲ-דָנִי יְיָ הִזֶּה כִּי הִרְחַקְתִּים בְּגוֹיִם וְכִי
הִפִּיצוֹתִים בְּאַרְצוֹת וְאֵהִי לָהֶם לְמִקְדָּשׁ מְעַט
בְּאַרְצוֹת אֲשֶׁר־בָּאוּ שָׁם לִכְן אָמַר כֹּה־אָמַר
אֲ-דָנִי יְיָ הִזֶּה וְקִבַּצְתִּי אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים
וְאֶסְפְּתִי אֶתְכֶם מִן־הָאָרְצוֹת אֲשֶׁר נִפְצוֹתֶם
בָּהֶם וְנָתַתִּי לָכֶם אֶת־אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל וַיִּבְאוּ־
שָׁמָּה וְהִסִּירוּ אֶת־כָּל־שְׁקוּצִיָּהּ וְאֶת־כָּל־
תוֹעֵבוֹתֶיהָ מִמֶּנָּה וְנָתַתִּי לָהֶם לֵב אֶחָד וְרוּחַ
חֲדָשָׁה אֶתֶן בְּקִרְבְּכֶם וְהִסֵּרְתִי לֵב הָאָבֶן
מִבָּשָׂר וְנָתַתִּי לָהֶם לֵב בָּשָׂר לְמַעַן בַּחֲקֵיתִי
יִלְכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטִי יִשְׁמְרוּ וְעָשׂוּ אֶתֶם וְהָיוּ־לִי
לְעָם וְאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לֹא־לֵהִימִם וְאֶל־לֵב
שְׁקוּצִיָּהֶם וְתוֹעֵבוֹתֵיהֶם לְבָם הִלֵּךְ דִּרְכָם
בְּרָאשׁם נָתַתִּי נְאֻם אֲ-דָנִי יְיָ הִזֶּה וַיִּשְׂאוּ
הַכְּרוֹבִים אֶת־כַּנְּפֵיהֶם וְהֵאוּפְנִים לְעַמְתָּם

וְכַבּוֹד אֲ-לֵהִי יִשְׂרָאֵל עֲלֵיהֶם מִלְמַעְלָה וַיַּעַל
כְּבוֹד יְיָ הִזֶּה מֵעַל תוֹךְ הָעִיר וַיַּעֲמֵד עַל־הַהַר
אֲשֶׁר מִקְדָּם לָעִיר וְרוּחַ נְשָׂאתָנִי וְתַבְּאֵנִי
כַש־דִּימָה אֶל־הַגּוֹלָה בַּמְרָאָה בְּרוּחַ אֲ-לֵהִים
וַיַּעַל מֵעַל־י הַמְרָאָה אֲשֶׁר רָאִיתִי וַיֹּאדְבֵר אֶל־
הַגּוֹלָה אֶת כָּל־דְּבָרֵי יְיָ הִזֶּה אֲשֶׁר הִרְאֵנִי:

יב וַיְהִי דְבַר־יְיָ הִזֶּה אֵלַי לֵאמֹר בֶּן־אָדָם בְּתוֹךְ
בַּיִת־הַמְּרִי אֶתָּה יֹשֵׁב אֲשֶׁר עֵינַיִם לָהֶם לְרֹאוֹת
וְלֹא רְאוּ אֲזַנַיִם לָהֶם לְשִׁמְעַ וְלֹא שָׁמְעוּ כִּי בַיִת
מְרִי הֵם וְאַתָּה בֶן־אָדָם עָשָׂה לָךְ כְּלִי גוֹלָה
וְגִלָּה יוֹמָם לְעֵינֵיהֶם וְגִלִּית מִמְּקוֹמָךְ אֶל־
מְקוֹם אַחֵר לְעֵינֵיהֶם אוֹלִי יִרְאוּ כִּי בַיִת מְרִי
הָמָּה וְהוֹצֵאת כְּלִיךָ כְּכִלֵי גוֹלָה יוֹמָם לְעֵינֵיהֶם
וְאַתָּה תֵּצֵא בְּעָרֶב לְעֵינֵיהֶם כְּמוֹצְאֵי גוֹלָה
לְעֵינֵיהֶם חֲתַר־לָךְ בַּקִּיר וְהוֹצֵאת בּוֹ
לְעֵינֵיהֶם עַל־כֶּתֶף תִּשָּׂא בְּעֻלְטָה תוֹצִיא פָּנֶיךָ
תַּכְּסֶּה וְלֹא תִרְאֶה אֶת־הָאָרֶץ כִּי־מוֹפֶת נִתְּתִיךָ
לְבַיִת יִשְׂרָאֵל וְאָעַשׂ כֵּן כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי כְּלִי
הוֹצֵאתִי כְּכִלֵי גוֹלָה יוֹמָם וּבְעָרֶב חֲתַרְתִּי־לִי
בַּקִּיר בְּיָד בְּעֻלְטָה הוֹצֵאתִי עַל־כֶּתֶף נְשִׂאתִי
לְעֵינֵיהֶם וַיְהִי דְבַר־יְיָ הִזֶּה אֵלַי בַּבֶּקֶר לֵאמֹר
בֶּן־אָדָם הֲלֹא אָמְרוּ אֵלֶיךָ בַּיִת יִשְׂרָאֵל בַּיִת
הַמְּרִי מָה אֶתָּה עָשָׂה וְאָמַר אֵלֵיהֶם כֹּה אָמַר
אֲ-דָנִי יְיָ הִזֶּה הַנְּשִׂיא הַמְּשָׂא הַזֶּה בִּירוּשָׁלַם
וְכָל־בַּיִת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־הֵמָּה בְּתוֹכֶם וְאָמַר אֲנִי
מוֹפֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי כֵּן יַעֲשֶׂה לָהֶם בַּגּוֹלָה
בְּשָׁבִי יִלְכוּ וְהַנְּשִׂיא אֲשֶׁר־בְּתוֹכֶם אֶל־כֶּתֶף
יִשָּׂא בְּעֻלְטָה וַיֵּצֵא בַּקִּיר יַחְתְּרוּ לְהוֹצִיא בּוֹ
פָּנָיו יַכְּסֶה יַעַן אֲשֶׁר לֹא־יִרְאֶה לְעֵין הוּא אֶת־
הָאָרֶץ וּפְרִשְׁתִּי אֶת־רִשְׁתִּי עָלָיו וְנִתְּפַשׂ
בְּמַצוֹדֵתִי וְהִבֵּאתִי אֶתוֹ בְּכֹלָה אָרֶץ כְּשָׂדִים
וְאוֹתָהּ לֹא־יִרְאֶה וְשָׁם יָמוֹת וְכָל אֲשֶׁר
סָבִיבוֹתָיו עֲזָרָה וְכָל־אֲגָפָיו אֲזָרָה לְכָל־רוּחַ
וְחֶרֶב אָרִיק אַחֲרֵיהֶם וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְיָ הִזֶּה

בַּהִפְיָצִי אוֹתָם בַּגּוֹיִם וְזִרְיָתִי אוֹתָם בְּאַרְצוֹת
וְהוֹתַרְתִּי מֵהֶם אֲנָשִׁי מִסֵּפֶר מִחֶרֶב מִרְעֵב
וּמִדָּבָר לְמַעַן יִסְפְּרוּ אֶת־כָּל־תּוֹעֵבוֹתֵיהֶם
בַּגּוֹיִם אֲשֶׁר־בָּאוּ שָׁם וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְיָ הוֹה
וַיְהִי דְבַר־יְיָ הוֹה אֵלַי לֵאמֹר בֶּן־אָדָם לַחֲמָה
בָּרַעַשׁ תֹּאכַל וּמִימִיךָ בָּרָגְזָה וּבְדֹאגָה תִשְׁתֶּה
וְאָמַרְתָּ אֶל־עַם הָאָרֶץ כֹּה־אָמַר אֶ־דָּנִי יְיָ הוֹה
לְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם אֶל־אֲדַמַת יִשְׂרָאֵל לַחֲמָם
בְּדֹאגָה יֹאכְלוּ וּמִימִיָּהֶם בְּשִׂמְמוֹן יִשְׁתּוּ לְמַעַן
תִּשָׁם אֶרְצָה מִמְּלֶאכָה מַחֲמָם כָּל־הַיֹּשְׁבִים בָּהּ
וְהָעָרִים הַנּוֹשְׁבוֹת תִּחְרַבְנָה וְהָאָרֶץ שְׂמָמָה
תִּהְיֶה וַיִּדְעַתֶּם כִּי־אֲנִי יְיָ הוֹה וַיְהִי דְבַר־
יְיָ הוֹה אֵלַי לֵאמֹר בֶּן־אָדָם מִה־הַמָּשָׁל הַזֶּה
לָכֶם עַל־אֲדַמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יֶאֱרָכוּ הַיָּמִים
וְאָבַד כָּל־חֲזוֹן לָכֵן אָמַר אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר
אֶ־דָּנִי יְיָ הוֹה הַשְּׁבִתִי אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה וְלֹא־
יִמְשְׁלוּ אֹתוֹ עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כִּי אִם־דְּבַר אֲלֵיהֶם
קָרְבוּ הַיָּמִים וְדְבַר כָּל־חֲזוֹן לָכֵן לֹא יִהְיֶה עוֹד
כָּל־חֲזוֹן שָׂוָא וּמִקְסָם חֶלֶק בְּתוֹךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל
כִּי אֲנִי יְיָ הוֹה אֲדַבֵּר אֶת אֲשֶׁר אֲדַבֵּר דְּבַר
וַיַּעֲשֶׂה לֹא תִמְשָׁךְ עוֹד כִּי בִימִיכָם בֵּית הַמְּרִי
אֲדַבֵּר דְּבַר וַעֲשִׂיתִיו נְאֻם אֶ־דָּנִי יְיָ הוֹה וַיְהִי
דְבַר־יְיָ הוֹה אֵלַי לֵאמֹר בֶּן־אָדָם הִנֵּה בֵּית־
יִשְׂרָאֵל אֹמְרִים הַחֲזוֹן אֲשֶׁר־הוּא חֲזָה לְיָמִים
רַבִּים וְלַעֲתִים רְחוֹקוֹת הוּא נִבְּא לָכֵן אָמַר
אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֶ־דָּנִי יְיָ הוֹה לֹא־תִמְשָׁךְ עוֹד
כָּל־דְּבָרֵי אֲשֶׁר אֲדַבֵּר דְּבַר וַיַּעֲשֶׂה נְאֻם אֶ־דָּנִי
יְיָ הוֹה:

יג וַיְהִי דְבַר־יְיָ הוֹה אֵלַי לֵאמֹר בֶּן־אָדָם הִנֵּבֵא
אֶל־נְבִיאֵי יִשְׂרָאֵל הַנְּבָאִים וְאָמַרְתָּ לְנְבִיאֵי
מַלְכָם שְׁמַעוּ דְבַר־יְיָ הוֹה כֹּה אָמַר
אֶ־דָּנִי יְיָ הוֹה הוּי עַל־הַנְּבִיאִים הַנְּבָלִים אֲשֶׁר
הִלְכִים אַחַר רוּחַם וּלְבַלְתִּי רָאוּ כְּשַׁעְעִלִים
בְּחֶרְבוֹת נְבִיאֵיךָ יִשְׂרָאֵל הִיוּ לֹא עָלִיתֶם

בַּפְּרָצוֹת וּתְגַדְּרוּ גֶדֶר עַל־בֵּית יִשְׂרָאֵל לְעַמֹּד
בַּמְּלַחְמָה בַּיּוֹם יְיָ הוֹה חֲזוֹ שָׂוָא וְקָסָם כְּזָב
הָאֹמְרִים נְאֻם־יְיָ הוֹה וַיְיָ הוֹה לֹא שָׁלַח וַיַּחֲלוּ
לְקַיֵּם דְּבַר הַלּוֹא מַחֲזֶה־שָׂוָא חֲזִיתֶם וּמִקְסָם
כְּזָב אָמַרְתֶּם וְאֹמְרִים נְאֻם־יְיָ הוֹה וְאֲנִי לֹא
דְּבַרְתִּי לָכֵן כֹּה אָמַר אֶ־דָּנִי יְיָ הוֹה יַעַן דְּבַרְכֶם
שָׂוָא וְחֲזִיתֶם כְּזָב לָכֵן הִנְנִי אֲלֵיכֶם נְאֻם אֶ־דָּנִי
יְיָ הוֹה וְהִיתָה יָדִי אֶל־הַנְּבִיאִים הַחֲזִים שָׂוָא
וְהַקְּסָמִים כְּזָב בְּסוּד עָמִי לֹא־יִהְיוּ וּבְכַתָּב
בֵּית־יִשְׂרָאֵל לֹא יִכְתְּבוּ וְאֶל־אֲדַמַת יִשְׂרָאֵל לֹא
יָבֹאוּ וַיִּדְעַתֶּם כִּי אֲנִי אֶ־דָּנִי יְיָ הוֹה יַעַן וּבִיעַן
הִטְעוּ אֶת־עָמִי לֵאמֹר שָׁלוֹם וְאִין שָׁלוֹם וְהוּא
בְּנֵה חֵיץ וְהִנֵּם טָחִים אֹתוֹ תִּפְּל לֵאמֹר אֶל־טָחִי
תִּפְּל וַיִּפְּל הִיָּה גֶשֶׁם שׁוֹטֵף וְאֹתָנָה אֲבָנִי
אֶלְגָּבִישׁ תִּפְּלָנָה וְרוּחַ סְעָרוֹת תִּבְקַע וְהִנֵּה
נִפְּל הַקִּיר הַלּוֹא יֵאמַר אֲלֵיכֶם אִיָּה הִטִּיחַ אֲשֶׁר
טַחְתֶּם לָכֵן כֹּה אָמַר אֶ־דָּנִי יְיָ הוֹה וּבְקַעְתִּי
רוּחַ־סְעָרוֹת בְּחֻמְתִּי וּגֶשֶׁם שׁוֹטֵף בְּאִפִּי יִהְיֶה
וְאֲבָנִי אֶלְגָּבִישׁ בְּחֻמָּה לְכֻלָּה וְהִרְסֵתִי אֶת־
הַקִּיר אֲשֶׁר־טַחְתֶּם תִּפְּל וְהִגַּעְתִּיהוּ אֶל־הָאָרֶץ
וְנִגְלָה יִסְדּוֹ וְנִפְּלָה וּכְלִיתֶם בְּתוֹכָהּ וַיִּדְעַתֶּם
כִּי־אֲנִי יְיָ הוֹה וּכְלִיתִי אֶת־חֻמְתִּי בְּקִיר
וּבְטָחִים אֹתוֹ תִּפְּל וְאֹמַר לָכֶם אִין הַקִּיר וְאִין
הַטָּחִים אֹתוֹ נְבִיאֵי יִשְׂרָאֵל הַנְּבָאִים אֶל־
יְרוּשָׁלַם וְהַחֲזִים לֵה חֲזוֹן שָׁלוֹם וְאִין שָׁלוֹם נְאֻם
אֶ־דָּנִי יְיָ הוֹה וְאֹתָהּ בֶּן־אָדָם שִׁים פְּנִיךָ אֶל־
בְּנוֹת עַמְּךָ הַמִּתְנַבְּאוֹת מִלְּבָהֶן וְהַנְּבִא עֲלֵיהֶן
וְאָמַרְתָּ כֹּה־אָמַר אֶ־דָּנִי יְיָ הוֹה הוּי
לְמַתְּפָרוֹת כְּסָתוֹת עַל כָּל־אֲצִילֵי יָדָי וְעַשׂוֹת
הַמְּסַפְּחוֹת עַל־רֹאשׁ כָּל־קוֹמָה לְצוֹדֵד נִפְּשׁוֹת
הַנְּפָשׁוֹת תְּצוֹדְדֶנָּה לְעָמִי וּנְפָשׁוֹת לְכַנְּהָ
תַּחֲיִינָה וְתַחֲלֻלְנָה אֹתִי אֶל־עָמִי בְּשַׁעְלֵי
שְׁעָרִים וּבְפִתּוֹתֵי לֶחֶם לְהַמִּית נִפְּשׁוֹת אֲשֶׁר
לֹא־תִמּוֹתְנָה וּלְחַיּוֹת נִפְּשׁוֹת אֲשֶׁר לֹא־תַחֲיִינָה

בְּכַזְבְּכֶם לְעַמִּי שְׁמַעִי כְּזָב לָכֵן כֹּה־אָמַר
אֶ-דָּנִי יְיָ־הוֹה הַנְּנִי אֶל־כְּסֻתוֹתֵיכֶנָּה אֲשֶׁר
אֲתַנֶּה מִצַּד־קְדוֹת שָׁם אֶת־הַנְּפֹשׁוֹת לְפָרְחוֹת
וְקִרְעֵתִי אַתֶּם מֵעַל זְרוּעֹתֵיכֶם וְשַׁלַּחְתִּי אֶת־
הַנְּפֹשׁוֹת אֲשֶׁר אַתֶּם מִצַּד־קְדוֹת אֶת־נַפְשֵׁי
לְפָרְחֹת ^כוְקִרְעֵתִי אֶת־מַסְפַּחְתֵיכֶם וְהִצַּלְתִּי
אֶת־עַמִּי מִיַּדְכֶן וְלֹא־יְהִיו עוֹד בְּיַדְכֶן לְמַצוּדָה
וַיִּדְעַתֶּן כִּי־אֲנִי יְיָ־הוֹה ^כיַעַן הַכְּאוֹת לִב־צַדִּיק
שֶׁקֶר וְאֲנִי לֹא הַכְּאֲבָתִּיו וְלַחֲזֵק יָדֵי רִשְׁעֵי
לְבַלְתִּי־שׁוֹב מִדְּרָכּוֹ הָרַע לְהַחִיתוֹ ^כלָכֵן שׁוֹא
לֹא תַחֲזִינָה וְקַסֶּם לֹא־תִקְסַמְנָה עוֹד וְהִצַּלְתִּי
אֶת־עַמִּי מִיַּדְכֶן וַיִּדְעַתֶּן כִּי־אֲנִי יְיָ־הוֹה:

יֵד ^אוַיָּבֹא אֵלַי אַנְשִׁים מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּשְׁבוּ
לִפְנֵי ^בוַיְהִי דְבַר־יְיָ־הוֹה אֵלַי לֵאמֹר בֶּן־אָדָם
הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה הֶעֱלוּ גְלוּלֵיהֶם עַל־לִבָּם
וּמִכְשׁוֹל עֲוֹנָם נָתְנוּ נֹכַח פְּנֵיהֶם הָאֲדָרֶשׁ
אֲדָרֶשׁ לָהֶם לָכֵן דְּבַר־אוֹתָם וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם
כֹּה־אָמַר אֶ-דָּנִי יְיָ־הוֹה אִישׁ אִישׁ מִבֵּית
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יַעֲלֶה אֶת־גְּלוּלָיו אֶל־לְבוֹ
וּמִכְשׁוֹל עֲוֹנוֹ יֵשִׁים נֹכַח פְּנָיו וּבָא אֶל־הַנְּבִיא
אֲנִי יְיָ־הוֹה נַעֲנִיתִי לוֹ כֹּה בָא בְּרַב גְּלוּלָיו לְמַעַן
תִּפְשֵׁ אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּלִבָּם אֲשֶׁר נָזְרוּ מֵעָלַי
בְּגְלוּלֵיהֶם כָּלֶם לָכֵן אָמַר אֶל־בֵּית יִשְׂרָאֵל כֹּה
אָמַר אֶ-דָּנִי יְיָ־הוֹה שׁוֹבוּ וְהִשִּׁיבוּ מֵעַל
גְּלוּלֵיכֶם וּמֵעַל כָּל־תּוֹעֵבֹתֵיכֶם הִשִּׁיבוּ פְּנֵיכֶם
כִּי אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמֵהֶגֶר אֲשֶׁר־יִגֹּר
בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּנָּזֵר מֵאַחֲרַי וַיַּעַל גְּלוּלָיו אֶל־לְבוֹ
וּמִכְשׁוֹל עֲוֹנוֹ יֵשִׁים נֹכַח פְּנָיו וּבָא אֶל־הַנְּבִיא
לְדַרְשׁ־לוֹ בִּי אֲנִי יְיָ־הוֹה נַעֲנֶה־לוֹ בִּי וַנִּתְּתִי
פָּנַי בְּאִישׁ הַהוּא וְהִשְׁמַתִּיהוּ לְאוֹת וּלְמִשְׁלִים
וְהִכְרַתִּיו מִתּוֹךְ עַמִּי וַיִּדְעַתֶּם כִּי־אֲנִי יְיָ־הוֹה
וְהַנְּבִיא כִי־יִפְתָּה וּדְבַר דְּבַר אֲנִי יְיָ־הוֹה
פְּתִיתִי אֶת הַנְּבִיא הַהוּא וְנָטִיתִי אֶת־יָדַי עָלָיו
וְהִשְׁמַדְתִּיו מִתּוֹךְ עַמִּי יִשְׂרָאֵל וַנִּשְׂאוּ עֲוֹנָם

כְּעוֹן הַדָּרֶשׁ כְּעוֹן הַנְּבִיא יְהִיה ^אלְמַעַן לֹא־
יִתְעוּ עוֹד בֵּית־יִשְׂרָאֵל מֵאַחֲרַי וְלֹא־יִטְמְאוּ
עוֹד בְּכָל־פְּשָׁעֵיהֶם וְהִיוּ־לִי לְעַם וְאֲנִי אֶהְיֶה
לָהֶם לֹא־לֵהִים נְאֻם אֶ-דָּנִי יְיָ־הוֹה ^בוַיְהִי דְבַר־
יְיָ־הוֹה אֵלַי לֵאמֹר ^גבֶּן־אָדָם אֲרָץ כִּי תַחֲטָא־לִי
לְמַעַל־מַעַל וְנָטִיתִי יָדַי עָלֶיָהּ וְשַׁבְרְתִּי לָהּ
מִטֶּה־לֶחֶם וְהִשְׁלַחְתִּי־בָהּ רָעַב וְהִכְרַתִּי מִמֶּנָּה
אָדָם וּבְהֶמָּה ^דוְהִיוּ שְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה
בְּתוֹכָהּ נַח דְּנֹאֵל דְּנִיָּאל וְאִיּוֹב הֵמָּה בְּצַדִּיקְתָּם
יִנָּצְלוּ נַפְשָׁם נְאֻם אֶ-דָּנִי יְיָ־הוֹה ^הלוֹ־חִיָּה רָעָה
אֶעֱבִיר בְּאֲרָץ וְשַׁכַּלְתָּהּ וְהִיתָה שְׁמָמָה מִבְּלִי
עוֹבֵר מִפְּנֵי הַחִיָּה ^ושְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה
בְּתוֹכָהּ חִי־אֲנִי נְאֻם אֶ-דָּנִי יְיָ־הוֹה אִם־בָּנִים
וְאִם־בָּנוֹת יִצְּלוּ הֵמָּה לְבָדָם יִנָּצְלוּ וְהָאֲרָץ
תִּהְיֶה שְׁמָמָה ^זאוֹ חֶרֶב אָבִיא עַל־הָאֲרָץ הַהִיא
וְאָמַרְתִּי חֶרֶב תֵּעֲבֹר בְּאֲרָץ וְהִכְרַתִּי מִמֶּנָּה
אָדָם וּבְהֶמָּה ^חוְשְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה בְּתוֹכָהּ
חִי־אֲנִי נְאֻם אֶ-דָּנִי יְיָ־הוֹה לֹא יִצְּלוּ בָנִים
וּבָנוֹת כִּי הֵם לְבָדָם יִנָּצְלוּ ^טאוֹ דְּבַר אֲשַׁלַּח אֶל־
הָאֲרָץ הַהִיא וְשַׁפְכְּתִי חַמְתִּי עָלֶיָהּ בָּדָם
לְהִכְרִית מִמֶּנָּה אָדָם וּבְהֶמָּה ^יוְנַח דְּנֹאֵל דְּנִיָּאל
וְאִיּוֹב בְּתוֹכָהּ חִי־אֲנִי נְאֻם אֶ-דָּנִי יְיָ־הוֹה אִם־בֶּן
אִם־בַּת יִצְּלוּ הֵמָּה בְּצַדִּיקְתָּם יִצְּלוּ נַפְשָׁם ^{יא}כִּי
כֹּה אָמַר אֶ-דָּנִי יְיָ־הוֹה אֶף כִּי־אַרְבַּעַת
שָׁפְטֵי הָרָעִים חֶרֶב וְרָעַב וְחִיָּה רָעָה וְדְבַר
שְׁלַחְתִּי אֶל־יְרוּשָׁלַם לְהִכְרִית מִמֶּנָּה אָדָם
וּבְהֶמָּה ^{יב}וְהִנֵּה נֹוֹתְרָה־בָּהּ פְּלֹטָה הַמוֹצָאִים
בָּנִים וּבָנוֹת הַנֶּם יוֹצָאִים אֲלֵיכֶם וְרֵאִיתֶם אֶת־
דְּרָכָם וְאֶת־עֲלִילוֹתֶם וְנַחַמְתֶּם עַל־הָרָעָה
אֲשֶׁר הִבֵּאתִי עַל־יְרוּשָׁלַם אֶת כָּל־אֲשֶׁר
הִבֵּאתִי עָלֶיָהּ ^{יג}וְנַחַמוּ אֶתְכֶם כִּי־תִרְאוּ אֶת־
דְּרָכָם וְאֶת־עֲלִילוֹתֶם וַיִּדְעַתֶּם כִּי לֹא חָנַם
עָשִׂיתִי אֶת כָּל־אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי בָּהּ נְאֻם אֶ-דָּנִי
יְיָ־הוֹה:

טז וַיְהִי דְבַר-יְיָ-הוֹה אֵלַי לֵאמֹר בֶּן-אָדָם מִה־
יְהִי עֵץ-הַגֶּפֶן מִכָּל-עֵץ הַזְּמוּרָה אֲשֶׁר הָיָה
בְּעֵצֵי הַיַּעַר הִיקַח מִמֶּנּוּ עֵץ לַעֲשׂוֹת לַמְּלָאכָה
אִם-יִקְחוּ מִמֶּנּוּ יִתֵּד לַתְּלוֹת עָלָיו כָּל-כְּלֵי-הַנְּהַג
לְאֵשׁ נִתֵּן לְאָכְלָהּ אֵת שְׁנֵי קְצוֹתָיו אָכְלָהּ הָאֵשׁ
וְתוֹכוֹ נָחַר הִיצַלַח לַמְּלָאכָה הַנְּהַג בְּהִיּוֹתוֹ
תָּמִים לֹא יַעֲשֶׂה לַמְּלָאכָה אֵף כִּי-אֵשׁ אָכְלָתָהּ
וַיִּחַר וְנַעֲשֶׂה עוֹד לַמְּלָאכָה לָכֵן כֹּה אָמַר
אֱ-דָנִי יְיָ-הוֹה כֹּאֲשֶׁר עֵץ-הַגֶּפֶן בְּעֵץ הַיַּעַר
אֲשֶׁר-נִתְּתִיו לְאֵשׁ לְאָכְלָהּ כֵּן נִתְּתִי אֶת-יִשְׂבִּי
יְרוּשָׁלַם וְנִתְּתִי אֶת-פָּנָי בָּהֶם מִהָאֵשׁ יִצְאוּ
וְהָאֵשׁ תֹּאכְלֵם וַיִּדְעַתֶּם כִּי-אֲנִי יְיָ-הוֹה בְּשׂוֹמְרֵי
אֶת-פָּנָי בָּהֶם וְנִתְּתִי אֶת-הָאָרֶץ שְׂמָמָה יַעַן
מַעַלּוֹ מַעַל נָאִם אֱ-דָנִי יְיָ-הוֹה:

טז וַיְהִי דְבַר-יְיָ-הוֹה אֵלַי לֵאמֹר בֶּן-אָדָם
הוֹדַע אֶת-יְרוּשָׁלַם אֶת-תּוֹעֲבֹתֶיהָ וְאָמַרְתָּ
כֹּה-אָמַר אֱ-דָנִי יְיָ-הוֹה לִירוּשָׁלַם מְכַרְתִּיךָ
וּמְלֻדְתִּיךָ מֵאָרֶץ הַכְּנַעֲנִי אָבִיךָ הָאָמִרִי וְאָמַרְתָּ
חֲתִית וּמְוֹלְדוֹתֶיךָ בַּיּוֹם הַזֶּה יִלְדְּתוּ אוֹתְךָ לֹא-
כָרַת שָׂרֵךְ וּבָמִים לֹא-רַחֲצַת לְמַשְׁעֵי וְהַמְּלַח
לֹא הַמְּלַחַת וְהַחֶתֶל לֹא חֲתָלַת לֹא-חָסָה עָלֶיךָ
עֵין לַעֲשׂוֹת לָךְ אַחַת מֵאֵלֶּה לְחַמְּלָה עָלֶיךָ
וְתִשְׁלַכְנִי אֶל-פָּנָי הַשָּׂדֶה בְּגַעַל גִּפְשֶׁךָ בַּיּוֹם
הַלְדַת אֹתְךָ וְאָעֵבֵר עָלֶיךָ וְאָרְאֶךָ מִתְּבוֹסְסַת
בְּדַמֶּיךָ וְאָמַר לָךְ בְּדַמֶּיךָ חַיִּי וְאָמַר לָךְ בְּדַמֶּיךָ
חַיִּי רַבְּבָה כְּצִמְחַ הַשָּׂדֶה נִתְּתִיךָ וְתִרְבִּי
וְתִגְדְּלִי וְתִבְאִי בְּעַדֵי עַדִּים שֵׁ-דִים נִכְנֹו
וְשַׁעֲרֶךָ צִמַח וְאֵת עֵרֹם וְעַרְיָה וְאָעֵבֵר עָלֶיךָ
וְאָרְאֶךָ וְהִנֵּה עֵתְךָ עַת דְּדִים וְאָפְרַשׁ כְּנָפָי
עָלֶיךָ וְאָכְסָה עֵרוֹתֶךָ וְאָשְׁבַע לָךְ וְאָבוֹא
בְּבָרִית אֹתְךָ נָאִם אֱ-דָנִי יְיָ-הוֹה וְתַהֲיִי-לִי
וְאָרְחֻצֶךָ בְּמִים וְאָשְׁטֶךָ דַּמֶּיךָ מֵעָלֶיךָ וְאָסְכַךְ
בְּשֶׁמֶן וְאֵלְבִישֶׁךָ רִקְמָה וְאָנַעֲלֶךָ תַּחֲשׁ
וְאֶחָבְשֶׁךָ בְּשֵׁשׁ וְאָכְסֶךָ מָשִׁי וְאָעֲדֶךָ עַדֵי

וְאֶתְנֶה צְמִידִים עַל-יָדֶיךָ וְרִבִּיד עַל-גְּרוֹנְךָ
וְאֶתְּ-נָזִם עַל-אֶפֶךָ וְעַגִּילִים עַל-אֲזְנֶיךָ
וְעֵטְרֹת תְּפָאֶרֶת בְּרֹאשְׁךָ וְתַעֲדִי זָהָב וְכֶסֶף
וּמְלַבּוּשֶׁךָ שְׁשֵׁי שֵׁשׁ וְשֵׁי וְרִקְמָה סֹלֶת וְדָבַשׁ
וְשֶׁמֶן אֲכַלְתִּי אָכְלָתָ וְתִיפִי בְּמָאֵד מָאֵד
וְתִצְלַחִי לְמַלּוּכָה וְיִצְאָ לָךְ שֵׁם בְּגוֹיִם בְּיַפְיֶךָ
כִּי כָלִיל הוּא בְּהַדְרֵי אֲשֶׁר-שָׁמַתִּי עָלֶיךָ נָאִם
אֱ-דָנִי יְיָ-הוֹה וְתִבְטַחִי בְּיַפְיֶךָ וְתִזְנִי עַל-שֶׁמֶךָ
וְתִשְׁפְּכִי אֶת-תִּזְנוֹתֶיךָ עַל-כָּל-עוֹבֵר לוֹ-יְהִי
וְתִקְחִי מִבְּגְדֶיךָ וְתַעֲשִׂי-לָךְ בְּמוֹת טְלָאוֹת
וְתִזְנִי עֲלֵיהֶם לֹא בָאוֹת וְלֹא יִהְיֶה וְתִקְחִי כָלִי
תְּפָאֶרְתְּךָ מִזְּהָבִי וּמִכֶּסֶפִּי אֲשֶׁר נִתְּתִי לָךְ
וְתַעֲשִׂי-לָךְ צְלָמֵי זָכָר וְתִזְנִי-בָם וְתִקְחִי אֶת-
בְּגְדֵי רִקְמָתְךָ וְתִכְסִים וְשִׁמְנֵי וְקִטְרֹתֵי נִתְּתִי
נִתְּתִי לְפָנֵיהֶם וְלַחֲמֵי אֲשֶׁר-נִתְּתִי לָךְ סֹלֶת
וְשֶׁמֶן וְדָבַשׁ הֶאֱכַלְתִּיךָ וְנִתְּתִיךָ לְפָנֵיהֶם לְרִיחַ
נִיחַח וַיְהִי נָאִם אֱ-דָנִי יְיָ-הוֹה וְתִקְחִי אֶת-בְּנֵיךָ
וְאֶת-בָּנוֹתֶיךָ אֲשֶׁר יִלְדְּתָ לִי וְתִזְבְּחִים לָהֶם
לֶאֱכֹל הַמַּעַט מִתְּזוֹנוֹתֶיךָ מִתְּזוֹנוֹתֶיךָ וְתִשְׁחַטִּי
אֶת-בְּנֵי וְתִתְּנִים בְּהַעֲבִיר אוֹתָם לָהֶם וְאֵת
כָּל-תּוֹעֲבֹתֶיךָ וְתִזְנִתֶיךָ לֹא זָכַרְתִּי זָכַרְתָּ אֶת-
יְמֵי נְעוּרֶיךָ בְּהִיּוֹתְךָ עִירֹם וְעַרְיָה מִתְּבוֹסְסַת
בְּדַמֶּךָ הִיִּית וַיְהִי אַחֲרַי כָּל-רַעְתְּךָ אוֹי לָךְ
נָאִם אֱ-דָנִי יְיָ-הוֹה וְתִבְנִי-לָךְ גֹּב וְתַעֲשִׂי-לָךְ
רָמָה בְּכָל-רְחוֹב וְאֶל-כָּל-רֹאשׁ דֶּרֶךְ בְּנִית
רָמָתְךָ וְתִתְּעֲבִי אֶת-יַפְיֶךָ וְתִפְשָׁקִי אֶת-רַגְלֶיךָ
לְכָל-עוֹבֵר וְתִרְבִּי אֶת-תִּזְנוֹתֶיךָ תִּזְנוֹתְךָ וְתִזְנִי
אֶל-בְּנֵי-מִצְרַיִם שְׁכֵנֶיךָ גְּדִלִי בְּשָׂר וְתִרְבִּי אֶת-
תִּזְנֹתְךָ לְהַכְעִיסֵנִי וְהִנֵּה נְטִיתִי יָדֵי עָלֶיךָ
וְאָגְרַע חֶקֶךָ וְאֶתְנֶךָ בְּנַפְשׁ שִׁנְאוֹתֶיךָ בְּנוֹת
פְּלִשְׁתִּים הַנִּכְלָמוֹת מִדְּרָכְךָ זָמָה וְתִזְנִי אֶל-
בְּנֵי אַשּׁוּר מִבְּלַתִּי שְׁבַעְתְּךָ וְתִזְנִים וְגַם לֹא
שְׁבַעְתָּ וְתִרְבִּי אֶת-תִּזְנוֹתֶיךָ אֶל-אָרֶץ כְּנַעַן
כֶּשֶׂ-דִּימָה וְגַם-בְּזָאת לֹא שְׁבַעְתָּ מָה אֲמַלָּה

לְבַתְּךָ נָאִם אֶ-דָּנִי יְיָ-הוֹה בְּעֲשׂוֹתְךָ אֶת-כָּל-
אֵלֶּה מַעֲשֵׂה אִשָּׁה-זוֹנָה שְׁלֹטַת ^{כא}בְּבִנּוֹתֶיךָ גִּבֹּר
בְּרֹאשׁ כָּל-דֶּרֶךְ וְרַמְתָּ עֲשִׂיתִי עֲשִׂית בְּכָל-
רְחוֹב וְלֹא-הָיִית הַיִּיתִי כַּזוֹנָה לְקַלֵּם אֶתְנֶן
^{כב}הָאִשָּׁה הַמִּנְאָפֶת תַּחַת אִשָּׁה תִקַּח אֶת-זָרִים
^{כג}לְכָל-זָנוֹת יִתְנוּ-נֶדֶה וְאֵת נֶתֶת אֶת-נְדָנֶיךָ
לְכָל-מֵאֵהֶבֶיךָ וְתִשְׁחָדִי אוֹתָם לְבוֹא אֵלֶיךָ
מִסְבִּיב בְּתַזְנוּתֶיךָ ^{כד}וַיְהִי-כֵן הִפֵּךְ מִן-הַנְּשִׁים
בְּתַזְנוּתֶיךָ וְאַחֲרֶיךָ לֹא זוֹנָה וּבַתְּךָ אֶתְנֶן
וְאֶתְנֶן לֹא נִתְּן-לָךְ וְתִהְיֶה לְהִפֹּךְ ^{כה}לְכֵן זוֹנָה
שָׁמַעִי דְבַר-יְיָ-הוֹה ^{כו}כֹּה-אָמַר אֶ-דָּנִי יְיָ-הוֹה יַעַן
הִשְׁפַּךְ נְחֹשֶׁתְךָ וְתִגְלָה עֲרוֹתְךָ בְּתַזְנוּתֶיךָ עַל-
מֵאֵהֶבֶיךָ וְעַל כָּל-גְּלוּלֵי תוֹעֲבוֹתֶיךָ וְכַדְמִי
בְּנִיךָ אֲשֶׁר נָתַתְּ לָהֶם ^{כז}לְכֵן הִנְנִי מִקְבֹּץ אֶת-כָּל-
מֵאֵהֶבֶיךָ אֲשֶׁר עָרַבְתָּ עֲלֵיהֶם וְאֵת כָּל-אֲשֶׁר
אָהַבְתָּ עַל כָּל-אֲשֶׁר שָׁנֵאת וְקִבַּצְתִּי אֹתָם עָלֶיךָ
מִסְבִּיב וְגַלִּיתִי עֲרוֹתְךָ אֲלֵהֶם וְרָאוּ אֶת-כָּל-
עֲרוֹתֶךָ ^{כח}וְשִׁפְטִיתֶךָ מִשְׁפָּטִי נֹאפּוֹת וְשִׁפְכַת
דָּם וְנִתַּתֶּיךָ דָּם חֲמָה וְקִנְיָה ^{כט}וְנִתַּתִּי אֶתְךָ
בְּיָדָם וְהָרְסוּ גִבֹּר וְנִתְצוּ רַמְתֶּיךָ וְהַפְּשִׁיטוּ
אוֹתְךָ בְּגָדֶיךָ וְלָקַחוּ כְּלֵי תַפְאָרְתְּךָ וְהִנִּיחוּךָ
עִירִם וְעָרִיָּה ^לוְהָעֵלוּ עָלֶיךָ קֶהֱל וְרָגְמוּ אוֹתְךָ
בְּאֶבֶן וּבִתְקוּף בְּחִרְבוֹתָם ^{לא}וְשִׁרְפוּ בְּתִיךָ בָּאֵשׁ
וְעֲשׂוּ-כֵךְ שְׁפָטִים לְעֵינַי נְשִׁים רַבּוֹת
וְהִשְׁבַּתֶּיךָ מִזוֹנָה וְגַם-אֶתְנֶן לֹא תִתְנֶי-עוֹד
^{לב}וְהִנְחֹתִי חֲמָתִי בָּךְ וְסָרָה קִנְיָתִי מִמֶּךָ
וְשָׁקַטְתִּי וְלֹא אֶכְעַס עוֹד ^{לג}יַעַן אֲשֶׁר לֹא-זָכַרְתָּ
זְכַרְתִּי אֶת-יְמֵי נְעוּרֶיךָ וְתִרְגְּזִי-לִי בְּכָל-אֵלֶּה
וְגַם-אֲנִי הֵא דֶרֶכְךָ בְּרֹאשׁ נָתַתִּי נָאִם אֶ-דָּנִי
יְיָ-הוֹה וְלֹא עֲשִׂיתִי עֲשִׂית אֶת-הַזְמָה עַל כָּל-
תוֹעֲבוֹתֶיךָ ^{לד}הִנֵּה כָּל-הַמַּשָּׁל עָלֶיךָ יִמְשַׁל לְאֹמֶר
כְּאִמָּה בְּתָה ^{לה}בֵּת-אִמֶּךָ אֵת גַּעְלַת אִשָּׁה וּבְנִיָּה
וְאַחוֹת אַחוֹתֶךָ אֵת אֲשֶׁר גַּעְלוּ אֲנָשִׁיָּהּ וּבְנִיָּהּ
אִמְכָן חֲתִית וְאַבִּיכָן אִמְרִי ^{לו}וְאַחוֹתֶךָ הַגְּדוּלָּה

שָׁמְרוּן הִיא וּבְנוֹתֶיהָ הַיּוֹשֶׁבֶת עַל-שְׂמֹאוֹלָךְ
וְאַחוֹתֶךָ הַקַּטְנָה מִמֶּךָ הַיּוֹשֶׁבֶת מִימִינֶךָ סֹדֶם
וּבְנוֹתֶיהָ ^{מא}וְלֹא בְּדַרְכֵיהֶן הִלְכַת וּכְתוּעֵבוֹתֶיהֶן
עֲשִׂיתִי עֲשִׂית כַּמַּעֲט קָט וְתִשְׁחָתִי מֵהֶן בְּכָל-
דֶּרֶכְךָ ^{מב}חִי-אֲנִי נָאִם אֶ-דָּנִי יְיָ-הוֹה אִם-עֲשִׂיתָה
סֹדֶם אַחוֹתֶךָ הִיא וּבְנוֹתֶיהָ כַּאֲשֶׁר עֲשִׂית אֵת
וּבְנוֹתֶיךָ ^{מג}הִנֵּה-זֶה הָיָה עוֹן סֹדֶם אַחוֹתֶךָ גְּאוֹן
שִׁבְעַת-לֶחֶם וְשִׁלּוֹת הַשֶּׁקֶט הָיָה לָהּ וּלְבְנוֹתֶיהָ
וַיִּדְ-עָנִי וְאַבִּיוֹן לֹא הִחֲזִיקָה וְתִגְבְּהִינָה
וְתַעֲשִׂינָה תוֹעֵבָה לְפָנַי וְאַסִּיר אֶתְהֶן כַּאֲשֶׁר
רָאִיתִי ^{מד}וְשָׁמְרוּן כַּחֲצֵי חֲטָאתֶיךָ לֹא חֲטָאָה
וְתִרְבִּי אֶת-תוֹעֲבוֹתֶיךָ מֵהֵנָּה וְתִצְדַּךְ-קִי אֶת-
אַחוֹתֶיךָ אַחוֹתְךָ בְּכָל-תוֹעֲבוֹתֶיךָ אֲשֶׁר עֲשִׂיתִי
עֲשִׂית ^{מה}גַּם-אֵת שְׂאֵי כְלִמָּתְךָ אֲשֶׁר פָּלַלְתָּ
לְאַחוֹתֶךָ בְּחֲטָאתֶיךָ אֲשֶׁר-הִתְעַבַּת מֵהֶן
תִּצְדַּקְנָה מִמֶּךָ וְגַם-אֵת בּוֹשֵׁי וְשְׂאֵי כְלִמָּתְךָ
בְּצַדִּקְתְּךָ אַחִיוֹתֶךָ ^{מו}וְשִׁבַּתִּי אֶת-שְׁבִיתֶהֶן אֶת-
שְׁבוֹת שְׁבִית סֹדֶם וּבְנוֹתֶיהָ וְאֶת-שְׁבוֹת שְׁבִית
שָׁמְרוּן וּבְנוֹתֶיהָ וְשְׁבִית וְשְׁבוֹת שְׁבִיתֶיךָ
בְּתוֹכֶהֶנָּה ^{מז}לְמַעַן תִּשְׂאֵי כְלִמָּתְךָ וְנִכְלַמְתָּ מִכָּל
אֲשֶׁר עֲשִׂית בְּנַחֲמֶךָ אֶתְךָ ^{מח}וְאַחוֹתֶיךָ סֹדֶם
וּבְנוֹתֶיהָ תִּשְׁבֹּךְ לְקַדְמָתְךָ וְשָׁמְרוּן וּבְנוֹתֶיהָ
תִּשְׁבֹּךְ לְקַדְמָתְךָ וְאֵת וּבְנוֹתֶיךָ תִּשְׁבִּינָה
לְקַדְמָתְךָ ^{מט}וְלֹא הִיָּתָה סֹדֶם אַחוֹתֶךָ לְשִׁמוּעָה
בְּפִיךָ בְּיוֹם גְּאוּנֶיךָ ^{נא}בְּטָרָם תִּגְלָה רַעְתְּךָ כְּמוֹ
עַת חֲרֹפֶת בְּנוֹת-אֶרֶם וְכָל-סְבִיבוֹתֶיהָ בְּנוֹת
פְּלִשְׁתִּים הַשְּׂאֲטוֹת אוֹתְךָ מִסְבִּיב ^{נב}אֶת-זִמְתְּךָ
וְאֶת-תוֹעֲבוֹתֶיךָ אֵת נְשִׂאֲתִים נָאִם יְיָ-הוֹה ^{נג}כִּי
כֹּה אָמַר אֶ-דָּנִי יְיָ-הוֹה וְעֲשִׂית וְעֲשִׂיתִי אוֹתְךָ
כַּאֲשֶׁר עֲשִׂית אֲשֶׁר-בְּזִית אֵלֶּה לְהַפֵּר בְּרִית
^{נד}וְזָכַרְתִּי אֲנִי אֶת-בְּרִיתִי אוֹתְךָ בְּיְמֵי נְעוּרֶיךָ
וְהַקִּימוֹתִי לָךְ בְּרִית עוֹלָם ^{נה}וְזָכַרְתָּ אֶת-דֶּרֶכְךָ
וְנִכְלַמְתָּ בְּקַחְתְּךָ אֶת-אַחוֹתֶיךָ הַגְּדוּלוֹת מִמֶּךָ
אֶל-הַקַּטְנוֹת מִמֶּךָ וְנִתַּתִּי אֶתְהֶן לָךְ לְבָנוֹת וְלֹא

מְבַרִיתֶךָ ^כוְהַקִּימְתִי אֹנִי אֶת־בְּרִיתִי אִתְּךָ
וַיִּדְעַתְּ כִּי־אֲנִי יְיָ־הוֹהָ ^{כז}לְמַעַן תִּזְכְּרִי וּבִשְׂתִּי וְלֹא
יִהְיֶה־לְךָ עוֹד פֶּתַח־חַוֹן פֶּה מִפְּנֵי כָל־מַתְּךָ
בְּכַפְרֵי־לֶךָ לְכָל־אֲשֶׁר עָשִׂית נָאִם אֶ־דְּנִי
יְיָ־הוֹהָ:

יז ^כוַיְהִי דְבַר־יְיָ־הוֹהָ אֵלַי לֵאמֹר ^{כא}בֶּן־אָדָם חוֹד
חִידָה וּמִשָּׁל מִשָּׁל אֶל־בַּיִת יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתְּ
כֹה־אָמַר אֶ־דְּנִי יְיָ־הוֹהָ הַנֶּשֶׁר הַגָּדוֹל גְּדוֹל
הַכְּנָפִים אַרְךָ הָאָבֶר מְלֵא הַנוֹצָה אֲשֶׁר־לוֹ
הִרְקָמָה בָּא אֶל־הַלְּבָנוֹן וַיִּקַּח אֶת־צִמְרֵת הָאָרֶז
וְאֵת רֹאשׁ יְנִיקוֹתָיו קֹטֵף וַיְבִיאֵהוּ אֶל־אֶרֶץ
כְּנַעַן בְּעִיר רְכָלִים שְׁמוֹ ^{כב}וַיִּקַּח מִזְרַע הָאֶרֶץ
וַיִּתְּנֵהוּ בַשָּׂדֶה־זָרַע קַח עַל־מִים רַבִּים צִפְצָפָה
שְׁמוֹ וַיִּצְמַח וַיְהִי לְגֶפֶן סְרַחַת שִׁפְלַת קוֹמָה
לְפָנוֹת דְּלִיּוֹתָיו אֵלָיו וְשָׂרְשָׁיו תַּחְתָּיו יִהְיוּ
וְתֵהִי לְגֶפֶן וְתַעֲשׂ בַּדִּים וְתִשְׁלַח פְּרָאוֹת וַיְהִי
נֶשֶׁר־אֶחָד גְּדוֹל גְּדוֹל כְּנָפָיו וְרַב־נוֹצָה וְהִנֵּה
הֶגְפֵן הַזֶּה אֵת פָּנֶיהָ שָׂרְשִׁיהָ עָלָיו וְדְלִיּוֹתָיו
שִׁלְחָה־לוֹ לְהַשְׁקוֹת אוֹתָהּ מִעֲרֻגוֹת מִטְעָה
^{כג}הָאֶל־שָׂדֶה טוֹב אֶל־מִים רַבִּים הִיא שְׂתוּלָה
לַעֲשׂוֹת עֲנָף וְלִשְׂאֵת פְּרִי לְהִיּוֹת לְגֶפֶן אֲדָרַת
^{כד}אָמַר כֹּה אָמַר אֶ־דְּנִי יְיָ־הוֹהָ תִצְלַח הַלּוֹא אֶת־
שָׂרְשִׁיהָ יִנְתַּק וְאֶת־פְּרִיהָ יִקּוּסֶם וַיִּבֶשׂ כָּל־
טְרָפֵי צִמְחָהּ תִּיבֶשׂ וְלֹא־בִזְרַע גְּדוּלָה וּבְעַם־
רַב לְמִשְׁאוֹת אוֹתָהּ מִשָּׂרְשִׁיהָ וְהִנֵּה שְׂתוּלָה
הַתִּצְלַח הַלּוֹא כִגְעַת בְּהָ רוּחַ הַקָּדִים תִּיבֶשׂ יִבֶשׂ
עַל־עֲרֻגַת צִמְחָהּ תִּיבֶשׂ ^{כה}וַיְהִי דְבַר־יְיָ־הוֹהָ אֵלַי
לֵאמֹר ^{כז}אָמַר־נָא לְבֵית הַמְּרִי הַלּוֹא יִדְעֶתֶם מָה־
אֵלֶּה אָמַר הִנֵּה־בָא מֶלֶךְ־בְּבָל יְרוּשָׁלַיִם וַיִּקַּח
אֶת־מִלְכָּהּ וְאֶת־שָׂרֶיהָ וַיָּבֵא אוֹתָם אֵלָיו בְּבִלְהָ
^{כח}וַיִּקַּח מִזְרַע הַמְּלוּכָה וַיִּכְרַת אוֹתוֹ בְּרִית וַיָּבֵא
אוֹתוֹ בְּאֵלֶּה וְאֶת־אֵילֵי הָאֶרֶץ לָקַח ^{כט}לְהִיּוֹת
מִמְּלָכָה שִׁפְלָה לְבִלְתִּי הַתְּנַשֵּׂא לְשֹׁמֵר אֶת־
בְּרִיתוֹ לְעַמּוּדָה ^לוַיִּמְרֹד־בוֹ לְשַׁלַּח מְלֹאכָיו

מְצַרִּים לְתַת־לוֹ סוּסִים וְעַם־רַב הַיִּצְלַח
הַיִּמְלָט הָעֹשֶׂה אֵלֶּה וְהַפֵּר בְּרִית וְנִמְלָט ^{לא}חִי־
אֲנִי נָאִם אֶ־דְּנִי יְיָ־הוֹהָ אִם־לֹא בְּמִקּוֹם הַמֶּלֶךְ
הַמְּמַלִּיךְ אוֹתוֹ אֲשֶׁר בָּזָה אֶת־אֱלֹתוֹ וְאֲשֶׁר הַפֵּר
אֶת־בְּרִיתוֹ אוֹתוֹ בְּתוֹךְ־בְּבָל יָמוֹת ^{לב}וְלֹא בְּחִיל
גְּדוֹל וּבִקְהָל רַב יַעֲשֶׂה אוֹתוֹ פָּרַעַה בְּמִלְחָמָה
בְּשִׂפְף סִלְכָּהּ וּבִכְנוֹת דָּיִק לְהַכְרִית נִפְשׁוֹת
רַבּוֹת ^{לג}וּבִזָּה אֵלֶּה לְהַפֵּר בְּרִית וְהִנֵּה נָתַן יָדוֹ
וְכָל־אֵלֶּה עָשָׂה לֹא יִמְלָט ^{לד}לְכֵן כֹּה־אָמַר אֶ־דְּנִי
יְיָ־הוֹהָ חִי־אֲנִי אִם־לֹא אֶלְתִּי אֲשֶׁר בָּזָה וּבְרִיתִי
אֲשֶׁר הַפִּיר וְנָתַתִּיו בְּרֹאשׁוֹ ^{לה}וּפְרַשְׁתִּי עָלָיו
רִשְׁתִּי וְנִתְפַּשׂ בְּמִצּוֹדֹתַי וְהִבִּיאוֹתִיהוּ בְּבִלְהָ
וְנִשְׁפָּטְתִי אוֹתוֹ שָׁם מֵעַלּוֹ אֲשֶׁר מֵעַל־בֵּי ^{לו}וְאֵת
כָּל־מְבַרְחוֹ בְּכָל־אֲגָפָיו בַּחֲרָב יִפְלוּ
וְהַנְּשָׂאִים לְכָל־רוּחַ יִפְרֹשׁוּ וַיִּדְעֶתֶם כִּי אֲנִי
יְיָ־הוֹהָ דְבַרְתִּי ^{לז}כֹּה אָמַר אֶ־דְּנִי יְיָ־הוֹהָ וְלִקְחֹתִי
אֲנִי מִצִּמְרַת הָאָרֶז הַרְמָה וְנָתַתִּי מִרְאֵשׁ
יְנִיקוֹתָיו רֶךְ אֶקְטֹף וְשִׁתְּלֹתִי אֲנִי עַל הַר־גְּבֵהָ
וְתָלוּל ^{לח}בְּהַר מְרוֹם יִשְׂרָאֵל אֲשִׁתְּלֶנּוּ וְנָשָׂא עֲנָף
וְעָשָׂה פְרִי וְהָיָה לְאָרֶז אֲדִיר וְשָׁכְנוּ תַּחְתָּיו כָּל
צִפּוֹר כָּל־כְּנָף בְּצֵל דְּלִיּוֹתָיו תִּשְׁכְּנֶה ^{לט}וַיִּדְעוּ
כָּל־עַצֵּי הַשָּׂדֶה כִּי אֲנִי יְיָ־הוֹהָ הַשִּׁפְלָתִי עֵץ
גְּבֵהָ הַגְּבֵהֶתִי עֵץ שִׁפְלָה הוֹבִשְׁתִּי עֵץ לַח
וְהַפְּרַחְתִּי עֵץ יִבֶשׂ אֲנִי יְיָ־הוֹהָ דְבַרְתִּי וְעָשִׂיתִי:

יח ^כוַיְהִי דְבַר־יְיָ־הוֹהָ אֵלַי לֵאמֹר ^{כא}מָה־לָּכֶם אַתֶּם
מְשָׁלִים אֶת־הַמֶּשָּׁל הַזֶּה עַל־אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל
לֵאמֹר אָבוֹת יֹאכְלוּ בֶסֶר וְשֵׁנֵי הַבָּנִים תִּקְהִינָה
חִי־אֲנִי נָאִם אֶ־דְּנִי יְיָ־הוֹהָ אִם־יִהְיֶה לָּכֶם עוֹד
מִשָּׁל הַמֶּשָּׁל הַזֶּה בְּיִשְׂרָאֵל הֵן כָּל־הַנְּפֹשׁוֹת לִי
הִנֵּה כְּנַפְשׁ הָאָב וְכְנַפְשׁ הַבֵּן לִי־הִנֵּה הַנְּפֹשׁ
הַחַטָּאת הִיא תָמוֹת ^{כב}וְאִישׁ כִּי־יִהְיֶה צָדִיק
וְעָשָׂה מִשְׁפָּט וְצָדָקָה אֶל־הַהָרִים לֹא אֶכָּל
וְעֵינָיו לֹא נָשָׂא אֶל־גְּלוּלֵי בַיִת יִשְׂרָאֵל וְאֶת־
אִשֶׁת רַעְהוּ לֹא טָמָא וְאֶל־אִשָּׁה נָדָה לֹא יִקְרַב

וְאִישׁ לֹא יוֹנֵה חֲבֻלְתוֹ חוֹב יָשִׁיב גְּזֻלָּה לֹא יִגְזַל
לְחֻמוֹ לְרַעֲב יִתֵּן וְעִירֹם יִכְסֶה בְּגָד בְּנִשְׁךָ לֹא־
יִתֵּן וְתִרְבִּית לֹא יִקַּח מֵעוֹל יָשִׁיב יָדוֹ מִשִּׁפְט
אֲמֵת יַעֲשֶׂה בֵּין אִישׁ לְאִישׁ בְּחֻקוֹתַי יִהְלֶךְ
וּמִשִּׁפְטֵי שָׁמֶר לַעֲשׂוֹת אֲמֵת צְדִיק הוּא חָיָה
יַחֲיֶה נְאֻם אֲ-דְנִי יְ-הוָה וְהוֹלִיד בֶּן־פְּרִיץ שִׁפְךָ
דָּם וַעֲשֵׂה אֶח מֵאֶחָד מֵאֵלֶּה וְהוּא אֶת־כָּל־
אֵלֶּה לֹא עָשָׂה כִּי גַם אֶל־הַהָרִים אָכַל וְאֶת־
אֲשֶׁת רַעְהוֹ טָמֵא וְעֵנִי וְאֶבְיוֹן הוֹנֵה גְזֻלוֹת גְּזֹל
חֲבַל לֹא יָשִׁיב וְאֶל־הַגְּלוּלִים נָשָׂא עֵינָיו
תוֹעֵבָה עָשָׂה בְּנִשְׁךָ נָתַן וְתִרְבִּית לָקַח וְחֵי לֹא
יַחֲיֶה אֶת כָּל־הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה עָשָׂה מוֹת יוֹמֵת
דָּמְיוֹ בּוֹ יַחֲיֶה וְהִנֵּה הוֹלִיד בֶּן וַיֵּרָא אֶת־כָּל־
חַטָּאת אָבִיו אֲשֶׁר עָשָׂה וַיֵּרָא וְלֹא יַעֲשֶׂה כְּהֵן
עַל־הַהָרִים לֹא אָכַל וְעֵינָיו לֹא נָשָׂא אֶל־גְּלוּלֵי
בֵּית יִשְׂרָאֵל אֶת־אֲשֶׁת רַעְהוֹ לֹא טָמֵא וְאִישׁ
לֹא הוֹנֵה חֲבַל לֹא חָבַל וּגְזֻלָּה לֹא גָזַל לְחֻמוֹ
לְרַעֲב נָתַן וְעִרוֹם כִּסָּה בְּגָד מֵעֵנִי הִשִּׁיב יָדוֹ
נִשְׁךָ וְתִרְבִּית לֹא לָקַח מִשִּׁפְטֵי עָשָׂה בְּחֻקוֹתַי
הִלֵּךְ הוּא לֹא יָמוֹת בְּעוֹן אָבִיו חָיָה יַחֲיֶה אָבִיו
כִּי־עָשָׂק עָשָׂק גְּזֹל גְּזֹל אֶח וְאֲשֶׁר לֹא־טוֹב
עָשָׂה בְּתוֹךְ עַמּוֹ וְהִנֵּה־מֵת בְּעוֹנוֹ וְאָמַרְתֶּם
מִדַּע לֹא־נָשָׂא הֵבֵן בְּעוֹן הָאֵב וְהֵבֵן מִשִּׁפְט
וּצְדָקָה עָשָׂה אֶת כָּל־חֻקוֹתַי שָׁמֶר וַיַּעֲשֶׂה
אֲתֶם חָיָה יַחֲיֶה הַנֶּפֶשׁ הַחַטָּאת הִיא תָמוֹת בֶּן
לֹא־יִשָּׂא בְּעוֹן הָאֵב וְאֵב לֹא יִשָּׂא בְּעוֹן הֵבֵן
צְדָקַת הַצְּדִיק עָלְיוֹ תִּהְיֶה וְרִשְׁעַת רִשְׁעֵי הָרָשָׁע
עָלְיוֹ תִּהְיֶה וְהָרָשָׁע כִּי יָשׁוּב מִכָּל־חַטָּאתוֹ
אֲשֶׁר עָשָׂה וְשָׁמֶר אֶת־כָּל־חֻקוֹתַי וַעֲשֵׂה
מִשִּׁפְט וּצְדָקָה חָיָה יַחֲיֶה לֹא יָמוֹת כָּכָל־
פְּשָׁעָיו אֲשֶׁר עָשָׂה לֹא יִזְכְּרוּ לוֹ בְּצְדָקְתוֹ
אֲשֶׁר־עָשָׂה יַחֲיֶה הַחֶפֶץ אַחֲפָץ מוֹת רָשָׁע
נְאֻם אֲ-דְנִי יְ-הוָה הֲלוֹא בְּשׁוּבוֹ מִדְּרָכָיו וְחָיָה
וּבְשׁוּב צְדִיק מִצְדָּקְתוֹ וַעֲשֵׂה עוֹל כָּכָל

הַתּוֹעֵבוֹת אֲשֶׁר־עָשָׂה הָרָשָׁע יַעֲשֶׂה וְחֵי כָל־
צְדָקְתוֹ אֲשֶׁר־עָשָׂה לֹא תִזְכְּרֶנָּה בְּמַעְלוֹ אֲשֶׁר־
מַעַל וּבַחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא בָּם יָמוֹת
וְאָמַרְתֶּם לֹא יִתְכַן דֶּרֶךְ אֲ-דְנִי שְׁמַעוּ־נָא בֵּית
יִשְׂרָאֵל הַדְּרָכִי לֹא יִתְכַן הֲלֹא דְרָכֵיכֶם לֹא
יִתְכַנוּ בְּשׁוּב־צְדִיק מִצְדָּקְתוֹ וַעֲשֵׂה עוֹל וּמֵת
עֲלֵיהֶם בְּעוֹלוֹ אֲשֶׁר־עָשָׂה יָמוֹת וּבְשׁוּב רָשָׁע
מִרִשְׁעָתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיַּעַשׂ מִשִּׁפְט וּצְדָקָה
הוּא אֶת־נַפְשׁוֹ יַחֲיֶה וְיֵרָא וַיִּשׁוּב וַיָּשָׁב
מִכָּל־פְּשָׁעָיו אֲשֶׁר עָשָׂה חָיָה יַחֲיֶה לֹא יָמוֹת
וְאָמְרוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל לֹא יִתְכַן דֶּרֶךְ אֲ-דְנִי
הַדְּרָכִי לֹא יִתְכַנוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל הֲלֹא דְרָכֵיכֶם לֹא
יִתְכַן לָכֵן אִישׁ כַּדְּרָכָיו אֲשַׁפֵּט אֶתְכֶם בֵּית
יִשְׂרָאֵל נְאֻם אֲ-דְנִי יְ-הוָה שׁוּבוּ וְהִשִּׁיבוּ מִכָּל־
פְּשָׁעֵיכֶם וְלֹא־יִהְיֶה לָכֶם לְמַכְשׁוֹל עוֹן
וְהַשְּׁלִיכוּ מֵעֲלֵיכֶם אֶת־כָּל־פְּשָׁעֵיכֶם אֲשֶׁר
פָּשַׁעְתֶּם בָּם וַעֲשׂוּ לָכֶם לֵב חֲדָשׁ וְרוּחַ חֲדָשָׁה
וְלִמָּה תָמַתוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי לֹא אַחֲפָץ בְּמוֹת
הַמֵּת נְאֻם אֲ-דְנִי יְ-הוָה וְהִשִּׁיבוּ וְחֵיוּ:

יט וְאֲתָה שָׂא קִינָה אֶל־נְשִׁיאֵי יִשְׂרָאֵל
וְאָמַרְתְּ מָה אָמַרְתִּי לְבִיָּא בֵּין אֲרִיּוֹת רַבְּצָה בְּתוֹךְ
כְּפָרִים רַבְּתָה גּוֹרִיָּה וְתַעַל אֶחָד מִגְּרִיָּה כְּפִיר
הָיָה וַיִּלְמַד לְטָרְף־טָרְף אָדָם אָכַל וַיִּשְׁמְעוּ
אֲלָיו גּוֹיִם בְּשַׁחַתֶּם נִתְפָּשׁ וַיִּבְאֶהוּ בַּחֲחִים אֶל־
אֶרֶץ מִצְרַיִם וַתֵּרָא כִּי נִוְחָלָה אֲבָדָה תִּקְוֹתָהּ
וַתִּקַּח אֶחָד מִגְּרִיָּה כְּפִיר שְׁמַתָּהּ וַיִּתְהַלֵּךְ
בְּתוֹךְ־אֲרִיּוֹת כְּפִיר הָיָה וַיִּלְמַד לְטָרְף־טָרְף
אָדָם אָכַל וַיִּדַּע אֲלִמְנוּתָיו וְעָרִיָּהּ הַחֲרִיב
וַתִּשֶׂם אֶרֶץ וּמְלָאָהּ מִקוֹל שִׁאֲגָתוֹ וַיִּתְּנוּ עָלָיו
גּוֹיִם סָבִיב מִמְּדִינוֹת וַיִּפְרָשׁוּ עָלָיו רִשְׁתֶּם
בְּשַׁחַתֶּם נִתְפָּשׁ וַיִּתְּנָהוּ בְּסוּגָר בַּחֲחִים
וַיִּבְאֶהוּ אֶל־מֶלֶךְ בְּכָל יְבָאָהוּ בְּמִצְדוֹת לְמַעַן
לֹא־יִשְׁמַע קוֹלוֹ עוֹד אֶל־הָרִי יִשְׂרָאֵל אָמַרְתִּי
כַּגִּפֶּן בְּדַמָּךְ עַל־מַיִם שְׁתוּלָה פָרִיָּה וְעַנְפָּה

הִיְתָה מִמִּים רַבִּים וַיְהִי־לָהּ מַטּוֹת עֵז אֶל־
שִׁבְטֵי מְשָׁלִים וַתִּגְבֶּה קוֹמָתוֹ עַל־בֵּין עֵבְתִים
וַיֵּרָא בְּגָבָהּ בְּרַב דְּלִיתָיו וַתַּתֵּשׁ בַּחֲמָה לְאַרְץ
הַשְּׁלֶכָה וְרוּחַ הַקָּדִים הוֹבִישׁ פְּרִיָה הַתְּפָרְקוֹ
וַיִּבְשׂוּ מִטָּה עֵזָה אֲשֶׁר אֶכְלָתָהּוּ וַעֲתָה שְׁתוּלָה
בַּמִּדְבָּר בְּאַרְץ צִיָּה וְצִמָּא וַתֵּצֵא אֲשֶׁר מִמִּטָּה
בְּדִיָּה פְרִיָה אֶכְלָה וְלֹא־הָיָה בָּהּ מִטָּה־עֵז שִׁבְט
לְמִשׁוּל קִינָה הִיא וַתְּהִי לְקִינָה:

כ וַיְהִי בַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית בַּחֲמִשִּׁי בַעֲשׂוֹר
לַחֹדֶשׁ בָּאוּ אַנְשִׁים מִזְקֵנֵי יִשְׂרָאֵל לְדַרֵּשׁ אֶת־
יְהוָה וַיֵּשְׁבוּ לִפְנֵי וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי
לֵאמֹר בֶּן־אָדָם דַּבֵּר אֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם כֹּה אָמַר אֱ־דֹנִי יְהוָה הַלְדַרֵּשׁ אֶת־
אֲתֶם בָּאִים חַי־אֲנִי אִם־אֲדַרֵּשׁ לָכֶם נָאִם אֱ־דֹנִי
יְהוָה הַתְּשַׁפֵּט אֲתֶם הַתְּשַׁפּוּט בֶּן־אָדָם אֶת־
תוֹעֵבַת אַבּוֹתֶם הוֹדִיעֶם וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה־
אָמַר אֱ־דֹנִי יְהוָה בְּיוֹם בַּחֲרֵי בְיִשְׂרָאֵל וְאִשָּׁא
יָדַי לְזֶרַע בֵּית יַעֲקֹב וְאוֹדַע לָהֶם בְּאַרְץ מִצְרַיִם
וְאִשָּׁא יָדַי לָהֶם לֵאמֹר אֲנִי יְהוָה אֱ־לֵהִיכֶם
בְּיוֹם הַהוּא נִשְׂאֵתִי יָדַי לָהֶם לְהוֹצִיאֶם מֵאַרְץ
מִצְרַיִם אֶל־אַרְץ אֲשֶׁר־תָּרַתִּי לָהֶם זִבַת חֶלֶב
וְדִבְשׁ צְבִי הִיא לְכָל־הָאָרְצוֹת וְאָמַר אֲלֵהֶם
אִישׁ שְׁקוּצֵי עֵינָיו הַשְּׁלִיכוּ וּבְגָלוּלֵי מִצְרַיִם
אֶל־תִּטְמְאוּ אֲנִי יְהוָה אֱ־לֵהִיכֶם וַיִּמְרוּ־בִי
וְלֹא אָבוּ לִשְׁמַע אֵלַי אִישׁ אֶת־שְׁקוּצֵי עֵינֵיהֶם
לֹא הַשְּׁלִיכוּ וְאֶת־גְּלוּלֵי מִצְרַיִם לֹא עָזְבוּ וְאָמַר
לְשַׁפָּךְ חֲמַתִּי עָלֵיהֶם לְכָלוֹת אִפִּי בָהֶם בְּתוֹךְ
אַרְץ מִצְרַיִם וְאָעַשׂ לְמַעַן שָׁמִי לְבַלְתִּי הַחַל
לְעֵינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־הֵמָּה בְּתוֹכֶם אֲשֶׁר נוֹדַעְתִּי
אֲלֵיהֶם לְעֵינֵיהֶם לְהוֹצִיאֶם מֵאַרְץ מִצְרַיִם
וְאוֹצִיאֶם מֵאַרְץ מִצְרַיִם וְאַבְאֶם אֶל־הַמִּדְבָּר
וְאָתַן לָהֶם אֶת־חֻקוֹתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי הוֹדַעְתִּי
אוֹתָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וְחִי בָהֶם וְגַם
אֶת־שִׁבְתוֹתַי נִתַּתִּי לָהֶם לְהִיּוֹת לְאוֹת בֵּינִי

וּבֵינֵיהֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשָׁם וַיִּמְרוּ־
בִּי יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר בַּחֲקוֹתַי לֹא־הִלְכוּ
וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי מֶאֶסוֹ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֲתֶם הָאָדָם
וְחִי בָהֶם וְאֶת־שִׁבְתוֹתַי חָלְלוּ מְאֹד וְאָמַר
לְשַׁפָּךְ חֲמַתִּי עָלֵיהֶם בַּמִּדְבָּר לְכָלוֹתָם
וְאָעַשֶׂה לְמַעַן שָׁמִי לְבַלְתִּי הַחַל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם
אֲשֶׁר הוֹצֵאתִים לְעֵינֵיהֶם וְגַם־אֲנִי נִשְׂאֵתִי יָדַי
לָהֶם בַּמִּדְבָּר לְבַלְתִּי הִבִּיא אוֹתָם אֶל־הָאַרְץ
אֲשֶׁר־נָתַתִּי זִבַת חֶלֶב וְדִבְשׁ צְבִי הִיא לְכָל־
הָאָרְצוֹת וַיַּעַן בְּמִשְׁפָּטֵי מֶאֶסוֹ וְאֶת־חֻקוֹתַי
לֹא־הִלְכוּ בָהֶם וְאֶת־שִׁבְתוֹתַי חָלְלוּ כִּי אַחֲרֵי
גְלוּלֵיהֶם לְבָם הִלֵּךְ וַתַּחַס עֵינֵי עָלֵיהֶם
מִשַּׁחַתָּם וְלֹא־עָשִׂיתִי אוֹתָם כְּלָה בַּמִּדְבָּר
וְאָמַר אֶל־בְּנֵיהֶם בַּמִּדְבָּר בַּחֲוֹקֵי אַבּוֹתֵיכֶם
אֶל־תִּלְכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטֵיהֶם אֶל־תִּשְׁמְרוּ
וּבְגָלוּלֵיהֶם אֶל־תִּטְמְאוּ וְאֲנִי יְהוָה אֱ־לֵהִיכֶם
בַּחֲקוֹתַי לִכְוֹ וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי שִׁמְרוּ וְעֵשׂוּ אוֹתָם
וְאֶת־שִׁבְתוֹתַי קִדְּשׁוּ וְהָיוּ לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם
לְדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה אֱ־לֵהִיכֶם וַיִּמְרוּ־בִי
הַבָּנִים בַּחֲקוֹתַי לֹא־הִלְכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי לֹא־
שִׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת אוֹתָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם
וְחִי בָהֶם אֶת־שִׁבְתוֹתַי חָלְלוּ וְאָמַר לְשַׁפָּךְ
חֲמַתִּי עָלֵיהֶם לְכָלוֹת אִפִּי בָם בַּמִּדְבָּר
וַהֲשִׁבְתִּי אֶת־יָדַי וְאָעַשׂ לְמַעַן שָׁמִי לְבַלְתִּי
הַחַל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־הוֹצֵאתִי אוֹתָם
לְעֵינֵיהֶם וְגַם־אֲנִי נִשְׂאֵתִי אֶת־יָדַי לָהֶם
בַּמִּדְבָּר לְהַפְיֵץ אֲתֶם בְּגוֹיִם וּלְזָרוֹת אוֹתָם
בְּאַרְצוֹת וַיַּעַן מִשְׁפָּטֵי לֹא־עָשׂוּ וְחֻקוֹתַי מֶאֶסוּ
וְאֶת־שִׁבְתוֹתַי חָלְלוּ וְאַחֲרֵי גְלוּלֵי אַבּוֹתָם הָיוּ
עֵינֵיהֶם וְגַם־אֲנִי נָתַתִּי לָהֶם חֻקִּים לֹא טוֹבִים
וּמִשְׁפָּטִים לֹא יָחִיו בָּהֶם וְאֶטְמָא אוֹתָם
בְּמַתְנֹתָם בְּהַעֲבִיר כָּל־פֶּטֶר רַחַם לְמַעַן
אֲשַׁמֵּם לְמַעַן אֲשֶׁר יִדְעוּ אֲשֶׁר אֲנִי יְהוָה לְכֹן
דַּבֵּר אֶל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בֶּן־אָדָם וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם

כֹּה אָמַר אֲ-דְנִי יְיָ-הוֹה עוֹד זֹאת גָּדְפוּ אוֹתֵי
אֲבוֹתֵיכֶם בְּמַעַלְם בִּי מַעַל ^כוְאֲבִיאֵם אֶל-
הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָשְׂאתִי אֶת-יָדִי לָתֵת אוֹתָהּ לָהֶם
וַיֵּרְאוּ כָל-גְּבֻעָה רָמָה וְכָל-עֵץ עָבַת וַיִּזְבְּחוּ-
שָׁם אֶת-זִבְחֵיהֶם וַיִּתְּנוּ-שָׁם פֶּעַם קָרְבָּנִם
וַיִּשְׂימוּ שָׁם רִיחַ נִיחֻחֵיהֶם וַיִּסִּיכוּ שָׁם אֶת-
נִסְפֵיהֶם ^כוְאָמַר אֱלֹהִים מָה הַבְּמָה אֲשֶׁר-אַתֶּם
הַבָּאִים שָׁם וַיִּקְרָא שְׁמָה בְּמָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה
לִכְן אָמַר אֶל-בֵּית יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר אֲ-דְנִי
יְיָ-הוֹה הַבְּדָרֶךְ אֲבוֹתֵיכֶם אַתֶּם נְטַמְאִים וְאַחֲרֵי
שִׁקּוּצֵיהֶם אַתֶּם זָנִים ^כוּבִשְׂאֵת מִתְּנַתִּיכֶם
בְּהַעֲבִיר בְּנֵיכֶם בָּאֵשׁ אַתֶּם נְטַמְאִים לְכָל-
גְּלוּלֵיכֶם עַד-הַיּוֹם וְאֲנִי אֲדַרְשׁ לָכֶם בֵּית
יִשְׂרָאֵל חִי-אֲנִי נָאִם אֲ-דְנִי יְיָ-הוֹה אִם-אֲדַרְשׁ
לָכֶם ^כוְהָעֵלָה עַל-רוּחְכֶם הָיָה לֹא תִהְיֶה אֲשֶׁר
אַתֶּם אֹמְרִים נִהְיָה כְּגוֹיִם כְּמִשְׁפַּחוֹת הָאָרְצוֹת
לְשֵׁרֵת עֵץ וְאָבֶן ^כחִי-אֲנִי נָאִם אֲ-דְנִי יְיָ-הוֹה
אִם-לֹא בְיַד חֲזָקָה וּבְזִרוּעַ נְטוּיָה וּבַחֲמָה
שְׁפוּכָה אֲמַלּוֹךְ עֲלֵיכֶם ^כוְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִן-
הָעַמִּים וְקִבַּצְתִּי אֶתְכֶם מִן-הָאָרְצוֹת אֲשֶׁר
נְפוּצְתֶם בָּם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזִרוּעַ נְטוּיָה וּבַחֲמָה
שְׁפוּכָה ^כוְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל-מִדְבַר הָעַמִּים
וְנִשְׁפַּטְתִּי אֶתְכֶם שָׁם פָּנִים אֶל-פָּנִים ^ככַּאֲשֶׁר
נִשְׁפַּטְתִּי אֶת-אֲבוֹתֵיכֶם בְּמִדְבַר אָרֶץ מִצְרַיִם
כִּן אֲשַׁפֵּט אֶתְכֶם נָאִם אֲ-דְנִי יְיָ-הוֹה ^כוְהִעֲבַרְתִּי
אֶתְכֶם תַּחַת הַשָּׁבֶט וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם בְּמִסְרַת
הַבְּרִית ^כוּבְרוּתֵי מִכָּם הַמֹּרְדִים וְהַפּוֹשְׁעִים בִּי
מֵאָרֶץ מִגּוּרֵיהֶם אוֹצִיא אוֹתָם וְאֶל-אֲדַמַּת
יִשְׂרָאֵל לֹא יָבוֹא וַיִּדְעֶתֶם כִּי-אֲנִי יְיָ-הוֹה
^כוְאַתֶּם בֵּית-יִשְׂרָאֵל כֹּה-אָמַר אֲ-דְנִי יְיָ-הוֹה
אִישׁ גְּלוּלָיו לָכוּ עֲבָדוּ וְאַחַר אִם-אֵינְכֶם
שֹׁמְעִים אֵלַי וְאַתֶּם-שָׁם קָדְשִׁי לֹא תַחֲלֹלוּ-עוֹד
בְּמִתְּנוּתֵיכֶם וּבְגְלוּלֵיכֶם ^ככִּי בְהֵר-קָדְשִׁי בְּהֵר
מְרוֹם יִשְׂרָאֵל נָאִם אֲ-דְנִי יְיָ-הוֹה שָׁם יַעֲבֹדְנִי

כָּל-בֵּית יִשְׂרָאֵל כְּלָה בְּאָרֶץ שָׁם אָרְצֶם וְשָׁם
אֲדַרוֹשׁ אֶת-תְּרוֹמַתֵיכֶם וְאֶת-רֵאשִׁית
מִשְׂאוֹתֵיכֶם בְּכָל-קָדְשֵׁיכֶם ^כבְּרִיחַ נִיחֻחַ
אָרְצָה אֶתְכֶם בְּהוֹצִיאִי אֶתְכֶם מִן-הָעַמִּים
וְקִבַּצְתִּי אֶתְכֶם מִן-הָאָרְצוֹת אֲשֶׁר נְפַצְתֶם בָּם
וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּכֶם לְעֵינַי הַגּוֹיִם ^כוַיִּדְעֶתֶם כִּי-אֲנִי
יְיָ-הוֹה בְּהִבֵּיאִי אֶתְכֶם אֶל-אֲדַמַּת יִשְׂרָאֵל אֶל-
הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָשְׂאתִי אֶת-יָדִי לָתֵת אוֹתָהּ
לְאֲבוֹתֵיכֶם ^כוַיִּזְכְּרֶתֶם-שָׁם אֶת-דְּרֻכֵיכֶם וְאֶת
כָּל-עֲלִילוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר נְטַמְאַתֶם בָּם וְנִקְטַתֶם
בְּפָנֵיכֶם בְּכָל-רְעוּתֵיכֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם
^כוַיִּדְעֶתֶם כִּי-אֲנִי יְיָ-הוֹה בַּעֲשׂוֹתֵי אֶתְכֶם לְמַעַן
שְׁמִי לֹא כִדְרֻכֵיכֶם הָרְעִים וְכַעֲלִילוֹתֵיכֶם
הַנִּשְׁחָתוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל נָאִם אֲ-דְנִי יְיָ-הוֹה:

כֹּא וַיְהִי דְבַר-יְיָ-הוֹה אֵלַי לֵאמֹר ^כבֶּן-אָדָם שִׁים
פָּנֶיךָ דָּרֶךְ תִּימְנָה וְהִטַּף אֶל-דְּרוֹם וְהִנָּבֵא אֶל-
יַעַר הַשָּׂדֶה נֹגֵב וְאָמַרְתָּ לְיַעַר הַנֹּגֵב שִׁמְעֵ דְבַר-
יְיָ-הוֹה כֹּה-אָמַר אֲ-דְנִי יְיָ-הוֹה הִנְנִי מַצִּית-
בָּךְ אֵשׁ וְאֶכְלָה בָּךְ כָּל-עֵץ-לֵחַ וְכָל-עֵץ יָבֵשׁ
לֹא-תִכְבֶּה לְהַבֵּת שְׁלֵהֲבֵת וְנִצְרְבוּ-בָה כָּל-
פָּנִים מִנֹּגֵב צְפוֹנָה וַיֵּרְאוּ כָּל-בָּשָׂר כִּי אֲנִי
יְיָ-הוֹה בַּעֲרִיתִיָּה לֹא תִכְבֶּה ^כוְאָמַר אָהָה אֲ-דְנִי
יְיָ-הוֹה הֵמָּה אֹמְרִים לִי הֲלֹא מִמִּשְׁלַל מְשָׁלִים
הוּא וַיְהִי דְבַר-יְיָ-הוֹה אֵלַי לֵאמֹר ^כבֶּן-אָדָם
שִׁים פָּנֶיךָ אֶל-יְרוּשָׁלַם וְהִטַּף אֶל-מִקְדָּשִׁים
וְהִנָּבֵא אֶל-אֲדַמַּת יִשְׂרָאֵל ^כוְאָמַרְתָּ לְאֲדַמַּת
יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר יְיָ-הוֹה הִנְנִי אֵלֶיךָ וְהוֹצֵאתִי
חֲרָבִי מִתְּעֵרָה וְהִכְרַתִּי מִמֶּךָ צְדִיק וְרָשָׁע ^כיַעַן
אֲשֶׁר-הִכְרַתִּי מִמֶּךָ צְדִיק וְרָשָׁע לִכְן תִּצְאָה
חֲרָבִי מִתְּעֵרָה אֶל-כָּל-בָּשָׂר מִנֹּגֵב צְפוֹן וַיִּדְעוּ
כָּל-בָּשָׂר כִּי אֲנִי יְיָ-הוֹה הוֹצֵאתִי חֲרָבִי מִתְּעֵרָה
לֹא תִשׁוּב עוֹד ^כוְאַתָּה בֶן-אָדָם הֲאֵנָּה בְּשִׁבְרוֹן
מְתַנִּים וּבְמִרְרוֹת תִּתְּנֵם לְעֵינֵיהֶם ^כוְהָיָה כִּי-
יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ עַל-מָה תִּתְּנֵם אֶתָּה נִתְּנָה וְאָמַרְתָּ אֶל-

שְׁמוּעָה כִּי־בָאָה וְנָמַס כָּל־לֵב וּרְפוּ כָּל־יָדַיִם
וְכַהֲתָה כָּל־רוּחַ וְכָל־בְּרָפִים תִּלְכָּנָה מִיָּם הַנְּהָ
בָאָה וְנִהְיָתָה נָאִם אֶ־דַּנִּי יְי־הוֹה וַיְהִי דְבַר־
יְי־הוֹה אֵלַי לֵאמֹר בֶּן־אָדָם הַנָּבֵא וְאָמַרְתָּ כֹּה
אָמַר אֶ־דַּנִּי אָמַר חֲרַב חֲרַב הוֹחֲדָה וְגַם־
מְרוּטָה לְמַעַן טִבַּח טִבַּח הוֹחֲדָה לְמַעַן־הִיָּה־
לָהּ בְּרַק מְרֻטָה אוֹ נְשִׁישׁ שְׁבֹט בְּנֵי מֵאֶסֶת כָּל־
עֵץ וַיִּיתֶן אֶתְּהָ לְמְרֻטָה לְתַפְּשׁ בְּכַף הַיָּא־
הוֹחֲדָה חֲרַב וְהִיא מְרֻטָה לְתַת אֹתָהּ בְּיַד־
הוֹרֵג וְזַעַק וְהִילַל בֶּן־אָדָם כִּי־הִיא הִיָּתָה בְּעַמִּי
הִיא בְּכָל־נְשִׁיאֵי יִשְׂרָאֵל מְגוּרֵי אֶל־חֲרַב הַיּוֹ
אֶת־עַמִּי לָכֵן סָפַק אֶל־יָרֵךְ כִּי בַחַן וּמָה אִם־
גַּם־שְׁבֹט מֵאֶסֶת לֹא יִהְיֶה נָאִם אֶ־דַּנִּי יְי־הוֹה
וַיִּאָּתֶּה בֶּן־אָדָם הַנָּבֵא וְהָךְ כַּף אֶל־כַּף וְתַכְפִּיל
חֲרַב שְׁלִישִׁתָּהּ חֲרַב חֲלָלִים הִיא חֲרַב חֲלָל
הַגְּדוֹל הַחֲדָרֶת לָהֶם לְמַעַן לְמוֹג לֵב וְהִרְבָּה
הַמְכַשְׁלִים עַל כָּל־שְׁעָרֵיהֶם נָתַתִּי אֲבַחַת־חֲרַב
אָח עֲשׂוּיָה לְבָרַק מַעֲטָה לְטִבַּח כַּהֲתַאֲחַדִּי
הַיִּמְנֵי הַשִּׁמְיֵי הַשְּׁמִילֵי אָנָּה פְּנִיךָ מַעֲדוֹת
וְגַם־אֲנִי אָכָה כַּפִּי אֶל־כַּפִּי וְהִנִּיחַתִּי חֲמַתִּי
אֲנִי יְי־הוֹה דְּבַרְתִּי וַיְהִי דְבַר־יְי־הוֹה אֵלַי
לֵאמֹר וַיִּאָּתֶּה בֶּן־אָדָם שִׁים־לָךְ שְׁנַיִם דְּרָכִים
לְבוֹא חֲרַב מְלָךְ־בְּכָל מַאֲרָץ אֶחָד יֵצְאוּ שְׁנֵיהֶם
וַיָּד בָּרָא בְּרָאשׁ דְּרָךְ־עִיר בָּרָא כַּהֲדָרְךָ תְּשִׁים
לְבוֹא חֲרַב אֶת רַבַּת בְּנֵי־עַמּוֹן וְאֶת־יְהוּדָה
בִּירוּשָׁלַיִם בְּצוּרָה כִּי־עָמַד מְלָךְ־בְּכָל אֶל־אִם

הַדָּרֵךְ בְּרָאשׁ שְׁנֵי הַדְּרָכִים לְקַס־קַס־קַלְקַל
בַּחֲצִים שָׂאֵל בְּתַרְפִּים רָאָה בְּכַבֵּד וַיְמִינֵנוּ
הָיָה הַקַּסִּם יְרוּשָׁלַיִם לְשׁוּם כָּרִים לְפַתַּח פֶּה
בְּרִצַּח לְהָרִים קוֹל בְּתַרוּעָה לְשׁוּם כָּרִים עַל־
שְׁעָרִים לְשַׁפֵּךְ סַלְלָהּ לְבָנוֹת דִּיק כַּהֲוִהָה
לָהֶם כַּקַּסוּם כַּקַּס־שׁוֹא בְּעֵינֵיהֶם שְׁבַעֵי
שְׁבַעוֹת לָהֶם וְהוּא־מְזַכֵּיר עוֹן לְהַתְּפֹשׁ לְכֹן
כַּהֲאָמַר אֶ־דַּנִּי יְי־הוֹה יַעַן הַזְּכָרְכֶם עֲוֹנֹכֶם
בַּהֲגָלוֹת פִּשְׁעֵיכֶם לְהַרְאוֹת חַטְאוֹתֵיכֶם בְּכָל
עֲלִילוֹתֵיכֶם יַעַן הַזְּכָרְכֶם בְּכַף תַּתְּפֹשׁוּ וַיִּאָּתֶּה
חֲלָל רִשְׁעֵי נְשִׁיאֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־בָּא יוֹמוֹ בְּעַת
עוֹן קָץ כַּהֲאָמַר אֶ־דַּנִּי יְי־הוֹה הִסִּיר הַמְּצַנְפֶּת
וְהָרִים הָעֵטְרָה זֹאת לֹא־זֹאת הַשְּׁפֹלָה הַגְּבֵהָ
וְהַגְּבֵהָ הַשְּׁפִיל וַעֲוֹה עוֹה עוֹה אֲשִׁימְנָה גַם־
זֹאת לֹא הִיָּה עַד־בָּא אֲשֶׁר־לוֹ הַמְּשַׁפֵּט וְנָתַתִּיו
וַיִּאָּתֶּה בֶּן־אָדָם הַנָּבֵא וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֶ־דַּנִּי
יְי־הוֹה אֶל־בְּנֵי עַמּוֹן וְאֶל־חַרְפָּתֶם וְאָמַרְתָּ חֲרַב
חֲרַב פְּתוּחָה לְטִבַּח מְרוּטָה לְהַכִּיל לְמַעַן בְּרַק
בְּחַזוֹת לָךְ שׁוֹא בְּקַס־לָךְ כְּזָב לְתַת אֹתָךְ
אֶל־צוּאָרֵי חֲלָלֵי רִשְׁעִים אֲשֶׁר־בָּא יוֹמָם בְּעַת
עוֹן קָץ כַּהֲשָׁב אֶל־תַּעֲרָה בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר־נִבְרָאת
בְּאֲרָץ מְכָרוֹתֶיךָ אֲשַׁפֵּט אֶתְךָ וְשַׁפְּכֵתִי עָלֶיךָ
זַעֲמִי בְּאֵשׁ עֲבָרְתִי אֶפִּיחַ עָלֶיךָ וְנָתַתִּיךָ בְּיַד
אֲנָשִׁים בְּעָרִים חֲרָשֵׁי מִשְׁחִית לֹאֲשׁ תִּהְיֶה
לְאֲכָלָה דְּמָךְ יִהְיֶה בְּתוֹךְ הָאָרֶץ לֹא תִזְכָּרֵי כִּי
אֲנִי יְי־הוֹה דְּבַרְתִּי:

הלכות שקלים פרק ב

שִׁישָׁאָר שָׁם יִתַּר עַל מֵה שֵׁישׁ בְּקִפּוֹת, הוּא הִנְקֵרָא שִׁירֵי הַלְשָׁפָה.

ב, ה בשלושה פרקים בשנה, תורמין את הלשפה-בראש חדש ניסן, ובראש חדש תשרי קדם יום טוב או אחריו, וקדם עצרת בחמשה עשר יום. וכיצד תורמין אותה: אחד נכנס לפניו מן הלשפה, והשומרין עומדים בחוץ; והוא אומר להם, אתרם, והן אומרים לו, תרם תרם תרם, שלושה פעמים. ואחר כך ממלא שלוש קפות קטנות, כל קפה מהן מכילה שלוש סאין מאותן שלוש קפות הגדולות; ומוציאן לחוץ, כדי להסתפק מהן עד שיכלו.

ב, ו וחוזר וממלא אותן השלוש קפות הקטנות מן השלוש הגדולות, פעם שניה קדם עצרת; ומסתפקין מהן, עד שיכלו. [ו] וחוזר וממלא אותן, פעם שלישית מן השלוש הקפות הגדולות בתשרי; ומסתפקין מהן עד שיכלו, עד ראש חדש ניסן. ובראש חדש ניסן, תורמין מתרומה חדשה. לא הספיקו להן השקלים שבשלוש קפות הגדולות, וכלו עד שלא הגיע ניסן-חוזרין ותורמין, משירי הלשפה.

ב, ז שלוש קפות הקטנות שהוא תורם בהם ומוציאן לחוץ, כתוב עליהן אלף בית גימל-בדי שישתפקו מן הראשונה עד שתכלה, ואחר כך מסתפקין מן השנייה, ואחר כך מסתפקין מן השלישית. ותורם ראשונה מן הקפה האחת הגדולה, ומחפה אותה במטפחת; ותורם השנייה מהקפה הגדולה השנייה, ומחפה אותה במטפחת. ותורם השלישית מן הקפה הגדולה השלישית, ואינו מחפה אותה-בדי שתהיה נפרת שבה סים. ויתחיל ממנה בתחלה, בפעם שניה כשיפנס קדם עצרת; ותורם הראשונה מן הגדולה שהיתה מגלה, ומחפה אותה; ותורם השנייה מן הגדולה שתורם ממנה בראשונה תחלה, ומחפה אותה; ותורם השלישית מן הגדולה הסמוכה לה, ואינו מחפה אותה-בדי שיתחיל ממנה בתחלה, בפעם שלישית כשיפנס בתשרי: עד שנמצא תורם ראשונה ושנייה ושלישית, הקטנות מכל אחת ואחת מן הגדולות.

ב, ח פשהוא תורם שלוש קפות אלו, תורם את הראשונה לשם ארץ ישראל; והשנייה, לשם הכרכין המקפין לה ולשם כל ישראל;

ב, א כיצד כונסין השלחניין את השקלים: בכל מדינה ומדינה, מניחין לפניהם שתי תבות-שוליים התבה רחבין מלמטה, ופיה צר מלמעלה כמין שופר, כדי שישליכו לתוכן, ולא יהיה אפשר לקח מהן בנחת. ולמה עושין שתי תבות, אחת שמשליכין בה שקלים שלשנה זו; והשנייה מניחין בה שקלי שנה שעברה, שגובין ממני שלא שקל בשנה שעברה.

ב, ב ובמקדש היה לפנייהם תמיד שלוש עשרה תבות, כל תבה כמין שופר-ראשונה, לשקלי שנה זו; ושנייה, לשקלי שנה שעברה; שלישית, לכל מי שיש עליו קרבן שתי תורים או שני בני יונה, אחד עולה ואחד חטאת, משליך דמיהן לתבה זו; רביעית, לכל מי שיש עליו עולת העוף בלבד, משליך דמיה לתבה זו; חמישית, למי שהתנדב מעות לקנות בהן עצים למערכה; ששית, למי שהתנדב מעות ללבונה; שביעית, למי שהתנדב זהב לכפרת; שמינית, למותר חטאת, כגון שהפריש מעות לחטאתו ולקח חטאת והותיר מן המעות, ישליך השאר לתוכה; תשיעית, למותר אשם; עשירית, למותר קני זבים וזבות ויולדות; אחת עשרה, למותר קרבנות נזיר; שתים עשרה, למותר אשם מצרע; שלוש עשרה, למי שהתנדב מעות לעולת בהמה.

ב, ג ושם כל דבר שיהיו מעותיו בתוך התבה, כתוב על התבה מבחוץ. ותנאי בית דין הוא על כל המותרות, שיקרבו עולת בהמה. נמצאת למד שכל המעות הנמצאות בשש התבות האחרונות, לעולת בהמה; ועורותיהן לכוהנים, כשאר כל העורות. וכל המעות שבתבה שלישית, ילקח בהן עופות-חצין עולות, וחצין חטאות. ושברביעית, כלן עולת העוף.

ב, ד בכל מדינה ומדינה כשגובין השקלים, משלחין אותן ביד שלוחים למקדש; ויש להם לצרף אותן בדינרי זהב, מפני משאוי הדרך. והכל מתקבץ למקדש, ומניחין אותו בלשפה אחת מן הלשכות במקדש; וסוגרין דלתותיה במפתחות, וחותרמין עליה חותמות. וממלאין מכל השקלים שיתקבצו שם, שלוש קפות גדולות-שעור כל קפה, כדי שתכיל תשע סאין; והשאר, מניחין אותו בלשפה. וזה שבתוך הקפות, הוא הנקרא תרומת הלשפה; וזה

והשלישית, לשם בבל ולשם מדי ולשם המדינות הרחוקות ולשם שאר כל ישראל. ב, ט כשהוא תורם, מתכוון לתרם על הגבוי שיש בלשפה, ועל הגבוי שעדין לא הגיע ללשפה, ועל העתיד לגבות-כדי שיהיו אלו השקלים שהוציאו להסתפק מהן, כפרה על כל ישראל, וכאלו הגיעו כל שקליהן ללשפה, ונתרמה מהן תרומה זו.

ב, י כשיפנס התורם לתרם, לא יפנס בבגד

שאפשר להחבות בו כסף, ולא במנעל, ולא בסנדל, ולא בתפלה, ולא בקמיע-שמא יחשדו אותו העם, ויאמרו החביא ממעות הלשפה תחתיו כשתרמה; ומדברים היו עמו, משעה שיפנס ועד שעה שיצא-כדי שלא יתן לתוך פיו. ואף על פי שזוהרים כל כך, עני או מי שהוא נבהל להון, לא יתרם מפני החשד, שנאמר "והייתם נקיים מה", ומישראל".

הלכות שקלים פרק ג

ג, ז [ו] הנותן שקל להקדש כדי שיחשב לו מחצית השקל שהוא חייב בה, ויטל חצי שקל ממה שנגבה מן החציים-חייב שני קלבונות: שאלו היה השקל פלו לשקלים, היה חייב קלבון אחד.

ג, ח [ז] כמה הוא שעור הקלבון: בזמן שהיו נותנין במחצית השקל שני דינרין, היה הקלבון חצי מעה שהוא אחד משנים עשר דינר; ומעולם, לא נתן הקלבון פחות מזה. והקלבונות אינן כשקלים, אלא מניחין אותן השלחניים בפני עצמן, עד שישתפק מהן ההקדש.

ג, ט [ח] מי שאבד שקלו-חייב באחריותו, עד שימסרנו לגזבר. בני העיר ששלחו את שקליהן ביד שליח, ונגנבו או אבדו-אם שומר חנם הוא-הרי זה נשבע להם ונפטר, כדין כל שומרי חנם; והן חוזרין ונותנין שקליהן, פעם שניה. ואם אמרו אנשי העיר הואיל ואנו משלמין, אין רצוננו שישבע השליח שהוא נאמן לנו-אין שומעין להן: תקנת חכמים היא, שאין הקדש יוצא בלא שביעה. נמצאו השקלים הראשונים, אחר שנשבע השליח-אלו ואלו שקלים, ואין עולין להן לשנה אחרת; והראשונים יפלו לשקלי השנה, והאחרונים יפלו לשקלי שנה שעברה.

ג, י [ט] שלחו את שקליהם ביד שומר שכר, שהרי הוא חייב בגנבה ואבדה, ואבדו מפנו באנס כגון שלקחום ליסטים מזינים, שהוא פטור-רואין: אם אחר שנתרמה התרומה נאנס, נשבע השליח לגזברים ובני העיר פטורין-שהתורם תורם על הגבוי ועל העתיד לגבות, וברשות הקדש הן; ובני העיר, מה היה להן לעשות-הרי לא מסרום אלא לשומר שכר, שהוא חייב בגנבה ואבדה, אבל האנס, אינו מצוי. ואם אבדו קדם שנתרמה התרומה, עדין ברשות בני העיר הם,

ג, א חציי השקלים-הכל צריכין להן, כדי שיתן כל אחד ואחד חצי שקל שהוא חייב; לפיכך כשהיה אדם הולך אצל השלחני ומצרף שקל בשני חציו, יתן לו תוספת על השקל, ואותה התוספת נקראת קלבון. לפיכך שנים שנתנו שקל על שניהם, חייבין בקלבון.

ג, ב כל מי שאינו חייב בשקלים, כגון שתי נשים או שני עבדים שנתנו שקל-פטורים מן הקלבון; וכן אם היה אחד חייב ואחד פטור, ונתן החייב על יד הפטור-כגון איש שנתן שקל עליו, ועל אשה או עבד-פטור מן הקלבון. וכן הפוהנים, פטורין מן הקלבון; והשוקל על יד הפוהן, פטור מן הקלבון.

ג, ג הנותן שקל עליו ועל העני, או על שכנו, או על בן עירו-אם נתנו להם מתנה, פטור מן הקלבון: שהרי נתן חצי שקל מתנה, כדי להרבות בשקלים. ואם נתן להם חצי השקל על ידם דרך הלואה, עד שיחזירו לו כשתמצא ידם-חייב בקלבון.

ג, ד האחין שעדין לא חלקו מה שהניח להם אביהם, וכן השתפים שנתנו שקל על ידי שניהם-פטורין מן הקלבון. במה דברים אמורים, בשתפין שנשאו ונתנו במעות השתפות, ונשתנה עין המעות; אבל אם הביא זה מעותיו וזה מעותיו, וערבום ועדין לא נשתנו המעות ולא הוציאו-הרי אלו חייבין בקלבון.

ג, ה נשאו ונתנו ואחר זמן חלקו, וחזרו ונשתתפו-חייבין בקלבון: עד שישאו ויתנו בשתפות זו האחרונה, וישתנו המעות.

ג, ו [ה] האחין והשתפין שהיה להן בהמה וכספים, וחלקו בכספים-חייבים בקלבון, אף על פי שעדין לא חלקו בהמה; חלקו בהמה, ולא חלקו הכספים-פטורין מן הקלבון עד שיחלקו הכספים, ואין אומרין הרי הם עומדין לחלוקה.

והשליח נשבע לאנשי העיר, והן משלמיו. נשבע וגבו שקלים שנית, ואחר כך החזירו הליסטרים-אלו ואלו שקלים, ואין עולין להן לשנה אחרת; והשניים יפלו לשקלי שנה שעברה.

ג, יא יש מי שאומר שהשקלים הראשונים שיפלו לשקלי השנה, הם השקלים שנגנבו בתחלה ואבדו או נאנסו וחזרו; ויש מי שאומר שהשקלים הראשונים, הן שהגיעו ליד הגזבר תחלה.

ג, יב [י] הנותן חצי שקל לחברו להוליכו לשלחני לשקל אותו על ידו, הלך ושקלו על ידי עצמו כדי שלא ימשכנו אותו-אם נתרמה התרומה, מעל השוקל: שזה השקל ברשות הקדש הוא, שפבר תרמו על העתיד לגבות, ונמצא זה הציל עצמו בממון ההקדש, ונהנה בזה השקל. ואם לא נתרמה התרומה, לא מעל; והוא חייב לתן לחברו, חצי שקל שנתן לו.

ג, יג וכן הגוזל או הגונב חצי שקל ושקלו, יצא; והוא חייב לשלם לבעלים שנים, או להוסיף חמש. [יא] הנותן מחצית השקל מן ההקדש, ונתרמה תרומה כדי שישתפקו ממנה-יתחייב במעילה, ויצא ידי מחצית השקל. נתנו ממעות מעשר שני, יאכל פנגדו בירושלים; מדמי שביעית, יאכל פנגדו בקדשת שביעית. היה שלעיר הנדחת, לא עשה כלום.

ג, יד [יב] המפריש שקלו וסבור שהוא חייב בו,

ונמצא שאינו חייב-לא קדש. הפריש שנים, ונמצא שאינו חייב אלא אחד-אם בזה אחר זה, האחרון לא קדש; ואם בבת אחת, האחד שקלים והשני מותר שקלים. הפריש שקלו ומת, יפל לנדבה.

ג, טו [יג] הלוקח מעות בידו, ואמר אלו לשקלי, או שהיה מלקט מעה מעה או פרוטה פרוטה, וכשהתחיל ללקט אמר הריני מלקט מעות לשקלי-אפלו לקט מלוא פיס, נותן מהן חצי שקל שהוא חייב בו; והשאר חליו, שמוותר השקלים חליו.

ג, טז [יד] מעות שנמצאו בין תבה שלשקלים לתבה שלנדבה-קרוב לשקלים, יפלו לשקלים; קרוב לנדבה, יפלו לנדבה; מחצה למחצה, יפלו לנדבה-מפני שהנדבה כלה עולה לאשים, והשקלים מסתפקין מהן לעולות ולדברים אחרים.

ג, יז [טו] וכן כל המעות הנמצאות בין כל תבה ותבה, יפלו לקרוב. נמצאו מחצה למחצה-אם בין עצים ללבונה נמצאו, יפלו ללבונה; בין קנים לגוזלי עולה, יפלו לגוזלי עולה. זה הפלל: הולכין אחר הקרוב, בכלן; מחצה למחצה, להחמיר. וכל המעות הנמצאות בהר הבית, חליו-שאינו הגזבר מוציא מעות מתרומת הלשפה, עד שהוא מחללן על הבהמות שלוקח לקרבנות.

הלכות שקלים פרק ד

והעובדים בו, יתבאר מה הוא מותר הנסכים; ואם לא היה להן מותר נסכים, יבואו מתרומת הלשפה. בגדי כהנה-בין בגדי כוהן גדול, בין שאר בגדי כל הכוהנים שעובדין בהן במקדש-הכל מתרומת הלשפה.

ד, ג כל הבהמות הנמצאות בירושלים, או חוצה לה בקרוב ממנה, הבאות עולות, כמו שיתבאר בפסולי המקדשין-נסכיהן באין מתרומת הלשפה; וכן גוי ששלח עולתו ממדינה אחרת, ולא שלח עמה דמי נסכים-יביאו נסכיה מתרומת הלשפה. [ד] גר שמת והניח זבחים-אם יש לו נסכים, קרבין משלו; ואם לאו, באין מתרומת הלשפה. כוהן גדול שמת, ולא מנו אחר תחתיו-מקריבין את החבתין מתרומת הלשפה. ד, ד מבקרי מומים שפירושלים, ותלמידי חכמים המלמדים הלכות שחיטה לכוהנים,

ד, א תרומת הלשפה, מה יעשה בה-לוקחין ממנה תמידין שלכל יום, והמוספין, וכל קרבנות הצבור ונסכיהם, והמלח שמולחין בו כל הקרבנות; וכן העצים, אם לא הביאו עצים ולא מצאו אלא בדמים; והקטרת ושכר עושיה, ולחם הפנים ושכר עושי לחם הפנים, והעמר, ושתי הלחם, ופרה אדמה, ושעיר המשתלח ולשון שלזהורית שקושרין בין קרניו: כל אלו, באין מתרומת הלשפה.

ד, ב אבל פר העלם דבר שלצבור, ושעירי עבודה זרה-בתחלה גובין להן, ואינן באין מתרומת הלשפה. פרוכות שלהיכל תחת בנין עשויות, ואינן באין מתרומת הלשפה אלא מקדשי בדיק הבית; אבל פרוכות שלשערים, באין מתרומת הלשפה. המנורה וכלי שרת, מצותן שיבואו ממותר הנסכים, ובהלכות כלי המקדש

גַּר תּוֹשֵׁב: שֶׁנֶּאֱמַר "לֹא-לְכֶם וְלָנוּ, לְבָנוֹת בַּיִת לְאֱלֹהֵינוּ", וְנֶאֱמַר "וְלְכֶם, אִין-חֶלֶק וְצִדְקָה וְזִכְרוֹן-בִּירוּשָׁלַם".

ד, ט מוֹתֵר תְּרוּמַת הַלֶּשֶׁפָּה, וְכֵן מוֹתֵר שְׂיָרֵי הַלֶּשֶׁפָּה-לּוֹקְחִין בּוֹ זִכְרִים, וַיִּקְרְבוּ כָּל עוֹלוֹת: שֶׁתִּנְאֵי בַיִת דִּין הוּא עַל כָּל הַמוֹתְרוֹת, שֶׁיִּקְרְבוּ עוֹלֹת בְּהֶמָּה; אָבֵל לֹא עוֹלֹת הָעוֹף, שֶׁאִין בְּקִרְבָּנוֹת הַצְּבוּר עוֹף. וְאֵלוֹ הָעוֹלוֹת הַבָּאִין מִמוֹתֵר הַשְּׁקָלִים, הֵם הַנִּקְרָאִים קִיץ לַמִּזְבֵּחַ.

ד, י שְׁקָלִים שֶׁלֹּא הִסְפִּיקוּ לָהֶן לְכָל קִרְבָּנוֹת הַצְּבוּר, מוֹצִיאִין אֶת הָרְאוּי לָהֶם מִקִּדְשֵׁי בֵּדֶק הַבַּיִת; אָבֵל אִין בֵּדֶק הַבַּיִת מוֹצִיא אֶת הָרְאוּי לוֹ, מִקִּדְשֵׁי הַמִּזְבֵּחַ.

ד, יא מִשְׁיָגִיעַ רֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסוֹן, אִין מִקְרִיבִין קִרְבָּנוֹת הַצְּבוּר אֲלֵא מִתְרוּמָה חֹדְשָׁה; וְאִם לֹא בָּאָה הַחֹדְשָׁה, לּוֹקְחִין מִן הַיִּשָּׁנָה. לְפִיכָּךְ אִם הִגִּיעַ רֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסוֹן, וַיֵּשׁ עִמָּהֶן בְּהֵמוֹת לַתְּמִידִים מִתְרוּמָה יִשָּׁנָה-פּוֹדִין אוֹתָן וַיּוֹצִאִין לְחֵלִין, אֶף עַל פִּי שֶׁהֵן תְּמִימִין; וַיִּפְּלוּ דְמִיָּהֶן לַתְּרוּמָה יִשָּׁנָה, שֶׁמִּקְיָצִין בָּהּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ: שֶׁתִּנְאֵי בַיִת דִּין הוּא, עַל כָּל הַבְּהֵמוֹת שֶׁלּוֹקְחִין לַתְּמִידִין, שֶׁאִם לֹא יִהְיוּ צְרִיכִין לָהֶן, יִצְאוּ לְחֵלִין.

ד, יב וְכֵן הָיוּ עוֹשִׂין בְּמוֹתֵר הַקְּטָרֶת, מִשְׁיָגִיעַ רֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסוֹן, מִחֲלָלִין אוֹתוֹ עַל שֶׁכֵּר הָאֲמָנִין, וְחוֹזְרִין מַעוֹת הַשֶּׁכֶר לְקִיץ הַמִּזְבֵּחַ; וְנוֹטְלִין הָאֲמָנִין מוֹתֵר הַקְּטָרֶת בְּשֶׁכְּרוֹן, וְחוֹזְרִין וְלּוֹקְחִין אֶת הַקְּטָרֶת מִהֵן מִתְרוּמָה חֹדְשָׁה-כְּדִי לְהַקְרִיבָהּ מִמַּעוֹת תְּרוּמָה חֹדְשָׁה. וְאִם אִין לָהֶן תְּרוּמָה חֹדְשָׁה, מִקְטִירִין אוֹתָהּ מִתְרוּמָה יִשָּׁנָה.

הַלְּכוֹת קִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ

מִצְוֹת עֲשֵׂה אַחַת, וְהִיא לְחֹשֵׁב וְלִידַע וְלִקְבַע בְּאִיזָה יוֹם הוּא תְּחִלַּת כָּל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ מִחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה. וּבְאוֹר מִצְוָה זֹאת בְּפָרָקִים אֵלּוּ.

הַלְּכוֹת קִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ פֶּרֶק א

או יוֹתֵר מֵעַט-מוֹסִיפִין חֹדֶשׁ אֶחָד; וְעוֹשִׂין אוֹתָהּ הַשָּׁנָה שְׁלוֹשָׁה עָשָׂר חֹדֶשׁ, וְהִיא הַנִּקְרָאת שָׁנָה מְעַבְּרַת: שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת הַשָּׁנָה שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ וְכֵן וְכֵן יָמִים, שֶׁנֶּאֱמַר "לְחֹדֶשֶׁי הַשָּׁנָה" - חֹדְשִׁים אֶתָּה מוֹנֶה לַשָּׁנָה, וְאִין אֶתָּה מוֹנֶה יָמִים.

א, ג הַלְּבָנָה נִסְתַּרְתָּ בְּכָל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ, וְאִינָה נִרְאִית כְּמוֹ שְׁנֵי יָמִים אוֹ פָּחוֹת אוֹ יֵתֵר, כְּמוֹ יוֹם אֶחָד קֹדֶם שֶׁתִּדְבַק בְּשֶׁמֶשׁ בְּסוֹף הַחֹדֶשׁ, וְכְמוֹ יוֹם אֶחָד אַחֵר שֶׁתִּדְבַק בְּשֶׁמֶשׁ; וְתִרְאֶה בְּמַעֲרָב

וְהַמְלַמְדִים לָהֶם הַלְּכוֹת קְמִיצָה, וְנָשִׁים הַמְּגַדְלוֹת בְּנִיָּהֶן לְפָרָה אֲדָמָה-כָּל נוֹטְלִין שְׁכָרוֹן מִתְרוּמַת הַלֶּשֶׁפָּה; וְכַמָּה הוּא שְׁכָרוֹן, כְּמוֹ שֶׁיִּפְסְקוּ לָהֶן בַּיִת דִּין.

ד, ה בְּשָׁנַת הַשְּׁמִטָּה שְׁהִיא הַפְּקָר, שׁוֹכְרִין בַּיִת דִּין שׁוֹמְרִין שֶׁיִּשְׁמְרוּ מִקְצַת הַסְּפִיחִים שֶׁצִּמְחוּ, כְּדִי שֶׁיִּבְיֵאוּ מִהֵן הָעֵמֶר וְשֵׁתֵי הַלֶּחֶם, שֶׁאִין בָּאִין אֲלֵא מִן הַחֹדֶשׁ; וְאֵלוֹ הַשׁוֹמְרִין, נוֹטְלִין שְׁכָרוֹן מִתְרוּמַת הַלֶּשֶׁפָּה.

ד, ו מִי שֶׁהִתְנַדָּב לְשֹׁמֵר בְּחָנָם, אִין שׁוֹמְעִין לוֹ-גִּזְרָה מִשׁוֹם בְּעַלֵּי זְרוּעַ, שֶׁמָּא יִבּוֹאוּ וַיִּטְלוּ מִהֵן; לְפִיכָּךְ תִּקְנוּ לָהֶם חֲכָמִים שֶׁיִּטְלוּ שְׁכָר מִן הַלֶּשֶׁפָּה, כְּדִי שֶׁיִּפְרְשׁוּ הַכָּל מֵאוֹתוֹ הַמְּקוֹם שֶׁאֵלוֹ שׁוֹמְרִים אוֹתוֹ.

ד, ז מִגִּיָּהֵי סְפָרִים שֶׁבִירוּשָׁלַם, נוֹטְלִין שְׁכָרוֹן מִתְרוּמַת הַלֶּשֶׁפָּה; דִּנְיִין שְׁדַנִּין אֶת הַגִּזְלָנִין בִּירוּשָׁלַם, נוֹטְלִין שְׁכָרוֹן מִתְרוּמַת הַלֶּשֶׁפָּה. וְכַמָּה הָיוּ נוֹטְלִים, תְּשַׁעִים תְּשַׁעִים מִנֵּה בְּכָל שָׁנָה; וְאִם לֹא הִסְפִּיקוּ לָהֶן-אֶף עַל פִּי שֶׁלֹּא רְצוּ-מוֹסִיפִין לָהֶן כְּדִי צָרְפוֹן, הֵם וְנִשְׂיָהֶם וּבְנֵיהֶם וּבְנֵי בֵיתָן.

ד, ח כָּבֵשׁ הָיוּ בּוֹנִין מִהֵר הַבַּיִת לָהֶר הַמִּשְׁחָה, שֶׁעָלְיוֹ מוֹצִיאִין פָּרָה אֲדָמָה, וְכֵן הָיוּ עוֹשִׂין כָּבֵשׁ, שֶׁמוֹצִיאִין עָלָיו שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח; וְשִׁנְיָהֶם נַעֲשִׂין מִשְׂיָרֵי הַלֶּשֶׁפָּה. וְכֵן מִזְבַּח הָעוֹלָה, וְהַהִיכָל, וְהַעֲזָרוֹת-בָּאִין מִשְׂיָרֵי הַלֶּשֶׁפָּה. אֲמַת הַמַּיִם שֶׁבִירוּשָׁלַם, וְחוֹמַת יְרוּשָׁלַם, וְכָל מְגַדְלוֹתֶיהָ, וְכָל צִרְפֵי הָעִיר-בָּאִין מִשְׂיָרֵי הַלֶּשֶׁפָּה. וְגוֹי שֶׁהִתְנַדָּב מַעוֹת לְדַבְרִים הָאֵלוֹ, אוֹ שֶׁהִתְנַדָּב לַעֲשׂוֹת עִמָּהֶם בְּחָנָם-אִין מִקְבָּלִין מִמֶּנּוּ, וְאֶפְלוּ

א, א חֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה, הֵם חֹדְשֵׁי הַלְּבָנָה-שֶׁנֶּאֱמַר "עֲלֵת חֹדֶשׁ בְּחֹדְשׁוֹ", וְנֶאֱמַר "הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְכֶם, רֹאשׁ חֹדְשִׁים": כֵּן אֲמָרוּ חֲכָמִים, הָרָאָה לוֹ הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשְׁהָ בְּמִרְאָה הַנְּבוּאָה דְּמוֹת לְבָנָה, וְאָמַר לוֹ, כִּזֶּה רָאָה וְקִדְשׁ. וְהַשָּׁנִים שֶׁאָנוּ מְחֻשְׁבִּין-הֵם שְׁנֵי הַחֲמָה, שֶׁנֶּאֱמַר "שְׁמוֹר, אֶת-חֹדֶשׁ הָאָבִיב".

א, ב וְכַמָּה יִתְרָה שְׁנַת הַחֲמָה עַל שְׁנַת הַלְּבָנָה, קָרוֹב מֵאֶחָד עָשָׂר יוֹם. לְפִיכָּךְ כְּשִׁיתְקַבֵּץ מִן הַתּוֹסֶפֶת הַזֹּאת כְּמוֹ שְׁלוֹשִׁים יוֹם, אוֹ פָּחוֹת מֵעַט

בְּעָרַב. וּבְלֵיל שְׁתַּרְאָה בְּעָרַב אַחַר שְׁנִסְתַּרְהָ, הוּא תַחֲלַת הַחֹדֶשׁ; וּמוֹנִין מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם תִּשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם. וְאִם יֵרָאֶה הַיָּרֵחַ לַיִל שְׁלוֹשִׁים, יִהְיֶה יוֹם שְׁלוֹשִׁים רֵאשׁ הַחֹדֶשׁ; וְאִם לֹא יֵרָאֶה, יִהְיֶה רֵאשׁ הַחֹדֶשׁ יוֹם אֶחָד וּשְׁלוֹשִׁים, וַיְהִי יוֹם שְׁלוֹשִׁים מֵחֹדֶשׁ שְׁעֵבֶר. וְאִין נִזְקְקִין לַיָּרֵחַ בְּלֵיל אֶחָד וּשְׁלוֹשִׁים, בֵּין שְׁנֵרָאָה בֵּין שְׁלֹא נֵרָאָה, שְׂאִין לָךְ חֹדֶשׁ לְבָנָה, יוֹתֵר עַל שְׁלוֹשִׁים יוֹם.

א, ד חֹדֶשׁ שִׁיְהִיָּה תִשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם, וַיֵּרָאֶה הַיָּרֵחַ בְּלֵיל שְׁלוֹשִׁים-נִקְרָא חֹדֶשׁ חֶסֶר; וְאִם לֹא יֵרָאֶה הַיָּרֵחַ, וַיְהִי הַחֹדֶשׁ שְׁעֵבֶר שְׁלוֹשִׁים יוֹם-נִקְרָא חֹדֶשׁ מְעַבֵּר, וְנִקְרָא חֹדֶשׁ מְלֵא. וַיָּרֵחַ שְׁיֵרָאֶה בְּלֵיל שְׁלוֹשִׁים, הוּא הַנִּקְרָא יָרֵחַ שְׁנֵרָאָה בְּזִמְנוֹ; וְאִם נֵרָאֶה בְּלֵיל אֶחָד וּשְׁלוֹשִׁים, וְלֹא נֵרָאֶה בְּלֵיל שְׁלוֹשִׁים-הוּא נִקְרָא יָרֵחַ שְׁנֵרָאָה בְּלֵיל עֵבֹרוֹ.

א, ה אִין רֵאִית הַיָּרֵחַ מְסוּרָה לְכָל אָדָם, כְּמוֹ שַׁבַּת בְּרֵאשִׁית שְׁכָל אֶחָד מוֹנֶה שְׁשָׁה וְשׁוֹבֵת בְּשַׁבְעֵינִי. אֲלֵא לְבֵית דִּין הַדְּבַר מְסוּר, עַד שִׁיקְדְּשׁוּהוּ בֵּית דִּין וַיִּקְבְּעוּ אוֹתוֹ הַיּוֹם רֵאשׁ חֹדֶשׁ-הוּא שִׁיְהִיָּה רֵאשׁ חֹדֶשׁ: שְׁנֵרָאָה הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְכֶם", עֵדוֹת זֹת תִּהְיֶה מְסוּרָה "לְכֶם".

א, ו בֵּית דִּין מְחַשְׁבִּין בְּחִשְׁבוֹנוֹת כְּדֶרֶךְ שְׁמַחְשָׁבִים הָאֲצִטְגָּנִינִים, שִׁיּוֹדְעִין מְקוֹמוֹת הַכּוֹכָבִים וּמַהֲלָכֶם, וְחוֹקְרִים וּמְדַקְדְּקִים עַד שִׁידְעוּ אִם אֶפְשָׁר שְׁיֵרָאֶה הַיָּרֵחַ בְּזִמְנוֹ שֶׁהוּא

לַיִל שְׁלוֹשִׁים, אוֹ אִי אֶפְשָׁר. אִם יִדְעוּ שְׂאֶפְשָׁר שְׁיֵרָאֶה, יוֹשְׁבֵין וּמְצַפִּין לְעֵדִים, כָּל הַיּוֹם כְּלוּ, שֶׁהוּא יוֹם שְׁלוֹשִׁים. אִם בָּאוּ עֵדִים, וְדַרְשׁוּם וְחִקְרוּם כְּהִלְכָה, וְנֵאֱמָנוּ דְּבִרְיָהֶם-מְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ; וְאִם לֹא נֵרָאֶה, וְלֹא בָאוּ עֵדִים-מְשַׁלְּמִין שְׁלוֹשִׁים, וַיְהִי הַחֹדֶשׁ מְעַבֵּר. וְאִם יִדְעוּ בְּחִשְׁבוֹן שְׂאִין אֶפְשָׁר שְׁיֵרָאֶה-אִין יוֹשְׁבִים יוֹם שְׁלוֹשִׁים, וְאִין מְצַפִּין לְעֵדִים; וְאִם בָּאוּ עֵדִים-יּוֹדְעֵי בּוֹדְאֵי שֶׁהֵן עַדֵי שְׁקֵר, אוֹ שְׁנֵרָאֵת לְהֶם דְּמוֹת לְבָנָה מִן הָעֵבִים, וְאִינָה הַלְּבָנָה הַיּוֹדְאִית.

א, ז מִצְוֹת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה עַל בֵּית דִּין, שִׁיְחַשְׁבוּ וַיִּדְעוּ אִם יֵרָאֶה הַיָּרֵחַ, אוֹ לֹא יֵרָאֶה; וְשִׁיּוֹדְרוּ אוֹתוֹ עַד הָעֵדִים, עַד שִׁיקְדְּשׁוּ אוֹתוֹ הַחֹדֶשׁ; וַיִּשְׁלְחוּ וַיּוֹדִיעוּ אוֹתוֹ שְׂאֵר הָעָם, בְּאֵי זֶה יוֹם הוּא רֵאשׁ חֹדֶשׁ, כְּדֵי שִׁידְעוּ בְּאֵי זֶה יוֹם הֵן הַמוֹעֲדוֹת, שְׁנֵרָאָה "אֲשֶׁר-תִּקְרְאוּ אוֹתָם מְקַרְאֵי קֹדֶשׁ", וְנֵרָאָה "וְשִׁמְרַתְּ אוֹת-הַחֻקָּה הַזֹּאת, לְמוֹעֲדָה".

א, ח אִין מְחַשְׁבִּין וְקוֹבְעִין חֹדְשִׁים וּמְעַבְרִין שְׁנִים אֲלֵא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שְׁנֵרָאָה "כִּי מְצִיּוֹן תִּצְאָה תּוֹרָה, וְדַבֵּר-ה' מִירוּשָׁלַם". וְאִם הִיָּה אָדָם גְּדוֹל בְּחִכְמָה, וְנִסְמַךְ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וַיִּצְא לְחוּצָה לְאֶרֶץ, וְלֹא הֵנִיחַ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּמוֹתוֹ-הָרִי זֶה מְחַשֵּׁב וְקוֹבֵעַ חֹדְשִׁים וּמְעַבֵּר שְׁנִים בְּחוּצָה לְאֶרֶץ; וְאִם נּוֹדַע לוֹ שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אָדָם גְּדוֹל כְּמוֹתוֹ, וְאִין צְרִיךְ לוֹמַר גְּדוֹל מִמֶּנּוּ-הָרִי זֶה אֲסוּר לְקַבֵּעַ וּלְעַבֵּר, בְּחוּצָה לְאֶרֶץ; וְאִם עֵבֶר וְקַבֵּעַ וְעַבֵּר, לֹא עֲשֵׂה כְּלוּם.

הַלְכוֹת קְדוּשַׁת הַחֹדֶשׁ פֶּרֶק ב

שׁוֹכְרִין אֲנָשִׁים לְהַעֲיֵד שְׂרָאוּ, וְהֵם לֹא רָאוּ-הַתְּקִינוּ שְׁלֹא יִקְבְּלוּ בֵּית דִּין עֵדוֹת הַחֹדֶשׁ, אֲלֵא מְעֵדִים שְׁמַכִּירִין בֵּית דִּין אוֹתָן שֶׁהֵם כְּשָׂרִים, וְשִׁיְהִיוּ דוֹרְשִׁין וְחוֹקְרִים בְּעֵדוּתָן.

ב, ג לְפִיכֶךָ אִם לֹא יִהְיוּ בֵּית דִּין יוֹדְעִים אוֹתוֹ הָעֵדִים שְׂרָאוּ אוֹתוֹ הַיָּרֵחַ-מְשַׁלְּחִין אֲנָשִׁי הָעִיר שְׁנֵרָאֶה בָּהּ עִם הָעֵדִים שְׂרָאוּ, עֵדִים אֲחֵרִים שְׁמַזְכִּין אוֹתָן לְבֵית דִּין וּמוֹדִיעִין אוֹתָן שֶׁאֵלוּ כְּשָׂרִים הֵם, וְאַחַר כֵּן מְקַבְּלִין מֵהֶם.

ב, ד בֵּית דִּין מְחַשְׁבִּין בְּדַרְכֵים שֶׁהָאֲצִטְגָּנִינִין מְחַשְׁבִּין בָּהֶם, וַיּוֹדְעִין הַלְּבָנָה כְּשִׁתַּרְאָה בְּחֹדֶשׁ זֶה, אִם תִּהְיֶה בְּצִפּוֹן הַשָּׁמֶשׁ אוֹ בְּדְרוֹמָה, וְאִם תִּהְיֶה רְחֹבָה אוֹ קְצֵרָה, וְלִהְיֹכֵן יִהְיוּ רֵאשִׁי קְרָנִיָּה נוֹטִין. וְכִשְׁיִבּוּאוּ הָעֵדִים לְהַעֲיֵד, בּוֹדְקִין אוֹתָם כִּיצַד רֵאִיתָם אוֹתָהּ-בְּצִפּוֹן אוֹ בְּדְרוֹם, לְהִיכֹן הִיוּ קְרָנִיָּה נוֹטוֹת, כְּמָה הִיְתָה גְבוּהָה

ב, א אִין כְּשֵׁר לְעֵדוֹת הַחֹדֶשׁ, אֲלֵא שְׁנֵי אֲנָשִׁים כְּשָׂרִים הָרְאוּיִים לְהַעֲיֵד בְּכָל דְּבַר וְדַבֵּר; אֲבָל נָשִׁים וְעֵבֵדִים-הָרִי הֵן כְּשָׂאֵר פְּסוּלֵי עֵדוֹת, וְאִין מְעִידִין. אֲב וּבְנוֹ שְׂרָאוּ אוֹתוֹ הַיָּרֵחַ, יִלְכוּ לְבֵית דִּין לְהַעֲיֵד-לֹא מִפְּנֵי שְׁעֵדוֹת הַחֹדֶשׁ כְּשֵׁרָה בְּקְרוֹבִים, אֲלֵא שְׂאִם יִמְצָא אֶחָד מֵהֵן פְּסוּל מִפְּנֵי שֶׁהוּא גָזֵל וְכִיּוֹצֵא בּוֹ מִשְׂאֵר הַפְּסָלְנוֹת, יִצְטָרֵף הַשְּׁנִי עִם אַחֵר, וַיַּעֲיֵד; וְכָל הַפְּסוּל לְעֵדוֹת מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים-אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא כְּשֵׁר מִן הַתּוֹרָה, פְּסוּל לְעֵדוֹת הַחֹדֶשׁ.

ב, ב דִּין תּוֹרָה, שְׂאִין מְדַקְדְּקִין בְּעֵדוֹת הַחֹדֶשׁ: אֶפְלוּ קִדְּשׁוּ אוֹתוֹ הַחֹדֶשׁ עַל פִּי עֵדִים, וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין בְּעֵדוֹת זֹ-הָרִי זֶה מְקַדְּשׁ; לְפִיכֶךָ הִיוּ בְּרֵאשׁוֹנָה, מְקַבְּלִין עֵדוֹת הַחֹדֶשׁ מִכָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל, שְׁכָל יִשְׂרָאֵל בְּחֻזְקַת כְּשָׂרוֹת, עַד שִׁיּוֹדְעַ לָךְ שֶׁזֶה פְּסוּל. מְשַׁקְלָקְלוּ הַמִּינִינִים, וְהִיוּ

בְּרֵאִית עֵינֵיכֶם, וְכַמָּה הִיְתָה רַחֲבָה. אִם נִמְצְאוּ דְבָרֵיהֶם מִכּוֹנִין לְמָה שֶׁנּוֹדַע בְּחֻשְׁבוֹן, מִקְבְּלִין אוֹתָם; וְאִם לֹא נִמְצְאוּ דְבָרֵיהֶם מִכּוֹנִין, אִין מִקְבְּלִין אוֹתָם.

ב, ה אָמְרוּ הָעֵדִים רְאִינוּהוּ בְּמִים אוּ בְּעֵבִים אוּ בְּעֵשְׂשִׁית, אוּ שָׂרְאוּ מִקְצָתוֹ בְּרִקִיעַ וּמִקְצָתוֹ בְּעֵבִים אוּ בְּמִים אוּ בְּעֵשְׂשִׁית-אִין זוּ רְאִיָּה, וְאִין מִקְדָּשִׁין עַל רְאִיָּה זֹאת. אָמַר אֶחָד רְאִיתִיו גְּבוּהַ בְּעֵינַי כְּמוֹ שְׁתֵּי קוֹמוֹת, וְאָמַר הַשֵּׁנִי כְּמוֹ שְׁלוֹשׁ קוֹמוֹת הִיָּה גְבוּהַ-מִּצְטָרְפִין; אָמַר הָאֶחָד כְּמוֹ שְׁלוֹשׁ קוֹמוֹת, וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר כְּמוֹ חֲמֵשׁ קוֹמוֹת-אִין מִצְטָרְפִין: וּמִצְטָרְף הָאֶחָד מֵהֶן עִם שְׁנֵי שְׁעִידֵי כְּמוֹתוֹ, אוּ יְהִיָּה בִּינֵיהֶן קוֹמָה אַחַת.

ב, ו אָמְרוּ רְאִינוּהוּ, בְּלֹא כּוֹנֵה, וְכִיוֹן שֶׁהִתְבּוֹנְנוּ בּוֹ וְנִתְבּוֹנְנוּ לְרֵאוֹתוֹ לְהַעֲיֵד, שׁוֹב לֹא רְאִינוּהוּ-אִין זוּ עֵדוֹת, וְאִין מִקְדָּשִׁין עָלֶיהָ, שְׁמָא עֵבִים נִתְקַשְׂרוּ וְנִרְאוּ כְּלִבְנָה, וְכָלוּ וְהִלְכוּ לָהֶם. אָמְרוּ עֵדִים רְאִינוּהוּ בְּיוֹם תְּשַׁעָה וְעֶשְׂרִים שְׁחָרִית בְּמִזְרַח קֹדֶם שֶׁתַּעֲלֶה הַשֶּׁמֶשׁ, וְרְאִינוּהוּ עֶרְבִית בְּמַעֲרָב בְּלִיל שְׁלוֹשִׁים-הָרִי אֵלוּ נֶאֱמָנִים, וּמִקְדָּשִׁין עַל רְאִיָּה זוּ, שְׁהָרִי רְאוּהוּ בְּזַמְנוֹ; אֲבָל הָרְאִיָּה שְׁאָמְרוּ שָׂרְאוּהוּ בְּשְׁחָרִית, אִין נִזְקָקִין לָהּ שְׁאִין אָנוּ אַחֲרָאִין לְרֵאִית שְׁחָרִית, וּבִידוּעַ שֶׁהָעֵבִים הֵם שֶׁנִּתְקַשְׂרוּ, וְנִרְאָה לָהֶם כְּלִבְנָה. וְכֵן אִם רְאוּהוּ בְּזַמְנוֹ, וּבְלִיל עֶבּוּרוֹ לֹא נִרְאָה-הָרִי אֵלוּ נֶאֱמָנִין, שְׁאִין אָנוּ אַחֲרָאִין אֲלֵא לְרֵאִית לִיל שְׁלוֹשִׁים בְּלַבָּד.

ב, ז פִּיצַד מִקְבְּלִין עֵדוֹת הַחֹדֶשׁ: כָּל מִי שְׂרָאוּי לְהַעֲיֵד שְׂרָאָה אֶת הַיָּרֵחַ, בָּא לְבֵית דִּין; וּבֵית דִּין מִכְּנִיסִים אוֹתָן כָּלּוֹ לְמָקוֹם אֶחָד, וְעוֹשִׂין לָהֶן סְעוּדוֹת גְּדוּלוֹת, כְּדִי שְׂיִהִיו הָעַם רְגִילִין לְבוֹא. וְזוֹג שְׂבָא רֵאשׁוֹן, בּוֹדֵקִין אוֹתוֹ רֵאשׁוֹן בְּבִדְיָקוֹת שְׁאָמְרָנוּ. מִכְּנִיסִין אֶת הַגְּדוּל, וְשׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ;

נִמְצְאוּ דְבָרֵינוּ מִכּוֹנִים לְחֻשְׁבוֹן, מִכְּנִיסִים אֶת חֲבָרוֹ; נִמְצְאוּ דְבָרֵיהֶם מִכּוֹנִין, עֵדוֹתָן קִיָּמַת, וְשָׂאָר כָּל הַזּוֹגוֹת, שׁוֹאֲלִין אוֹתָם רֵאשֵׁי דְבָרִים-לֹא שְׂצָרִיכִים לָהֶם אֲלֵא כְּדִי שֶׁלֹּא יֵצְאוּ בְּפָחִי נַפֶּשׁ, כְּדִי שְׂיִהִיו רְגִילִין לְבוֹא.

ב, ח וְאַחַר כֵּן, אַחַר שֶׁתִּתְקַיֵּם הָעֵדוֹת, רֵאשׁ בֵּית דִּין אוֹמֵר מִקְדָּשׁ; וְכָל הָעַם עוֹנִים אַחֲרָיו, מִקְדָּשׁ מִקְדָּשׁ. וְאִין מִקְדָּשִׁין אֶת הַחֹדֶשׁ אֲלֵא בְּשִׁלוּשָׁה, וְאִין מְחַשְׁבִּין אֲלֵא בְּשִׁלוּשָׁה, וְאִין מִקְדָּשִׁין אֲלֵא חֹדֶשׁ שְׁנִרְאָה בְּזַמְנוֹ. וְאִין מִקְדָּשִׁין אֲלֵא בְּיוֹם; וְאִם קִדְּשׁוּהוּ בְּלִילָהּ, אִינוּ מִקְדָּשׁ.

ב, ט אֲפִלוּ רְאוּהוּ בֵּית דִּין וְכָל יִשְׂרָאֵל, וְלֹא אָמְרוּ בֵּית דִּין מִקְדָּשׁ עַד שֶׁחֲשַׁכָּה לֵיל אֶחָד וְשִׁלוּשִׁים, אוּ שֶׁנִּחְקְרוּ הָעֵדִים, וְלֹא הִסְפִּיקוּ בֵּית דִּין לומר מִקְדָּשׁ עַד שֶׁחֲשַׁכָּה לֵיל אֶחָד וְשִׁלוּשִׁים-אִין מִקְדָּשִׁין אוֹתוֹ, וְיִהְיֶה הַחֹדֶשׁ מֵעַבְרָה, וְלֹא יְהִיָּה רֵאשׁ חֹדֶשׁ אֲלֵא יוֹם אֶחָד וְשִׁלוּשִׁים, אָף עַל פִּי שְׁנִרְאָה בְּלִיל שְׁלוּשִׁים: שְׁאִין הָרְאִיָּה קוֹבַעַת; אֲלֵא בֵּית דִּין שְׁאָמְרוּ מִקְדָּשׁ, הֵם שְׁקוֹבְעִין.

ב, י [ט] רְאוּהוּ בֵּית דִּין עֲצָמָן, בְּסוּף יוֹם תְּשַׁעָה וְעֶשְׂרִים-אִם עֲדִין לֹא יֵצֵא כּוֹכַב בְּלִיל שְׁלוּשִׁים-בֵּית דִּין אוֹמְרִים מִקְדָּשׁ מִקְדָּשׁ, שְׁעֲדִין יוֹם הוּא. וְאִם רְאוּהוּ בְּלִיל שְׁלוּשִׁים, אַחַר שְׂיִצְאוּ שְׁנֵי כּוֹכְבִים-לְמַחֲרָה מוֹשִׁיבִין שְׁנֵי דִינִין אֶצֶל אֶחָד מֵהֶם, וְיַעֲיִדוּ הֵם הַשָּׁנִים בְּפָנֵי הַשְּׁלוּשָׁה; וְיִקְדְּשׁוּהוּ הַשְּׁלוּשָׁה.

ב, יא [י] בֵּית דִּין שְׁקִדְּשׁוּ אֶת הַחֹדֶשׁ-בֵּין שׁוּגְגִין, בֵּין מְטַעִין, בֵּין אֲנוּסִין-הָרִי זֶה מִקְדָּשׁ, וְחִיבִין הַכָּל לְתַקַּן הַמוֹעֲדוֹת עַל יוֹם שְׁקִדְּשׁוּ בּוֹ: אָף עַל פִּי שְׂזָה יָדַע שְׁטַעוּ, חִיב לְסַמְךָ עָלֵיהֶם, שְׁאִין הַדְּבָר מְסוּר אֲלֵא לָהֶם, וּמִי שְׂצוּהָ לְשֹׁמֵר הַמוֹעֲדוֹת הוּא צוּהָ לְסַמְךָ עָלֵיהֶם-שְׁנִאָמַר "אֲשֶׁר-תִּקְרְאוּ אֹתָם..."

הַלְכוֹת קִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ פָּרָק ג

תְּשַׁרְי בְּלַבָּד, מִפְּנֵי תִקְנַת הַמוֹעֲדוֹת; וּבְזַמְנָן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ קִיָּם, מְחַלְלִין עַל כָּלּוֹ, מִפְּנֵי קִרְבָּן מוֹסָף שְׁבִכָּל רֵאשׁ חֹדֶשׁ, שֶׁהוּא דוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת. ג, פֶּשֶׁם שְׁמַחֲלִילִין הָעֵדִים שְׂרָאוּ אֶת הַחֹדֶשׁ אֶת הַשֶּׁבֶת-כֵּן מְחַלְלִין עִמָּהֶן הָעֵדִים שְׁמִזְכִּין אוֹתָן בְּבֵית דִּין, אִם לֹא הִיוּ בֵּית דִּין מְפִירִין אֶת הָרוֹאִין; וְאֲפִלוּ הִיָּה זֶה שְׁמוּדִיעַ אוֹתָן לְבֵית דִּין עַד אֶחָד-הָרִי זֶה הוֹלֵךְ עִמָּהֶן וּמְחַלֵּל מִסָּפֵק, שְׁמָא יִמְצָא אַחַר וְיִצְטָרְף עִמּוֹ.

ג, ד הִיָּה הָעֵד שְׂרָאָה אֶת הַחֹדֶשׁ בְּלִיל הַשֶּׁבֶת

ג, א עֵדִים שְׂרָאוּ אֶת הַחֹדֶשׁ-אִם הִיָּה בִּינֵיהֶם וּבֵין מָקוֹם שְׂיֵשׁ בּוֹ בֵּית דִּין מְהִלְךָ לֵילָה וְיוֹם אוּ פָחוֹת, הוֹלְכִין וּמַעֲיִדִין; וְאִם הִיָּה בִּינֵיהֶן יָתֵר עַל כָּן, לֹא יִלְכוּ, שְׁאִין עֵדוֹתָן אַחַר יוֹם שְׁלוּשִׁים מוֹעֲלָת, שְׁפָכָר נִתְעַבֵּר הַחֹדֶשׁ.

ג, ב עֵדִים שְׂרָאוּ אֶת הַחֹדֶשׁ-הָרִי אֵלוּ הוֹלְכִין לְבֵית דִּין לְהַעֲיֵד, וְאֲפִלוּ הִיָּה שֶׁבֶת: שְׁנִאָמַר "אֲשֶׁר-תִּקְרְאוּ אֹתָם, בְּמוֹעֲדִים"; וְכָל מָקוֹם שְׁנִאָמַר מוֹעֵד, דוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת. לְפִיכֵן אִין מְחַלְלִין אֲלֵא עַל רֵאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן וְעַל רֵאשׁ חֹדֶשׁ

חולה- מרפיבין אותו על החמור, ואפלו במטה. ואם יש להן אורב בדרך, לוקחין העדים בידן כלי זין; ואם היתה דרך רחוקה, לוקחים בידם מזונות. ואפלו ראוהו גדול ונראה לכל- לא יאמרו כשם שראינוהו אנחנו כך ראוהו אחרים, ואין אנו צריכין לחלל את השבת; אלא כל שיראה החדש, ויהיה ראוי להעיד ויהיה בינו ובין המקום שקבוע בו בית דין לילה ויום או פחות, מצוה עליו לחלל את השבת, ולילך ולהעיד.

ג, ה בראשונה היו מקבלין עדות החדש, כל יום שלושים; פעם אחת נשתהו העדים מלבוא עד בין הערבים, ונתקלקלו במקדש ולא ידעו מה יעשו- אם יעשו עולה שלבין הערבים, שמא יבואו העדים, ואי אפשר שיקריבו מוסף היום, אחר תמיד שלבין הערבים. עמדו בית דין, והתקינו שלא יהיו מקבלים עדות החדש אלא עד המנחה, כדי שיהא שהות ביום להקריב מוספין ותמיד שלבין הערבים, ונספיהם.

ג, ו ואם הגיע מנחה, ולא באו עדים- עושין תמיד שלבין הערבים; ואם באו עדים מן המנחה ומעלה- נוהגין אותו היום קדש, ולמחר קדש, ומקריבין מוסף למחר, לפי שלא היו מקדשין אותו אחר מנחה. משחרב בית המקדש, התקין רבן יוחנן בן זפאי ובית דינו שיהיו מקבלין עדות החדש כל היום כלו, ואפלו באו עדים יום שלושים בסוף היום סמוך לשקיעת החמה, מקבלין עדותן ומקדשין יום שלושים בלבד.

ג, ז כשמעברין בית דין את החדש, מפני שלא באו עדים כל יום שלושים, היו עולין למקום מוכן, ועושין בו סעודה ביום אחד ושלושים שהוא ראש חודש. ואין עולין לשם בלילה אלא בנשף קדם עלות השמש, ואין עולין לסעודה זו פחות מעשרה; ואין עולין לה אלא בפת דגן וקטנית, ואוכלין בעת הסעודה. וזו היא סעודת מצוה שלעבור החדש האמורה בכל מקום.

ג, ח בראשונה כשהיו בית דין מקדשין את החדש, היו משיאין משואות בראשי ההרים כדי שיידעו הרחוקים; משקלקלו הכותים שהיו משיאין משואות כדי להטעות העם, התקינו שיהו שלוחים יוצאין ומוזיעין לרבים. ושלוחים אלו אינן מחללין את יום טוב, ואין צריך לומר שבת- שאין מחללין את השבת לקיימו, אלא לקדשו בלבד.

ג, ט על ששה חדשים היו שלוחים יוצאין: על ניסן, מפני הפסח. ועל אב, מפני התענית. ועל

אלול, מפני ראש השנה כדי שישבו מצפין ביום שלושים לאלול- אם נודע להם שקדשו בית דין יום שלושים, נוהגים אותו היום קדש בלבד; ואם לא נודע להם, נוהגים יום שלושים קדש ויום אחד ושלושים קדש, עד שיבואו להם שלוחי תשרי. ועל תשרי, מפני תקנת המועדות. ועל פסלו, מפני חנכה. ועל אדר, מפני הפורים. ובזמן שבת המקדש קים- יוצאין על איר, מפני פסח קטן.

ג, י שלוחי ניסן ושלוחי תשרי- אין יוצאין אלא ביום ראש חודש, אחר שתעלה השמש, עד שישמעו מפי בית דין, מקדש; ואם קדשו בית דין בסוף יום תשעה ועשרים, כמו שאמרנו, ושמעו מפי בית דין, מקדש- יוצאין מבערב. ושלוחי שאר הששה חדשים- יש להם לצאת מבערב אחר שנראה הירח, אף על פי שעדין לא קדשו בית דין את החדש: הואיל ונראה החדש, יצאו, שהרי למחר, בודאי מקדשין אותו בית דין.

ג, יא כל מקום שהיו השלוחין מגיעין, היו עושין את המועדות יום טוב אחד, כפתוב בתורה; ומקומות הרחוקים שאין השלוחים מגיעין אליהם, היו עושין שני ימים מפני הספק, לפי שאינם יודעים יום שקבעו בו בית דין ראש חודש, אי זה יום הוא.

ג, יב יש מקומות שהיו מגיעין אליהן שלוחי ניסן, ולא היו מגיעין אליהן שלוחי תשרי; ומן הדין היה שיעשו פסח יום טוב אחד, שהרי הגיעו להן שלוחין וידעו באיזה יום נקבע ראש חודש, ויעשו יום טוב שלחג הסכות שני ימים, שהרי לא הגיעו אליהן השלוחין. וכדי שלא לחלק במועדות, התקינו חכמים שכל מקום שאין שלוחי תשרי מגיעין לו, עושין שני ימים, אפלו יום טוב שלעצרת.

ג, יג וכמה בין שלוחי ניסן לשלוחי תשרי, שני ימים- ששלוחי תשרי אינן מהלכין באחד בתשרי, מפני שהוא יום טוב, ולא בעשירי בו, מפני שהוא יום הפורים.

ג, יד אין השלוחין צריכין להיותן שנים, אלא אפלו אחד נאמן; ולא שליח בלבד, אלא אפלו תגר משאר העם שבא לדרך ואמר אני שמעתי מפי בית דין שקדשו את החדש ביום פלוני- נאמן, ומתקנין את המועדות על פיו: שדבר זה דבר העשוי להגלות הוא, ועד אחד פשר נאמן עליו.

לעולם אין מעברין את החדש לצרף- הואיל ובאו עדים, מקדשין ואין מאימין עליהו.
 ג, יח יראה לי, שאין מחלקת החכמים בדבר זה אלא בשאר החדשים, חוץ מניסן ותשרי, או בעדי ניסן ותשרי שבאו אחר שעברו הרגלים, שכבר נעשה מה שנעשה, ועבר זמן הקרבנות וזמן המועדות; אבל אם באו העדים בניסן ותשרי קדם חצי החדש, מקבלין עדותו, ואין מאימין עליהו כלל, שאין מאימין על עדים שהעידו על החדש שראוהו בזמנו כדי לעברו.
 ג, יט אבל מאימין על עדים שנתקלקלה עדותו, והרי הדבר נוטה שלא תתקיים העדות ויתעבר החדש- מאימין עליהו כדי שתתקיים העדות, ויתקדש בזמנו; וכן אם באו עדים להזים את העדים שראוהו בזמנו, קדם שיקדשוהו בית דין- הרי אלו מאימין על המזימין עד שלא תתקיים ההזמה, ויתקדש החדש בזמנו.

ג, טו בית דין שישבו כל יום שלושים ולא באו עדים, והשפיעו בנשף ועברו את החדש כמו שבארנו בפרק זה, ואחר ארבעה או חמשה ימים באו עדים רחוקים והעידו שראו את החדש בזמנו שהוא ליל שלושים, ואפלו באו בסוף החדש- מאימין עליהו איום גדול ומטריפים אותם בשאלות, ומטריחין עליהו בבדיקות ומדקדקין בעדותו, ומשתדליו בית דין שלא יקדשו חדש זה, הואיל ויצא שמו מעבר.
 ג, טז ואם עמדו העדים בעדותו ונמצאת מכוונת, והרי העדים אנשים ידועים ונבונים, ונחקרה העדות פראוי- מקדשין אותו, וחוזרין ומונין לאותו החדש מיום שלושים, הואיל ונראה הירח בלילו.
 ג, יז ואם הצרכו בית דין להניח חדש זה מעבר, כשהיה קדם שיבואו אלו העדים- מניחין; וזה הוא שאמרו, מעברין את החדש לצרף. ויש מן החכמים הגדולים מי שחולק בדבר זה ואומר,

הלכות קדוש החדש פרק ד

א, ארץ יהודה, ועל עבר הירדן, ועל הגליל. ואם הגיע האביב בשתי ארצות מאלו, ובאחת לא הגיע- אין מעברין; ואם הגיע באחת מהן, ולא הגיע בשתיים- מעברין, אם עדין לא צמחו פרות האילן. ואלו הן הדברים שהן העיקר שמעברין בשבילו, כדי להיות השנים שני חמה.
 ד, ה ויש שם דברים אחרים שהיו בית דין מעברין בשבילו, מפני הצרף; ואלו הן: מפני הדרכים שאינן מתקנין, ואין העם יכולין לעלות- מעברין את השנה, עד שיפסקו הגשמים ויתקנו הדרכים. ומפני הגשרים שנהרסו, ונמצאו הנהרות מפסיקין ומונעין את העם, או מסכנין בעצמן ומתים- מעברין את השנה, עד שיתקנו הגשרים. ומפני תנורי פסחים שאבדו בגשמים, ואין להם מקום לצלות את פסחיהם- מעברין את השנה, עד שיבנו התנורים וייבשו. ומפני גליות ישראל שנעקרו ממקומן, ועדין לא הגיעו לירושלים- מעברין את השנה, כדי שיהיה להם פנאי להגיע.
 ד, ו אבל אין מעברין את השנה לא מפני השלג, ולא מפני הצנה, ולא מפני גליות ישראל שעדין לא נעקרו ממקומם. ולא מפני הטמאה, פגון שהיו רב הקהל או רב הכוהנים טמאים- אין מעברין את השנה, כדי שיהיה להם פנאי לטהר

ד, א שנה מעברת, היא שנה שמוסיפין בה חדש; ואין מוסיפין לעולם אלא אדר, ועושין אותה שנה שני אדרין- אדר ראשון ואדר שני. ומפני מה מוסיפין חדש זה- מפני זמן האביב, כדי שיהא הפסח באותו זמן, שנאמר "שמור, את-חדש האביב", שיהיה חדש זה בזמן האביב. ולולא תוספת החדש הזה, היה הפסח בא פעמים בימות החמה, ופעמים בימות הגשמים.
 ד, ב על שלושה סימנין מעברין את השנה- על התקופה, ועל האביב, ועל פרות האילן. כיצד- בית דין מחשבין, ויודעין: אם תהיה תקופת ניסן בששה עשר בניסן, או אחר זמן זה- מעברין אותה השנה, ויעשו אותו ניסן אדר שני, כדי שיהיה הפסח בזמן האביב; ועל סימן זה סומכין ומעברין, ואין חוששין לסימן אחר.
 ד, ג וכן אם ראו בית דין שעדין לא הגיע האביב, אלא עדין אפל הוא, ולא צמחו פרות האילן, שדרךן לצמח בזמן הפסח- סומכין על שני סימנין אלו, ומעברין את השנה; ואף על פי שהתקופה קדם לששה עשר בניסן, הרי הן מעברין, כדי שיהיה האביב מצוי להקריב ממנו עמר התנופה בששה עשר בניסן, וכדי שיהיו הפרות צומחין כדרך כל זמן האביב.
 ד, ד ועל שלוש ארצות היו סומכין באביב- על

ונעשו בטְהֵרָה, אֲלֵא יַעֲשֶׂה בְטַמְאָה; וְאִם עֲבָרוּ
אֶת הַשָּׁנָה מִפְּנֵי הַטַּמְאָה, הָרִי זֹו מִעֲבֵרַת.
ד, יֵשׁ שְׁנֵי דְבָרִים שָׂאִין מִעֲבָרִין אֶת הַשָּׁנָה
בְּשִׁבְלֵן כָּלֵל, אֲבָל עוֹשִׂין אוֹתָן סֵעַד לַשָּׁנָה
שְׁצָרִיכָה עֲבוּר מִפְּנֵי הַתְּקוּפָה אוֹ מִפְּנֵי הָאֲבִיב
וּפְרוֹת הָאֵילָן; וְאֵלוֹ הֵן-מִפְּנֵי הַגְּדִיִּים וְהַטְּלָאִים,
שְׁעָדִין לֹא נִלְדוּ אוֹ שֶׁהָיוּ מֵעַט, וּמִפְּנֵי הַגּוֹזְלוֹת,
שֶׁלֹא פָּרְחוּ. אִין מִעֲבָרִין בְּשִׁבְלֵן אֵלוֹ כְּדִי שִׁיְהִיו
הַגְּדִיִּים וְהַטְּלָאִים מְצוּיִין לַפְּסָחִים, וְהַגּוֹזְלוֹת
מְצוּיִין לְרֵאֵיָה אוֹ לְמִי שֶׁנִּתְחַיֵּב בְּקֶרְבָן הָעוֹף;
אֲבָל עוֹשִׂין אוֹתָן סֵעַד לַשָּׁנָה.

ד, ח פִּיצַד עוֹשִׂין אוֹתָן סֵעַד לַשָּׁנָה: אוֹמְרִין שָׁנָה
זֹו צָרִיכָה עֲבוּר מִפְּנֵי הַתְּקוּפָה שְׁמִשְׁכָּה, אוֹ מִפְּנֵי
הָאֲבִיב וּפְרוֹת הָאֵילָן שֶׁלֹא הִגִּיעוּ; וְעוֹד,
שֶׁהַגְּדִיִּים קִטְנִים וְהַגּוֹזְלוֹת רַכִּים.
ד, ט אִין מִעֲבָרִין אֶת הַשָּׁנָה, אֲלֵא בְּמִזְמָנִין לָהּ.
פִּיצַד: יֹאמֵר רֹאשׁ בֵּית דִּין הַגְּדוֹל לְפָלוּנִי וּפְלוּנִי מִן
הַסְּנֵה־דָרִין, הָיוּ מִזְמָנִין לְמָקוֹם פְּלוּנִי שֶׁנִּחְשַׁב
וְנִרְאָה וְנִדְעָ אִם שָׁנָה זֹו צָרִיכָה עֲבוּר, אוֹ אִינָה
צָרִיכָה; וְאוֹתָן שֶׁזְּמָנוֹ בִּלְבָד, הֵן שֶׁמִּעֲבָרִין אוֹתָהּ.
וּבְכַמָּה מִעֲבָרִין אוֹתָהּ: מִתְחִילִין בְּשִׁלּוּשָׁה דִּינִין
מִכָּלֵל סְנֵה־דָרִי גְדוֹלָה, מִמִּי שֶׁסָּמְכוּ אוֹתָן. אִמְרוּ
שְׁנִים לֹא נִשְׁבּ וְלֹא נִרְאָה אִם צָרִיכָה עֲבוּר אִם לֹא,
וְאַחַד אוֹמֵר נִשְׁבּ וְנִבְדַּק-בְּטַל יַחִיד בְּמַעוּטוֹ; אִמְרוּ
שְׁנִים נִשְׁבּ וְנִרְאָה, וְאַחַד אוֹמֵר לֹא נִשְׁבּ-מוֹסִיפִין
שְׁנִים מִן הַמִּזְמָנִים, וְנוֹשְׂאִים וְנוֹתְנִין בְּדָבָר.

ד, י שְׁנִים אוֹמְרִים צָרִיכָה עֲבוּר, וְשִׁלּוּשָׁה אוֹמְרִין
אִינָה צָרִיכָה-בְּטַלוֹ שְׁנִים בְּמַעוּטוֹן; שִׁלּוּשָׁה אוֹמְרִין
צָרִיכָה, וְשְׁנִים אוֹמְרִין אִינָה צָרִיכָה-מוֹסִיפִין
שְׁנִים מִן הַמִּזְמָנִין לָהּ, וְנוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין וְגוֹמְרִין
בְּשִׁבְעָה. אִם גָּמְרוּ כָּלֵם לְעֲבָר אוֹ שֶׁלֹא לְעֲבָר, עוֹשִׂין
כַּמָּה שְׁגָמְרוּ; וְאִם נִחְלְקוּ-הוֹלְכִים אַחַר הָרֵב, בֵּין
לְעֲבָר בֵּין שֶׁלֹא לְעֲבָר. וְצָרִיךְ שִׁיְהֵא רֹאשׁ בֵּית דִּין
הַגְּדוֹל שֶׁהוּא רֹאשׁ יִשְׁיֵבָה שְׁלֹשְׁבָעִים וְאַחַד, מִכָּלֵל
הַשְּׁבָעָה; וְאִם גָּמְרוּ בְּשִׁלּוּשָׁה לְעֲבָר, הָרִי זֹו
מִעֲבֵרַת-וְהוּא שִׁיְהֵא הַנְּשִׂיא עִמָּהוּן, אוֹ שִׁירְצָה.
וּבְעֲבוּר הַשָּׁנָה, מִתְחִילִין מִן הַצַּד; וְלִקְדוּשׁ הַחֹדֶשׁ,
מִתְחִילִין מִן הַגְּדוֹל.

ד, יא אִין מוֹשִׁיבִין לְעֲבוּר הַשָּׁנָה לֹא מִלְּךְ, וְלֹא
כּוֹהֵן גְּדוֹל: מִלְּךְ-מִפְּנֵי חִילוֹתָיו וּמִלְּחַמּוֹתָיו,
שְׁמָא דַּעְתּוֹ נוֹטָה בְּשִׁבְלֵן לְעֲבָר אוֹ שֶׁלֹא לְעֲבָר;
וְכוֹהֵן גְּדוֹל-מִפְּנֵי הַצָּנָה, שְׁמָא לֹא תִהְיֶה דַּעְתּוֹ
נוֹטָה לְעֲבָר, כְּדִי שֶׁלֹא יָבוֹא תִשְׁרִי בִימֵי הַקָּר,
וְהוּא טוֹבֵל בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים חֲמֵשׁ טְבִילוֹת.
ד, יב הִיָּה רֹאשׁ בֵּית דִּין הַגְּדוֹל, וְהוּא הַנִּקְרָא

נְשִׂיא, בְּדָרְךְ רְחוּקָה-אִין מִעֲבָרִין אוֹתָהּ אֲלֵא עַל
תְּנָאִי, אִם יִרְצָה הַנְּשִׂיא: בָּא וְרָצָה, הָרִי זֹו
מִעֲבֵרַת; לֹא רָצָה, אִינָה מִעֲבֵרַת. וְאִין מִעֲבָרִין
אֶת הַשָּׁנָה אֲלֵא בְּאַרְץ יְהוּדָה, שֶׁהַשְּׂכִינָה
בְּתוֹכָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר "לְשֹׁכְנֵי תְּדַרְשׁוּ"; וְאִם עֲבָרוּהָ
בְּגָלִיל, מִעֲבֵרַת. וְאִין מִעֲבָרִין אֲלֵא בְּיוֹם; וְאִם
עֲבָרוּהָ בְּלִילָה, אִינָה מִעֲבֵרַת.
ד, יג יֵשׁ לְבֵית דִּין לַחֲשֹׁב וְלִידַע אִי זֹו שָׁנָה תִּהְיֶה
מִעֲבֵרַת בְּכָל עֵת שִׁירְצוּ, אֲפֹלוּ כַּמָּה שְׁנִים; אֲבָל
אִין אוֹמְרִין שָׁנָה פְּלוּנִית מִעֲבֵרַת. אֲלֵא אַחַר רֹאשׁ
הַשָּׁנָה, הוּא שְׂאוֹמְרִין שָׁנָה זֹו מִעֲבֵרַת; וְדָבָר זֶה,
מִפְּנֵי הַדַּחֲקָה. אֲבָל שֶׁלֹא בְּשַׁעַת הַדַּחֲקָה, אִין
מוֹדִיעִין שֶׁהִיא מִעֲבֵרַת; אֲלֵא בְּאַדְר-הוּא
שְׂאוֹמְרִין שָׁנָה זֹו מִעֲבֵרַת, וְחֹדֶשׁ הַבָּא אִינוּ נִיֶּסוּן
אֲלֵא אַדָּר שְׁנִי. אִמְרוּ לְפָנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, שָׁנָה זֹו
שֶׁתִּכְנַס מִעֲבֵרַת-אִינָה מִעֲבֵרַת בְּאַמִּירָה זֹו.
ד, יד הִגִּיעַ יוֹם שְׁלוֹשִׁים בְּאַדָּר, וְלֹא עֲבָרוּ עַדִּין
הַשָּׁנָה-אִין מִעֲבָרִין אוֹתָהּ כָּלֵל: שְׂאוֹתוֹ הַיּוֹם,
רֹאוּי לִהְיוֹת רֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיֶּסוּן; וּמִשִּׁיִּכְנַס נִיֶּסוּן וְלֹא
עֲבָרוּ, אִינָן יְכוּלִים לְעֲבָר. וְאִם עֲבָרוּהָ בְּיוֹם
שְׁלוֹשִׁים שְׁלֹאֲדָר, הָרִי זֹו מִעֲבֵרַת. בָּאוּ עֲדִים אַחַר
שְׁעֵבְרוּהָ, וְהַעִידוּ עַל הַיָּרֵחַ-הָרִי אֵלוֹ מִקְדָּשִׁין אֶת
הַחֹדֶשׁ בְּיוֹם שְׁלוֹשִׁים, וְיִהְיֶה רֹאשׁ חֹדֶשׁ אַדָּר
שְׁנִי; וְאֵלוֹ קִדְשׁוּהוּ קִדְשׁ שִׁיעֲבָרוּ אֶת הַשָּׁנָה-שׁוּב
לֹא הָיוּ מִעֲבָרִין, שְׂאִין מִעֲבָרִין בְּנִיֶּסוּן.
ד, טו אִין מִעֲבָרִין אֶת הַשָּׁנָה בְּשַׁנַּת רַעְבוֹן, שֶׁהַכֹּל
רָצִים לְבֵית הַגְּרָנוֹת לֶאֱכֹל וּלְחַיּוֹת, וְאִי אֲפִשֶׁר
לְהוֹסִיף לָהֶן זָמָן לְאַסוּר הַחֹדֶשׁ. וְאִין מִעֲבָרִין
בְּשִׁבְעִיעִית, שֶׁיֵּד הַכֹּל שׁוֹלְטָת עַל הַסְּפִיחִין, וְלֹא
יִמְצָאוּ לְקֶרְבָן הָעֵמֶר וְשִׁתֵּי הַלֶּחֶם; וְרִגְלִין הָיוּ
לְעֲבָר בְּעֶרֶב שְׁבִיעִית.
ד, טז יִרְאָה לִי שֶׁזֶה שְׂאִמְרוּ חֲכָמִים אִין מִעֲבָרִין
בְּשַׁנַּת רַעְבוֹן וּבְשִׁבְעִיעִית, שֶׁלֹא יַעֲבָרוּ בָּהֶם מִפְּנֵי
הַצָּרְךְ; אֲבָל אִם הִיָּתָה הַשָּׁנָה רֹאוּיָה לְהַתְּעַבֵּר
מִפְּנֵי הַתְּקוּפָה, אוֹ מִפְּנֵי הָאֲבִיב וּפְרוֹת הָאֵילָן-
מִעֲבָרִין לְעוֹלָם בְּכָל זְמָן.
ד, יז כְּשֶׁמִּעֲבָרִין בֵּית דִּין אֶת הַשָּׁנָה, כּוֹתְבִין
אֲגָרוֹת לְכָל הַמְּקוֹמוֹת הָרְחוּקִים, וּמוֹדִיעִים אוֹתָן
שְׁעֵבְרוּהָ, וּמִפְּנֵי מָה עֲבָרוּהָ; וְעַל לְשׁוֹן הַנְּשִׂיא
נִכְתְּבוֹת, וְאוֹמֵר לָהֶן שֶׁהַסְּכָמְתִי אֲנִי וְחֻבְרֵי
וְהוֹסַפְנוּ עַל שָׁנָה זֹו כֶּךָ וְכֶךָ. רָצוּ תִשְׁעָה וְעֶשְׂרִים
יוֹם, רָצוּ שְׁלוֹשִׁים יוֹם, שֶׁחֹדֶשׁ הָעֲבוּר הָרְשׁוֹת
לְבֵית דִּין לְהוֹסִיפוּ מְלֵא אוֹ חֶסֶר, לְאַנְשִׁים
הָרְחוּקִים שֶׁמוֹדִיעִין אוֹתָם; אֲבָל הֵם לְפִי
הָרֵאֵיָה הֵם עוֹשִׂים, אִם מְלֵא אִם חֶסֶר.

<p>15</p> <p>ראשון Sunday</p>	<p>ל</p> <p>30</p>	<p>Rosh Chodesh Cheshvan</p> <p>נץ החמה..... 7:07 סו"ז קר"ש - גר"א..... 9:53 סו"ז תפלה - גר"א..... 10:49 צה"כ לשיטת ר"ת..... 7:28 בבלי: קידושין סג • ירושלמי: חלה ב • תוספתא: דמאי ד נ"ך: יחזקאל ח-ט • רמב"ם: שקלים ב</p>	<p>א' דראש חודש חשוון</p> <p>עלות השחר..... 5:54 סו"ז קר"ש - מג"א..... 9:17 סו"ז תפלה - מג"א..... 10:25 שקיעה..... 6:15 בבלי: קידושין סג • ירושלמי: חלה ב • תוספתא: דמאי ד נ"ך: יחזקאל ח-ט • רמב"ם: שקלים ב</p>
<p>16</p> <p>שני Monday</p>	<p>א</p> <p>1</p>	<p>Rosh Chodesh Cheshvan</p> <p>נץ החמה..... 7:08 סו"ז קר"ש - גר"א..... 9:54 סו"ז תפלה - גר"א..... 10:49 צה"כ לשיטת ר"ת..... 7:27 בבלי: קידושין סד • ירושלמי: חלה ג • תוספתא: דמאי ה נ"ך: יחזקאל י-יא • רמב"ם: שקלים ג</p>	<p>ב' דראש חודש חשוון</p> <p>עלות השחר..... 5:55 סו"ז קר"ש - מג"א..... 9:18 סו"ז תפלה - מג"א..... 10:25 שקיעה..... 6:14 בבלי: קידושין סד • ירושלמי: חלה ג • תוספתא: דמאי ה נ"ך: יחזקאל י-יא • רמב"ם: שקלים ג</p>
<p>17</p> <p>שלישי Tuesday</p>	<p>ב</p> <p>2</p>	<p>נץ החמה..... 7:09 סו"ז קר"ש - גר"א..... 9:54 סו"ז תפלה - גר"א..... 10:50 צה"כ לשיטת ר"ת..... 7:25 בבלי: קידושין סה • ירושלמי: חלה ד • תוספתא: דמאי ו נ"ך: יחזקאל יב-יג • רמב"ם: שקלים ד</p>	<p>עלות השחר..... 5:56 סו"ז קר"ש - מג"א..... 9:18 סו"ז תפלה - מג"א..... 10:26 שקיעה..... 6:12 בבלי: קידושין סה • ירושלמי: חלה ד • תוספתא: דמאי ו נ"ך: יחזקאל יב-יג • רמב"ם: שקלים ד</p>
<p>18</p> <p>רביעי Wednesday</p>	<p>ג</p> <p>3</p>	<p>נץ החמה..... 7:10 סו"ז קר"ש - גר"א..... 9:55 סו"ז תפלה - גר"א..... 10:50 צה"כ לשיטת ר"ת..... 7:24 בבלי: קידושין סו • ירושלמי: חלה ה • תוספתא: דמאי ז נ"ך: יחזקאל יד-טו • רמב"ם: קדוש החודש א</p>	<p>עלות השחר..... 5:57 סו"ז קר"ש - מג"א..... 9:19 סו"ז תפלה - מג"א..... 10:26 שקיעה..... 6:11 בבלי: קידושין סו • ירושלמי: חלה ה • תוספתא: דמאי ז נ"ך: יחזקאל יד-טו • רמב"ם: קדוש החודש א</p>
<p>19</p> <p>חמישי Thursday</p>	<p>ד</p> <p>4</p>	<p>נץ החמה..... 7:12 סו"ז קר"ש - גר"א..... 9:55 סו"ז תפלה - גר"א..... 10:50 צה"כ לשיטת ר"ת..... 7:22 בבלי: קידושין סז • ירושלמי: חלה ו • תוספתא: דמאי ח נ"ך: יחזקאל טז-יז • רמב"ם: קדוש החודש ב</p>	<p>עלות השחר..... 5:59 סו"ז קר"ש - מג"א..... 9:19 סו"ז תפלה - מג"א..... 10:26 שקיעה..... 6:09 בבלי: קידושין סז • ירושלמי: חלה ו • תוספתא: דמאי ח נ"ך: יחזקאל טז-יז • רמב"ם: קדוש החודש ב</p>
<p>20</p> <p>ששי Friday</p> <p>Candle Lighting 5:50 הדלקת הנרות</p>	<p>ה</p> <p>5</p>	<p>נץ החמה..... 7:13 סו"ז קר"ש - גר"א..... 9:56 סו"ז תפלה - גר"א..... 10:50 צה"כ לשיטת ר"ת..... 7:21 בבלי: קידושין סח • ירושלמי: חלה ז • תוספתא: כלאים א נ"ך: יחזקאל יח-יט • רמב"ם: קדוש החודש ג</p>	<p>עלות השחר..... 6:00 סו"ז קר"ש - מג"א..... 9:20 סו"ז תפלה - מג"א..... 10:26 שקיעה..... 6:08 בבלי: קידושין סח • ירושלמי: חלה ז • תוספתא: כלאים א נ"ך: יחזקאל יח-יט • רמב"ם: קדוש החודש ג</p>
<p>21</p> <p>שבת Shabbos</p> <p>הפטרה: רגי עקרה זמן מוצש"ק 7:20 Shabbos Ends</p>	<p>ו</p> <p>6</p>	<p>נץ החמה..... 7:14 סו"ז קר"ש - גר"א..... 9:56 סו"ז תפלה - גר"א..... 10:51 צה"כ לשיטת ר"ת..... 7:20 בבלי: קידושין סט • ירושלמי: חלה ח • תוספתא: כלאים ב נ"ך: יחזקאל כ-כא • רמב"ם: קדוש החודש ד</p>	<p>נח, מברכין בה"ב</p> <p>עלות השחר..... 6:01 סו"ז קר"ש - מג"א..... 9:20 סו"ז תפלה - מג"א..... 10:27 שקיעה..... 6:07 בבלי: קידושין סט • ירושלמי: חלה ח • תוספתא: כלאים ב נ"ך: יחזקאל כ-כא • רמב"ם: קדוש החודש ד</p>

וְזַעַן אַ מְעַנְטֶשׁ שְׂמוּעֶסֶט זיך אויס מיט'ן אייבערשטן, וְזַעַט דאס שפּעטער
הַעֲלֵפֶן און אויסלייזן זיינע קינדער.
(ספר המדות אות התבודדות הלך ב' סימן א')